

115. Keskiviikkona 29 päivänä marraskuuta 1995

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely

1) Hallituksen esitys laeiksi maatalous-
yrittäjän lomituspalveluista annetun lain
sekä kuntien valtionosuuslain 32 §:n muut-
tamisesta 3009

Hallituksen esitys 123/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
23/1995 vp
Toivomusaloite 291/1995 vp

2) Hallituksen esitys laiksi työmarkki-
natuesta annetun lain muuttamisesta 3011

Hallituksen esitys 172/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
24/1995 vp

3) Hallituksen esitys sairauspäiväraha-
järjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista
koskevaksi lainsäädännöksi 3036

Hallituksen esitys 124/1995 vp
Sosiaali- ja terveystoimikunnan mietintö
25/1995 vp
Lakialoite 22/1995 vp
Toivomusaloite 237/1995 vp

4) Hallituksen esitys laiksi tuomioistu-
inten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten
suoritteista perittävistä maksuista annetun
lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liitty-
viksi laeiksi 3058

Hallituksen esitys 108/1995 vp
Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

5) Hallituksen esitys laiksi eräistä kun-
tien valtionosuuksien järjestelyistä vuonna
1996 ja eräistä muutoksista valtionosuu-
slainsäädäntöön 3058

Hallituksen esitys 110/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 8/1995 vp
Lakialoite 56/1995 vp
Toivomusaloite 68/1995 vp

6) Hallituksen esitys laiksi valtion virka-
ehtosopimuslain 3 a ja 5 §:n muuttamisesta 3068

Hallituksen esitys 113/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1995 vp

7) Hallituksen esitys laiksi merenkulku-
laitoksesta annetun lain 2 §:n muuttami-
sesta ”

Hallituksen esitys 159/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1995 vp

8) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä
teistä annetun lain muuttamisesta ”

Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1995 vp

9) Hallituksen esitys Autorekisterikes-
kuksen muuttamista osakeyhtiöksi koske-
vaksi lainsäädännöksi 3080

Hallituksen esitys 59/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1995 vp

10) Hallituksen esitys laiksi metsäkes-
kuksista ja metsätalouden kehittämiskes-
kuksesta 3084

Hallituksen esitys 117/1995 vp
Maa- ja metsätaloustoimikunnan mietintö
8/1995 vp

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta 3087

Hallituksen esitys 167/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

Ensimmäinen käsittely

12) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamisesta koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys 142/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

13) Hallituksen esitys Argentiinan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molempuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 3088

Hallituksen esitys 144/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

14) Hallituksen esitys Chilen kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molempuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä .. 3089

Hallituksen esitys 145/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

15) Hallituksen esitys Korean tasaval-
lan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä „

Hallituksen esitys 146/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

16) Hallituksen esitys Thaimaan kunin-
gaskunnan kanssa tehdyn sijoitusten edis-
tämistä ja suojaamista koskevan sopimuk-
sen eräiden määräysten hyväksymisestä .. „

Hallituksen esitys 147/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

17) Hallituksen esitys Vietnamin kanssa
tehdyn sijoitusten edistämistä ja molem-
minpuolista suojaamista koskevan sopi-
muksen eräiden määräysten hyväksymi-
sestä 3089

Hallituksen esitys 148/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

18) Hallituksen esitys laiksi moottori-
ajoneuvoverosta annetun lain muuttami-
sesta „

Hallituksen esitys 151/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1995 vp

19) Hallituksen esitys laiksi polttoaine-
maksusta annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 152/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1995 vp

20) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja
alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n
muuttamisesta 3090

Hallituksen esitys 156/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1995 vp

21) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja
alkoholijuomaverosta annetun lain 8 §:n
muuttamisesta ja laiksi alkoholilain 17 §:n
muuttamisesta 3092

Hallituksen esitys 186/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1995 vp

22) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta
tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kan-
sainvälisen kaksinkertaisen verotuksen
poistamisesta sekä eräiden muiden lakien
muuttamisesta „

Hallituksen esitys 76/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 45/1995 vp

23) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta 3102

Hallituksen esitys 115/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1995 vp

24) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta 3103

Hallituksen esitys 43/1995 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

25) Hallituksen esitys laeiksi henkilöstö-
rahastolain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 173/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1995 vp

26) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 2 ja 5 §:n sekä merimiesten palkkaturvalain 2 ja 5 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys 174/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

27) Hallituksen esitys maastoliikenne-
laiksi „

Hallituksen esitys 163/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1995 vp

L ä h e t e k e s k u s t e l u

28) Hallituksen esitys Liettuan kanssa
tehdyin Eurooppa-sopimuksen eräiden
määräysten hyväksymisestä 3107

Hallituksen esitys 194/1995 vp

29) Hallituksen esitys Brasilian kanssa
tehdyin sijoitusten suojelua ja edistämistä
koskevan sopimuksen eräiden määräysten
hyväksymisestä „

Hallituksen esitys 195/1995 vp

30) Hallituksen esitys Perun kanssa
tehdyin sijoitusten edistämistä ja suojaamista
koskevan sopimuksen eräiden määräysten
hyväksymisestä „

Hallituksen esitys 196/1995 vp

31) Hallituksen esitys laeiksi rikosrekis-
terilain ja rikoslain 48 luvun 4 §:n muutta-
misesta 3107

Hallituksen esitys 197/1995 vp

32) Lakialoite laiksi arvonlisäverolain
162 §:n muuttamisesta 3108

Lakialoite 61/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies
S-L. Anttila.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi
edustajat Bremer, Filatov, Heinonen, Jansson,
Kalliomäki, Karhunen, Kekkonen, Kiljunen,
Laakso, Lipponen, Piha, Rauramo, Roos ja Sep-
pänen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edusta-
jat Bremer, Rauramo ja Seppänen.

I l m o i t u s a s i a :

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päi-
västä virkatehtävien vuoksi edustajat Bremer ja
Heinonen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat
Kiljunen, H. Koskinen, Rauramo ja Seppänen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjän
lomituspalveluista annetun lain sekä kuntien val-
tionosuuslain 32 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 123/1995 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 23/1995
vp
Toivomusaloite 291/1995 vp

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s :
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset
voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Tänään pidetys-
sä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin kes-
kustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Väistö ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Lämsä on ed. Ranta-Muotien kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa maatalousyrittäjien lomituspalveluista annetun lain toimivuutta ja ryhtyy tarvittaessa nopeisiin toimiin lomittajien työllisyyden turvaamiseksi ja lomituspalvelujen saannin varmistamiseksi.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin päätetään lakiehdotuksista.

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies:
Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Backman, Biaudet, Brax, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Gustafsson, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Huotari, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Hämäläinen, Ihämäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juurola, Kaarilahdi, Kallio, Kanerva, Kantalainen, Karjalainen, Karpio, Kautto, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen H., Koskinen J., Koskinen M., Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Lindén, Lindroos, Louekoski, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nii-nistö, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Olin, Paasilinna, Partanen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhakka, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Rosendahl, Saarinen, Salolainen, Sasi, Savela, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tu-lonen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vehkaoja, Viinanen, Viitamies, Viitanen, Vil-

jamaa, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskiewicz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Ju-hantalo, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kalli, Kal-lis, Kankaanniemi, Karjula, Kemppainen, Kivi-niemi, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Kortenie-mi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Ranta-Muotio, Rehn, Ryhänen, Räsä-nen, Saapunki, Saari, Salo, Smeds, Suhola, Tak-kula, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläi-nen, Vihriälä, Vistbacka, Vuorensola ja Väistö.

”Tyhjää” äänestää ed. Virtanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Alho, Anttila S-L., Bremer, Filatov, Hei-nonen, Jansson, Kalliomäki, Karhunen, Kekko-nen, Kiljunen, Krohn, Laakso, Linnainmaa, Lip-ponen, Mölsä, Paasio, Rauramo, Roos, Saario ja Seppänen.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 126 jaa- ja 51 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 21. (Ään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Nyt on päätettävä perusteluja koskevasta ehdo-tuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Lämsän ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 124 jaa- ja 49 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 24. (Ään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveysvaliokun-nan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämi-sestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Hallituksen esitys laiksi työmarkkinatuesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 172/1995 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö 24/1995 vp

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Asian käsittely keskeytettiin viime istunnossa.

Ed. Kuopan ed. Mannisen kannattamana tekemä ehdotus lakiehdotuksen hylkäämisestä otetaan nyt huomioon.

Sitä vastoin ed. Mannisen ehdotus asian paneimisesta pöydälle tähän istuntoon katsottaneen rauenneeksi.

Hyväksytään.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Tennilä : Rouva puhemies! Hyvä organisaatio, roveva ruumis — vain henki on siitä kaikonnut. Näin on pakko ruveta toteamaan isosta osasta vasemmistoa ja ammattiyhdistysliikettä siksi, että myös nämä tahot ovat nyt ensimmäistä kertaa valmiita leikkaamaan kaikkein huono-osaisimmilta työttömiltä eli työmarkkinatuella olevilta. Työmarkkinatuki on vain 118 markkaa päivässä plus lapsikorotus, ja siitä ollaan nyt valmiita viemään. (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Pyydän edustajia hiljentymään! Ed. Tennillä on puheenvuoro.

P u h u j a : Jonkin verran ay-liike ja vasemmisto ovat sentään puolustaneet ansiosidonnaista työttömyysturvaa, eivät sitäkään kovin topakasti. Sielläkin on tullut tappioita ja uudet ovat uhkaamassa, mutta työmarkkinatuen osalta vastalauseita ay-liikkeestä ei ole kuulunut ja vasemmisto alistuu tähän huono-osaisimpien työttömien muutoinkin riittämättömien etujen leikkaukseen. Olemme vakavassa kriisissä, hyvät toverit.

Miten tähän on tultu? Mikä vaikuttaa tällaiseen ratkaisuun, että nämä huono-osaisimmat jäävät nyt jalkoihin? Pirstoutuneisuus, jota myös Ilmonen ja Kevätsalo uusimassa kirjassaan käsittelevät. Ei ole enää olemassa mitään yhteistä työväenluokkaa, palkansaajaryhmää, vaan hyvin pirstaleinen joukko, joka on palkalla

elänyt tai jonka kuuluisi palkalla elää, jos töitä olisi.

Jo palkansaajapuolella niidenkin osalta, jotka ovat töissä, on iso hajonta. On vakituiset työsuhteet, on epätyypilliset työsuhteet, sitten ovat työttömät. On menty pahasti hajalle. Siksi nyt ay-liike ja myös vasemmisto harhailee tietämättä, ketä tässä pitäisi puolustaa. Vahinko kyllä, minusta nyt on tehty väärä ratkaisu. On ryhdytty puolustamaan niitä, joilla vielä jotenkuten menee, mitä sitäkin pitää tehdä, mutta on käännetty selkä niille, jotka ovat jo pudonneet ... (Hälinää)

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Ed. Tennilä, pyydän pientä keskeytystä. Todella toivon, että nyt hiljennytään kuuntelemaan ed. Tennilää ja käydään muut keskustelut salin ulkopuolella.

P u h u j a : Kyllä minä voin ruveta puhumaan kovaakin, jos tarvitaan. On tällainen pirstaleisuus, ja se on tietysti taustalla. Kaikki ei ole pahaa tahtoa, mutta tilanne on uusi, vakava ja haastava, tähän ei ole ainakaan vielä oikeata vastausta pystytty vasemmiston ja ay-liikkeen toimestakaan antamaan. On jatkettu ikään kuin kaikki olisi ennallaan. Näin väitän. (Min. Jaakonsaari: Koskee vain puhujaa!) — Kyllä ei koske, vaan nimenomaan esimerkiksi työministeriä, joka selvästikin lähtee siitä, että työmarkkinatuella olevilta saa leikata. Minä olen ymmärtänyt, että tämä on työministeri Jaakonsaaren linja, että heiltä otetaan, mutta ansiosidonnaiseen ei kosketa. Eiköhän tämä ole teidän linjanne?

Tässä oli sellainen vaihekin, työministeri, että ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkauksesta oltiin jo tinkimässä, mutta oltiin siirtämässä työmarkkinatukeen kaikki sekin leikkaus, joka sieltä olisi voitettu. Tämähän näyttää sen epäsolidaarisuuden tason. Puhun nyt solidaarisuudesta, joka on työväenliikkeen, vasemmiston, perimmäinen lähtökohta minun mielestäni, ja sen pitää olla.

Pirstaleisuus ei koske vain palkalla vielä eläviä, siellä ovat todella vakituiset ja epätyypilliset työsuhteet. Se porukka on jo suurin piirtein mennyt puoliksi. Miljoona on vakituksissa työsuhteissa, vajaa miljoona epätyypillisissä.

Myös työttömät ovat nyt selvästi kahdessa ryhmässä. Ansiosidonnaisella olevat jotenkuten selviävät, jos ei näitä leikkauksia saada läpi, joita koko ajan havitellaan. Sitten ovat työmarkkinatuella jo pudonneet tai sille joutuneet. Siellä ovat nuoret, joilla ei ole riittävää työkokemusta, ja ne,

joilla 500 päivää on täynnä. Hyvät kansanedustajat, työmarkkinatuella olevia ei ole vähän. Tällä hetkellä heitä on 176 000 ja ensi vuoden alkupuolella yli 200 000, eli puolet porukasta on työmarkkinatuella, jota nyt leikataan ja josta isompaa keskustelua ei näytä edes syntyvän, mitä minä protestoin. Puoli porukkaa on nyt leikkukohteena olevalla työttömyysrahalla, ja siitä ei tule edes keskustelua näköjään minkäänlaista. On ikään kuin selvä juttu, että niiltä voi ottaa, joilla on jo muutoinkin huonointa.

Tässähän käy vielä niin, että kun ansiosidonnaiselta pudotaan nimenomaan työmarkkinatuella, putoaminen aina vain jyrkentyä, kun tääläpäin lähdetään etuja viemään. Ansiosidonnaisella olevalla on vielä esimerkiksi lapsikorotus täysimääräisenä; nyt se viedään työmarkkinatuella olevilta. Eli kun 500 päivää täyttyy, tulee todella raju putous. Tämä on aivan järjetön esitys.

Vasemmiston ministerit, miksi ette tehneet toisenlaista ehdotusta, ettei työmarkkinatukea leikata? (Ed. P. Leppänen: Tämä on parempi!) — Kiitoksia tiedosta, minusta ei. — Miksi te ette lähteneet toisin päin ratkaisemaan asiaa, niin että huono-osaisimpien etuja olisi puolustettu ja katsottu, mihin on muuten pakko mennä, erittäin tarkkaan harkiten tietysti, koska eivät ansiosidonnaisellakaan olevilla edut niin mahtavia ole, kuin yleensä puhutaan. Mutta nyt on vedetty vääriä rajoja minun mielestäni, aivan ääriselvästi, ja pidän esitystä kaikkein huonoimpana, mitä täällä on käsitelty leikkauslakien yhteydessä, kaikkien väärämielisimpänä opintotuen leikkauksen rinnalla. Tässä ei ole tippaakaan solidaarisuutta, ei tippaakaan oikeudenmukaisuutta.

Niin kuin totesin, työmarkkinatuella on jo paljon porukkaa eli kohta 200 000, ja se porukka on kasvamassa. Minä en ole siis yllyttämässä siihen, että leikatkaa ansiosidonnaista turvaa summanmutikassa, en, vaan jos on pakko tehdä jotakin, niin aina tietenkin otetaan mieluummin niiltä, joilta on vielä vähän varaa ehkä ottaa. Ansiosidonnaisessakin turvassa on hyvin isot erot. Ehkä voisi katsoa, miten siellä vetäisi leikkuria vähän jyrkemmäksi, jos siihen on mahdollisuuksia. Siellä on kova leikkuri, kyllä minä ansiosidonnaisen järjestelmän, systeemin, tunnen. Miksi piti mennä koskemaan näihin pienimpiin etuihin? Tätä ette minun päähäni saa taotuksi, että se olisi oikein, ette ikinä. (Ed. Pesälä: Viinanen!) — Minusta tämä haiskahtaa Viinaselta, mutta puolustakaa sitten Viinasta, jos haluatte, minä en siihen hommaan rupea. Ei Viinanen ai-

nakaan viime kaudella ollut meidän erikoinen favourite eli suosikkimme. Esimerkiksi Liisa Jaakonsaari, silloin kansanedustajana, oli oikein ärhäkkä Viinasen arvostelija, silloin ihan oikein ja oikein perustein vielä. Nyt on Viinanen hyvä mies, niinkö? (Min. Jaakonsaari: Uusi Viinanen!) — Hän on uusi Viinanen, mutta entiset opit, ainakin minusta näyttää siltä, mutta voi olla.

Olisiko ollut rahallisia vaihtoehtoja etsiä joku kohtuullinen ratkaisu? Kyllä tämä olisi kokonaisuudessaankin ollut ratkaistavissa toisinkin. Työttömyysvakuutusmaksuahan alennettiin myös isoilta yrityksiltä. Jos työministerillä on joku selitys siihen, miksi isoille yhtiöille piti antaa helpotus, niin antaa tulla vain sitten; minä kuuntelen tarkasti. Esimerkiksi Nokia voittaa työttömyysvakuutuksen alennuksesta 40 miljoonaa markkaa vuodessa. Mitä se sillä tekee, kun sen kahdeksan ensimmäisen kuukauden voitto oli 3,8 miljardia? Olisi annettu sekin raha työttömille, työmarkkinatuella oleville, eli ei olisi annettu isoille yhtiöille alennusta. Minusta se olisi ollut yksi oikeudenmukainen ratkaisu. Sitähän me koetimme esittää, että pienille alennus, mutta isoille ei. Minä siis olen ehdottomasti lakiesityksen hylkäämisen kannalla. Täällä on jo kannatettu sitä esitystä.

Sen lisäksi peräänkuulutan kerta kaikkiaan perusteellista ja kunnollista keskustelua siitä, mitä on solidaarisuus, yhteisvastuu, tässä yhteiskunnassa, jossa repeämä on käynnissä ja koko ajan syvenemässä. Esimerkiksi tässä talossa näyttää siltä, että kaikkein huono-osaisimpia saa potkia ilman, että erikoisempaa keskustelua tulee, mutta sitten, kun on isot edut, niihin ei kajota ollenkaan. Tässähän käy sillä lailla loppujen lopuksi, että kaikkein parhaassa asemassa olevat palkansaajat eli isotuloiset saavat verohelpotuksen tällä vaalikaudella. Jos tässä on jotakin oikeudenmukaista, kertokaa minulle se. Minusta siinä ei ole mitään.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies, fru talman! Tekisi mieli kommentoida ed. Tennilän väitteitä.

Työmarkkinatukea leikataan nyt alle 20-vuotailta, joilla ei ole ammatillista koulutusta. Näille nuorille turvataan jokaiselle aktiivinen koulutusvaihtoehto, oppisopimusvaihtoehto tai joku muu vaihtoehto. Tämä oli se malli, joka mielestäni on puolustettavissa ja joka näiden nuorten kannalta on huomattavasti parempi ratkaisu kuin se, että nuori tulee koulunpenkiltä, nostaa 900 markkaa joka toinen viikko, tottuu elämään

ilman koulutusta, ilman mitään näköaloja tulevaisuuteen, ilman mitään ohjelmaa päivisin. Elämä muuttuu hyvin passiiviseksi, näköalattomaksi. Tätä ed. Tennilä sanoo hyväksi vaihtoehtoksi nuorille, kun tilalle nyt tarjotaan jokaiselle nuorelle aktiivitakuu koulutuksen, työharjoittelun tai oppisopimusharjoittelun muodossa. Mielestäni on huomattavasti parempi nuoren kannalta, että hän joutuu koulunpenkille, joutuu työharjoitteluun, joutuu aktiiviseen toimintaan.

Toisiakin vaihtoehtoja oli olemassa, kun fisikaalisia leikkauksia piti saada aikaan. Oli ehdotus, että leikattaisiin alle 25-vuotiailta puolet työmarkkinatuesta pois. Päädyttiin siihen, että se olisi ollut tuhoisa ratkaisu, koska silloin ei olisi ollut tarjolla koulutuspaikkoja alle 25-vuotiaille. Nyt on rahaa 12 500 koulutuspaikkaan ensi vuodeksi alle 20-vuotiaille. Tätä voidaan pitää takuuna sille, että on tarjolla aktiivivaihtoehto.

En oikein ymmärrä ed. Tennilän suuttumusta ja argumentaatiota. Onko parempi, että nuori tottuu elämään 900 markan rahalla, jonka saa kaksi kertaa kuukaudessa, ei opi mitään, ei pysty luomaan mitään tulevaisuuden suunnitelmia, ei pysty suunnittelemaan elämää eteenpäin, ei pysty muodostamaan perhettä eikä mitään? Onko parempi vaihtoehto, ed. Tennilä, että näin tapahtuu?

Minulla on hyvin läheltä kokemuksia siitä, mitä tapahtuu näille nuorille, jos he tottuvat tähän elämään. Tapahtuu hyvin nopeasti juuri sitä vieraantumista ja pirstoutumista, mistä ed. Tennilä puhui. Tämä on siis parempi vaihtoehto. Se, mikä on tietysti huono asia tässä, on, että lapsikorotuksia on jouduttu leikkaamaan hieman yli puolet eli 60 prosenttia. Se on se asia, mikä on erittäin vaikeasti puolustettavissa, mutta ed. Tennilä ei puhunut näistä vaan työmarkkinatuen leikkauksista. Tässä mallissa on takuu alle kaksikymppisille, että heillä on parempi vaihtoehto kuin lojua ja näköalattomasti nostaa rahaa.

Työministeri J a a k o n s a r i : Arvoisa puhemies! Työmarkkinatuen uudistuksen yhteydessä ollaan luomassa nuorille ns. nuorisotakuu, jota muun muassa ed. Esko-Juhani Tennilä on moneen otteeseen täällä vaatinut. Se tarkoittaa sitä, että nuorille taataan koulutus-, työharjoittelu-, oppisopimus- tai työpajapaikka. Jos nuori kieltäytyy vastaanottamasta jonkin hänelle tarjotun vaihtoehdon, siinä tapauksessa hänelle ei makseta työmarkkinatukea. Minusta tämä on rakenteellinen uudistus ja yksi tehokas tapa estää syrjäytyminen, koska monien maiden ja myös

Suomen kokemukset viittaavat siihen, että juuri se, että nuori siirtyy koulusta kortistoon, on varmin tapa synnyttää syrjäytyneiden sukupolvi. Hallitus on halunnut hallitusohjelmansakin mukaisesti tämän tien katkaista.

Ed. Tennilä oli oikeassa siinä, että epätyyppisistä työsuhteista on tullut tyyppillisiä. Hallitus onkin yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa käynnistänyt mittavan työn, jossa epätyyppiset työsuhteet — osa-aikaiset, määräaikaiset, vuokratyö jne. — saadaan suhteellisesti tasa-arvoiseen asemaan tyyppillisten työsuhteiden kanssa. Tämä on erittäin tärkeää, ja tällä tavalla voidaan estää Amerikasta tutun työtätekevien köyhien luokan synty. Minä pidän tätä yhtenä merkittävimpinä työelämän uudistamista koskevia hankkeita, joita hallitus on käynnistänyt.

Ed. A u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tennilä oli täysin oikeassa siinä, että kyllä tässä lakiehdotuksessa työttömiä todella jaetaan kahtia. Kaikki säästöt osoitetaan työmarkkinatukeen, sen lapsikorotukseen ja nuorten työttömyysturvaan. Sen sijaan ansiosidonnaisesta turvasta neuvotellaan ja sitä selvitetään ja sen uudistukset lykätään tuleviin vuosiin. Keskustan mielestä näitä asioita olisi pitänyt käsitellä rinnakkain ja katsoa työttömiä kokonaisuutena eikä tehdä sellaisia toimenpiteitä, joilla osa työttömistä ajetaan kunnallisen toimeentulotuen piiriin.

Ministerit edellä kehuivat, että tässä nyt aktiivoidaan nuoria koulunpenkille. Totta kai nuoret pitää saada kouluun, mutta miksi siihen tarvitaan nuorten työttömyysturvan leikkausta, koska itse asiassa hyvin pieni syy siihen, että kaikki ne nuoret eivät ole koulussa, joiden siellä pitäisi olla, on etuuskeinottelu? Suuremmat syyt ovat koulutuspaikkojen määrä ja koulutuksen laatu-kysymykset. Myös on taustalla henkilökohtaisen ohjauksen puute niin työvoimatoimistoissa kuin oppilaitoksissakin. Kolmanneksi tässä jää täysin korjaamatta alle 20-vuotiaiden opintorahan pienuus.

Olen ihmetellyt, miksi hallitus ei toiminut niin, että tehdessään tämän säästön olisi edes osan rahasta kohdentanut alle 20-vuotiaiden opintorahan parantamiseen. Ensin leikkasitte alle 20-vuotiaiden opintorahaa ja sen jälkeen huomasitte, että siitähän tuleekin vaikea tilanne, kun nuoria ei kannusteta koulutukseen. Sen jälkeen päätitte poistaa koko työttömyysturvan. Eikö tässä olisi pitänyt menetellä aivan toisella tavalla?

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ed. Tennilä tarpeettomasti yritti luoda ristiriitaa palkkatyöllä elävien ja muiden välille, koska kuitenkin meillä ansiosidonnainen turva ja yleensäkin sosiaaliturva perustuu palkanalennuksiin eli ei makseta niin isoja palkkoja, vaan työnantajat joko omina tai työntekijöiden maksuina maksavat näitä rahoja, joista hyötyvät myös ne, jotka eivät ole palkkatyötä tekemässä. Mitä suurempi palkka, pääsääntöisesti sitä enemmän näihin kustannuksiin osallistuu.

Kun näitä asioita käsiteltiin sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, otettiin yksi tärkeä periaate: Vaikka kaikkien etuja leikataan, tällä lakiesityksellä noin 500 miljoonaa markkaa ja sillä parannetaan valtion taloudellista tilannetta, niin vaikeavammaisten etuja ei leikata. Tämä tarkoitti käytännössä sitä, että niin kansaneläkkeen lapsikorotuksen poistaminen kuin myös kuntoutuksen vaikeavammaisia koskeva osuus hylättiin hallituksen esityksessä. Tämä periaate minusta on erittäin tärkeä, samoin se, että niukkenevia varoja, joita kuitenkin sosiaaliturvassa on — vaikka eläkemenot koko ajan kasvavat, ovat noin 80 miljardia markkaa — lähes 200 miljardia markkaa, saman verran kuin valtion budjetti, ohjataan Suomessa yhä enemmän tarveharkinnan perusteella niille, jotka ovat eniten tuen tarpeessa.

Tämän työmarkkinatukilain pohjalta myös sairausvakuutusjärjestelmään tehtiin periaate, että tuloina otetaan huomioon nyt myös pääomatulot ja niihin verrattavat eikä yksistään ansiotulot tai puolison pelkät palkka- tai vastaavat tulot, joten näitten periaatteitten pohjalta on toivottavaa, että tämä tulee myös jatkossa olemaan tärkeänä periaatteena. Kuitenkin täytyy koko ajan muistaa, että edellä ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on täynnä, ed. Skinnari!

Ed. Kuoppa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson puheenvuorossaan keskittyi nuorten koulutusasioihin, ja tietenkin on aivan oikein, että nuoria koulutetaan. Emme ole sitä vastustaneet, mutta meidän mielestämme sillä varjolla, että nuorille luodaan koulutuspaikkoja, ei voi olla oikein, että yli 33 000:lta lapsikorotuksen saajalta leikataan 60 prosenttia lapsikorotuksista. Nämä eivät voi olla vaihtoehtoja millään tavalla, sillä tässä on käyty

nimenomaan huonoimmassa asemassa olevien työttömien toimeentulon kimppeun. Hallituksen esityksessä jo sanotaan, että tämä esitys aiheuttaa 110 miljoonan markan toimeentulotukimenojen kasvun kunnille, eli tämä käy todella pienituloisten ihmisten toimeentuloon. Ihmettelen sitä, että vasemmistoliiton ministerit ovat ensinnäkin esitelleet tämän hallituksessa ja vielä täällä eduskunnassa näinkin voimakkaasti tätä esitystä puoltavat. Tämä, jos mikä, on kohta, jossa käydään suoraan käsiksi perusturvaan ja huonoimmassa asemassa olevien perusturvaan.

Tätä ei voi puolustaa kyllä sillä, että tässä on jotain myönteistä, kuten koulutus, mutta siinäkin on vaara syntyä välinputoajia. Koulutuspaikkoja ei kyllä 1.1.1996 ole kaikille tarjota. Tässä on myös se puoli näkyvissä.

Ed. Huuhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikkien selvitysten mukaan tämän päivän huono-osaisia ovat velkaiset, työttömät lapsiperheet. Kun nyt säästö kohdistuu nimenomaan lapsikorotusten leikkausten muodossa juuri tähän ryhmään, on toimittu täysin järkevästi.

Hallitus yrittää savuverhon tavoin pehmentää tätä lakiesitystään sillä, että se laittaa ilman ammatia olevat alle 20-vuotiaat nuoret pakko-opiskeluun. Tämä sinällään on puolustettavaa, mutta en ymmärrä, miksi tätä toimenpidettä ei tehty nykyisen lain nojalla. Nykyinen laki antaa mahdollisuuden, itse asiassa velvoittaa, juuri nuorten kohdalla työharjoittelun järjestämiseen, koulutuksen järjestämiseen, erilaisten ammatinvalintajärjestelmien ja kuntoutusten piiriin saattamiseen. Hallitus ei käyttänyt näitä keinoja, vaan menee nyt esityksessään näin pitkälle, että menee säästämään kaikkein heikko-osaisimpien kohdalla.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä en halua ryhtyä täällä kiistelemään vasemmistoliiton, puolueemme, puheenjohtajan, ministeri Anderssonin, kanssa, koska tiedän, että ministeri Anderssonilla on sydäntä enemmän kuin muilla siinä kivikövien kabinetissa, mutta siitä huolimatta tässä asiassa minä en voi nyt antaa periksi. Minä pidän vääränä, että työmarkkinatukea leikataan ja lapsikorotuksia 60 prosenttia alennetaan. Se on köyhiltä ottamista, eikä se siitä muutu sitten, puolustaa sitä kuka hyvänsä tai on siitä joku mieltä mitä onkaan. Se on väärin.

Mitä tulee koulutuspuoleen, siinähan valio-

kunta korjasi hallituksen esitystä minusta myönteiseen suuntaan. Se oli teidän ministerien jäljiltä paljon huonompi. Se oli todella giljotiinilaki, että aina olisi mennyt työmarkkinatuki, vaikkei olisi ollut oikein osoittaakaan mitään. Nythän siellä on, jos luen oikein, että jos ei pystytä tarjoamaan järjestäistä koulutusta, saa työmarkkinatuen kuitenkin. Tämähän on valiokunnan korjaus siihen, mitä hallitus esitti, ja siitä valiokunnalle pitää antaa tunnustus (Ed. Gustafsson: Eduskunnan piti korjata se!) — Näinhän se pitää eduskunnan korjata, jos hallitus oikein vääriä esityksiä tekee, koska se oli aivan kohtuutonta, mitä hallitus esitti, mutta hyvä, että korjattiin.

Tässä käy, ministeri Andersson, niin että toimeentulotuelle kuntiin ajautuu lisää porukkaa. Siitä olen tyytyväinen, että puheenjohtajamme on ilmoittanut, että toimeentulotuen normien huonontaminen on vasemmistoliitolle hallituskysymys. Tällä otteella me jotakin voimme saada aikaankin!

Ed. P e k k a r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson antaa ymmärtää, että kun nuoria ohjataan koulutukseen, työmarkkinatuen tarvitsijoiden määrä jollakin tavalla vähenisi.

Valtiovarainvaliokunnassa asian käsittelyn yhteydessä on käynyt ilmi, että tapahtuu täsmälleen päinvastoin. Valtiovarainministeriön antaman selvityksen mukaan työmarkkinatukeen tarvitaan miljardi markkaa lisää, mikä johtuu siitä, että työmarkkinatuen piiriin tulee merkittävä määrä uusia heikossa asemassa olevia kansalaisia nimenomaan peruspäivärahalta.

Ministeri Andersson, teidän antamaanne käsitykseen ja näkemykseen verrattuna valtiovarainministeriön valtiovarainvaliokunnalle antama kirje ja sen perusteelta tehtävät johtopäätökset ovat aivan toista.

Ministeri A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies, fru talman! Ensin ed. Pekkariselle sanoisin, että puhuitte nyt toisesta asiasta. Tiedän, että työmarkkinatuella tulee jatkuvasti enemmän ihmisiä, mutta he eivät ole nuoria, alle 20-vuotiaita, joista minä puhuin. (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein, myönsin sen, se on aivan toinen joukko!) — Se on aivan toinen joukko. — Heiltä ei leikata työmarkkinatukea mutta heiltä leikataan kyllä lapsikorotusta. Se on aivan totta. Lapsikorotuksen leikkausta minä en ole myöskään puolustanut. Se oli ainoastaan fiskaalinen vaatimus. Muut vaihtoehdot olivat mielestäni erittäin pal-

jon huonommat kuin tämä malli kuitenkin. (Ed. Huuhtanen: Mitkä ne vaihtoehdot olivat?) — Vaihtoehto oli esimerkiksi sellainen, että alle 25-vuotiailla olisi pudotettu puolet työmarkkinatuesta eikä olisi voinut taata mitään aktiivivaihtoehtoa, mikä minun mielestäni olisi ollut erittäin julma ja myöskin perusturvaan hyvin graavisti vaikuttava toimenpide. (Ed. Huuhtanen: Mitä olisi tapahtunut lapsiperheille?) — Siinä vaihtoehdossa ei olisi ollut pakko lapsikorotuksia leikata, mutta se olisi ollut minun mielestäni näiden nuorten kohdalla erittäin perustelematon ja julma toimenpide. Se olisi edellyttänyt niin suuria panostuksia koulutuspuolelle, että fiskaalinenkin säästö olisi siinä ollut hyvin minimaalinen.

Sitten halusin ed. Aulalle sanoa, että olen samaa mieltä, että nuorten kohdalla tulisi yhdenmukaistaa ja oikeudenmukaistaa toimeentulo-, opinto- ja työmarkkinatuki, ja tällainen työryhmän parastaikaa tekee työtä kansliapäällikkö Lehdon johdolla. Toivottavasti saamme parannusta tähän tilanteeseen, joka on ollut sillä tavalla myöskin huono, että esimerkiksi työmarkkinatuella olevan nuoren on rahallisesti kannattanut olla passiivinen. Hänen on kannattanut olla työmarkkinatuella eikä lähteä esimerkiksi opiskelemaan. Tämä on problematiikka, johon kaivataan nopeata ratkaisua.

Ed. Tennilälle sanoisin edelleenkin, että en oikein ymmärrä sellaista kantaa, että viedään alle 20-vuotiailta jotain, kun heille tarjotaan tosiaan vaihtoehto. On erittäin hyvä, että valiokunnassa tällainen muutos saatiin vielä aikaan, mutta en kyllä suo enkä toivo kenellekään nuorelle semmoista elämää, että pelkällä työmarkkinatuella joutuu olemaan eikä pysty luomaan itselleen mitään ammatillista tulevaisuutta eikä muutakaan näköalaa eteenpäin.

Ed. R i n n e : Rouva puhemies! Suomi on saatettu tilaan, jossa on leipäjonot, mutta ei poliittista oppositiota. Minä en tunne sodanjälkeisessä Euroopassa yhtään sellaista maata, jossa olisi tämän kaltaiset leipäjonot, mutta ei poliittista oppositiota. Se on todella erikoinen tilanne. Perustelen, miksi ei ole oppositiota, ja se liittyy nimenomaan nyt käsiteltävään asiaan eli työmarkkinatukeen. Se on hyvin merkittävä polttopistekohta, jossa tätä asiaa on kyllä syytä käsitellä.

Näytöt edelliseltä kaudelta: Yli kaksi vuotta jatkunut pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi 500:sta 50 000 ihmiseen eli syrjäyttävä työttömyys Esko

Ahon porvarihallituksen johdolla satakertaistettiin. Kaikki tutkijat yksimielisesti, niin kansalliset kuin kansainväliset, ovat sitä mieltä, että nimenomaan pitkäaikaistyöttömyys on kaikkein eniten eriarvoistava ilmiö yhteiskunnassa, ylivoimaisesti, koulutuksen ohella, mutta tämä on vielä pahempi sen takia, että usein jos vanhemmat syrjäytyvät, myöskin heidän lastensa opiskelumahdollisuudet heikkenevät. Eli uskaltaa melkein sanoa, että syrjäytyminen kasvaa toiseen potenssiin.

Toinen peruste, miksi meillä ei ole poliittista oppositiota, on se, että keskustan ydinkannattajakunnasta, viljelijöistä, on työttömänä vain noin prosentti. Poliittikkahan on sellaista, niin kuin kaikki oikein hyvin tiedämme, että täällä itse kukin koettaa ajaa omien taustaryhmiensä asioita. Näinhän se on, ja silloin työttömyys ei keskustaa kovin paljon kiinnosta. Jos katsotaan keskustan varjo-ohjelmaa, niin ei siitäkään löydy mitään merkittävää. Jos on hallituksella onnetoman heikot eväät, niin vielä huonommat ne on oppositiolla. Toisin sanoen nyt ollaan kyllä tilanteessa, että kaikki poliittiset vaihtoehdot itse asiassa ovat pois. Muutama kauniisti sanottuna räkäradikaali täällä rähisee, mutta siihen se sitten jää. Mitään todellista vastavoimaa ei näytä syntyvän, ja leipäjonot kasvavat.

Työmarkkinatukihan oli porvarien keksintö ja taisi olla jotain kolmikantaakin siinä mukana. Joka tapauksessa viime kaudella luotiin tällainen järjestelmä, jota olin vastustamassa ankarasti. Eihän tällaisia viritelmiä pidä rakentaa, koska tähän johtaa pitemmän päälle siihen, että ihmisillä ei ole enää toimeentuloa, ja kun ei ole toimeentuloa, niin sen jälkeen ohjataan, niin kuin ed. Tennilä täällä täsmällisesti sanoi, sosiaalitoimistoihin, kunnan jauhoille ja armopaloille.

Jos nuoret ohjataan sinne, (Min. Jaakonsaari: Koulutukseen!) se polku kyllä sitten ei enää ruohotu, ja se on huono homma, että tätä kautta mennään tähän. — Minä en usko tähän pakko-koulutukseen, en sitten tipan tippaa. (Min. Jaakonsaari: Pakko?) — Kyllä muita teitä täytyy löytyä vapaaehtoista tietä. Tilanne on juuri se, että ne nuoret haluaisivat ensisijaisesti töitä, ja jos he saavat töitä, niin silloin he usein innostuvat myös koulutukseen. Mutta tähän pakkokoulutukseen, ministeri Jaakonsaari, minä en usko. Pohjaan tämän työvoimahallinnon kokemukseen eritoten pitkäaikaistyöttömien osalta. Nuorien kohdalla voidaan jonkin verran onnistua. Se on hyvä idea, ja toivon sen onnistumista niin

pitkälle kuin mahdollista, mutta minä en kyllä siihen usko. (Ed. Gustafsson: Tämä on tärkeä tarkennus kuitenkin, ed. Rinne, että on mahdollista!) — Kyllä. Se on mahdollista, toivoa on, mutta minun uskoni on siihen heikko. En ryhdy sitä millään tavalla tyrmäämään täällä tietenkään. Mutta on oikeus lausua pieni epäily yleensä, kun on kysymys pakosta. En ole koskaan oikein tällaiseen uskonut. (Min. Jaakonsaari: Entäs työharjoittelu?) — Näitä työpajoja ja muita voidaan ilman leikkaustakin järjestää. Niitä on maailman sivu järjestetty. Jo Pariisissa oli aikoinaan työpajoja. 1600- ja 1700-luvuilla oli kudontaverstaita ym., jos mennään sosiaalihistoriaan. (Min. Jaakonsaari: Multimediapajoja!) — Aivan, ne ovat hyviä. (Välihuuto) — Pakkotyötä taisi olla!

Toisin sanoen tällä johdetaan entistä enemmän ihmisiä sosiaalitoimistoon joka tapauksessa, se on päivänselvää. Mutta ministeri Viinanen jo kaavaili, että tällainen sosiaaliputkikin pitäisi katkaista. Katkaistaan sekin putki, toimeentuloputki. Missä yhteiskunnassa sitten ollaan? (Ed. Tennilä: Kerjäläis!) — Pystykerjäläisyhteiskunnassa, kyllä. Hyväntekeväisyysjärjestöt ja muut hoitavat ihmiset. Sosialidemokraattien työväenliike ja koko työväenliike kaikkine päivineen on vuosikymmenet uhrannut sen eteen, että huuto-laisyhteiskunnasta pois, kerjuulta pois ja vapautteen, kuten silloin uskallettiin vielä sanoa, ettei tarvitse hattua kourassa pyörittää hyväosaisten portailla kenenkään. — Jos sosiaaliputki mennään katkaisemaan, niin silloin minulta loppuu sanat, millainen yhteiskunta sitten on. Sitten tullaan vuosisadan alkuun uudestaan. Taas aloitetaan uudestaan. Kyllä se siitä uudestaan lähtee liikkeelle, niin kuin lähti työväenliike vuosisadan alussa, ei siinä mitään, mutta tulee aika vain pitkäksi, kun menee sata vuotta pahimmassa tapauksessa.

Otan suuren riskin, kun sanon, mihin tämä johtaisi. Tällainen eriarvoistaminen johtaisi vihan yhteiskuntaan. Otan tietysti suuren riskin, kun ryhdyn puhumaan, mutta se on mielestäni tässä yhteydessä niin vakava kysymys, että siihen on pakko puuttua. Tämä kylmenevä ilmapiiri on johtanut vierasvihan kasvuun suoraan sanottuna. Sanon pohjaksi, ettei taas mitään lähetystöjä ryhdy tänne tulemaan, kuten viime kaudella, kun käytin vähän vahvemman puheenvuoron, että eräs lähiomaiseni on virunut natsien keskitysleirillä. Ei täällä varmaan monen muun ole. Olen osallistunut Exodukseen, jossa autetaan vainotuja juutalaisia Venäjällä. Eli minusta on aika

vaikkea antisemitistiä tehdä, kuten yrittivät viime kaudella. Minussa on kaikki mahdolliset viat, mutta rasismien vikaa minussa ei ole.

Toisin sanoen, jos meidän on pakko käydä vierasvihan syihin, niin eurooppalaisen fasismin kasvualusta oli eriarvoistaminen. Sitten haettiin syntipukki, kunnes lopulta kammioissa olivat ammattiyhdistysdemarit, kommunistit, juutalaiset, mustalaiset jne. Muun muassa kolme miljoonaa mustalaista tapettiin.

Tämä ei nyt tähän tietenkään johda. En siis halua liioitella, mutta kannattaa puhua kuitenkin näistä asioista hurskastelematta. On niin kovin helppo tuomita. Minä tuomitsen kaiken väkivallan kaikissa muodoissaan, sen sanon tulikirjaimin. Mutta kyllä meidän täytyy uskaltaa niitä syistä analysoida, jotka johtavat vierasvihaan ja väkivallan kasvuun yhteiskunnassa, ja oltava jonkin verran rehellisiä. Sen verran rohkeutta täytyy löytyä, ettei katsota ikkunaverhojen takaa kuin aikoinaan Täällä Pohjantähden alla -kirjan pappilan väki pitsiverhojen takaa, että onpas kauheaa, kylläpäs on kauheaa, mutta ei uskallettu tulla edes portaille. Siis ajoissa kannattaa näihin asioihin puuttua. Mielestäni ei kannata suhtautua vähättelevästi tämän kaltaisiin kysymyksiin.

Sitten on muistettava, että me yritämme puolittaa porvarihallituksen luomaa työttömyyttä. Tämä kannattaa muistaa, kun puhutaan tästä hallituksesta. Tämä hallitus yrittää puolittaa sitä, minkä loivat ne, jotka täällä nyt hurskastelevat, suoraan sanottuna. Se on totta, että Suomen porvarit eivät ole koskaan kuulleet Suomen kansan suolten murinaa. Mutta minä toivoisin, että sosialistit tässä ajassa edes kuuntelisivat leipäjonon hiljaisuutta. Sitä minä toivon, että voisi olla korvaa kuulla hiljaisuutta. Siellä on suuri hiljaisuus, ja se kannattaisi pitää mielessä.

Mutta eihän tässä mitään hätää tietenkään ole sillä tavalla niillä, jotka näitä nyt tiukimmin ajavat. Vaatii kaksi sukupolvea, ennen kuin viha organisoituu. Vaikka meillä olisi miljoona työtöntä, niin vasta, kun syrjäytettyjen lapset sisäistävät epäoikeudenmukaisuuden, sitä kautta järjestäytynyt viha organisoituu. Tällaista ei ole, mutta yksilötason viha on yhtä vakava kysymys. Ilmapiiri on muuttunut, ja sen kaikkein pahin ilmenemismuoto on se, että hiljaisuutta ei kuulla.

Vuonna 1987 annoin vaalilupauksen, etten tule yhtään ainutta sellaista esitystä kannattamaan missään olosuhteissa, joka heikentää työtömän toverin asemaa, enkä tee sitä nytkään.

Ed. H u u h t a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne kritisoi edellistä hallitusta työttömyyden aiheuttamisesta ja unohti, että kaikki lähti liikkeelle siitä, kun sosiaalidemokraatit yhdessä kokoomuksen kanssa Holkerin hallituksessa päästivät kansantalouden romahtamaan. Vuonna 91 meillä oli 7,5 prosentin kansantalouden lasku. Siitä lähti työttömyys etenemään, ja se saatiin Ahon hallituksen aikana taistuttamaan, eikä nykyinen hallitus ole kyennyt sitä linjaa jatkamaan.

Mitä tulee ed. Rinteen arvioihin keskustan kannattajakunnasta, hän elää 80 vuotta sitten olleessa ajassa. Me toki olemme saaneet kannattajakuntaa muualta ja erityisesti siksi, että puolestamme perusturva, juuri työmarkkinatuen tyyppisiä turvan muotoja, joita kansalaiset arvostavat.

Edelleen hän kritisoi työmarkkinatukea, toisin sanoen voimassa olevaa työmarkkinatukilakia. Sitä voi kritisoidakin, jos toimitaan, niin kuin nykyinen hallitus on toiminut. Se on täysin laiminlyönyt työmarkkinatuen edellytyksenä olevat työvoimapolitiittiset toimenpiteet, kuten koulutuksen, työharjoittelun, kaikenlaiset valintasysteemit ja kuntoutuksen. Jos nämä olisi pantu toimeen, me olisimme voineet kouluttaa alle 20-vuotiaat aivan yhtä hyvin kuin uuden esitetyn lain mukaisesti. Ei olisi ollut mitään eroa. Mutta asian ydinhän on nyt siinä, että luodaan uusi kuva koulutuksen hyvästä asiasta ja säästetään perusturvasta erittäin rajusti erityisesti vaikeuksissa olevilta lapsiperheilä.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne puhui hyvin rehellisen miehen tapaan, niin kuin hänellä on tyyli ollut koko tämän kahdeksan yhdeksän vuotta, jonka olemme toisiamme saaneet kuunnella.

Ed. Rinne totesi, että oppositiolta ovat eväät loppuneet. Sen voi ehkä sanoa, että eivät ne ehkä niin kauhean suuret ole olleet, mutta se ihmetyttää, että hallitukselta ovat nyt jo puolessa vuodessa eväät loppuneet. Toisaalta ed. Rinnettä pitäisi lohduttaa sen, että jos hallituksella ei olekaan eväitä, sillä on kuitenkin valta, niin kuin on nähty, tehdä hyviä uudistuksia. Mutta valitettavasti, ed. Rinne, teidänkin tuellanne hallitus vie läpi niitä hyvin epäoikeudenmukaisia esityksiä, joista tässäkin on kysymys.

Ed. Rinteen puheenvuorosta löytyivät sanat usko ja toivo. Minä uskon, että sieltä puheen sisältä, vaikkei tullut sanana, myös rakkaus löy-

tyy. Rakkaus on suurin, ja se löytyi työttömiä kohtaan. Siitä on annettava erityinen tunnustus, että ed. Rinne tällaisen puheenvuoron käytti. Vielä loppuosa, kun hän totesi, että ei esitystä tule hyväksymään, on todella rakkauden osoitus niitä ihmisiä kohtaan, erityisesti mainitsen työttömyydestä kärsivät lapsiperheet, jotka ovat kaikkein huonoimman kohtelun alaisina.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siinä mielessä voin yhtyä ed. Rinteseen, että politiikassa ei todellista oppositiota näytä olevan. Perimmiltäänhan Lipposen hallituksen politiikka erityisesti työllisyysasioissa on ollut aivan samaa politiikkaa, kuin Ahon hallitus huonoin tuloksin neljä vuotta noudatti — pieniä vivahde-eroja.

Mutta todellisessa työllisyyspolitiikassa pitäisi tietenkin ottaa uusia radikaaleja konsteja, lopettaa työttömien ja työttömyyden säilöminen, niin kuin tämä on. Työväenliike ja ammattiyhdistysliike on sata vuotta vaatinut työtä, ei työttömyysturvaa ja sosiaaliturvaa. Ne ovat tietysti vain tilapäisiä keinoja lievittää työttömyyttä. Nyt me odotamme sitä ihmettä, että joku tarjoaisi työpaikkoja. Me olemme odottaneet viisi vuotta, eikä niitä ole syntynyt.

Ainut keino on se, että yhteiskunta tilapäisesti rupeaa synnyttämään työpaikkoja eli palataan vanhaan konstiin: Osoitetaan hätätöitä, tilapäistöitä, kun ei muitakaan töitä ole, eikä tehdä niin, että kun ei ole varaa maksaa ansiosidonnaista työllisyysturvaa, pannaan ihmisiä perusturvalle, ja kun siihenkään ei ole varaa, pantiin ihmisiä työmarkkinatuella, ja kun siihenkään ei riitä raha, nyt tehdään sellaisia uudistuksia, että ihmisiä joutuu toimeentulotuella. Minusta viimeistään nyt pitäisi tunnustaa se, että työllisyyspolitiikassa olemme täydellisesti epäonnistuneet.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne sinänsä aivan ansiokkaasti ja oikein arvosteli lakia, hallituksen esitystä, jota hallitusryhmät hänen oma ryhmänsä mukaan luettuna ovat viemässä läpi. Kuitenkin hän hyvin oudolla tavalla, sinänsä hyvin taitavan tuntuisesti, käänsi arvostelun kärjen oppositioon kohti keskustaa todeten, että keskustaa nämä asiat eivät kiinnosta, koska meidän kannattajakuntamme eli viljelijät eivät ole työttöminä. Tähän pyytäisin huomauttaa, että ed. Rinne ei todellakaan ole havainnut puolueitten kannattajakuntakehitystä. Vajaa kolmasosa keskustan kannattajista, äänestäjistä, on viljelijöitä, muut ovat pääsään-

töisesti yrittäjiä ja palkanansaitsijoita. Lisäksi ed. Rinteeltä jäi havaitsematta se seikka, minkä vuoksi viljelijät eivät ole työttömiä: sen vuoksi että he eivät pääse työttömiksi työnhakijoiksi työttömyyskortistoon. He eivät sen vuoksi näissä tilastoissa esiinny.

Lisäksi ed. Rinteeltä näyttää jääneen huomiotta toinen seikka, tai häneltä on jäänyt mieltä nähtävästi lukematta, koska hän ei ole huomannut, että keskustalla on siellä vastalause. Meidän oppositiopolitiikkamme hyvin vahvasti perustuu juuri siihen, että me arvostelemme tämän tapaisia esityksiä, joissa kaikkein heikkosaisimmalta väestönosalta leikataan ja otetaan. Sen sijaan parempiin etuisuuksiin ei puututa.

Ed. L a h t e l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinne puuttui myös oleelliseen kohtaan siinä mielessä, että hän totesi vierasvihan syntymisen. Tosin hän vähätteli sikäli, että se ei olisi organisoitunut. Meillä Pohjois-Karjalassa ainakin on siitä kokemuksia hyvin vahvastikin Joensuun seudulta. Sain juuri eilen kirjeen, jota tavailin. Vierasviha todetaan tässäkin kirjeessä selkeästi siinä mielessä nuorten näkökulmasta, että tavallaan nuorilla ei ole tulevaisuutta. Ei ole olemassa sitä utopiaa, joka meillä aikoinaan oli siitä, että me tulemme rakentamaan tässä maassa jotakin tai rakentamaan tästä maasta paremman meille ja meidän lapsillemme. Siinä mielessä vierasviha on tänä päivänä todellista. Tässä kirjeessä tämä ihminen ei ihmettele yhtään sitä, jos nuoriso turhautuu, käyttää alkoholia ja huumeita, tekee itsemurhia, rikoksia, pitkä litania kaikista asioista, jotka ovat vakavia asioita, ja meidän pitäisi osata vastata siihen.

Mutta sinällään, jos työmarkkinatukilaista jotakin myönteistä pitää etsiä, sitä on se, että alle 20-vuotiaille taataan koulutuspaikka, harjoittelupaikka tai työpaikka. Sen tyyppinen henki tässä on. Minusta se on erittäin hyvä asia. Monet opettajista ovat todenneet, että on liian paljon nuoria lopettanut koulunkäynnin sen takia, että muu sosiaaliturva on ollut parempi. He ovat jättäneet koulun kesken. Kun me sen ratkaisemme, siinä on ainakin yksi kynnys parempaan suuntaan.

Ed. V ä i s t ö (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rinteen tavoin epäilen, että lain tarkoitus ei täysin toteudu. Koulutus, työharjoittelu tai muu työvoimapolitiittinen toimenpide on toki sinällään myönteinen asia myös ja eritoten nuorten kannalta. Tärkeää on, kuten ed. Lahtela

äsksen totesi, aktiivinen tekeminen ja myönteinen ote tulevaisuuteen. Sitähän nuorille pitäisi voida tarjota. Ed. Rinteen kanssa olen pakonomaisuudesta samaa mieltä. Ei tämä välttämättä toimi nyt esitetyllä tavalla.

Toinen ongelma, joka tähän liittyy, on varmasti myös aikataulu. Sen tavoitteissa tuskin onnistutaan. Ongelmaksi muodostuu koulutuspaikkojen aikaansaaminen, koulutuksen laatu, kun nopeasti yritetään sitä järjestää, ja myös se, että koulutus ei kohdistu oikeille aloille. Hallituksen tavoitteena on aivan oikein työttömyyden puolittaminen, mutta tuskin tämä nyt parhaalla tavalla tämän keskeisen tavoitteen toteutumista palvelee. Nuorille pitäisi myös antaa omat mahdollisuudet vaikuttamiseen. Pakkokeinoin ei voida ohjata, vaan myönteisellä otteella ja turvaamalla nuorille taloudellisetkin edellytykset koulutukseen.

Ed. U. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni ed. Rinne puuttui ihan ansiokkaasti kysymykseen syrjäytymisestä ja siitä mahdollisesti seuraavasta vierasvihasta ja sen ilmenemisestä Suomessa.

Jo ennen lamaa on ollut ihan selviä, että tiettyihin sosiaaliryhmiin kasautuu ongelmia. Esimerkiksi tiettyihin sosiaaliryhmiin kasautuu suurempia terveysongelmia kuin toisiin. Työttömyys kärjistyy myös samoissa ryhmissä. Kasautuvat ongelmat lisäävät syrjäytymisriskiä, ja näin ollen työttömyyden hoito on se hyvin keskeinen tekijä, jolla voidaan estää syrjäytymistä ja luoda perustaa sille, että vierasviha ei lähtisi kasvaamaan.

Ed. Lahtela otti esiin kysymyksen siitä, että vierasvihaa on jo tällä hetkellä ja jotakin sen poistamiseksi pitäisi tehdä. Mielestäni eduskunnalla on oikeus ja myös velvollisuus omassa argumentaatioissaan tuoda esiin sitä, että vierasvihalle ei ole oikeutusta, että se on väärä tapa kanavoitaa sitä osin oikeutettuaakin tyytymättömyyttä, joka voi vallita niiden ihmisten keskuudessa, joilla esimerkiksi ei ole työtä. Tällaiselle tyytymättömyydelle tulee löytää muut kanavoitumismuodot.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tämän kaltainen kehitys on menossa, että nuoret syrjäytyvät. Palkka-ale yleensä, johon oli jo viime hallituksen aikana suuri innostus, on tietynlaista syrjäyttämistä myös: Nuorille ihmisille, joitten pitäisi elämää rakentaa, suunnitellaan kaiken maailman palkka-alehommia.

Ministeri Viinanen on siinä ollut päällimmäisenä päämärinä ainakin julkisuudessa. Se on juuri samaa kielteistä eriarvoistamiskehitystä.

Mutta kun sanottiin, että tämä on Holkerin hallituksen vika, totean, että minä haukuin Holkerin hallitustakin, mutta vielä enemmän haukun keskustahallitusta ja jokin valittu sana tekojen mukaan kuuluu nykyisellekin. Velka oli Suomessa silloin, kun Aho aloitti, Luxemburgin jälkeen bkt:lla mitattuna Euroopan toiseksi alhaisin. Aivan velaton talo tuli käyttäkseni tällaista vertausta. (Ed. Huuhtanen: Kansantalousel!) — Kansantalousel oli pahassa mallissa, mutta velka oli niin pieni, että työllisyyttä elvyttävillä toimilla olisi päästy kyllä pienempään työttömyyteen. Se on minun käsitykseni.

Kauhealta tuntuu, kun porvarit keuhuvat, mutta keuhkoot!

Ed. K r o h n : Arvoisa puhemies! Eilen vihreiltä puheenjohtaja ed. Tuija Brax ehti täällä jo kaksi kertaa mainostaa, että esittäisin tilastoja. Ajattelin, että aloittaisin kuitenkin elokuvamaisuuksista, ne ovat aina vähemmän viihteellisiä. Palauttaisin mieliin elokuvan The Graduate missä Dustin Hoffman näyttelee nuorta. En tiedä, muistatteko kohtausta, missä hänet snorkkeleiden läpi on kuvattu veden alta ja hän katsoo vanhempiaan eräänlaisina groteskeina ihmishirviöinä eikä näe mitään yhteistä oman elämänhalunsa ja vanhempien edustaman keskiluokkaisen arvomaailman välissä. Tämä loppuu ikään kuin vapauttavaan häistä karkaamiseen.

Itse kun olen asunut Yhdysvalloissa juuri ne vuodet, jolloin siellä heräsi voimakas nuorisokapina ja hyvin suuri kiulu eri sukupolvien arvomaailman välissä, olen näkemässä samanlaisia ajan merkkejä. Zeitgeist, ajan henki, on hyvin saman kaltainen kuin Heikki Rinteen esittämät yhteiskuntatieteelliset kauhuskenaariot siitä, kuinka leipäjonon hiljaisuus ennakoit sitä, että seuraavat sukupolvet ovat väkivaltaisia. Itse toivon, että meillä on myös vielä toinen vaihtoehto, mutta kehitystrendi on hyvin ilmeinen. Amerikkaan liike syntyi siitä hyvin idealistisesta kasvatuksista, mitä amerikkalaiselle nuorisolle annetaan. He näkivät sen valheellisuuden kahdessa tavassa. Vanhemmat eivät toimineet, kuten olivat puhuneet, ja toisaalta Vietnamin sodan häikäilemätön toisen logiikan valinta johti tähän kiuluun.

Suomi ei ole Amerikka, ja meidän toimemme eivät ole samoja, mutta tietty analogia tässä on. Ensinnäkin puhumme toista, kuin teemme. Se on

jo hyvin paha asia. Jos puhutaan, että pyrimme oikeudenmukaisiin säästöihin, niin sitä emme ole onnistuneet tekemään. Toinen analogia on se, mitä tarjoamme nyt ratkaisumallina: täystyöllisyyden ja palkkatyön idea. En usko, että se on totta. Se ei myöskään vastaa nuorison käsitystä siitä, mikä on hyvän elämän malli, tai käsitystä siitä, mikä on ajan henki. Viittaamaan tähän, että tähtäämme säästöjen kautta valtion talouden tasapainottamiseen, sitä kautta talouskasvuun ja toivomme, että talouskasvusta ikään kuin vanhan mallin logiikalla seuraa tietynlainen työllisyyden ylläpitäminen ja työpaikkojen lisäys. Jos taas uskoo, kuten suuri osa taloustutkijoita ja valtaosa nuorisoa, että elämme murrosta, missä jobless growth eli talouskasvu ilman työpaikkoja on ajan totuus, niin tällainen nurkan kautta vaikuttaminen, mitä talouskasvuun vaikuttaminen on, ei ole ratkaisu, vaan suoraan työn jakaminen, työn vuorottelu, asia, jota tämä hallitus siis myös tekee, mutta se ei ikään kuin ole kiteyttänyt asioita. Tämä on ongelman ydin.

Työmarkkinatukiasia on ikään kuin pieni pisara meressä, ja minusta tuntuu, että molempien valiokuntien mietinnöt ovat erinomaisia ja ikään kuin tunnistavat teknisiä ongelmia ja pyrkivät löytämään niihin ratkaisuja. Se, että osattaisiin lukea yksittäiset konkreettiset tapahtumat osaksi jotain isoa valtatrendiä, on myös meidän vastuumme. Olen aina jotenkin ajatellut, kun takapenkiltä katsoo tätä peliä, että tämä on niin kuin jalkapallokenttä, missä ex-aviopuolisot riitelevät menneistä syneistä. Hyvin vähän oivalletaan yhteinen tulevaisuuden kuva.

Jotta saisi käsityksen, mikä ajan henki on, niin luen ed. Tuija Braxin eilen mainostamat tilastot, jotka liittyvät siihen, että sivistysvaliokuntaan tuli työprosessin aikana tietysti kaiken maailman mahdollisia asiantuntijatahoja. Tilastokeskus on selvittänyt eri väestöryhmien tuloja vuodesta 89 vuoteen 93. Alle 30-vuotiaiden yhteenlasketut työtulot vuonna 89 olivat 50 miljardia markkaa, vastaava luku vuonna 93 oli 23 miljardia markkaa. Yli 30-vuotiaiden yhteenlasketut työtulot putosivat samaan aikaan 204 miljardista markasta vain 194 miljardiin. Eli absoluuttinen pudotus oli 10 miljardia, kun nuorilla se oli 27 miljardia. Jos katsotaan, mikä nuorilla prosenttiosuus oli, tiputtiin puoleen, mutta vanhempi väestönosa menetti 5 prosenttia. Vuonna 93 alle 30-vuotias työssä käyvä nuori ansaitsi keskimäärin saman verran kuin 50 vuotta täyttänyt työtön mies.

Tämä on äärimmäisen iso ongelma: Säästöjä sukupolvien välillä me emme ole saaneet tehtyä

oikeudenmukaisesti. Itse huumorintajuisena feministinä olen ilahtunut välillä, kun olen aina luullut, että sukupuolten ristiriita on se yksi ydinosa yhteiskunnasta. Jollakin tavalla minun mustaa huumoriani ilahduttaa, että täällä on muitakin perusjännitteitä, jotka joskus tuntuvat vahvemmilta.

Työmarkkinatuki, kun emme saa tehtyä parempia säästöjä, liittyy siihen, että hallitusohjelmassa sitouduttiin 500 miljoonan säästöön työmarkkinatuesta kolmikantaneuvottelujen seurauksena. Mistä sitten käytännössä pystyttiin säästämään, oli nuorten osuus. Hallituksen esitys ei pelkästään ole tullut hallituksen yksinomaisen arvovalinnan seurauksena, vaan liittyy tähän yhteiskunnan ongelmaan, että meillä on tiettyjä saavutettuja etuuksia, jotka on ikään kuin sementoitu, ja toisia väestöryhmiä, joiden edut eivät ole sillä tavalla muodostuneet privilegioksi tai rälssinomaisiksi, jolloin niihin voidaan puuttua.

Itselläni tavallaan on kuitenkin helppoa tämän puolesta äänestää sillä tavalla ajatellen pragmaattisesti, että tosiasia on se, että säästöjen tekeminen on ennen kaikkea myös nuorten sukupolvien etu. Muuten kaikki tekemättömät säästöt tulevat tämän väestönosan maksettaviksi korkomenoina. Tavallaan tätä ikävää työtä ei voida kiistää. Se joudutaan joka tapauksessa tekemään, ja se on heikoimman väestönosan etu käytännössä. Se, mitä ei tehdä nyt, tehdään kaksin verroin kovempaa joskus toiste.

Ongelma on se, mikä on seuraava askel, mikä on käsitys tai malli siitä, mikä on toimiva yhteiskunta. Se käsitys on nyt mielestäni väärä ja vanhanaikainen. Sellaista todellisuutta minä en usko koskaan tulevan, että meille luodaan tällä palkkatasolla ja tällä työajalla olevia työpaikkoja puoli miljoonaa lisää. Meidän pitäisi havahtua siihen, että työajan jakaminen ja uudenlaisen työn määrittely osittain perinteisen palkkatyön malliin on meidän kaikkien etu. Tähänhän voi tietysti liittyä myös jonkinlainen aineellisen elintason laskua, mutta toisaalta seuraa muiden elämänarvojen korostamista.

Työmarkkinatuen säästöhan syntyy siitä, että nuoret houkutellaan opiskelemaan. Kun nuorten opintososiaaliset edut ovat alle 20-vuotiailla hyvin paljon heikommalla kuin yli 20-vuotiailla, ja eritoten heikommalla kuin työmarkkinatuella, niin silloin kun siirrytään toisesta järjestelmästä toiseen, tulee valtiontaloudellista säästöä. Sitä voi tietysti myös kutsua aktivoinniksi. Itse olen vähän pettynyt, jos ajattelen näin sivistysvalio-

kunnan jäsenenä, mikä tässäkin on käsitys aktiivisuuden tarpeesta ja siitä, mikä on aktivointia. Käsitys oli mielestäni ehkä hyvin ohut ja vanhakantainen.

Nuoret kaikki eivät suinkaan ole passiivista joukkoa, joka ei haluaisi mennä minnekään, vaan monet ovat välivuottaan viettäviä ylioppilaita, jotka eivät ole päässeet mahdollisesti haluaansa opiskelupaikkaan. Tämän aktivoinnin seurauksena heidän pitäisi valita joko työharjoittelu tai ammatillinen koulutus. Tällaiseen välivuoteen tai pitkäaikaiseen life long learningiin, elinikäiseen oppimiseen, liittyvät intressit, että yhden vuoden opiskelisi jotakin yleissivistävää ainetta, eivät tässä lakiesityksessä toteudu. Se on minusta hyvin ikävää, koska tämän ikäiset ihmiset elävät — itse tiedän, kun olen vaihtanut ammattialaani oikeustieteellisestä teatterikorkeakouluun — hyvin isojen käänteiden ja kaarrostojen aikaa. Uskon, että olin sillä tavalla tyypillinen nuori, eikä minulla, kuten monella muullakaan, ollut käsitystä, mikä on oma ala; se ei ollut niin kiteytynyt. Ei välttämättä ole hyvä, että välivuottaan viettävä nuori jonkin hyvin perinteisen, kaupan ammattinimikoulutuksen yrittää lakiesityksen turvin tehdä. Esimerkiksi kansanopistojen tarjoamat yleissivistävät linjat olisivat voineet olla osa ratkaisua.

Tiivistettynä sanoisin todella, että ikävä kyllä nämä säästöt ovat nuorten etu, mutta se ei riitä. Me emme voi tarkastella maailmaa vain valtiontalouden näkökulmasta. On olemassa luonnon-talous, tunnetalous, yhteiskuntatalous ja muitakin järjestelmiä, joissa vallitsee lainalaisuuksia, kuin vain tämä ekonomistien tai Viinasen malli. Me emme voi ikään kuin sulkea silmiämme siltä, että samanaikaisesti, kun saamme jokin malli tai kaavakuva nätin näköiseksi, murennamme jotakin muuta, yhtä olennaisesti yhteiskuntaa ylläpitävää järjestelmää. Tässä viittaisin moraaliseen infrastruktuuriin. Toivon, että hallituksemme pelikentällä nämä säästöt todella pystyisivät kohdistumaan sukupolvien ja sukupuolten välillä oikeudenmukaisemmin ja meillä tulisi sen kaltaisia ratkaisuja tulevaisuudessa.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Krohnin puhe oli monelta osin varsin ansiokas ja analyttinen. Mutta jollakin tavalla hämmennys vaivasi siinä, kun hän kuitenkin ilmoitti, että hän näkisi tämän ikään kuin säästönä sillä tavalla, että nuorten ei myöhemmässä vaiheessa tarvitsisi tätä maksaa.

Kuitenkin loppuosassa puhetta jälleen ed.

Krohn pääsi näihin muihin talouksiin. Näin olen minulle jäi hiukan epäselväksi, mikä on niiden tulevaisuuden vaikutus. Kenties on joitakin sellaisia arvoja, joita rahalla ei voida korvata. Toisaalta ed. Krohnin puheesta itse asiassa kävi myös ilmi se, että kysymys ei sittenkään ole tällä lailla saavutettavasta säästöstä, vaan enemmänkin ehkä ideologisesta mallista tai mallista, joka jostakin muualta on meille otettu. Tässä mielessä puhe herätti hiukan hämmennystä.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Tämän ehdotuksen esilläolo kertoo kyllä jotakin omituista Suomessa harjoitettavasta politiikasta ja myös henkisestä ilmapiiristä, joka on jollakin tapaa alistunut ja kyyninen, kun tämä asia etenee ikään kuin ennalta määrättyllä tavalla.

Asiaan liittyy kaksi periaatteellisesti erittäin suurta kysymystä. Ensimmäinen on se, että kun työttömyysturvasta tehdään säästöjä, hallitus suuntaa ne kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin, erikoisesti lapsikorotusta saavien pitkäaikaistyöttömien kohdalle. Tuntuu, että omatunto puuttuu nyt politiikasta. En usko, että se puuttuisi niinkään yhteiskunnasta. Kyllä kansalaiset osaavat tehdä valintoja oikean ja väärän välillä, mutta hallitus valitsee väärän.

Toinen periaatteellinen ongelma on se, että kuukauden päästä, arvoisa puhemies, Suomessa alkaa aika, jolloin osa aikuisista ihmisistä, alle 20-vuotiaista nuorista, joutuu tilanteeseen, jossa he työttömyysturvan menettämisen uhalla joutuvat ottamaan vastaan koulutuspaikan riippumatta siitä, onko tarjottu koulutuspaikka ihmisen kannalta mielekäs. Oikea tapa olisi ollut toimia, kuten edellinen hallitus, lisätä koulutuspaikkojen tarjontaa, mielekkäitä koulutuspaikkoja. Kyllä nuoret niihin tarttuvat. Se edellyttää, että opintotuen ja työttömyysturvan keskinäinen suhde on opiskeluun kannustava. Tässä hallitus teki väärin, kun se ensin leikkasi alle 20-vuotiaiden opintotukea kärjistäen kannustavuusongelmaa. Meille on syntymässä tilanne, joka loukkaa alle 20-vuotiaitten nuorten ihmisarvoa. Hallituksen tavoite on sinällään oikea ja ymmärrettävä, mutta toteutustapa on väärä.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Minäkin olen elokuvien ystävä ja aika monessa kohdassa olen juuri samaa mieltä kuin ed. Krohn, tässäkin asiassa.

Tämä 500 miljoonan säästö tällaisessa viimeisajaisessa etuudessa on aivan liian suuri. Työmarkkinatukilain muuttaminen näin suurella säästöl-

lä aiheuttaa sen, että voimme tehdä ehkä väärää ratkaisuja.

Toinen ongelma on se, mikä tähän liittyy, on se, että tämä tulee liian nopeasti voimaan. Edellisessä työpaikassani olen kokenut monta kertaa sen, että kun lait tulevat voimaan kuukauden sisällä siitä, kun ne täällä on päätetty, voimaantuloon liittyvä käytännön töiden järjestely työpaikoilla ja ihmisten, asiakkaitten, suuri hätä aiheuttavat mieletöntä puhelinruljanssia. Varmasti työvoimatoimistoissa on todella vaikea tilanne ja ennen kaikkea niillä ihmisillä, joita tämä koskee, ja myös niillä ihmisillä, joita tämä ei koske, mutta jotka luulevat tämän koskevan myös heitä.

Esitystä on aivan oikein perusteltu nuorten aktivoimisella, ja se onkin erittäin kaunis ajatus, mutta täytyy todeta, että sen olisi pystynyt toteuttamaan myös nykyisellä eli voimassa olevalla lailla. Laissa on muun muassa karenssi-kohta: Kun toistuvasti kieltäytyy joko koulutuksesta tai työharjoittelusta, siitä aiheutuu kuuden viikon karenssi. Jos näitä kieltäytymisiä tapahtuu useasti, seurauksena on kahdeksan viikon työsäoloehto eli silloin tämä henkilö menettää työmarkkinatuen. Minulla ei ole tietoja eikä tilastoja siitä, paljonko näitä kahdeksan viikon työsäoloehtoja on työmarkkinatuki-ihmisille langetettu.

Mutta minua harmittaa se, että kun työmarkkinatukilaki on ollut voimassa kaksi vuotta, niin miksi vasta nyt herätään siihen, että nuoria täytyy aktivoida, kun kaikki mahdollisuudet on olleet kahden vuoden ajan? Mistä se johtuu? Minä pyydän, että ministeri Jaakonsaari puuttuu tähän kohtaan, miksi työvoimatoimistot eivät ole aikaisemmin ja aktiivisemmin nuoria ohjanneet työharjoitteluun ja koulutuspaikkoihin, (Min. Jaakonsaari: Kysykää ed. Kanervalta!) kun samanaikaisesti puhutaan, että koulutuspaikkoja on tyhjiillään.

Tuon tässä puheenvuorossani lisäksi esiin muutamia ongelmakohtia, joita tähän lakimuutosesitykseen liittyy.

Olen huolestunut siitä, miten käy niille aktiivisille ihmisille, jotka ovat käyttäneet määräaikaisten työharjoittelumahdollisuuden ja jotka mielekästä opintopaikkaa eivät heti onnistukaan löytämään tai, jos ovat, eivät onnistu sinne pääsemään. Silloinhan näissä välivaiheissa tukea ei heille makseta. Nythän tilanne on se, että suurin osa nuorista on aktiivisia. He hakeutuvat koulutuspaikkoihin, hakeutuvat itsenäisesti ja aktiivisesti työharjoitteluun. On vain hyvin pieni osa

niitä, jotka mieluummin haluavat elää etuuksilla ja ehkä kieltäytyvät työpaikoista. Nyt, kun me muutamme tätä lakia näin, käy niin, että myös nämä aktiiviset joutuvat siitä kärsimään näinä väliaikoina. (Min. Jaakonsaari: Ei!) — Kyllä, jos on käyttänyt työharjoitteluajan ja sen jälkeen opintopaikkaa ei heti löydy, tänä välajaksona hänellä ei ole oikeutta työmarkkinatukeen.

Ymmärsin valiokunnassa niin, että siirtymävaihe koskee vain alkujaksoa, kunnes ensimmäinen koulutuspaikka tai työharjoittelupaikka tarjotaan. Jos kysymys olisi subjektiivisesta oikeudesta eli siitä, että saisi tukea myös silloin, kun työharjoittelu- tai opiskelupaikkaa ei pystytty tarjoamaan myöskään sen jälkeen, kun työharjoittelu esimerkiksi on käytetty, laissa ei olisi ongelmia. Silloin se olisi aika tavalla nykyisen lain kaltainen.

Erityisen huolestunut olen niistä, jotka asuvat kodin ulkopuolella. Alle 20-vuotiaita nuoria asuu kodin ulkopuolella, ja minusta on ihan hyvä, että nuoret itsenäistyvät ajoissa eivätkä jää kodin nurkkiin pyörimään ja tavallaan vanhempien elätettäväksi. Nämä kodin ulkopuolella asuvat niissä tapauksissa, että menettävät kotihoidon tuen, vaikka olisivatkin aktiivisia, joutuvat hakeutumaan sosiaalitoimen piiriin. Eivät he minun mielestäni — enkä usko, että koko eduskunnankaan mielestä — kuulu sinne, vaan työmarkkinatuen piiriin.

Eräs ongelma ovat nuoret, jotka lukion jälkeen haluavat yliopistoon eivätkä onnistu ensimmäisellä kerralla sinne pääsemään. Näinhän tapahtuu esimerkiksi oikeustieteelliseen hakijoille. Monestikaan ei ensimmäisellä kerralla eikä aina toisellakaan pääse sisään. Nyt on se vaara, että nämä nuoret hakeutuvat välivuodeksi ammattikorkeakouluun ja siten vievät paikan niiltä, jotka todella haluavat sinne mennä, mutta joilla on esimerkiksi huonompi todistus. Kun yliopistopaikka lopulta aukeaa, nuori keskeyttää ammattikorkeakoulutuksen ja koulutuspaikka on ikään kuin mennyt yhteiskunnan kannalta hukkaan. Tietysti nuori on saanut siellä hyvää opetusta, ja siinä mielessä hänen kannaltaan tämä aika ei ole missään tapauksessa hukkaan heitettyä, mutta yhteiskunnan kannalta ei ole järkevää käyttää ammattikorkeakoulupaikkoja välivuoden prepaukseen.

Tiedän, että nykyisinkin on jo ammattikorkeakouluissa paljon keskeytyksiä ja samaa ongelmaa on jo tällä hetkellä, että mennään ikään kuin välivuodeksi, mutta työmarkkinatukilain muutos tulee tätä lisäämään. Olen Kajaanin am-

mattikorkeakoulun johtoryhmässä ja todella huolestunut, jos ammattikorkeakoulujen paikat menevät nyt etupäässä näille nuorille.

Yksi ongelma on vielä siinä, että työvoimatoimistoilla ei välttämättä ole riittävästi resursseja hoitaa tätä asiaa 1.1.96 alkaen. Nuorten kanssa yhdessä pitäisi miettiä, mitkä ovat ne kehityspotentiaalit, joilla tuleviin työpaikkoihin päästään, mikä on tapa kouluttautua tai mihin työharjoittelu- paikkaan olisi hyvä mennä vai tarvitaanko valmentavaa koulutusta. Varsinkin ne nuoret, jotka ovat syrjäytymisvaiheessa, tarvitsisivat erilaisia koulutusmuotoja, niin kuin eri valiokuntien käsittelyissä on hyvin tullut esille.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa kuulumme paljon asiantuntijoita, muun muassa Lahden työvoimatoimiston edustajia, ja Lahdessa asiat tuntuivat olevan kohtalaisen hyvin. Heillä oli hyviä ideoita ja ajatuksia siitä, miten työelämään ja koulutukseen valmentavia kursseja on toteutettu ja miten työharjoittelun valvonta toimii. Minusta se oli hyvin esimerkillistä toimintaa. Mutta tiedän, että kaikissa työvoimatoimistoissa ei tällä hetkellä ole joko mahdollisuuksia tehdä näin tai sitten siellä voi olla myös asenneongelmia.

Työvoimatoimistoissa on myös sellainen ongelma, että kaikenlaisiin rutiineihin menee hirveän paljon aikaa, työvoimapolitiittisiin lausuntoihin ja muihin sellaisiin tehtäviin, jotka ovat poissa keskusteluista ja asiakkaiden kanssa yhteisistä pohdiskeluista. Kysynkin: Miten voimavarat riittävät 1.1.96, jolloin suurin paine tulee ensimmäisen kerran eteen?

Sitten on lapsikorotus. Minä voisin pitää siitä pitkän sosiaalipoliittisen esitelmän, minkälaisia vaikutuksia voi tulla tai mitä kaikkea voi tapahtua, mutta en vaivaa teitä sillä. Jokainen varmasti on ympärilleen katsellessaan nähnyt, minkälaisista näiden lapsiperheiden elämä tänä päivänä, jotka kaikkein alimmilla tuilla yrittävät tulla toimeen.

Mutta juuri työmarkkinatuella oleville lapsikorotuksen merkitys on erityisen huomattava, sillä monelle tuki on tarveharkintainen eli koko perheen tulot jäävät alhaisiksi ja syrjäytymisvaara on suuri, kun on tultu monta porrasta alas-päin: Tämä lapsikorotuksen leikkaus nyt koskee kaikkia, myös niitä, jotka ovat pudonneet ansiosidonnaiselta päivärahalta tai peruspäivärahalta. Kun ensin on menetetty työpaikka, sitten on pudottu normaalilta työttömyyspäivärahalta ja nyt ollaan sillä kolmannelle portaalla ennen viimeistä eli toimeentulotukiporrasta, niin minä

näen, että nimenomaan tällaiselta ryhmältä lapsikorotuksen poistaminen on väärä ratkaisu.

Minä en haluaisi maalata uhkakuvia, mutta minusta ed. Rinne aika hyvin toi esille sen, mitä voi tapahtua. Sen lisäksi, että perustelemme hyvin ja kauniisti niitä hyviä asioita, mitä esimerkiksi työmarkkinatukiratkaisu todennäköisesti tuo — saa aktiivisuutta sekä työvoimaviranomaisiin että myös koulutusviranomaisiin — meidän on kuitenkin aina selvitettävä, mitä muita seurauksia päätöksistämme voi olla. Kun etukäteen sen tiedostamme, myös pystymme jatkossa tekemään ehkä parempia päätöksiä, niin että meidän ei tarvitsisi niitä jälkikäteen hirveästi katua.

Yhä edelleen pahoittelen sitä, että keväällä muutamina yön tunteina tehdyt säästöpäätökset määräävät, miten me lainsäädäntöä teemme, kun meidän pitäisi pystyä näihin asioihin puuttumaan asioina ja esimerkiksi aktivointitoimenpiteitä tekemään nimenomaan aktivointitoimenpiteinä eikä sillä tavalla, että meidän täytyy löytää nyt joku 500 miljoonan säästö. Minä toivon, että me joskus vielä täällä pääsemme sellaiseen aikaan, että työttömyys on puolittunut ja mahdollisesti vieläkin alhaisempi ja me pystymme asioita käsittelemään asioina muustakin kuin säästönäkökulmasta.

Ed. Bremer merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Koistinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ed. Huotarin puheenvuoroa, se oli erittäin hyvää ja asiantuntevaa. — Satun tietämään hänen siviiliammattinsa, ja hän tiesi, mistä puhui. — Mutta minua koko ajan hämmentää ja oikeastaan masentaa se, että vaikka vasemmistoliton edustajana ed. Huotari ei oikeastaan mitään hyvää löytänyt tästä hallituksen esityksestä — mitä hyvää siihen oikeastaan jäi, kuitenkin on aivan oikein, että tuotte mielipiteenne esille ja arvostelette hallituksen esitystä — loppujen lopuksi äänestyskäyttäytyminen, napin painaminen, on se tosiasia, joka merkitsee.

En oikein ymmärrä myöskään sitä, että te arvostelette kovasti näitä asioita, mutta sanotte, että kuitenkin haluatte kuulua siihen joukkoon, joka jää valiokunnan huoneeseen käsittelemään asioita, kun oppositio lähtee ulos. Eivät se keskustelu ja tämä käsittely tarkoita mitään. Korostan, että äänestyskäyttäytyminen merkitsee. Ed.

Huotari, te olette sanonut, että tulette poikkeamaan ja olemaan omilla linjoillanne. Vielä sitä ei ole näkynyt äänestyskäyttäytymisessänne. Olemme seuranneet hyvin tarkasti asiaa.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koistiselle sanon, että olen löytänyt paljonkin hyviä asioita tästä esityksestä, nimenomaan sen, että koulutus- ja työvoimaviranomaiset lopultakin aktivoituvat, koska heidän aktivoitumisestaan tässä on odotettu. Ehkä kyse ei ole vain paikallisista viranomaisista, vaan myös muista. Olen iloinen, että ministeri Jaakonsaari on tämän aikaansaanut.

Turhaan ed. Koistinen odottaa, että minä ryhdyn teidän tai jonkun muun vuoksi äänestämään vastaan. En suinkaan siitä syystä, vaan vain siitä syystä ja silloin, kun minusta siltä tuntuu.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! On tietysti toisaalta mielenkiintoista todeta, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmän säännöt sallivat tänä päivänä niin joustavan käyttäytymisen, että ed. Huotarillakin äskeisen puheenvuoron jälkeen on mahdollisuus toimia omantuntonsa mukaisesti ja vastustaa hallituksen huonoa esitystä. Koko vasemmistoliiton ryhmälle, ehkä ryhmän johtoa lukuun ottamatta, asia sopii, ja on näytön paikka, miten kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten etua täällä voidaan puolustaa.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys sisältää sinänsä hyviä tavoitteita. Kiistämättömät hyvät tavoitteet ovat ne, että valtion menoissa tarvitaan säästöjä ja toisaalta yhteiskunnan järjestelmissä sellaista joustavuutta, joka aktivoi ihmisiä tässä tilanteessa, missä me nyt olemme. Näiden hyvien tavoitteiden edistämiseksi pitäisi käydä paljon perusteellisempi selvitystyö ja tehdä sen perusteella johtopäätökset ja sitten tarvittavat lainmuutokset. Nyt näin ei ole missään tapauksessa tapahtunut.

Tämäkin esitys, kuten ed. Huotari juuri todisti, on syntynyt viime keväänä jonakin yön hetkenä, kun valtiovarainministeriön budjettipäällikön pöytälaatikoista on kaiveltu lakiesityksiä ja papereita, jotka sisältävät erilaisia säästötoimenpite-ehdotuksia. Tätä ei ole mietitty alusta loppuun, vaan ehdotus on tuotu hyvin raakana tänne ja perusteltu kauniin sanakääntein, mutta sisältä paljastuu, sanoisinko, hyvin raakaa sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaa.

Ensinnäkin työmarkkinatuen leikkaus tällä tavalla kohdistuu vain yhteen osaan työttömiä ja

korostetusti työttömistä kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin. On käsittämätöntä, että tällä tavalla asiassa edetään. Kristillisen liiton eduskuntaryhmän mielestä pitäisi koko työttömyysturvajärjestelmä uudistaa harkitusti ja kokonaisvaltaisesti siten, että se olisi oikeudenmukainen ja kannustava. Näin ei tilanne nyt ole.

Hallitus etenee kuitenkin osauudistuksiin ja on ensimmäiseksi ottanut käsittelyyn kaikkein heikoimman turvan tarjoavan työmarkkinatuen leikkaamisen. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä. Varmaankaan tämä maa ei olisi siihen kaatunut, vaikka tämäkin osa olisi sisällytetty siihen uudistukseen, jota nyt kolmikantaisesti valmistellaan, eli ansiosidonnaisen työttömyysturvan ja sen ohella perustyytömyysturvan rinnalla olisi koko järjestelmää näin katsottu kattavasti ja tehty sitten sellaiset muutokset ja korjaukset, jotka olisivat aktivoimassa, kannustamassa ja lisäämässä oikeudenmukaisuutta.

Nyt hallitus etsii ja löytää tällä työmarkkinatuen uudistuksella 500 miljoonan markan säästöt. Ne säästöt otetaan kaikkein heikko-osaisimpien selkänahasta. Noin 160 miljoonaa markkaa 500 miljoonasta markasta otetaan lapsiperheiltä ja, kuten ed. Huotari äsken totesi, sellaisilta lapsiperheiltä, joissa ollaan työttöminä ja joilta on jo vasemmistovetoinen Lipposen hallitus leikannut lapsilisiä, kotihoidon tukea, ja ties mitä muuta vielä on tulossa. Toivottavasti nyt ei kuitenkaan uutta. Nämä leikkaukset osuvat kertautuen juuri näihin samoihin, kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin lapsiperheisiin.

Kaikkein ikävintä tässä esityksessä todellakin on se, että tämä antaa, jos voi sanoa, taloudelliset raipparangaistukset lapsiperheille, joissa on työttömyyttä ja joilla on varmasti äärettömän ahdasta jo tänä päivänä. Tällaista piiskaa ei todellakaan olisi kohtuullista antaa rangaistuksena lapsista työttömille perheille. Tämä osoittaa, kuten monet muutkin lapsiperheisiin kohdistuvat toimenpiteet, joihin hallitus on tarttunut, mielestäni varsin hirvittävää lapsivihamielisyyttä. Minua suoraan sanoen hävettää erityisesti sosiaalidemokraattien, vasemmistoliiton ja vihreiden puolesta. Te olette antautuneet tälle politiikalle, jota me emme toki viime hallituksessa Viinasen monista vaatimuksista huolimatta hyväksyneet. Tällaisia esityksiä ei silloin käsitelty.

Muistan kyllä hyvin kun tätä työmarkkinatukijärjestelmää luotiin ja mietittiin, missä kohtaa sillä on sellainen taso, että se on kohtuullinen, mutta toisaalta yhteiskunnalle myös siedettävä kasvaneiden kustannusten suhteen. Siitä en ole

varma, onko nykyinen eli tänä vuonna vielä voimassa oleva järjestelmä sellainen, että se antaa riittävän toimeentulon henkilöille, jotka ovat sen varassa, mutta on se kuitenkin paljon turvallisempi kuin tämä malli, mitä hallitus nyt vie täällä ilmeisellä väkivallalla eteenpäin. Lipposen hallituksen linja on jäätävän kylmä. Se sisältää jäätävän kylmän henkähäyksen lapsiperheille, joissa on työttömyyttä.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on syytä hylätä erityisesti lapsikorotusleikkauksen takia. Myös muutoin tämä voidaan turvallisesti mielin hylätä. Uskon, että ed. Huotari tuntee tämän asian varsin hyvin ammatinsa puolesta, ja itsekin jotakin tästä tiedän, niin että taloudellista raippaa ei tarvitse nuorille työttömille antaa, vaan voidaan todellakin nykyisen järjestelmän sisältäminä hallinnollisin valtuuksin toimia sillä tavalla, että ne, jotka kieltäytyvät koulutuksesta taikka työn vastaanottamisesta, voidaan saattaa sellaiseen tilanteeseen, että heille syntyy pakko ottaa jompikumpi näistä käyttöön ja vastaan. Tällainen mahdollisuus meillä on, sitä vain ei ole haluttu tai uskallettu käyttää. Mieluummin siis kannustavuutta kuin koko lauman piiskausta.

Rouva puhemies! Samalla kun kannatan sitä, että tämä lakiehdotus hylätään, katson, että hallituksen tulisi todellakin sisällyttää työttömyysturvan ansiosidonnaisen osan valmisteluihin koko työttömyysturvajärjestelmän uudistaminen niin, että se on oikeudenmukainen ja kannustava.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kankaanniemi totesi, että edellisen hallituksen aikana mitään tämän kaltaisia työttömyysturvan heikennyksesiä ei tehty. Nyt vakava musta aukko on iskenyt entisen ministerin muistiin. Ahon hallitus esitti esimerkiksi peruspäivärahan katkaisemista 450 päivään niin, ettei olisi mitään enää pohjana, ei olisi työmarkkinatukea tullut sen jälkeen, eli hallitus olisi kokonaan poistanut ikään kuin työmarkkinatuen, ei lapsikorotuksia eikä niitten osaa, vaan koko työmarkkinatuen, ja rajannut työttömyysturvan, myös perusturvan puolen, samaan määrään kuin ansiosidonnainen turva.

Toiseksi edellinen hallitus puuttui kaikkiin työttömyysturvan lohkoihin siinä määrin kuin pystyi silloisen lainsäädännön mukaan loukkamatta lakisäateistä perusturvaa eli yksinkertaisella enemmistöllä säätäen. Törmättyään ensiksi muutaman kerran perustuslakivaliokunnan tulkintoihin hallitus olisi varmasti, jos ei tällaista

suojaäännöstöä olisi ollut, vienyt nämäkin lapsikorotukset, joista oli puhe.

Eli kyllä tässä nyt jonkinlaista rehellisyyttä kaipa tähän keskusteluun. Keskustalta on odotettuakin, että käännetään musta valkoiseksi, mutta kristilliseen liittoon olen asettanut tähän lakia toiveita, että pysyttäisiin sosiaalisen rehellisyyden tiellä.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! En valitettavasti pystynyt seuraamaan kokonaan keskustelua, mitä tähän asti on käyty, joten puheesani voi tulla sellaisia asioita esiin, mistä täällä on jo tänään puhuttu.

Tätä hallituksen esitystähän on perusteltu kahdella sinänsä hyvällä ja kannatettavalla tavoitteella: Toisaalta on korostettu varsin huomattavaa eli 500 miljoonan markan säästöä valtion menoissa ja toisaalta esitetty pyrkimys aktiivoida ammatitaidottomia nuoria kouluttautumiseen passiivisen tuen nostamisen sijaan. Myönnän, että kun omissa valiokunnissani, sivistys- ja sosiaali- ja terveysvaliokunnissa, tätä lakiesitystä alettiin käsitellä, suhtauduin aluksi siihen hyvinkin myönteisesti.

Työttömyysturvaankin joudutaan valitettavasti kajoamaan valtion talousvaikeuksien vuoksi. Säästön aloittaminen ja painottaminen työttömyysturvan osalta juuri nuorten työmarkkinatukeen on kuitenkin ongelmallista. Tässä leikkaus kohdistetaan aika lailla heikossa asemassa olevaan kansalaisryhmään, kun tuki oikeudenmukaisempaa olisi etsiä säästöt ansiosidonnaisen työttömyysturvan alueelta. Itse asiassa näin heikennetään myös säästön mahdollisuutta toteutua. On suuri vaara, että juuri tämä säästö suurelta osin valuu kuntien toimeentulotuen lisääntymiseen.

Työmarkkinatuen leikkauksella, tässä tapauksessa jopa sen poistolla tietyltä ryhmältä, ei myöskään ole mainittavaa myönteistä vaikutusta kannustinloukkujen ehkäisemisen kannalta, mihin taas ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkauksella voitaisiin ehkä vaikuttaa tehokkaammin.

Esityksen mukainen keinotekoinen 20 vuoden ikäraja on myös ongelmallinen, koska se synnyttää niin oppivelvollisuuden kuin taloudellisen itsenäisyyden suhteen uuden täysi-ikäisyyden käsitteen tai ainakin jonkinlaisen ajatuksen uudesta käsitteestä. Alle 20-vuotiaat nuoret tulevat entistä riippuvaisemmiksi vanhempien taloudellisesta tuesta. Toki sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyssä tähän saatiin pieni parannus aikaan, kun

18- ja 19-vuotiaat nuoret nyt voivat saada kuitenkin työmarkkinatuen siinä tapauksessa, ettei heille kyetä osoittamaan mitään koulutuspaikkaa.

Valmistelut koulutuspaikkojen suhteen ovat mielestäni näiden asiantuntijalausuntojen pohjalta, joita valiokunnassamme kuulumme, riittämättömät nopean voimaantuloaikataulun vuoksi, joten lain mahdollista voimaantuloa olisi vähintäänkin tullut lykätä vuodella eteenpäin. On myös huomattava, että työttömyys ei tällä uudistuksella suinkaan vähene, vaikka nämä nuoret jäävätkin nyt työmarkkinatuen ulkopuolelle ja tilastot siltä osin noin 10 000 työttömällä kaunistuvat. Heidän työttömyytensä vain lykkääntyy muutamalla vuodella eteenpäin, ja koulutusmoraatioon tämä tuskin vaikuttaa kovin myönteisesti.

Valtiontalouden tasapainottamiseksi ja velkaantumisen pysäyttämiseksi tarvitaan huomattavia säästöjä valtion menoissa. Mielestäni kuitenkin tämäkin lakiesitys on eräs osoitus siitä, että hallituksen tavoitteleva yhteisvastuun periaate on kääntynyt menestyvien itsekkyydeksi. Leikkaukset on kohdistettu muiltakin osin miltei poikkeuksetta ainoastaan työmarkkinoiden ulkopuolisiin ryhmiin.

Kun kevättälvella ennen eduskuntavaaleja vastailin, niin kuin varmasti kaikki te kollegani, leikkauksia koskeviin kysymyksiin ja itse korostin heikoimmassa asemassa olevan väestön vähimmäisturvasta huolehtimista, niin myönnän, että en arvannut sitä, miten voimakkaasti tulilinjalle nimenomaan vähimmäisturvajärjestelmä tulisi joutumaan. Lähes kaikki hallituksen esittämät sosiaaliturvaan ulottuvat säästöt painottuvat juuri vähimmäisturvan alueelle. Kaikki varmasti myöntävät, että säästöjen toteuttamiseksi ja kohteiden valitsemiseksi on lukuisia vaihtoehtoja. Tämä ei ole ainoa vaihtoehto.

Muutama viikko sitten tamperelainen apulaisprofessori Heikki Lehtonen julkisti näkemyksensä Helsingin Sanomissa ja mielestäni hän osui hyvin oikeaan todetessaan näin: "Poliittisesti vahvan keskiluokan etuuksia ei lamankaan oloissa kyetä leikkaamaan. Siksi leikataan niiltä, joilla poliittista voimaa ei ole, vaikka he olisivat vaikeimmassa toimeentulotilanteessa."

Hallitus on sitoutunut kolmikantaneuvotteuihin ja samalla antautunut vahvasti työmarkkinaosapuolten edustajien vietäväksi ja kuten äämme: jopa yksittäisiä säästölakeja myöten. Pääministeri Lipponenhan totesi, että hän ei halua lähteä näihin pöytiin ramboilemaan. Mielestäni kuitenkin hallituksen isännän äänen tulisi

kuulua tupopöydän ylikin ainakin vähimmäisturvan säilyttämisen puolesta.

Hallitus on arvioni mukaan epäonnistunut kaikkein pahiten juuri yhteisvastuun periaatteen toteuttamisessa. Stakesin tuoreessa arviossa todetaan näin: "Välittömän verotuksen keventäminen ja sosiaaliturvan leikkaukset pyrkivät kasvattamaan väestön toimeentuleroja. Hallitus siirtää tuloja jossain määrin sosiaaliturvan varassa eläviltä vakaissa työsuhteissa eläville."

Eri arvioiden mukaan lapsiperheet ovat merkittävin menettäjärhythä ensi vuoden talousarviossa, ja syy on hyvin ymmärrettävä. Lapset ovat taatusti työmarkkinoiden ja etujärjestöjen ulkopuolelle jäävä ryhmä. Niin tässäkin esityksessä säästöt kohdistetaan nuorten, alle 20-vuotiaiden ja toisaalta lasten osalle, joita ei kukaan tupopöydässä ole edustamassa.

Jo entuudestaan köyhtyneiden lapsiperheiden taloudellista asemaa heikentävät jo päätettyinä tai aiottuina toinen toisensa jälkeen lakiesitykset, joita olemme joutuneet täällä käsittelemään, lapsilisien leikkaus, kotihoidon tuen leikkaus ja nämä erilaiset lapsikorotusten leikkaukset. Mielestäni tämä on järjetöntä senkin vuoksi, että nämä leikkaukset kohdentuvat ja painottuvat myös valtiontalouden kannalta epäedullisesti vähävaraisiin perheisiin. Työmarkkinatuen lapsikorotusten leikkaus on erityisen epäonnistunut sen vuoksi, että se kohdistuu jo entuudestaan hyvin heikossa taloudellisessa asemassa oleviin lapsiperheisiin. Kaikki varmasti muistamme sen, miten hallituksen lapsipoliittisen selonteon yhteydessä muutamia viikkoja sitten todettiin juuri peruspäivärahalla ja työmarkkinatuella olevien työttömien lapsiperheiden olevan kaikkein heikoimmassa asemassa. Nämä lapset tarvitsisivat erityistä tukea. On mieletöntä leikata näiltä perheiltä työmarkkinatuen lapsikorotuksia. Tämä säästö tulee näkymään yhä lisääntyneinä lastensuojeluongelmina, jotka jo nyt ovat yliedustettuna työttömien perheiden kodeissa, ja sitten toisaalta kuntien toimeentulotuen menoina. Näiden syiden vuoksi en voi hyväksyä tätä esitystä niin myönteisesti kuin siihen alun perin suhtauduinkin.

Pelkästään työmarkkinatuen turvin elävien perheiden epäeettinen ja lyhytnäköinen lapsikorotusten leikkaus riittää mielestäni perusteluksi lakiesityksen hylkäämiseen.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen ja monen muun edustajan esittämä kritiikki lakia kohtaan on

minusta aika perusteltua. Tämä on selvästi epäoikeudenmukainen säästö, joka kohdistuu hyvin ikävällä tavalla. Mielestäni kuitenkin pitää aina katsoa, mistä kukin on vastuussa. Tämä ei kyllä ollut hallituksen eikä hallituspuolueiden keksintö, vaan hallituspuolueiden asettama työryhmä, joka etsi lisäsäästöjä, esitti aivan toisenlaisia säästöjä. Rahasumma, joka nyt säästetään, oli tarkoitus säästää ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta, mutta se ei jostain syystä kelvannut palkansaajajärjestöille, jotka vaativat säästön kohdistamista työmarkkinatukeen. Nyt he ilmoittavat, etteivät ole tästä vastuussa, koska eivät ole säästötapaan päässeet osallistumaan, mutta ei kai työmarkkinatuesta voi puolta miljardia säästää ilman, että etuuksia vähän heikennetään. Ei kai siihen oikein muuta tapaa ole. Palkansaajajärjestöillä on keinoja puolustaa jäseniään tavalla, jota sitten vähäväkisemmillä ei ole, ja se tietysti johtaa yhteiskunnassa eriarvoisuuden kasvuun.

Minusta kannattaa kuunnella sitä, mitä ed. Irina Krohn sanoi tulotilastoista, että alle 30-vuotiaiden nuorten keskimääräiset palkkatulot ovat pienempiä kuin vanhempien ikäluokkien keskimääräiset työttömyyskorvaukset. Silloin tämä ei jotenkin voi ikäluokkien suhteen mennä ihan oikein. Erityisesti lapsikorotusten leikkaaminen on tietysti aivan aasimaista sen takia, että se menee vain toimeentulotuen puolelle. Tämä on sellaista, mitä kutsutaan säästökse, mutta ei se ole mitään säästämistä.

Ed. K u i s m a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen totesi aivan oikein, että kolmikantaneuvotteluissa eivät nämä kysymykset ole tulleet otetuiksi huomioon. On ihan selvä, että on vain ajan kysymys, milloin hallitus ja sitä kautta eduskunta joutuu ottamaan vastuuta näistä kysymyksistä. On mahdollonta jatkaa siten, että vetäydytään vastuusta kolmikantaneuvotteluista. Sehän on ollut aika helppo tilanne poliitikoille. On sanottu, että niinhän pitäisi tehdä, pitäisi tuolta leikata, tehdä tuollaisia korjauksia, mutta kun on se kolmikanta, siellä on sovittu muuta. Tämä on ollut aika helppoa hallituspuolueiden kansanedustajille erityisesti. Sitä ei voida jatkaa. Ei olisi pitänyt jatkaa näinkään pitkään.

Työttömyystilannehan on niin huono, että se pakottaa aivan varmasti, ennen kuin kaksivuotinen tupo on loppu, rikkomaan kolmikantaneuvottelut, koska muuten meillä ei ole mitään mahdollisuutta tästä työllisyystilanteesta selvitä. Me emme voi enää leikata, se on mahdotonta. Nämäkään leik-

kaukset eivät tuo todellakaan valtiontaloudellisista säästöjä. Ihmiset joutuvat toimeentulotuen varaan. Meillä on seinä edessä. Silloin täällä talossa ja hallituksessa joudutaan ottamaan todellista vastuuta näistä asioista. On valitettavaa, että sitä ei ole otettu aikaisemmin. On valitettavaa, että ammattiyhdistysliikkeessä ei ole nähty omaa etua. Siihen meidän pitää henkisesti valmistautua, että se ei ole helppo vaihtoehto, välttämättä ei ole helppo löytää oikeata ratkaisua. Toinen asia on tietysti se, että ammattiyhdistysliike varmasti tulee puolustamaan omien jäseniensä, suhteellisesti hyvätuloisten, etuja eduskunnan ja hallituksen pyrkimyksiä vastaan.

Ed. K a r j u l a : Arvoisa puhemies! Laki työmarkkinatuesta on hallituksen helppo valinta. Laki kohdistuu ensisijaisesti nuoriin ja työttömiin lapsiperheisiin. Minusta ed. Kuisma edellisessä puheenvuorossa hyvin tarkasteli sitä, millä tavalla tämän tyyppisillä lakiratkaisuilla kierretään todellinen vastuu ja läpäistään se seula, johon monet enemmän kansanedustajien ja eduskuntalaitoksen vastuuta edellyttävät lait kaatuvat kolmikantaneuvotteluissa. Olen valmis allekirjoittamaan ed. Kuisman näkemyksen siitä, että on lähellä se aika, jolloin olemme vasten sitä peräseinää, jossa kolmikantainen neuvotteluprosessi ei todellakaan toimi riittävällä tasolla niiden ongelmien ratkaisemiseksi, jotka meillä ovat käsillä.

Tässä mielessä muutamalla ajatuksella haluan vielä lähestyä sitä, millä tavalla työttömyys Suomeen on rakentunut. On tärkeä muistaa, että todellinen rakenteellinen murros lähti jo 80-luvun puolivälissä, mutta 80-luvun jälkipuoliskolla rahan vapauttamisen avulla turvattiin suomalaisen yhteiskunnan näennäinen positiivinen kehitys ja myös työllisyyden kohtuullinen järjestäminen. 90-luvun alussa tämä tie oli loppuun kuljettu ja me todella muutamassa vuodessa olemme ajautuneet syvään työttömyyden ongelmaan.

Nyt Paavo Lipposen johtama hallitus etenee hyvillä teemoilla: työllisyys ja yhteisvastuu, mutta minusta käsillä oleva lakiehdotus on erinomainen esimerkki siitä, että yhteisvastuusta ei ole tietoaakaan. Me todella kaadamme säästövastuun sellaisille perheille, joilla on todennäköisesti heikoimmat valmiudet vastuun kantamiseen, ja minusta ehkä kaikkein valitettavinta on se, että nuoret joutuvat tässä tapauksessa hyvin vaikeaan tilanteeseen.

Asiallisesti peruslinja, joka sisältyy käsiteltävänä olevaan lakiin, jossa nuorille pyritään löytämään joko koulutus tai työpaikka, on hyvän

kuuloinen ja periaatteellisesti täysin oikea. Mutta minusta meidän tulisi pysähtyä miettimään niitä lähtökohtia, jotka ovat meillä kaiken kaikkiaan työelämässä, kysymään sitä, mihin työhön meidän nuoremme voivat sijoittua ja millaiseen koulutukseen. Me olemme tällä hetkellä jo maailman huipulla niissä ratkaisuisissa, joilla me sijoitamme tai pakotamme nuoremme sijoittumaan koulutukseen ilman mitään kauaskantoisempaa päämäärää taikka näkemystä.

Tähän liittyy myös kiinteästi se poliittinen vastuu, millä tavalla me murramme ne työelämän jäykkyudet, jotka tällä hetkellä ovat esteenä uusien työmahdollisuuksien rakentumiselle. Minusta on suuri valhe suomalaisen työllisyyden ja työttömyysongelmien ratkaisemisessa se, että nykyinen taso niissä joustoissa, mitkä työelämään on saatu, olisi riittävä. Euroopan unionin sisämarkkinoilla menestyäksemme pienenä kansakuntana meillä pitää olla työelämän joustavimmat pelisäännöt, jos aiomme selviytyä, ei jäykkimät, niin kuin ne tällä hetkellä ovat.

Koulun valmiudet vastata haasteeseen, mikä esillä olevaan lakiesitykseen sisältyy, ovat varsin kyseenalaiset. Toivoisinkin, että tässä salissa käytäisiin myöskin keskustelua siitä koulutusfilosofiasta, miltä pohjalta me lapsiamme ja nuoriamme koulutamme. Nimittäin edelleen koulu passivoi. Tässä mielessä sanoisin, että on hieman ironistakin sanoa, että nyt on käsillä lakiesitys, joka aktivoi nuoria näennäisesti koulutukseen, passivoivaan koulutukseen. Millä tavalla me otamme huomioon ne tulevaisuuden työelämän haasteet, jotka edellyttävät yhä enemmän omavastuista toiminnan otetta, itsensä työllistämisen valmiuksia?

Tässä mielessä ajattelenkin, miten työministeriössä ja opetusministeriössä on nämä vaatimukset otettu huomioon sovellettaessa mahdollisesti säädettävää lakia. Millä tavalla ammatinvalinta vastaa edessä oleviin haasteisiin? Nimittäin meidän pitäisi pystyä, ajattelen lähinnä työvoimahallintoa ja opetushallintoa, rakentamaan sellaisia tulevaisuuden näkemyksiä, joiden valintojen pohjalta me suuntaamme todella nuorten koulutusta ja nimenomaan siihen suuntaan, että nuoret ovat valmiita ottamaan entistä enemmän vastuuta oman työpaikkansa rakentamisesta. Ihan omien viime vuosienkin kokemusten pohjalta joudun toteamaan, että tässä suhteessa ei kovin merkittävää kehitystä maassamme ole tapahtunut.

Hyvin kiinteästi tähän liittyy se, millä tavalla me lainsäädännön avulla samanaikaisesti alen-

namme myös yrittämiseen liittyviä kynnyksiä. Hallitusohjelmassa on hyvin voimakkaasti otettu esille pk-yritysten toimintaedellytysten parantaminen, tulkitsen näin, ja myös uusien pienyritysten syntyminen, mutta käytännön ratkaisut, jotka todella luovat paremmat edellytykset näiden yritysten syntyemiselle, odottavat edelleen.

Kaiken kaikkiaan toivoisinkin sitä, että työhömmme eduskunnassa sisältyisi yhä vahvemmin myös rohkea ote, jolla me todella avaamme reittejä elämälle ja nuorten toiminnalle. En malta olla siteeraamatta entisen Neuvostoliiton maa-perällä kasvanutta Nobel-kirjailijaa Solženitsyniä. Hän oli 70-luvun jälkipuoliskolla Harvardin yliopistossa pitänyt amerikkalaisille nuorille esitelmää, jossa hän oli puuttunut näkökohtaan, että hän ei voi tietystä syystä suosittaa länsimaista elämänmenoa malliksi oman maansa nuorille kansalaisille. Päällimmäinen syy oli se, että häntä hämmästyttää länsimaaisessa elämässä rohkeuden katoaminen.

Näin nuorena kansanedustaja, vasta aloittaneena kansanedustajana, kun on runsaan puoli vuotta seurannut eduskunnan edesottamuksia ja työtapoja, hämmästelen, missä on se rohkeus, se elämänote, jolla todella tartutaan niihin ongelmiin, niihin haasteisiin, jotka meillä on käsillä, luodaan yksimielisyyttä ja sellaista tahtoa, että nämä asiat voidaan ratkaista. Nimittäin pelkään, että se koulutus, johon nyt nuoret tämän lain pohjaltaakin suunnataan, on edelleen sitä virkamiesmentaliteetilla toteutettavaa, jolloin vähinkin vielä jäljellä oleva nuoruuden into, elämän into, sammutetaan.

Millä tavalla tämä lakiesitys palvelee yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta? Minusta olennaista on se, että tässä todella ikäryhmät eritellään, perhetyypit eritellään. Tässä mielessäkin voisi sanoa, että lakiesitystä ei ole ajateltu perille asti, jos halutaan ylläpitää oikeudenmukaisuutta. Jos epäoikeudenmukaisuus on nykyisen hallituspolitiikan valinta, silloin tämä palvelee hallituksen linjaa.

Näiltä puheenvuorossani esiin nostamiltani osin en missään nimessä voi hyväksyä työmarkkinatukeen liittyvää lakiesitystä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Huotari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula puheensa alkupuo-

lella puuttui kolmikantaneuvotteluihin. Minä puuttuisin niihin sen verran, että kysyn, miten yksi kanta eli valtio muodostaa mielipiteensä. Onko niin, että hallituksessa keskustellaan, miten kolmikantaneuvotteluissa edetään, vai onko ministeriön virkamies se, joka edustaa hallitusta. Vai voisiko kenties olla niin, että erikoisvaliokuntaan tuotaisiin ennen päätöksentekoa ja ennen kolmikantaneuvottelujen päättymistä asiat, että voitaisiin myös eduskunnan roolia kolmikantaneuvotteluissa hieman korostaa?

Sitten puutun myös tähän, että työmarkkinatukiudistuksen olisi pitänyt olla työttömyysturvan kokonaisuudistuksen yhteydessä. Olen myös samaa mieltä, että näin olisi pitänyt tehdä, mutta pelkään, että työttömyysturvauudistuksessaan ei puututa korkeisiin ansiosidonnaisiin työttömyyspäivärahoihin, vaan siinäkin viedään vain heikompiosaisilta. Sellaisia esityksiä olen nähnyt, ja nimenomaan kannustavuuden nimissä sitäkin ollaan tekemässä. Tästä on nyt kolmikantaneuvottelut paraikaa menossa.

Ed. Karjula vielä toteaisin, että voitte olla ehkä onnellinen, että ei tarvitse olla hallituksessa, koska se rohkeus saisi olla näennäisrohkeutta.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula mainitsi, että koulutus passivoi nykyiselläänkin ja että tämä työmarkkinatukileikkaus alle 20-vuotiailta vain huonontaa tilannetta. Nythän työmarkkinatuki on ollut voimassa kaksi vuotta, ja se luotiin sitä varten, että nuorilla olisi mahdollisuus sen turvin mennä esimerkiksi työharjoitteluun ja saada vaikka pienemmällä palkalla työharjoittelua ja sitä kautta myös valmistua, kun työharjoittelu monesti liittyy opintoihin. Vain 10 prosenttia on käyttänyt koulutus- tai työharjoittelumahdollisuutta. Tästä on tullut toimeentuloturva, joka on passivoinut nuoret kotiin.

Tämähän on säästölaki. Valitettavasti joudutaan ottamaan etuuksia. Täällä on kuultu taudat, en siihen puutu, ja me joudumme nyt tekemään lakeja sen mukaan, mitä kolmikantaisesti on sovittu. Mutta tässä kuitenkin on tehty hyvin paljon yhteistyötä opetuspuolen ja työvoimahalinnon kanssa. Nythän on jo valmiina koulutusta paikkoja, ylimääräinen haku on tammikuulla, ja normaalia tietä nämä alle 20-vuotiaat voivat hakeutua koulutukseen vapaaehtoisesti, heitä ei pakoteta mihinkään. Vapaaehtoisesti he voivat valita oman alansa.

Tarkoitus on myös, että työvoimatoimistoissa selvitetään, mikä on kunkin alle 20-vuotiaan työ-

markkinatuen menettäneen mahdollisuus koulutukseen, työpajatoimintaan tai työharjoitteluun, joten kyllä tämä kuitenkin aktivoi ja antaa näille nuorille mahdollisuuden koulutuksen kautta hankkia itselleen ammatin. On aina iso asia silloin, kun työtä haetaan, että on olemassa ammatti, oli se mikä hyvänsä.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Karjula ja muutkin ovat arvostelleet kolmikantavalmistelua. Ymmärrän sen niiden kannalta katsottuna, jotka halusivat tehdä nopeita, rajuja leikkauksia ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan. Mitä auttaisi se ja mitä seurauksia olisi, että esimerkiksi kesto pudotettaisiin 300 päivään, jolloin kymmenettuhannet äidit ja isät putoaisivat kovin alhaiselle työmarkkinatuella? Kuinka paljon se auttaisi näiden lapsiperheiden asemaa?

Kolmikantavalmistelusta luopumista ovat vaatineet myös hyvin korkean tahon työnantajaliittojen edustajat. Heillä on selvästi takanaan ajatus saada sellaisia työolainsäädännön uudistuksia läpi, jotta heidän asemansa ja ylivaltansa työpaikoilla suhteessa palkansaajaan ja suhteessa työntekijään kasvaisivat. Minusta tämä hallituksen periaate kunnioittaa kolmikantavalmistelua ja pyrkii ratkaisemaan asiat yhteistuumin niin, että kaikkien osapuolten näkökannat tulevat huomioon otetuiksi, on parempi kuin se jyrkkä vastakkainasettelun linja, johon edellinen hallitus muun maussa suhteessaan ammattiyhdistysliikkeeseen ajautui.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Karjula totesi puheessaan jotenkin siihen tapaan, että työpaikkoja saadaan lisää vain sillä, että saadaan työelämän pelisäännöt joustavammiksi. Olisin kysynyt häneltä jotakin konkreettista siihen, mitä joustamista sillä tarkoitetaan. Sanoitte myös, että suomalainen työelämä on tällä kertaa Euroopan jäykimpiä. Meillä on kuitenkin mahdollisuus määräaikaisiin työ sopimuksiin, on koeaikoja, on mahdollisuus sopia nuorten kohdalla alhaisemmasta palkkatasosta ja irtisanomisajat ovat hyvin joustavia. Tarkoitetaanko nyt todella sitä, niin kuin eräs Tampereen läheltä oleva yritysjohtaja sanoi, että pitää maksaa palkat yrityksen maksukyvyyn mukaan? Jos tällaista ajatellaan, niin silloin todella ollaan hakeutumassa ojasta allikkoon.

Pirkanmaan kansanedustajat vierailivat maanantaina Kangasalan kunnassa. Siellä kunnan työllisyysasiamies kertoi, että yritykset eivät ota

väkeä, eivät edes, vaikka he tarjoavat työllistämistukea. Eikö tästä tulla silloin siihen, että ei työnantaja ota väkeä, ellei sillä ole sellainen firma, jonka tuotteet menevät kaupaksi? Eivät työnantajat ihmisiä palkkaa silmänsä iloksi, vaikka nämä olisivat kuinka nuoria ja kauniita, jos työvoimaa ei tarvita.

Sitten olisin vielä todennut sen, kun ed. Ala-Harja sanoi puheessaan, että vain 10 prosenttia on mennyt työmarkkinatuella koulutukseen, että resurssit työvoimatoimistoillakin ovat olleet hyvin vähäiset ja näitä nuoria ei ole myöskään ohjattu.

Ed. K a r j u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen lähes 18 vuoden aikana saanut tarjota työtä yli 100 ihmiselle. Siinä mielessä tiedän, että se, mitä tarkoitetaan joustoilla, merkitsee jopa sitä käytännössä, että voidaan maksaa palkkaa todella yrityksen toimintakyvyn ja kannattavuuden mukaisesti.

Mutta erityisesti minä korostaisin sitä, että tässä epävarmuuden tilanteessa, missä yritykset joutuvat toimimaan, erityisesti pienet yritykset, kaikkein tärkein asia on työaikojen joustavuus. En niinkään korostaisi palkan merkitystä, mutta kaikinainen joustavuus työajoissa on ehkä merkittävin vaatimus. Nyt me elämme hyvin pitkälle suurten yritysten ja julkishallinnon organisaatioiden ehdoilla, mutta jos tässä kysymyksessä päästään todella pieniä — yhden, kahden, kolmen — työpaikan yrityksiä palveleviin ratkaisuihin, minä uskon, että myös työllisyyden näkökulmasta saavutetaan hyvin merkittävää etenemistä.

Työministeri J a a k o n s a a r i: Arvoisa puhemies! Jos ed. Karjula tarkoittaa joustoilla juuri sitä, mitä hän äsken sanoi, ja uskon, että hän tarkoittaa, hänen toiveensa on nyt toteutumassa. Työllisyysohjelmassa esimerkiksi Metallin työsopimuksiin mahdollistetaan mielikuvituksen joustot. Niitä on mahdollista toteuttaa pian myös niiden työnantajien, jotka eivät ole järjestäytyneitä, eli pienten yritysten. Tapasin muutama päivä sitten erään huomattavan tekstiilialan suomalaisen yrittäjän, joka oli päättänyt, että kaikki työ tullaan tekemään tästä lähtien Suomessa, enää ei Portugalissa, Virossa eikä muualla. Perusteluna, miksi näin tehdään, hän sanoi, että Suomessa on niin joustavat työmarkkinat.

Nyt myös ed. Rimmin tavoin minäkin vaadin, että puhukaa, hyvät ihmiset, konkreettisemmin joustoista. Aivan niin kuin Suomen Pankin

johtaja Hämäläinen sanoi, ylenmääräinen joustohömpötys vaikuttaa epävarmuuteen, sitä kautta niiden kotitalouksien päätösten hidastumiseen, jotka ovat välttämättömiä kotimarkkinasektorin käynnistymisen ja työllisyyden kannalta. Nyt on todellakin ihan konkreettisen keskustelun aika, eikä tulisi peitellä niitä työnantajien ylivalta-yrityksiä, joihin edustajat ovat viitanneet epämääräisessä joustokeskustelussa.

Ed. T a k k u l a: Arvoisa puhemies! Kun keskustelua hallituksen esityksestä työmarkkinatuesta on kuunnellut, jollakin tavalla ed. Krohnin puheenvuoro pysähdytti, kun hän sanoi, että me puhumme toista, kuin teemme. En tiedä, tarkoittiko hän tällä koko eduskuntaa, kaikkia kansanedustajia, vai tarkoittiko kenties omaa ryhmäänsä tai hallituspuolueiden ryhmiä. Mutta eihän se mikään uusi viesti ole, että päätöksentekijöiden sanat ja teot ovat aivan toista puuta.

Jollakin tavalla jäin miettimään myös, minkä verran muun muassa nuorten asioihin liittyen ne lupaukset ja linjaukset, joita reilu puoli vuotta sitten tehtiin, oikein velvoittavat vai velvoittavako ollenkaan. Tietysti on helppo hakea aina syytä sepistä ja muista, edellisestä hallituksesta ja sen linjauksista, niin kuin on kuulunut, joskaan se ei nyt aivan tällaiseen esityksillään yltänyt.

Mutta näinhän vaaleissa kävi. Keskusta hävisi vaaleissa kymmenkunta paikkaa. Uudistusvoimat lähtivät liikkeelle. Tämä Suomen suurin kansanliike joutui olemaan polvillaan suomalaisten edessä ja sai kentältä sellaisen äänen, että on olemassa alkiolainen perinne, josta on pidettävä kiinni: Älä unohda köyhän asiaa! Siinä mielessä ne heitot, jotka tulevat keskustan suuntaan, ovat tietenkin hyvänä muistutuksena siinä, että kun keskusta oppositiossa valmistautuu tulevaan vastuuseen, se myös silloin muistaa köyhän asian, sen asian, jonka valitettavasti nyt jotkut ovat näyttäneet unohtaneen.

Me puhumme toista kuin teemme. Minä osaan nähdä vielä sieluni silmillä myös sen lehdestä otetun lapun, jossa kansanedustaja kertoo, millaista on kuulua puolueeseen, joka on unohtanut vaalilupauksensa ja ohjelmansa, sekä arvioi tulevaa. Kaikki varmaan tietävät tämän ilmoituksen, ja tämä myös jollakin tavalla pysähdyttää miettimään, että kun tätäkin hallituksen esitystä nyt puolustellaan, ikään kuin annetaan ymmärtää, että näinhän me olemme ymmärtäneet jo pidemmän aikaa, että tulemme toimimaan.

Tässä hallituksen esityksessä alku on lupaava ja kaunis, kun puhutaan, että tällä uudistuksella, kun työmarkkinatukea leikataan alle 20-vuotiailta, aktivoidaan nuoria. Edelleen kysyn — esitin kysymyksen jo aikaisemmin saman asian yhteydessä enkä vielä pedagoginakaan ole löytänyt yhtään aktivointikeinoa — mistä tämä aktivointi on saanut alkunsa. Onko nyt näin, että kun tulevaisuudessa ansiosidonnaiseenkin puututaan ja ansiosidonnainen päiväraha puolitetaan, sillä aktivoidaan työttöminä olevia? Sen jälkeen kun työmieheltä leikataan puolet palkasta, sanotaan, että sillä aktivoidaan työntekijöitä tekemään työtä.

Tämähän on aktivoinnin uusi merkitys, mutta mielestäni tälle positiiviselle sanalle aktivointi ei saa antaa tällaista tulkintaa. Sen vuoksi olen vähän huolestunut, että tällä tavalla suomen kielen sanoja aletaan käyttää erilaisessa yhteydessä, sellaisessa yhteydessä, johon ne eivät sovi. (Ed. Joenpalo: Tulkinta on ed. Takkulan eikä hallituksen!) — Nimenomaan hallituksen esitys lähtee siitä, ed. Joenpalo, että lailla aktivoidaan. Tämä aktivointi, jos markkoihin mennään, on sitä, että nyt itsenäisesti asuva on saanut työmarkkinatukea 2 537 markkaa ja kotona asuva 1 522 markkaa ja tämän jälkeen tipahtaa itsenäisesti asuva, mikäli ei opiskelemaan syystä tai toisesta pääse, nolliille. Jos taas kotona asustelee, tuollaiset 130—630 markkaa on palkkaa, joka "aktivoi" tekemään ja toimimaan.

Mutta eiväthän markat kaikki kaikessa ole. Kun eilen puhuttiin kotihoidon tuen leikkauksesta, käytävällä minulle tuli usea edustaja hallitusryhmistä sanomaan, että eihän lapsia tehdä rahan toivossa. Se on totta. Missään vaiheessa en ole sellaista esittänyt. Toisaalta voi ajatella samaa logiikkaa käyttäen, että eihän työtä etsitä tai tehdä rahan toivossa. Näitähän voidaan tulkita vaikka näin, jos tällaiselle linjalle lähdetään.

Joka tapauksessa olemme halunneet pitää kiinni tasa-arvon näkökulmasta, josta ed. Rinne kauniisti todisti, että yhteiskunnassa ei olisi niin vahvaa kahtiajakoa vaan olisi tietynlainen sosiaalinen turvaverkko myös niille, jotka syystä tai toisesta eivät pysty kantamaan vastuuta omasta elämästään tai ottamaan vastuuta, ja myös niille, jotka syystä tai toisesta eivät esimerkiksi saa työpaikkaa tai eivät pääse opiskelemaan. Luonnollisesti kysymys on myös arvovalinnasta, ja tällaisia ajatuksia myös rahaan liittyen voidaan esittää.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin lyhyesti sivistysvaliokunnan jäsenenä esittää muutaman kysymyksen, joihin olen odottanut vastausta.

Valiokunnassakaan niihin en ole vastausta saanut. Ymmärrän sen, koska aika on kortilla ja lakiesityksen pitäisi 1.1.1996 tulla voimaan.

Nyt pitäisi selvittää, miten selvitetään hakijoiden soveltuvuus alalle, kuinka esimerkiksi terveydelliset rajoitteet otetaan huomioon valinnassa, kun nuoria nyt ryhdytään pukkaamaan opiskelupaikkoihin, mikä on vailla ammatillista koulutusta ja tukimuotoja olevien nuorten asema lisäpaikkojen opiskelijavalinnoissa. Tähänkään ei vielä ole saatu vastausta. Tai minkä järjestelmän mukaisilla opintososiaalisilla eduilla nuoret tulevat koulutukseen? Koulutukseen hakeutumisen tulee olla myös taloudellisesti nuorelle vähintään yhtä kiinnostava vaihtoehto kuin muut työvoimapolitiittiset toimenpiteet.

Entä mikä on tärkeintä, kun puhutaan säästölaista? Onko mahdollista, että koulutuksesta kieltäytyvä nuori siirtyy työvoimatuelta toimeentuloturvan piiriin? Jos näin on, millä tavalla saadaan silloin säästöä aikaan? Millä tavalla tämä laki on silloin säästölaki? Eikö se silloin vuoda toimeentulotuen puolelle?

Voidaan myös kysyä, millä tavoin alle 20-vuotiaiden ikärajaa tullaan tulkitsemaan: koulutukseen hakeutumisen, valintapäätöksen tekemisen, koulutuksen alkamisen vai koulutuksen alkamisvuoden mukaan. Voidaan vielä kysyä, onko esimerkiksi puolen vuoden mittaisen ammatilliseen koulutukseen valmentavan koulutuksen ostaminen mahdollista ammatillisista aikuiskoulutuskeskuksista. On siis monia avonaisia kysymyksiä, jotka ovat edelleen vailla vastausta. Luulen, että ne vailla vastauksia jäävätkin.

Siinä mielessä toivon samaa, mitä sivistysvaliokuntakin ponnessaan esittää, että koulutuksen seuranta tulitisiin järjestämään, että koulutuspaikat voisivat olla laadullisesti korkeatasoisia. Sen lisäksi pitäisi seurata niiden kokonaistaloudellista merkitystä. Samalla myös pitäisi seurata, onko opettajakunta pätevää ja saadaanko ylipäätään synnytettyä pätevää opettajakuntaa, niin että koulutus todella vastaa laadun kriteereihin.

Ylipäätään olisi myös hyvä tutkia, onko opiskelu myös motivoivaa vai käykö niin, kuten josakin on esitetty arvioita, että kun piti tulla muurari, tuli kosmetologi ihan sen vuoksi, että piti vain päästä koulutukseen sen vuoksi, että toimeentulo oli jollakin tavalla edes turvattu, tai kokista tuli autopeltiseppä. (Eduskunnasta: Hyviä ammatteja kaikki! — Ed. Ala-Harja: Mitä vikaa siinä on?) — Eihän siinä mitään vikaa ole, ed. Ala-Harja, mutta kyllä kai nyt jonkinlainen

oikeus pitäisi nuorellakin olla valita jonkinlainen toiveammatti. — Nuorella pitäisi olla myös ihanteita. Jos hän haluaa esimerkiksi kokiksi, emme voi sanoa "ei", kun ei ole kokin paikkoja, sinä lähdet tuonne. Asian pitää olla niin, että pysyisimme hieman ottamaan huomioon myös nuorten toiveet ja ihanteet.

Ei tämä homma voi mennä yhteiskunnassa niin, että isovelji tai joku ryhmänjohtaja sanoo, että näin, näin ja näin, ja sen jälkeen ollaan tahdottomia toimijoita. Mielestäni täytyy lähteä myös siitä, että nuorellakin on ihmisarvoinen, ainutkertainen elämä, ja jos mahdollista, he voisivat hakeutua sellaiseen ja heitä voitaisiin tukea sellaiseen koulutukseen, jonka he kokevat luontaiseksi, tärkeäksi jne. Se vaikuttaa koko elämän motivaatioon ja ihmisen henkiseen hyvinvointiin ja vireyteen.

Mielestäni tämä on yksi sellainen asia, joka olisi huomioitava ja sen vuoksi myös säilytettävä valinnan mahdollisuus. On aivan totta, kuten kotihoidon tuessakin, että valinnan mahdollisuuksia halutaan viedä. Halutaan syystä tai toisesta kouluttaa. Työelämän tarpeita ei haluta välttämättä huomioida, vaan on nopeasti saatava jotakin aikaan, ja se ihmetyttää. Luulisin valtaosan olevan varmasti yhtä mieltä siitä, että jotakin arvoa pitäisi antaa nuoren omalle valinnalle ja omille taipumuksille.

Kaiken kaikkiaan keskustelussa olen iloinnut siitä, että ainakin yksi sosialidemokraatti löytänyt tästä talosta. Mutta tiedän, että jos käytävän oikealta puolelta tulee kehumista, hän kokee sen hyvin imelänä. Siitä huolimatta tietyt porilaiset taustat keittiön kautta omaavana uskallan todeta, että ed. Rinteen puheenvuoro oli siinä mielessä merkityksellinen, että siinä käytiin läpi sitä historiaa, jonka pohjalta työväenliike on rakentunut, ja sellaiselle reformiliikkeelle tämän päivän työväenliikkeessä olisi paikka.

Kun keskusta on löytänyt alkiolaisuuden, köyhän asian, ja kun sosialidemokraatit löytävät myös sen henkisen perinnön, joka heillä on, sen aatteellisen perinnön, minä uskon, että silloin me saamme tästä maasta myös sosiaalisesti oikeudenmukaisen. Uskon, että siltä pohjalta huomattavasti paremmin voidaan tehdä sellaisia säästö-päätöksiä, jotka eivät, niin kuin tämä valitettavasti, vuoda toimeentulotuen puolelle.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Takkula kuunteli aivan samat, ainakin suurimmaksi osaksi asiantuntijat kuin minäkin sivistysvaliokunnassa. Hänen olisi

pitänyt löytää näistä asiantuntijalausunnoista ja meidän yhteisestä mietinnöstämme vastaus suurimpaan osaan niistä kysymyksistä, joita esitti.

Aivan kertauksen vuoksi: Ketään nuorta ei pakoteta vastentahtoisesti mihinkään koulutukseen. On tarkoitus, että työvoimahallinnossa selvitetään yhdessä koulujen kanssa mahdollisuudet kullekin oppilaalle, minne hänellä on taipumusta ja mahdollisuuksia. Se käytäntö jatkuu kuin tänä päivänäkin, että jos on terveydellisiä haittoja, ne selvitetään. Ei se miksiäkään muutu, se jatkuu samalla tavalla kuin nytkin. Lisäpaikkoja on luotu 9 000. Ne ovat lääninhallitukset yhdessä oppilaitosten kanssa jo selvittäneet, ja opetusministeriö antaa lisäaloituspaikkoihin luvat. Myös aikuiskoulutuskeskuksilta ostetaan koulutusta, samoin ammattikorkeakouluista, tuhannen paikkaa, joten nämä ovat aivan selviä asioita.

Mutta on nuoria, jotka eivät tässä normaalissa järjestyksessä onnistu. Sain yhdestä kaupungista kirjeen, jossa sanotaan: "Suurimmalla osalla peruskoulun käyneistä on takanaan keskeyttäneet ammatilliset opinnot. Jotkut ovat keskeyttäneet jo useamman kerran, ja opiskelumotivaatioissa on suuria eroja. Useimmat potevat jopa koulualergiaa." Sitten on tämä raha myöskin yksi tekijä. Jos opiskelija saa kotona asuessaan opintotukea 130 markkaa kuukaudessa ja työharjoittelussa oleva 118 päivässä, niin ajatelkaa, mikä ero siinä on. Niin kuin valiokunta ...

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa):
Kaksi minuuttia!

P u h u j a : ... vaati, nämä sosiaalietuudet pitää nyt selvittää, etteivät ne ohjaa pois koulutuksesta.

Ed. V i l j a m a a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Takkula oli alkiolaisittain köyhän asialla sillä lailla, että tuntuu, että hän mieluiten tekee sellaisia temppuja, joilla köyhät säilytetään tässä yhteiskunnassa eikä edistetä sitä, että kaikille tulisi ammattitaito ja kaikki olisivat aktiivisia ja pyrkisivät eteenpäin.

Minusta huolenpitoa, joka kohdistuu tämän työmarkkinallain myötä kaikkiin alle 20-vuotiaisiin, on turha yrittää nyt pakoksi muuttaa. Se on minusta ennen kaikkea huolenpitoa ja mahdollisuuksien antamista. Jos pakkoa on jossakin, se on ennen kaikkea järjestelmiin liittyvää pakkoa siten, että ne kenties ovat olleet hieman liian laiskoja keksimään sellaisia vaihtoehtoisia malle-

ja, joissa kaikille nuorille tulee tilaa, esimerkiksi vaihtoehtoisia ammattikouluja, joissa yhdistetään työ ja teoriaopiskelu sillä tapaa, että ongelmallisimmatkin nuoret pääsevät mukaan.

Minusta tässä on niin paljon hyviä elementtejä, että on ikävää, että ihan keinotekoisella tavalla yritetään työmarkkinalain nuoriin kohdistuvaa huolenpitoa ja vaihtoehtojen ja mahdollisuuksien antamista muuttaa pakoksi.

Ed. J o e n p a l o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Takkula tuossa epäili työväenliikkeen, erityisesti sosialidemokraattisen siiven työväenliikkeestä olevan loitontunut näistä perusjuuristaan. Kun katsoo mitä Suomen keskusta ja maalaisliitto-keskustapuolue tässä viimeisten viiden kuuden vuoden aikana on tehnyt, niin kyllä minä nyt väitän, että se puolue on huomattavasti kauempana alkiolaisuudesta kuin tämä puolue tuosta vanhasta Forssan kokouksen hengestä ja sen jälkeen siihen tehdyistä tarkistuksista. Eri asioista kyllä tässä suhteessa taistellaan.

Ed. Takkulalla oli suuri joukko kysymyksiä, joihin, kuten ed. Ala-Harja kertoi, on tullut vastaukset valiokunnassa ja osin täälläkin. On todettava, että yksi keskustalainen kysyy enemmän kuin kymmenen hallituksen jäsentä pystyy vastaamaan. Aina te uusia kysymyksiä teette, jos entisiin jotkut vastaukset hakee.

Se, mihin keskusta on yllättävän vähän puutunut on tämän mietinnön eräs tärkeimpiä kohtia. Se on sosiaalivaliokunnan mietinnön ponsi, jossa todetaan, että hallituksen on huolehdittava lain työvoima- ja koulutuspoliittisten tavoitteiden toteuttamisesta, voimavarojen riittävydestä ja oikeasta ohjautumisesta sekä seurattava vaikutuksia kansantalouteen ja valtiontalouteen ja yksilöiden taloudelliseen asemaan sekä yhteiskuntapoliittisia vaikutuksia ennen kaikkea nuoriin. Tätä asiaa nyt pitäisi painostaa porukalla, että hallitus hoitaa tämän talkoiden seuraavan osan eteenpäin, eikä marmattaa tästä markkamääräisestä leikkauksesta, kun se on menossa eteenpäin. Elikkä tämän ponnin toteutuminen on huomattavasti tärkeämpää näille, joille nyt nämä leikkaukset ollaan tekemässä.

Ed. T a k k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos lähtisin ed. Ala-Harjan vastauksista. Ne olivat hyvin ylimalkaisia. Kyllä meillä asiantuntijoita on kuunneltu ja ne kuulemiset olen ollut läsnä. Mutta myös asiantuntijat ovat esittäneet näitä kysymyksiä, koska on selvää, että tähän maahan on rakennettu pitkillä

aikajänteellä tiettyä koulutusjärjestelmää. Nyt yhtäkkiä tarvittaisiin tuhansia laadullisesti tasokkaita koulutuspaikkoja, joten on selvää, että on ongelma, että ne koulutuspaikat todella johdaisivat työhön ja työpaikkoihin. Sitä ongelmaa ei käy kiistäminen.

Niihin keskeyttämisen syihin sanoisin, että tutkimus siitä on tehty, minkä vuoksi keskeytetään. Keskeyttämisen syy ei ollut raha, vaan aivan jotkut muut syyt, aivan jotkut muut syyt. Siellä joku koki olevansa väärällä alalla jne. Myöskin oli henkilökohtaisia muita syitä.

Ed. Viljamaalle sanoisin, että jälleen toteutuu se vanhan opettajani sana, että kaikki mikä voidaan ymmärtää, väärin tulee ymmärretyksi väärin. Kyllähän tämä tietenkin voidaan huolenpitoa ymmärtää. Se on hyvin kaunis kuva. Uskon ja ymmärrän, että tällaisia sanoja täytyy viljellä, jotta tämän voi niin kuin itselleen myydä. En tiedä, kenestä tässä pidetään huolta. Huolta tässä ei kuitenkaan pidetä alle 20-vuotiaista. Valitettavasti. Kyllä tämä mieluummin menee sinne huolettomuuden puolelle.

Ed. Joenpalolle sanoisin, että ei muuta kuin palatkaa Forssan henkeen. On totta, että yksi keskustalainen kysyy, vaikka yleensäkin tällaisella mentaliteetilla ei saa kysyä. Täytyy olla vain hiljaa ja hyväksyä, että hallitus on hyvä, kaikki on hyvää, mitä ylhäältä päin annetaan, ja mennä siihen valtavirtaan. Mutta kysymyksiä tarvitaan!

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa puhemies! Laki-esitys kokonaisuudessaan on monilta osin niin huono, että olen kannattanut viime yönä täällä käydyssä keskustelussa ed. Kuopan hylkäysesitystä. Mutta koska näyttää siltä, että jälleen tänä iltana suurella enemmistöllä hyväksytään useita lakeja, joita kannattaa salipuheiden perusteella pieni vähemmistö, ehdotan, että hyväksyttäisiin seuraava perustelulausuma:

”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa työmarkkinatuen lapsikorotusten ja odotusajan pidennyksen vaikutuksia tuensaajien toimeentuloon ja kunnallisen toimeentulotuen tarpeeseen sekä ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin tuensaajien toimeentulon varmistamiseksi ja kuntien voimavarojen turvaamiseksi.”

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa herra puhemies! Täällä on tänä iltana tullut hyvin monipuolisesti käsiteltyä tätä hallituksen esitystä. Se on tietysti erittäin arvokas ja hyvä asia.

Ed. Ala-Harjan puheenvuorosta sain sen kuvan, että tämä on teknisesti kovin helppoa. On

luotu nämä paikat ja ikään kuin toteutettu ja teknisesti kaikki on kunnossa. Siitä huolimatta minä epäilen vahvasti, että siellä on silkkoa sisällä, mitä tulee näihin syrjäytyneisiin nuoriin ja tämän lain toteutumismahdollisuuksiin auttaa juuri näitä heikoimmassa asemassa olevia.

Nyt yhteiskunnallisessa keskustelussa on pitkään jatkuneen korkean työttömyyden aikana noussut tämä näkökulma esille vahvana, että erityisesti nuorisoa passivoiviin toimeentuloturvajärjestelmiin puututtaisiin yhteiskunnan taholta niin, että ne tulisivat aktiivisiksi ja tällainen omaehtoinen osallistuminen tulisi mahdolliseksi. Tätä kaikkea on tervehdittävä tietysti tyydytyksellä.

Valiokunnassa tuli useaan kertaan kuitenkin esille se, että näillä uusilla ehdotuksilla tai tällä perustavoitteen hyväksymisellä ei kuitenkaan saa vaarantaa kansalaisten hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa säädettyä oikeutta perustoimeentuloon. Siitähän täällä on jo esitettykin arvioita, että se ei voisi olla kunnallinen toimeentulotuki, vaan olisi luotava vaihtoehdot, jotka turvaavat toimeentulon eri tilanteissa.

Varmasti kuitenkin tämä 500 miljoonaa osataan on viemässä väkeä yhä enemmän kunnallisen toimeentulotuen luukulle. Toimeentulotuki on tukimuoto, joka ei edellytä työtä tai työhönmenoa tai koulutukseen osallistumista. Jos haluttaisiin, että näitä syrjäytymisvaarassa olevia nuoria todella kannustettaisiin koulutukseen, kyllä tämä vähimmäisturvajärjestelmä olisi enemmän nähtävä kokonaisuutena.

Kuntien kannalta on tässä muutoksessa tärkeää, miten toteutetaan ja rahoitetaan ensiksi tarvittavat ammatillisen koulutuksen laajennukset, vaikka ne teknillisesti näyttäisivät nyt hyvin toteutuvan ja onnistuvan.

Toinen peruskysymys on, onko tavoitteena kuitenkin viimesijaisesti ohjata enemmän kansalaisia toimeentulotuen piiriin. Kuntaliitto piti valiokunnassa erityisen ongelmallisena sitä, että vähimmäisturvajärjestelmää ei todellakaan ole tarkasteltu kokonaisuutena, vaan pyritään säästämään työmarkkinatuen kustannuksia ja samalla kasvattamaan toimeentulotuen kustannuksia. Sosiaaliturvarakenteessa toimeentulotuki on, kuten tiedämme, viimesijainen etuus, johon kansalaisella on oikeus silloin, kun muut tukimuodot ovat riittämättömiä. Tässä pitäisi kyllä edellytyksenä olla, että nämä ensisijaiset etuusjärjestelmät toimisivat niin, että kansalaiset eivät näin laajassa mittakaavassa ajautuisi toimeentulotuen saajiksi.

Nyt yhä enemmän kuuluu eduskunnan sekä valiokunnissa että kahvilassa — ovatko huhuja vai tietoja — että toimeentulotukea suunniteltaisiin leikattavaksi, että hallituksen taholla ollaan nyt kuitenkin suunnittelemassa toimeentulotuen leikkauksia, normien laskemisia. Eli ensin sysätään tietoisesti tuhansia ja satojakintuhansia ihmisiä toimeentulotukiluukulle ja sen jälkeen toimeentulotuen leikkaus on edessä. Kuntaliitto arvioi jo, että kysymyksessä olevasta esityksestä aiheutuisi kunnille ainakin 120—130 miljoonaa markkaa toimeentulotukeen lisää menoja.

Arvoisa puhemies! Valtiontalouden kannalta välttämättömien säästöjen toteuttaminen on yhdessä vaikean nuorisotyöttömyystilanteen kanssa johtanut entisestään paheneviin epäjohtomukaisuuksiin nuoria koskevien erilaisten sosiaalitutkimuotojen välillä. Valtiontalouden säästölogiikka on kulkenut eri latuja nuorten elinolojen kehityksen ja tukitarpeiden kanssa. Nuorisotutkimus neuvottelukunta, joka oli myös valiokunnassa kuultavana, pitää välttämättömänä tulevia ratkaisuja suunniteltaessa eri hallinnonaloille ulottuvaa koordinaatiota nuorten elinolokysymyksissä. Esimerkiksi opintotuen, työmarkkinatuen ja toimeentulotuen keskinäiset ristiriidat olisi poistettava ja niiden keskinäissuhteet johdonmukaistettava. Samoin tukijärjestelmää on kehitettävä erityisesti nuorten osalta siten, että se vastaa epätyypillisten työsuhteiden mukanaan tuomiin ongelmiin ja kykenee auttamaan nuoria nopeasti ilman useiden kuukausien odotusaikojä.

Ed. Soininvaara tänään kertoi, miten asiaa oli alun perin hallitusryhmien taholta puitu ihan toiseen malliin. Eli vastaava säästö olisi tullut ottaa ansiosidonnaisesta päivärahasta, mutta palkansaajajärjestöt saivat tähän toisenlaisen käänteeseen. Tämä on hyvä esimerkki siitä, miten meillä eduskunnassa on yläkamari ja korporaatioiden valta ulottuu tähänkin saliin. Toivoisin tässä salissa olevilta edustajilta enemmän rohkeutta tehdä itsenäisiä päätöksiä ja vastata kansalaisten odotuksiin enemmän kuin palkansaajajärjestöjen ja korporaatioiden, vaikka varmasti hallitusryhmien kansanedustajilla on paineita siihen suuntaan.

Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Mannisen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. S a l o : Arvoisa puhemies! Taloudelliseen kasvuun perustuva hallituksen ohjelma pitää sisällään myös työmarkkinatuen leikkauksen alle 20-vuotiailta. Tarkoituksena on varmaan on hyvä asia sillä tavalla, että nuoria ohjataan koulutuk-

seen, jonka jälkeen koulutuksesta mennään työelämään. Nyt on vain kaksi kysymystä avoimna. Toinen on se, onko meillä koulutuspaikkoja, ja toinen yhtä tärkeä asia, onko meillä työpaikkoja koulutuksesta valmistuneille.

Kannustavuus on hyvä asia. Siihen pitää pyrkiä, mutta tämä esitys, niin hyvää kuin tällä on tarkoitettukin, ei toimi yksinkertaisesti tässä taloudellisessa tilanteessa, jossa on työttömyys niin suuri. Jotta tämä olisi yhtään parempi, olisi pitänyt kirjoittaa harkinnanvaraisuus. Kaikista hallituksen esityksistä, joissa puhutaan sosiaalipuolen leikkauksista, puuttuu sana harkinnanvaraisuus. (Ed. Mikkola: Mitä tarkoittaa tässä yhteydessä?) — Siihen joudutaan varmaan palamaan. Ed. Mikkolalle voin antaa siitä selkeäkielisen sanoman puheenvuoron jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kuoppa ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Manninen on ed. Hyssälän kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa työmarkkinatuen lapsikorotusten ja odotusajan pidennyksen vaikutuksia tuensaajien toimeentuloon ja kunnallisen toimeentulotuen tarpeeseen sekä ryhtyy tarpeellisiin toimenpiteisiin tuensaajien toimeentulon varmistamiseksi ja kuntien voimavarojen turvaamiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Toinen varapuhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson C., Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Hä-

mäläinen, Ihmäki, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Karjalainen, Kautto, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen J., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Lindén, Linnainmaa, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula M., Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nikula, Norrback, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasio, Partanen, Peltomo, Penttilä, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhakka, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimmi, Saarinen, Salolainen, Savela, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tuomioja, Törnqvist, Uotila, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowitz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Anttila S-L., Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Lehtosaari, Leppänen J., Liikkanen, Lindqvist, Lämsä, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Puhjo, Ranta-Muotio, Rehn, Rinne, Räsänen, Saapunki, Saari, Salo, Smeds, Takkula, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vistbacka ja Väistö.

"Tyhjää" äänestää ed. Huotari.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Backman, Filatov, Gustafsson, Heinonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Häkämies, Jansson, Juhantalo, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kalliomäki, Kanerva, Kantalainen, Karhunen, Karpio, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Koskinen H., Koskinen M., Laakso, Lindroos, Lipponen, Louekoski, Niinistö, Olin, Paasilinna, Rauramo, Roos, Rosendahl, Ryhänen, Saario, Sasi, Seppänen, Suhola, Tulonen, Tykkyläinen, Vehkaoja, Vihriälä, Viinanen, Virtanen ja Vuorensoja.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 49 ei-ääntä, 1 tyhjää; poissa 43. (Ään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi päätetään perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Mannisen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 47 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 43. (Ään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys sairauspäivärahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys 124/1995 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden mietintö 25/1995 vp
Lakialoite 22/1995 vp
Toivomusaloite 237/1995 vp

Toinen varapuhemies: Ensin salitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät viisi lakiehdotusta ja sosiaali- ja terveystieteiden mietinnössään ehdottama kuudes lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Keskustelu:

Ed. Aulio: Arvoisa puhemies! Sosiaalivaliokunnan mietintö sairauspäivärahajärjestelmän uudistamista koskevasta lakiesityksestä on suullista luettavaa. Siinä on ryhdytty perustuslakivaliokunnan tekemien huomautusten pohjalta epäonnistuneesti paikkaamaan hallituksen esitystä, jossa ehdotuksena oli sairauspäivärahan kokonaan poistaminen tulottomilta kansalaisilta. Lopputulos on äärimmäisen sekava ja pienituloisia eriarvoistava.

Ehdotuksessa säästö on loppujen lopuksi sivuseikka ja pääasiaksi jää suomalaisen sosiaaliturvan perusteiden muuttaminen eli sosiaaliturvan

reivaaminen enemmän ansiotyöhön perustuvaksi ja luopuminen kansalaisuuteen tai Suomessa asumiseen perustuvasta yleisestä vähimmäisturvasta.

On varmaan paikallaan vielä kolmannessa käsittelyssä todeta, mitä lakiesityksessä oikein ehdotetaan.

Ensinnäkin tässä tullaan asettamaan tulottomille ja pienituloisille sairastuville kuudenkymmenen päivän karenssi ennen sairauspäivärahan saantia, kun nyt tuo karenssi on kaikissa tuloluokissa sama eli yhdeksän päivää. Suurempituloisten karenssi eli odotusaika päivärahan saamiseen jää edelleenkin yhdeksäksi päiväksi.

Tuloton eli alle 5 000 markkaa vuodessa ansaitseva ja pienituloisen kansalainen voi tuon karenssin jälkeen päästä tarveharkintaisen sairauspäivärahan piiriin. Päivärahan suuruus jää 11,70 markan ja 60 markan välille, kun tällä hetkellä alin sairauspäiväraha on 80 markkaa päivässä. Yli 60 markan päivärahaan oikeutetut eivät puolestaan tule tarveharkinnan piiriin. Pienituloisiin tullaan soveltamaan puolison tuloihin ja varallisuuteen perustuvaa harkintaa, mutta suurituloisiin ei. Tämäkin on aivan uusi periaate sosiaaliturvassamme.

Varusmiespalvelun aikana sairastuneet siirretään koko sosiaaliturvajärjestelmän ulkopuolelle. Varusmies voi sairauden pitkittyessä saada ruokarahaa, jonka suuruudesta päättää puolustusministeriö ja jonka rahoittaa puolustusvoimat.

Opiskelijoiden sairauspäiväraha taas määräytyisi opintorahan perusteella ollen siitä 86 prosenttia. Tämä johtaa esimerkiksi alle 20-vuotiaiden osalta aivan mitättömiin päivärahoihin, koska opintorahaakin on leikattu ja keskiasteella sovelletaan vielä vanhempien tuloihin perustuvaa harkintaa.

Lisäksi lakiehdotuksessa sairauspäivärahan alinta päivärahaa tosiaan ylipäätään leikataan ja säästö kaiken kaikkiaan kohdistuu pienituloisiin. Lähinnä säästön tulevat maksamaan 120 000 markkaa ja sitä vähemmän vuodessa ansaitsevat.

Samoin tässä tullaan leikkaamaan alinta äitiyspäivärahaa noin 20 prosentilla.

Hallituksen alkuperäisen lakiesityksen paikailu on siis tehty keinotekoisella ja kovin sekavalla tavalla, mikä tulee romuttamaan yhden kulman suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan periaatteista eli universaalisuuden periaatteen, jonka mukaan jokainen suomalainen on oikeutettu sairauden ajan toimeentulon turvaan.

Perusoikeusuudistus on perustuslakivaliokunnan enemmistön tulkinnoilla käännetty aivan uudelle pohjalle. Muistelen, että kun perusoikeusuudistusta aikoinaan lähdettiin valmistelemaan, katsottiin, että ainakin sen turvaan tulee kuulua ns. vähimmäisturvan, kun taas ansioturvan osuutta pidettiin enemmän kysymyksenalaisena. Nyt asia näyttääkin olevan aivan päinvastoin. Oikeus sosiaaliturvaan aletaan sitoa pelkästään ansiotuloihin ja ansiotyöhön. Tätä perustellaan kannustavuudella, joka näin ollen syrjäyttää kokonaan oikeudenmukaisuuden periaatteen sosiaaliturvasta.

Lipposen hallituksen ohjelman perusteella vähimmäisturvaa piti yksinkertaistaa ja selkiyttää. Pienituloisia koskevan tarveharkinnan käyttöönotto sairauspäivärahassa päinvastoin tekee järjestelmästä entistäkin sekavamman. Sosiaaliturvan verkkoon tulee entistäkin suurempia aukkoja, joista väliinputoajien määrä tulee lisääntymään. Tarveharkinta esitetyllä tavalla tulee lisäämään byrokratiaa ja kustannuksia. Samoin se tulee lisäämään syrjäytymisriskiä.

Nuorten kannalta lakiesitys on yhdessä opintorahan leikkauksen ja työmarkkinatukilain kanssa osa kokonaisuutta, jossa hallitus on luomassa aivan uutta alle 20-vuotiaiden nuorten sosiaaliturvaa. Sen taso on muun ikäisiä kansalaisia alempi, ja se on luonteeltaan harkinnanvarainen. Eikö kuitenkin perusoikeusuudistuksenkin nojalla vähimmäisturvan pitäisi olla kaikille kansalaisille samanlainen. Nuoret ja opiskelijat ovat useimmiten myös alimman äitiyspäivärahan varassa, ja heitä koskettaa tämän aleneminen 20 prosentilla kaikkein eniten.

Lakimuutoksen hyväksymisen jälkeen tie siihen monen tavoittelemaan kansalaisen perustuloon eli yhtenäiseen ja kannustavaan perusturvaan tulee olemaan entistäkin pidempi. Harkinnanvaraisesta kunnallisesta toimeentulotuesta alkaa muodostua yhä useamman kansalaisen todellinen vähimmäisturva. Koska toimeentulotuen myöntämisen kriteerit ja voimavarat vaihtelevat kunnittain, kansalaisten eriarvoisuus lisääntyy. On vielä kysyttävä, onko perusturvan takaaaminen ylipäätään kunnan tehtävä. Ei kai.

Tässäkin lakiesityksessä, kuten edellisessä ja samoin kansaneläkejärjestelmää koskevassa lakiesityksessä, ideologiset arvoratkaisut ovat olleet tärkein peruste, eivät säästö sinänsä. Tämä tuli esiin siinä, että keskustan ehdotus säästön tekemiseksi oikeudenmukaisella tavalla hylättiin lain toisessa käsittelyssä. Esitimme, että minimipäiväraha olisi säilytetty nykyisellään ja päivära-

han tulosidonnaisen osan prosenttia olisi alennettu kauttaaltaan. Tuloksena olisi ollut aivan sama säästösumma kuin hallituksen esityksessäkin. Kaikki olisivat osallistuneet säästötalkoihin, eikä sosiaaliturvan periaatteita olisi romutettu. Olisi mielenkiintoista tietää, miksi tämä malli ei sopinut esimerkiksi vasemmistoliliitolle.

Monissa valtiovarainvaliokunnallekin annetuissa asiantuntijalausunnoissa tämän asian tiimoilta on arvioitu universaalisuuden periaatteesta luopumisen sosiaaliturvassamme tulevan lisäämään syrjäytymistä. Sairauspäivärahan harkinnanvaraistaminen koskettaa ryhmiä, jotka ovat tähänkin asti olleet syrjäytymisriskin alaisia. Mieleninterveyshäiriöt esimerkiksi ovat vähimmäispäivärahan saajien keskuudessa paljon yleisempiä kuin ansiopäivärahan saajilla. Erityisesti se koskee nuoria.

Esimerkiksi Kuntaliitto on selvittänyt Euroopan unionin eri jäsenmaiden sosiaali- ja terveys-toimen eroja. Selvityksessä keskityttiin erityisesti yksinhuoltajien, ilman työhistoriaa olevien nuorten, syntymästään vammaisten ja vanhusten asemaan. Näin siksi, että suurimpien erojen eri maiden välillä arvioitiin olevan juuri työelämän ulkopuolella olevien asemassa. Näin olikin. Selvityksen perusteella näytti siltä, että korkean työttömyyden aikana syrjäytymiskehitys on ollut vähäisempää Pohjoismaissa kuin eräissä Keski-Euroopan maissa, joissa on vallalla enemmän ansioihin sidottu sosiaaliturva.

Arvoisa puhemies! Säästöjä on puolustettu täällä sillä, että ne turvaavat hyvinvointiyhteiskunnan säilymisen. Mutta voidaanko tällä argumentilla perustella aivan mitä tahansa? Jos voidaan, niin kyllä sen argumentin teho oikeastaan hiipuu pois. Argumentista tulee silloin veruke, fraasi ja omantunnon lievike. Tarkoitus pyhittää keinon! Miten on ylipäätään mahdollista yhtä aikaa turvata hyvinvointiyhteiskuntaa ja samalla nakertaa yhtä sen peruspilaria eli kaikille kuuluvaa vähimmäisturvaa?

Vasemmistossa on korostettu heikompiosaiten puolustamista säästöjenkin perusteena, mutta oletteko miettineet, miten suuri poikkeama heikompiosaiten puolustamisesta säästökohteidien valinnassa sallitaan niin, että tuloksena ei olekaan enää heikompiosaiten puolustaminen? Jos miten suuri poikkeama tahansa sallitaan, arvoilla ei ole enää mitään suhdetta todellisuuteen.

Kun tämän ja eilisen päivän keskusteluja on kuunnellut, tuntuu siltä, että eduskunnassa on vallalla jonkinlainen pakotettujen enemmistöjen valta. Perusteluina päätöksille todetaan hallitus-

puolueista, että hallitusohjelma määrää, oli pakko, ei meidän puolue, mutta muut puolueet, ei ollut vaihtoehtoa. Ulkopuoliset voimat — hallitusneuvottelijat, markkinat tai korporaatiot — ovat ajaneet päätöksentekijän nurkkaan, jossa hänen oma kantansa jää epäselväksi. Puoluekurin ansiosta eduskunnassa saattaa ilmeisesti syntyä päätöksiä, joita kenties todellinen eduskunnan enemmistö ei kannattaisikaan. Kutsun tätä pakotettujen enemmistöjen politiikaksi. Tämä näyttää korostuvan nykyisessä, kovin laajapohjaisessa hallituksessa.

En ihmettele sitä, että tämän jälkeen luottamus poliittisiin instituutioihin pysyy alhaisena. Jos päättäjät ei edusta edes omaa mielipidettään, kuinka hän voi edustaa äänestäjiään? Miten kansalainen voi luottaa päättäjään, jos hallituksen ministerikin voi täältä puhujakorokkeelta sanoa, että ei hän oikeastaan kannattanut lapsilisien tai opintotuen leikkaamista, mutta niin vain oli tehtävä? Kuka silloin oikeastaan on tehnyt päätöksen? Jään tätä kysymään.

Arvoisa puhemies! Koska keskustan esitys säästön erilaiseksi kohdentamiseksi ei lakiesityksen toisessa käsittelyssä tullut hyväksytyksi, ehdotan, että kaikki tähän hallituksen esitykseen liittyvät lakiehdotukset hylätään.

Siltä varalta, että emme kuitenkaan saa tämän hylkäyksesityksen taakse eduskunnan enemmistöä, ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan lausuman: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kansalaisten sairausajan toimeentulon turvan toteutumista ja kiirehtii sairausajan ja muun vähimmäisturvan yhtenäistämistä ja selkiyttämistä hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.”

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aula väitti, että lausunnon perustuslakivaliokunta olisi kääntänyt perusoikeusajattelun nurin niskoin. Näin ei käynyt, vaan me katsoimme nimenomaan, että perusoikeutena tulee turvata sairausajan toimeentulo ja se tulee turvata niille, joille se on tarpeen. Haimme tarkoin niitä kohtia, joissa hallituksen esitys loukkasi perusoikeussuojaa, ja puutuimme niihin lausunnonssamme, ja sitten jäi asiantuntijajäsen erikoisvaliokunnan tehtäväksi muuttaa esitystä siten, että se voidaan viedä läpi yksinkertaisessa säästämisjärjestyksessä. Puutuimme niin pitkäaikaissairaiden, pienituloisten, opiskelijoiden kuin varusmiesten sekä siviilipalvelusmiesten kohteluun tuossa esityksessä.

Toiseksi ed. Aula väitti, että tässä loukattaisiin universaalisuusperiaatetta, mutta universaa-

lisuushan ei tarkoita sitä, että kaikille maksetaan, vaan se tarkoittaa, että toimeentuloturvajärjestelmä kattaa kaikki yhteiskunnassa. Se voi pitää sisällään tarveharkinnan, niin että niille maksetaan, joille toimeentulotuki on tarpeen ja välttämätön. Tämänkin reunaehdon tämä esitys nyt näin muutettuna täyttää.

On eri asia, jos halutaan pitää kaikille maksettavia etuusmuotoja täysin tarpeesta riippumatta. On jo ideologinen valinta, rakennellaanko kansalaispalkkajärjestelmiä syyperusteisten sosiaaliturvajärjestelmien sisään. Mutta tässä suhteessa selvitystyö on menossa, miten pystytään turvaamaan kattavammin ja tehokkaammin todella suurimmassa tarpeessa olevien kansalaisten asema, olivat he sitten sairauden, työttömyyden tai työkyvyttömyyden takia estyneitä tuloja hankkimasta.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä hallituksen korjattu esitys tällaisena, kuin sosiaali- ja terveystalioikunnasta tämä on valmistunut, ei ole niin surullista luettavaa kuin ed. Aula antoi ymmärtää. Tämähän on säästölaki, eli tällä säästetään menoja. Katto poistetaan vaikeavammaisten kuntoutuksesta, ja jälleen kerran toistan sen periaatteen, että vaikka kaikilta muilta leikataan, vaikeavammaisilta ei leikata.

Mitä tulee sairausvakuutuksen päivärahaan, niin muun muassa perustuen perustuslakivaliokunnan lausuntoon on tehty tarveharkintainen järjestelmä, jossa otetaan huomioon tulot, paitsi henkilön omat, myös puolison tulot ja myös pääomatulot ja myös omaisuus. Minusta tässä ei ole mitään pahaa. Korvataan tulojen menetys. Se on tässä tärkeä periaate. Pitää olla syy ja tarve siihen, että rahaa jaetaan.

Opiskelijat ja varusmiehet on hoidettu toimeentuloa menettämättä omin säännöksiin. Vaikka joku on veroteknisesti pienituloisen — täällä ainakin lehtitietojen mukaan ed. Kuosmanen on, joka sai 28 000 markkaa vuodessa — en pidä häntä ed. Aulan tarkoittamana henkilönä, jonka nimenomaan pitäisi saada rahaa, ei universaaliperiaatteella eikä millään muullakaan periaatteella minun oikeustajuni mukaan.

Esimerkiksi Venäjän parlamentissa ja myös Yhdysvalloissa, kun näitä asioita on selvitetty, on tultu siihen tulokseen, että pohjoismainen järjestelmä, jossa lähdetään siitä, että työn pohjalta rahoja kerätään, on todettu erittäin hyväksi ja tavoiteltavaksi. Tässä mielessä, vaikka palkkatyön pohjalta maksetaan sairausvakuutuksen

menot, niin kaikille, jotka ovat tarpeessa, tässä joka tapauksessa rahaa jaetaan.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että keskusta kiukuttelee ja on sen tähden suruissaan, koska juuri se malli, jota he esittävät, ei mennyt läpi. Kuitenkin näillä korjauksilla, joita sosiaali- ja terveysvaliokunta perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta teki, todella kaikista pidetään huolta. Siellä ovat mukana, niin kuin edellä puheenvuoroissaan edustajat J. Koskinen ja Skinnari esittivät, niin opiskelijat, varusmiehet kuin myös tarveharkintaisella pohjalla tulottomat. On varsin oikein, että tarveharkintamalli saadaan tässä tilanteessa käyttöön, ja sitä on varmasti syytä hyvin moneen muuhunkin sosiaaliturvan järjestelmään käydä kokeilemaan. On hyvä, että saamme käsitystä siitä ja sen toimivuudesta tältä osin jo, ja luulisin, että tulevaisuudessa sitä on yhä useammin niin kotihoidon tukeen kuin moneen muuhun rahaan sovellettava.

Surullinen ihminen jättää huomiotta kaikki positiiviset näkökulmat. En havainnut keskustan puheenvuoroista yhtään positiivisia huomioita, esimerkiksi siitä, että vammaisten kohdalla ei tullut kuntoutuskattoa, vaan vaikeavammaiset saavat kuntoutusta edelleen siinä määrin, kuin tarvitsevat. Sen sijaan tehostetaan sitä, että järjestelmiä muutetaan ja sitä kautta saadaan säästöjä. Eli esitys on minusta tässä taloudellisessa tilanteessa erittäin toimiva ja hyvä.

Ed. Aulaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakiehdotuksessa ei kyllä ole mitään positiivista, mitä voisi myönteisenä merkille panna. Tietysti on hyvä, että valiokunta on jättänyt pois sen, mikä oli kaikkein huonoin ehdotus, eli katon asettaminen vaikeavammaisten kuntoutukseen. Se on tietysti valiokunnan kunniaksi sanottava. Mutta jos nyt lähdetään vaikka tarveharkinnan periaatteesta, niin sehän kohdistetaan tässä vain pienituloisiin. Minkä takia juuri pienituloisiin ja tulottomiin kansalaisiin pitää soveltaa tarveharkintaa puolison tuloihin ja varallisuuteen perustuen? Eikö se pitäisi ulottaa kaikkiin sairauspäivärahan saajiin, jos tämä periaate kerran on näin tärkeä teille? Eikö tämä lakiesitys toteutuessaan tule monimutkaistamaan aika tavalla vähimmäisturvaa, ja kuitenkin usein täälläkin mainitussa Lipposen hallituksen ohjelmassa on yksi periaate se, että hallitus koettaa selkeyttää ja yksinkertaistaa vähimmäisturvaa? Eikö tämän lakiehdotuksen hyväksyminen

tule siltä kannalta viemään sosiaaliturvaa aivan väärään suuntaan?

Ed. Viljamaa totesi, että kaikista pidetään huolta. Kaikista pidetään huolta niin, että alinta sairauspäivärahaa alennetaan. Kun se on tänä päivänä 80 markkaa päivässä, se on jatkossa 11 markasta 60 markkaan päivässä. Jos se on huolenpitoa, voi todella kysyä, miten suuri poikkeaminen tästä huolenpidon periaatteesta ei enää ole huolenpitoa. Minusta tässä eduskunnan keskustelussa käsitteet ja sanat ja termit alkavat saada niin kummallisia merkityksiä, ettei oikeastaan itsekään tiedä, mitä täällä oikein tarkoitetaan.

Ed. Manninen: Arvoisa puhemies! Minäkin ehkä aluksi puutun käsitteisiin. On tietysti hyvä, että valiokunta hylkäsi hallituksen häpeällisen esityksen vaikeavammaisten kuntoutuskerrojen rajoittamisesta, mutta positiivisuus on käsitteenä hieman toista. Poliitiikan teko olisi aika helppoa, jos voitaisiin menetellä niin, että tehtäisiin huonoja esityksiä eduskunnalle ja hallitus peruuttaisi ne ja sanoisi, että me olemme tehneet todella positiivista politiikkaa. Minulla ainakin on positiivisuudesta hiukan erilainen käsitys. (Ed. Skinnari: Puhuja ei ollut viime eduskunnassa!)

Mitä tulee tämän lakiesityksen perustaan, voi todeta, että se on ollut jo alun perin todella hataralla pohjalla. Hallitushan väitti, että laki voidaan säätää yksinkertaisella enemmistöllä, minkä perustuslakivaliokunta monelta osin on osoittanut täysin vääräksi. Voi kysyäkin, kenelle kuulu juridinen valvonta hallituksen esitysten osalta ja mitä varten oikeusministeri ja oikeuskansleri ovat ja varsinkin miten tällaisia esityksiä voi tulla, kun perusoikeusudistuksen toteuttajista sekä valiokunnan puheenjohtaja että varapuheenjohtaja ovat valtioneuvoston jäseniä. Todella ihmeellisiä seikkailuja.

Jatkossa tämän lakiesityksen käsittely on vielä surkuhupaisempaa. Onneksi lopputulos ei ole aivan niin arvoton kuin välillä näytti. Kun perustuslakivaliokunta oli osoittanut, että ehdotus ei täytä perusoikeusudistuksen edellyttämää turvaa, valiokunnassa hallituspuolueen edustajat ministeriön kanssa ryhtyivät todella etsimään keinoja, millä tavalla vaikeus voitaisiin käytännössä kiertää muiden lakien avulla niin, ettei jouduttaisi sairausvakuutuslakiesitystä näiltä osin muuttamaan.

Ensimmäiseksi, kun oli arvioitu hallituksen taholta, että kahden kuukauden karenssi aika tulottomille ja vähätuloisille on sopiva, arvioitiin,

että voitaisiin tulottomat ja vähävaraiset siirtää vammaislain mukaisten etuuksien piiriin eli heidät rinnastettaisiin vammaisiin. Onneksi valio-kunnassa hallituspuolueidenkaan edustajat eivät voineet tällaista hyväksyä, eivät myöskään toista vaihtoehtoa, jossa ehdotettiin, että kahden kuukauden jälkeen asianomaiset siirrettäisiin kansaneläkelain mukaiselle työkyvyttömyyseläkeelle.

Tällä tavalla olisi syntynyt todella kummallinen eläkkeensaajaryhmä. Voisi sanoa, että eläkepolitiikan periaatteet olisi sekoitettu todella perusteellisesti, samoin käsitykset eläkeläisistä. Onneksi tämäkään esitys ei mennyt läpi. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa myös hallituspuolueiden edustajat katsoivat, ettei ole asianmukaista men- nä tällaiseen ratkaisuun. Sen jälkeen ratkaisu tehtiin, kuten ed. Aula totesi, opiskelijoiden, va- rusmiesten ja tulottomien osalta menemällä har- kintaan.

Varusmiesten osalta voi todeta, että tältäkin osin lakiesitys on oikeudellisesti lievästi hataralla pohjalla. Valiokunta avasi kokonaan uuden lain. Asiasta ei ollut lakialoitetta eikä hallituksen esi- tystä. Tätä erikoisuutta kuvanee se, että kun asian yhteydessä muutetaan lakia terveyden- huollosta puolustusvoimissa, samanaikaisesti eduskunnan päiväjärjestyksen listalla on myös erillinen muutos lakiin terveydenhuollosta puo- lustusvoimissa. Siinä mielessä sekin jo osoittaa, että eräänlainen hätäratkaisu periaatteen säilyt- tämiseksi haluttiin tehdä. Kokonaisuutena voi sanoa, että 53 markan muonarahana on tietysti monessa suhteessa kohtuullinen ratkaisu verrat- tuna muihin heikennyksiin, jotka lakiesitykseen liittyvät.

On vaikea käsittää, miten vasemmistoliitto ja sosialidemokraatit voivat pitää oikeudenmukai- sena tällaista ratkaisua edes sillä periaatteella, että korvaukset perustuisivat työhön. Selvitysten mukaan useimmat alkuperäisen lakiesityksen mukaan ns. nollapäivärahalle joutuvat ovat ol- leet aiemmin työelämässä mukana, mutta erilai- sen tapahtumien vuoksi eivät viime vuosina ole enää voineet osallistua työelämäänsä. Monet heis- tä ovat maksaneet kymmeniä vuosia sairausva- kuutus- ja kansaneläkemaksuja, mutta jos he ovat olleet tulottomina yli kaksi vuotta, niin että viimeisimmässä verotuksessa heillä ei ole tuloja, heidät luokitellaan silloin alimpaan kastiin eli harkinnanvaraisen päivärahan piiriin. Aiheutta- mis- ja maksuperiaatteenkaan kannalta tätä laki- esitystä ei voi pitää oikeudenmukaisena.

Kun aiemmissa keskusteluissa on todettu, että

vasemmisto haluaa oikeudenmukaisuutta ja väittää sillä linjalla olevansa, niin pyydän todella perustelemaan, millaista oikeudenmukaisuutta tällainen noudattaa ja millä tavalla vähävaraisia tällä lakiesityksellä puolustetaan. Näyttääkin sil- tä, että tällä linjalla edeten vasemmistoliitto var- masti hävittää vähitellen itsensä. Sehän ei sinänsä ole tietenkään meidän murheemme. Sääliksi vain käy niitä periaatteen ihmisiä, jotka vuosikymme- niä ovat uskoneet, että vasemmistoliitto edustaa vähävaraista väestöä ja on heidän asiallaan, kun he huomaavat, että yhtenä yönä vuosikymmen- inen työ on nollattu, aivan samalla tavalla kuin sairauspäiväraha yritettiin nollata tässä yhtey- dessä.

Keskusta ei ole voinut käsittelyn missään vai- heessa eikä nytkään voi hyväksyä tällaisia esityk- siä. Sen sijaan olemme olleet valmiit, kuten ed. Aula totesi, hyväksymään saman suuruiset sääs- töt, kuin hallituksen esityksessäkin on, hyvin yk- sinkertaisella tavalla: alentamalla suurempia päi- värahoja ja pitämällä minimipäivärahan ennal- laan.

Lakiesitys tarkoittaa sitä, että yli 200 miljoon- nan markan sairausvakuutuslain osalle tuleva säästö otetaan kokonaan niiltä kansalaisilta, jot- ka ansaitsevat vuodessa alle 130 000 markkaa tai joilla ei ole tuloja ollenkaan. Esimerkiksi 10 000 markkaa ansaitseva menettää päivärahastaan noin 50 markkaa, 250 000 markkaa ansaitseva menettää ainoastaan 70 penniä ja 300 000 mark- kaa ansaitseva menettää 2,50 markkaa. Voi ky- syä, mitä oikeudenmukaisuutta tällainen on. Si- hen vaaditaan selitystä hallituspuolueiden edus- tajilta. Teillä on valta, mutta myös velvollisuus vastata täällä salissa ja myös kaikille suomalaisil- le politiikkanne tuloksista.

Edellä esitettyjen todella suurien epäoikeu- denmukaisuuksien vuoksi kannatan ed. Aulan tekemää ehdotusta kaikkien lakiehdotusten hyl- käämisestä sekä myös hänen esittämänsä perus- telulausumaehdotusta.

Ed. V i l j a m a (vastauspuheenvuoro): Ar- voisa puhemies! Oli hyvä, että ed. Manninen sen- tään puheenvuorossaan toi esille, että sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistön esittämä näkö- kulma varusmiesten sairauspäivärahan turvaa- miseksi on kohtuullinen, mutta hän kuitenkin joukkoiheen äänesti valiokunnassa tätäkin vas- taan. (Ed. Manninen: Koska me esitimme suu- rempaa!) Tuntuu siltä, että tässäkin on ideologi- nen taistelu eikä niinkään huolenpitoa kaikista ryhmistä. Jokin näkökulma säästäväiseen rahan-

käyttöönkin tänä aikana pitää olla. Järjestelmän suuri muutos on varmasti edessä sekä, mutta se on tehtävä ihan eri yhteyksissä.

Ed. S o i n i n v a a r a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Manninen kyseli taas keran, minkä takia keskustan vaihtoehtoinen tapa säästää sairausvakuutuskorvauksissa ei kelvannut. Siinä on kyseessä eräänlainen silmankääntötempu, sillä jos olisi palkkatuloja menettäneitten ihmisten sairausvakuutuskorvausta pienennetty, sehän ei olisi kohdistunut näihin ihmisiin, vaan heidän työnantajiansa. Niin kuin aivan hyvin tiedätte, palkkatuloa saavien ihmisten sairausvakuutuskorvaus maksetaan työnantajalle, joka joutuu maksamaan erotuksen. Tämä olisi ollut työnantajiin kohdistuva vero, joka sen lisäksi olisi johtanut syrjintään työhönotossa, koska olisi yhä suurempi syy olla ottamatta töihin ihmistä, joka esimerkiksi saattaa sairastua tai tulla raskaaksi, koska työnantaja joutuisi maksamaan siitä silloin enemmän kuin aikaisemmin.

Minä en kaikista niistä ideologisista väritteisistä, jotka tämän esityksen taustalla ovat, kovin paljon pitänyt mutta ei keskustapuoluekaan kovin älykkäitä ehdotuksia tässä asiassa tehnyt. Onhan aivan selvää, että jos on kysymys tulottomasta ihmisestä, jolla on ollut jokin toimeentulo ennen sairastumista, niin toimeentulon menetys pitää korvata vain, jos se menetetään. Mutta jos sama toimeentulo jatkuu sairastumisesta huolimatta, en ymmärrä, mistä siinä silloin maksetaan korvaus.

Ideologisesta päätöksestä, joka on toisella puolella, on hyvä esimerkki se, että kotihoidon tuen menetystä sairauden takia ei nyt korvata, vaikka siitä maksetaan sairausvakuutusmaksu. Minusta jos kerran maksetaan vakuutusmaksu pitäisi myös olla vakuutusturva.

Ed. M a n n i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mitä tulee ed. Viljamaahan, että pitää olla säästämisenäkökulma, me todella esitimme säästämistä, niin kuin ed. Aula täällä totesi.

Ed. Soininvaaran osalta toteaisin, että koko lakiesitys juridisesti on aika huonosti kirjoitettu. Esimerkiksi 4 §:ssä sanotaan, että korvataan ansionmenetys. Kuten totesin valiokunnassa ja ed. Soininvaara täällä totesi, useimmissa tapauksissa ei tapahdu mitään ansionmenetystä, koska työnantaja maksaa palkan ja sairauspäiväraha maksetaan työnantajille. Sekin olisi pitänyt reilusti kirjoittaa lakiin. Mutta kun haluttiin tämä

ideologia tuoda esille, kirjoitettiin sellainen pykälä, josta kyllä jokainen ymmärtää, mitä sillä on tarkoitettu, mutta joka ulkopuoliselle lukijalle antaa täysin väärän ja virheellisen kuvan.

Ed. H y s s ä l ä : Arvoisa herra puhemies! Hallituspuolueiden kiemurat minimipäivärahan poistoon tähdänneen hallituksen esityksen paikkaamiseksi olivat sosiaali- ja terveystieteiden kättä käsin katsottuna hyvin kummallisia. Lopputuloksella tuotiin vielä uusia ja uusia esityksiä ja tuntui siltä, että ministeriöllä sekä valiokunnallakin menivät ajoittain pasmat sekaisin. Koko ikävältä näytelmältä olisi välttytty, jos järjestelmää olisi jatkettu aiemmalta pohjalta, kuten keskusta esitti, ja etsitty säästöt sitä kautta. Ed. Viljamaa sanoi, että jokin näkökulma säästöihinkin pitää ottaa. Ei voi muuta kuin ihmetellä tätä näkökulmaa, jossa vähäosaisilta otetaan ja parempiosaisia tai varakkaampia leikkaus ei koske lainkaan.

Jos valiokunta olisi päättänyt keskustan esittämään malliin, se olisi poistanut yksiselitteisesti ristiriidat perusoikeuspuolelta nähdessä. Näin ei kuitenkaan nyt tapahdu. Kummallista onkin, että uusia pykälä ei alistettu perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

Nykyisin sairauspäivärahassa on kaikilla 9 päivän karenssi. Ensi vuonna siis tulottomille ja pienituloisille asetetaan 60 päivän karenssi, jonka jälkeen voi päästä tarveharkintaisen päivärahan piiriin. Omia ja puolison tuloja harkitaan tai sovelletaan, jos päiväraha jää 11,70 markan ja 60 markan välille. Yli 60 markan päivärahaan oikeutetut eivät tule tarveharkinnan piiriin. Ehkä olisi ollut tarvetta selvittää, mitä hallitusmuodon 5 § sanoo kansalaisten yhdenvertaisuudesta.

On ilmiselvää, että hallituspuolueet haluavat nyt romuttaa pohjoismaisen sosiaaliturvan mallin ja siirtyä euromalliin. Kattavasta sosiaaliturvasta luovutaan ja riittävä turva annetaan jatkossa vain niille, joilla on pysyvä työpaikka. Nyt ollaan hyväksymässä ns. Viinasen malli, jossa pienituloisten ja tulottomien sairauspäiväraha on harkinnanvaraista, mutta suurituloiset saavat entisen tasoisen tai liki entisen tasoisen etuuden automaattisesti. Tämä eriarvoistaa ihmisiä ja on jyrkässä ristiriidassa hallituksen lupaaman oikeudenmukaisuuden ja kansalaisten tasavertaisen kohtelun kanssa.

Tämä esitys on myös periaatteellisesti hyvin merkittävä muutos Suomen sosiaaliturvan rakenteeseen. Hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentin mukaan jokaisella kansalaisella on oikeus pe-

rustoimeentulon turvaan sairauden aikana. Oikeutta ei ole rajoitettu vain niihin, joilla on tuloja ennen sairastumista. Hallituksen esittämällä muutoksella heikennetään siten olennaisesti kansalaisten oikeutta yleiseen perustoimeentulon turvaan.

Hallitus on perustellut muutosta sillä, että sairausvakuutuksen päivärahalla korvataan ainoastaan menetettyjä ansioita. Tähän on todettava, että sairausvakuutusjärjestelmäämme ei ole rakennettu puhtaasti tälle periaatteelle, vaan lähitökohtana on ollut palvelujen turvaaminen tasavertaisesti kaikille kansalaisille.

Sosiaaliturvan rakenteen muuttaminen siten, että sosiaalivakuutus turvaa sairausajan kattavan ja riittävän toimeentulon vain työssäkäyville, on merkittävä sosiaalipoliittinen kannanotto. Hallitus on myös perustellut muutosta sillä, että luopuminen vähimmäispäivärahasta koskisi sellaisia kansalaisryhmiä, joiden toimeentulo on muutoin turvattu. Oletuksena on ollut, että vähimmäispäivärahan saajat olisivat lähinnä perheenemäntiä. Tämä oletus on kuitenkin ollut väärä. Vähimmäispäivärahan saajista on ollut yli 60 prosenttia ammatissa toimineita. Perheenemäntiä vähimmäispäivärahan saajista on ollut noin 10 prosenttia. Mielenterveydelliset syyt ovat olleet yleisempi vähimmäispäivärahan saamisen syy kuin yleensä päivärahan saajilla. Mielenterveyden häiriöt olivat erityisesti nuorten henkilöiden vähimmäispäivärahan taustalla oleva tekijä. Muutoksen vaikutukset kohdistuvat myös enenevästi maahanmuuttajiin, paluumuuttajiin ja pakolaisiin.

Asiaa valmisteltaessa ei riittävästi arvioitu muutoksen vaikutusta kunnalliseen toimeentulotukeen. Kahden kuukauden karenssi aika vie varmasti tuhansia ihmisiä jo ennen etuuden alkamista toimeentulotukiluukulle. Vaikka kuntien tehtävä sosiaalipoliittikan toteuttajana on keskeinen, hallituksen esitystä laadittaessa ei ole otettu huomioon kunnallishallinnon näkökulmaa. On tärkeää todeta, mikä on tullut myös perustuslakivaliokunnassa esille, että kunnallinen toimeentulotuki ei ole hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentissa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. Toimeentulotuki on lyhytaikaiseksi tarkoitettu, kuten tiedämme. Tuki on harkinnanvarainen, ja tuen määrä vaihtelee kunnittain. Nyt siis köyhimpien ihmisten sairauspäiväraha muutetaan harkinnanvaraiseksi samalla tavalla kuin toimeentulotuki.

Suomalaisen sosiaaliturvajärjestelmän perusajatus on 50- ja 60-luvuilta lähtien ollut etuuksin

ja palvelujen universaalisuus. Jos tarkastellaan sairauspäivärahaa ja vähimmäispäivärahaa saaneita iän ja sukupuolen mukaan vuonna 1994, niin sairauspäivärahaa saaneita oli yhteensä runsaat 283 000; naiset hienokseltaan johtivat, mutta miehiä oli liki yhtä paljon.

Vähimmäispäivärahaa saaneita oli runsaat 13 000, josta miehiä ja naisia oli likipitäen yhtä paljon. Vähimmäispäivärahan saajista palkansaajia on ollut 42 prosenttia, itsenäisiä yrittäjiä 17 ja teollisessa työssä 18 prosenttia, palvelualoilla 8 sekä maa- ja metsätaloudessa 7 prosenttia. Opiskelijoita kaikista vähimmäispäivärahan saajista oli 14 prosenttia ja perheenemäntiä kymmenisen prosenttia. Teollisen työn aloilla työskennelleet miehet olivat lähinnä rakennustyömiehiä, konepaja- ja metallityömiehiä sekä seka- ja aputyömiehiä. Ammatissa toimimattomat miehet olivat nuoria opiskelijoita ja maa- ja metsätaloudessa työskennelleet pienten maatilojen isäntiä. Ammatissa toimimattomat naiset olivat perheenemäntiä ja nuoria opiskelijoita. Palvelualalla työskennelleet naiset olivat Kelan tilaston mukaan siivoojia, tarjoilijoita, keittiö- ja ravintola-apulaisia sekä maa- ja metsätaloudessa työskennelleitä pienten maatilojen emäntiä. Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että ammatissa toimineet sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaa saaneet olivat työskennelleet lähinnä kausi- ja tilapäistöissä ja heitä voidaan pitää työmarkkinoiden ns. marginaaliryhmänä.

Ikäryhmittäin tarkasteltuna mielenterveyden häiriöt olivat yleisin sairaus 16—44-vuotiailla vähimmäispäivärahan saajilla, kun taas tuki- ja liikuntaelinsairaudet olivat yleisimmät yli 45-vuotiailla.

Julkisessa keskustelussa lain käsittelyvaiheissa oletettiin usein, että sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahan saajat koostuvat lähinnä kahdesta ryhmästä: perheenemännistä ja opiskelijoista. Kuten edellä totesin, näin ei asianlaita ole, vaan nämä ryhmät olivat vajaa neljännes kaikista päivärahan saajista ja näissä on erittäin pienituloisia, kuten luettelini: siivoojia, tarjoilijoita, keittiö-, ravintola-apulaisia, aputyömiehiä jne., joiden osuudesta myös vasemmistoliiton luulisi olevan kiinnostunut, mutta siltä ei näytä. Ammatissa toimineet vähimmäispäivärahan saajat olivat työmarkkinoilla marginaalisissa asemissa olevia ryhmiä, joille sairausvakuutuksen vähimmäisturva oli hyvin tärkeä osa perusturvaa sairauden aikana.

Sairausryhmistä korostuvat normaalia enemmän siis mielenterveyden häiriöt sekä tapatur-

mien ja myrkytysten aiheuttamat vammat myös. Tämä viittaa keskimääräistä suurempaan syrjäytymisen asteeseen vähimmäispäivärahan saajien kohderyhmässä. Tämä täytyy pitää mielessä. Nämä ovat erittäin syrjäytynyttä ja suurimmaksi osaksi hyvin ns. heikkoa porukkaa.

Vähimmäispäivärahan saajien sosiaalisesta rakenteesta sekä etuushistoriasta voidaan päätellä, että ne, jotka ovat tähän saakka saaneet vähimmäispäivärahaa, ovat varmasti pääosaltaan yhteiskunnan monessa mielessä heikko-osaisinta väkeä. Tätä minä ihmettelen, että valiokunnassa ei vasemmistokaan tullut yhtään puolustamaan näitä pienimpiä, jotka nyt joutuvat tämän nöyryytyksen kohteeksi.

Kun nyt perustoimeentuloturva sairausaikana murretaan, etujen saajat siirretään entistä tiukemman sosiaalisen kontrollin piiriin, aluksi toimeentulotuen hakijoiksi ja sen jälkeen edelleen harkinnanvaraiseen sairausvakuutuspäivärahaan. Tämä kaikki lisää runsaasti hallintokustannuksia, ja voimme kysyä vain, mikä on todellinen säästö ja minkä takia nämä köyhät ihmiset laitetaan tällaisen kaksinkertaisen kontrollin alaisiksi. Valiokunnassa en saanut minkäänlaista vastausta edes oletettuun hallintokustannusten lisäykseen. Epäilenpä vain, että kulut ovat niin suuret, että menetetään tämä säästö jo osittain tätä kautta.

Hallitus on antanut eduskunnalle useita lakiesityksiä, jotka sisältävät leikkauksia sosiaaliturvaetuksiin ja joista kaikista seuraa kuntien toimeentulotukimenojen lisäystä, kuten tästäkin sairausvakuutuslain muuttamisesta. Samanaikaisesti hallitus esittää kuntien valtionosuuslain säädäntöä muutettavaksi niin, että kuntien toimeentulotukimenoista vain osa otettaisiin huomioon valtionosuusjärjestelmässä. Valtio siis lisää sosiaaliturvalakien rahoitusperusteiden vastaisesti kuntien toimeentulotukimenoja ja vähentää samanaikaisesti rahoitusosuuttaan juuri tämän valtionosuustehtävän yhteydessä.

Olisi hyvä, jos salissa olisi nyt joku ministeri vastaamassa toimeentulotukikysymyksiin, joita laajasti on esitetty, ollaanko tässä sysäämässä luukuille väkeä ja laskemassa normit sen päälle. Vastausta olisi todella mielenkiintoista saada näihin kysymyksiin.

Kuntien toimeentulotukimenojen arvioidaan kasvavan myös lapsilisä-, työttömyysturva-, opintotuki- ja asumistukileikkausten johdosta tämänvuotisista ensi vuonna noin 700 miljoonaa markkaa. Tämä ja vastaavalla tavalla syntyvä menokasvu jäisi myös tulevina vuosina kuntien

rahoitettavaksi. On ilmeistä, että ensisijaisen sosiaaliturvan leikkaukset, vyörytykset kuntien toimeentulotukiin ja valtionosuuden muutos yhdessä rajoittavat myös kuntien itsehallintoa ja lisäävät merkittävästi kuntien menoja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi voin todeta, että tämän asian käsittely valiokunnassa ei ansaitse minkäänlaisia pisteitä. Tämä oli osittain niin sekavaa, sekoilevaa ja tavallaan edunsaajia kohtaan myös nöyryyttävää, että toivon valiokunnalta ryhdikkäämpää käsittelyä, kun vastaavia etuja ollaan käsittelemässä.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä, oikeastaan voisin onnitella teitä, onnistuitte lietsomaan itsenne pyhään vihaan tämän asian osalta. Erityisesti tyki-tyksenne kohteena näytti olevan vasemmistoliitto. Väititte, että vasemmistoliitto ei tukenut valiokunnassa keskustapuolueen ehdotuksia. Se on totta, ed. Hyssälä, eikä se teille varmaan mikään yllätys ollut. Vasemmistoliitto ei todellakaan liittoutunut keskustapuolueen, oppositiopuolueen, kanssa valiokunnassa.

Mutta ed. Hyssälä tietää oikein hyvin, että vasemmistoliitto ja muut hallituspuolueet valiokunnassa halusivat löytää muutoksia, parannuksia hallituksen alkuperäiseen esitykseen ja osittain parannuksia tulikin. Kyllä minäkin myönnän, että olisin toivonut tietenkin alun perin, ettei olisi tarvinnut leikata tästä eikä mistään muusta, ed. Hyssälä. Se olisi niin tavattoman ihana asia, kun ei mistään tarvitsisi leikata. Ed. Hyssälän mukaan ilmeisesti pitäisi ottaa vain lisää lainaa, velkaannuttaa valtiota ja sillä tavalla tuhota taloudellinen tilanne.

Myönnän, että tämä on hankala ja vaikea asia, mutta sanoisin kuitenkin, että se, mitä väititte sanoen, että halveksitaan köyhiä ihmisiä eikä välitetä heistä ja keskusta nyt vain kantaa huolta, ed. Hyssälä, olkaapa rehellinen, ei kyllä pidä paikkaansa.

Ed. P e r h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hyssälä toi esille vaikutukset kunnalliseen toimeentulotukeen. Toki on niin, että tiettyjen etuuksien leikkaukset siellä heijastuvat, mutta minusta hän antoi virheellisen kuvan siitä, että toimeentulotuki olisi harkinnanvarainen. Se on tietysti harkinnanvarainen siinä suhteessa, että siellä on tiettyjä osia, joita voidaan harkinnan mukaan myöntää. Toimeentulotuki on kuitenkin selkeä subjektiivinen oikeus, jonka saa aina silloin, kun muut tulot ovat riittämättömät

tai niitä ei ole. Näin ollen myös ne henkilöt, jotka ovat nollatuloilla tai ansaitsevat alle 5 000 markkaa vuodessa, mitä suurimmalla todennäköisyydellä jo ovat, mikäli heillä ei ole muuta elatusta, puolison elatusta tai pääomatuloja, toimeentulotuen piirissä.

Kokonaan toinen kysymys on sitten se, kuinka selkeitä nykyiset järjestelmät ovat. Minusta sairauspäiväraha on nimenomaan korvausta menetetyistä työansioista. Tässä yhteydessä on tavallaan tuotu esille se mielestäni virheellinen näkemys, että se on korvausta sairauskuluista. Sitä varten on omat järjestelmänsä, joihin liittyy puutteita, ja minusta jatkossa on tärkeää miettiä sitä, millä tavalla eri syistä — lääkkeistä, hoitokustannuksista, lääkärissä käynneistä jne. — muodostuvat kustannukset voidaan laskea yhteen ja esimerkiksi niille asettaa katto. Minusta tämä on toinen kysymys kuin sairauspäiväraha, joka on korvaus menetetyistä ansioista tai muista tuloista.

Ed. M. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puutun vain yhteen ed. Hyssälän väitteeseen, nimittäin siihen, kun hän sanoi, että olemme romuttamassa pohjoismaista hyvinvointimallia. Tämän kiistan ehdottomasti. Ed. Hyssälän täytynee tietää, että asia on juuri päinvastoin. Hallituksen säästötoimenpiteillä pyrimme säilyttämään tämän mallin. Siitä tähän tässä on kysymys. Jos säästöjä ei otettaisi tasaisesti eri puolilta, me joutuisimme miettimään aivan uuden järjestelmän, uuden mallin, joka olisi paljon kapea-alaisempi. Tällöin luopuisimme pohjoismaisesta mallista. Nyt se siis pyritään säilyttämään.

On myös hyvä muistaa se, että suurin oikeus toiselle saattaa olla suurin vääryys toiselle. Punteja tässä nyt joudutaan tasaamaan, kun on niukoista markoista kysymys.

Ed. Räsänen: Arvoisa puhemies! Sairausvakuutuksen päivärahan vähimmäismäärästä leikkaamista perustellaan hallituksen esityksen johdantokappaleessa työn kannustavuuden edistämällä ja kannustinloukkujen estämisellä. Toisena seikkana mainitaan pyrkimys vahvistaa vakuutusperiaatetta, sairausvakuutuksen yhteyttä työtuloihin, joista sosiaaliturvamaksut on maksettu.

Nyt haluan kommentoida tätä esitystä erityisesti erään ryhmän, kotiäitien ja koti-isien, näkökulmasta, vaikka he ovatkin vain yksi ryhmä, joka on leikkauksen kohteeksi joutunut, mutta

sen vuoksi, että heidän työskentelymahdollisuuksiaan täällä yhdessä ja toisessa esityksessä on kavennettu ja lisäksi juuri heidän asemaansa valiokunnassa ei saatu mielestäni kovinkaan merkittävää parannusta aikaiseksi.

Nähdäkseni sairausvakuutuksen päivärahan joko poisto kokonaan tai karenssin pidentämisen kahteen kuukauteen esimerkiksi kotona lapsiaan hoitavalta vanhemmalta tai muulta toimenpiteen kohteeksi joutuneelta henkilöltä ei käytännössä millään lailla paranna työn kannustavuutta. Sama harhaanjohtava ja täysin perustelematon ajatus löytyy myös sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnöstä, jossa mainitaan, että valiokunta ”pitää hallituksen esitystä - - työnteon kannattavuuteen liittyvistä syistä perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena”.

Ainoa mahdollinen kannustin voisi olla se, että esimerkiksi kotiäiti tai -isi toteaisi etujensa jatkuvasti heikentyessä tarpeen hakeutua työnhakijaksi. Mutta jos nykyiseen sairauspäiväraha-järjestelmään kannustinloukkuja sisältyy, kokeukseni mukaan ne ovat mieluummin työtulojen perusteella laskettavien suurempien päivärahaetuuksien kohdalla. Kannustinloukuthan yleensäkin painottuvat ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan, esimerkiksi suurehkoihin ansiosidonnaisiin työttömyyspäivärahoihin, mikä voi joskus tehdä työnteon kannattamattomaksi.

Valitettavasti työterveyslääkärinä olen joutunut todistamaan tapauksia, joissa hyväntasoinen sairauspäiväraha ei ole kannustanut työnteokseen, vaan sairaslomalle etuuksia nauttimaan. Sen sijaan lääkärinurani aikana en ole koskaan tavannut kotiäitiä tai itse asiassa muutakaan sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaa mahdollisesti saavaa henkilöä, joka olisi yrittänyt jotenkin väärin perustein saada itselleen tätä etuutta. Eihän sairasta ihmistä tarvitse kannustaa työnteokseen, jos hän on todella työkyvytön.

En myöskään usko, että tämän etuuden olemassaolo on vaikuttanut monenkaan ratkaisuun jäädä kotiin hoitamaan omia lapsiaan. Näin pitkäaikaiset sairaudet, joista tässä puhutaan, tulevat ihmiselle yllättävästi. Harvat osaavat niihin ennakolta varautua.

Nykyisen voimassa olevan lain hyvänä puoleena voidaan pitää muun muassa sitä, että siinä rinnastetaan kotiäitien ja -isien tekemä työ muuhun yhteiskunnallisesti arvokkaaseen työhön. Se on ehkä lainsäädännössämme niitä ainoita kohtia, joissa kotona tehty hoivatyö ylipäänsä rinnastetaan muuhun työhön.

Sen sijaan myös lakiehdotuksen perustelujen

henki kuvaa hyvin hallituksen varsin tyyliä sano-maa kotivanhemmille. Esittelyosuudessa, kun muiden asianomaisten, kuten opiskelijoiden, varusmiesten, omais- ja perhehoitajien, mahdollisuutta järjestää toimeentulonsa sairauden aikana edes yritetään jollakin lailla asiallisesti kuvailla, kotiaideista todetaan lakonisesti: "Kotiaidit ovat tietoisesti valinneet elämäntilanteensa jäädes-sään työmarkkinoiden ulkopuolelle."

Kotiaidit ovatkin tähän lausahdukseen rea-goineet ja ilmoittaneet, että he pitävät sitä suoraan loukkaavana. Ei tietoinen valinta hoitaa kotona omat lapsensa oikeuta tulemaan kohdel-luksi miten tahansa. Mutta vielä enemmän tämä lause on paljastava, ja voimmekin kysyä, onko meillä suuntana yhteiskunta, jossa pidetään huolta vain niistä, jotka muutenkin jo ovat etuoikeutettuja, haluammeko antaa perusturvan tulottomillekin vai ainoastaan niille, joilla jo on tuloja. Tämä on varsin suuri periaatteellinen kysymys kansalaisten perusturvaa kehitettäessä.

Lakiesityksen perusteluissa todettiin myös: "Järjestelmän kannalta ei voida pitää tarkoituk-senmukaisena sitä, että henkilön asema suhteessa hänen aikaisempaan tilanteeseensa parane sairastumisen johdosta." Esimerkiksi työtään tekevän kotivanhemman asema ei taatusti parane sairastumisen johdosta. Nimittäin mielestäni on jäänyt liian vähälle huomiolle näissä keskusteluissa se, että ylipäänsäkin sairauspäivärahan saamisen ehtonahan on lääkärintodistus, jossa arvioidaan henkilön kyky tehdä työtään ja tässä tapauksessa myös kotityötä sairautensa vuoksi.

Ei sellaisesta sairaudesta lääkäri kirjoita sairaslomaa, jolla ei ole oleellista vaikutusta henkilön kykyyn selviytyä työstään. Sairausloman tarve arvioidaan ihmisen päivittäisten työtehtävien vaatimuksen perusteella. Samasta sairaudesta toiselle henkilölle ei kirjoiteta sairaslomaa, toiselle taas kirjoitetaan riippuen siitä, minkälaista työtä hän tekee. Aivan sama periaate pätee myös kotiaiteihin ja -isiin. Jos siis "klassinen kotirouva" pääasiallisesti viettää aikaansa laskettelurinteillä taikka kahvikutsuilla, ei hänelle voi sairaslomaa kirjoittaa edes esimerkiksi rannemurtuman vuoksi.

Hoivatyötä tekevän kotiaidin asema ei siis parane peruspäivärahan ansiosta. Jo nykyisenkin lain puitteissa on yhdeksän arkipäivän karenssi, jotta henkilö on oikeutettu sairauspäivärahaan, ja samalla sairauden on siis oltava luonteeltaan sellainen, että on estynyt esimerkiksi lapsia kotona hoitamasta. Tavalliset kulkutaudit eivät siis johda vähimmäispäivärahakorvauksiin, kuten

taas palkkatyössä olevien ihmisten kohdalla tapahtuu.

Kotivanhemman sairastuessa päivärahaan oikeuttavalla tavalla perheessä joudutaan tekemään rahaa vaativia järjestelyjä. Joskus työssäkäyvä vanhempi joutuu ottamaan palkatonta virkavapaata. Joskus voidaan kenties palkata kotiin hoitaja tai saada kunnan sosiaalitoimesta kotiapua, josta siitään peritään omat maksunsa.

Tässä yhteydessä on usein vertailtu muuhun eurooppalaiseen järjestelmään. Haluankin huomauttaa, että tyypillisessä keskieurooppalaisessa järjestelmässä kotiaidin sairausajan sosiaaliturva rakentuu työsuhteessa olevan puolison vakuutusjärjestelmän kautta. Suomessahan ei tällaista perheisiin ulottuvaa järjestelmää ole, enkä ole edes mitenkään sitä esittämässä, että se olisi jollakin lailla parempi järjestelmä kuin nykyinen järjestelmämme. Sen vain haluan todeta, että suomalaiset kotiaidit tai -isät ovat jäämässä mahdollisen sairauden sattuessa eurooppalaisiin kollegoihinsa verrattuna turvattomaan asemaan.

Kotiaidit ovat älykkäitä ihmisiä. He ymmärtävät, mihin hallitus niin tällä toimenpiteellä kuin eilen päätetyllä kotihoidon tuen leikkauksella tähtää. On kannattavampaa ilmoittautua työttömäksi, jolloin voi saada työttömyyskorvausta ja pääsee nauttimaan myös sairausajan korvauksista.

Arvoisa puhemies! Haluan vielä korostaa sitä, että lakiesitys nostaa esiin varsin periaatteellisia kysymyksiä: Onko vähimmäisturva sellainen, joka erikseen ansaitaan ansiotyöllä, vai kuuluuko se jokaiselle kansalaiselle? Täytyykö olla hyvätuloinen, jotta on oikeutettu saamaan sosiaaliturvan etuuksia? Mielestäni vähimmäisturva tulisi ulottaa kaikkiin kansalaisiin ja tarvittavat leikkaukset kohdistaa työtuloista riippuviin ansiosidonnaisiin etuuksiin. Tällä toimenpiteellä nimenomaan saattaisi olla enemmänkin merkitystä myös työnteon kannattavuuden kannalta.

Äsken ed. O. Ojala kyseli opposition vastuuntuntoa, miksi tätäkin leikkaustakin halutaan vastustaa. Haluaisin muistuttaa siitä, että lakiesityksen toisessa käsittelyssä oli esillä vaihtoehtoinen malli, jossa olisi saatu aivan sama säästö aikaan kaikkiin tuloluokkiin kohdistuvalla sairausvakuutuksen päivärahan leikkauksella. Haluan vedota nimenomaan hallitusohjelmaan, jossa luovattiin toteuttaa sosiaalisten tulonsiirtojen suhteen tarvittavat toimenpiteet siten, että "ei heikennetä kaikkein heikko-osaisimpien turvaa". Ihmettelen, jos joku ajattelee, ettei tässä näin tapahtuisi.

Hallituksen linja sosiaaliturvaan ulottuvissa säästölaeissa on ollut hämmästyttävän johdonmukainen. Kun ensimmäiset säästölait tulivat esittelyyn, itse ajattelin, että hallitus on kiireissään ja epähuomiossa painottanut epäsosiaalisesti ja epäoikeudenmukaisesti leikkauksen heikoimmassa asemassa olevaan väestönosaan. Mutta nyt leikkauskaava alkaa olla jo varsin tuttu. Itse asiassa lakiesitysten perusteluissa valittu ideologinen linjaus esitellään yhä avoimemmin ja häpeilemättömämmin.

Aiemmin tästä aiheesta käydyssä keskustelussa ja sen yhteydessä ministerit toistelivat ajatusta, että työ on parasta sosiaaliturvaa. Tällä he perustelivat työmarkkinoiden ulkopuolelle jääneiden ihmisten perusturvan heikentämistä. Tämä toteutus on hyvä silloin, kun se on oikeassa yhteydessään, kun sillä perustellaan vahvoja työllistämistoimenpiteitä. Mutta väitän, että se on lähes yhtä irvokas rohkaisu niille, joilta vähimmäisturva poistetaan kokonaan, kuin kuuluisa "Arbeit macht frei" eli 'työ tekee vapaaksi' keskitysleirin vangeille. Niin kauan kuin työllisyydessä ei ole nähtävissä selvää kohenemistä, se ei ole mikään todellinen valittavissa oleva vaihtoehto elämisen turvaksi.

Tarveharkinnan puoltajille huomautan, että samanlaista tarveharkintaa tai karenssia ei ole työelämässä olevilla ja heidän sairausvakuutuksensa päivärahan kohdalla. Hehän alkavat saada sairauspäivärahaa heti ensimmäisestä päivästä lähtien ja yleensä ihan täysimääräisenä, palkan suuruisena.

Arvoisa puhemies! Nyt siis sairausvakuutuksen etuuskien leikkaus aloitettiin hallituksen ideologisen linjauksen mukaisesti vähimmäispäivärahasta. Sama säästö olisi saatu varsin pienellä etuustason pudotuksella aikaan, jos se olisi jaettu yhteisvastuun periaatteella tasapuolisesti koko tulosidonnaiseen sairauspäivärahaajärjestelmään. Mielestäni esitys on perusideologialtaan epäeettinen, enkä voi sitä hyväksyä.

Ed. Viljamaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Räsänen puuttui kotihoidontukikysymykseen, joka toki oli valiokunnassa monessa mielessä esillä. Valiokunnan mietintöön on kirjattu, että kun käytetään sairauspäivärahassa tarveharkintaa, koska kotihoidon tuki katsotaan erääksi päivähoitomahdollisuudeksi, vaihtoehtoksi, silloin ei oteta huomioon eräitä sosiaalietuja, kuten lapsilisää, lasten kotihoidon tuen perusosaa, sisarkorotusta jne., eli nämä ovat sellaista rahaa, jonka per-

he voi saada, ja sen jälkeen vasta tarveharkinta käynnistyy.

Mutta olen samoilla linjoilla ed. Räsäsen kanssa, että ongelmaksi jäi edelleen se, että jos kotihoidon tukea käyttävien perheiden kohdalla, jotka hoitavat itse lapsen kotona ja jotka saavat kotihoidon tuen tulosidonnaista lisäosaa, olisi voitu tehdä rinnastus samalla lailla kuin opiskelijoilla opintotukeen vanhemmilla kotihoidon tukeen, olisi välttytty monista ongelmista. Minusta tämä asia jäi todella hieman keskeneräiseksi tämän käsitteen osalta, mutta siinä on hyvin periaatteellisia kysymyksiä, mitä pidetään työnä, mitä ei. Mutta joka tapauksessa tilannehan on se, että jos kotihoidon tukea käyttävässä perheessä, äiti tai isä, jompikumpi, joka hoitaa, sairastuu niin, että hän ei enää pysty hoitamaan, silloinhan kotihoidon tuki loppuu myös kokonaan. Silloin tulevatkin muunlaiset järjestelyt kysymykseen. Tilanne jäi kesken.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Räsäselä: Kun edeltäneisäkin puheenvuoroissa on toistunut ajatus, että tarveharkinta olisi pitänyt viedä myös ansionmenetykskorvauksiin, siellähän sisällä on jo nimenomaan se tarve, jota korvataan. Kun on menettänyt toimeentulonsa lähteen, palkkatulon tai muun, sitä korvataan osittain, ei edes täysimääräisesti. Sehän on tämä yleinen vakuutuksen periaate. He ovat maksaneet vakuutusmaksunaan sairausvakuutusmaksua ja sitten saavat ansionmenetyksen korvausta. Ansionmenetyksen korvausprosenttia on kolmeen otteeseen pudotettu siitä, miksi sen aikoinaan palkansaajajärjestöt tulopoliittisten ratkaisujen hintana saivat läpi eli suostuivat pienempiin palkkoihin ja rakensivat tällaisen järjestelmän. Sitä korvausta on pudotettu.

Edelleen voidaan tietysti kysyä, pitääkö lääkärin saada kolminkertainen sairauspäiväraha verrattuna johonkuhun perushoitajaan. Mutta yhtä hyvin pitää kysyä myös, pitääkö lääkärin saada kolminkertainen eläke verrattuna siivoajaan tai perushoitajaan. Kaikissa näissä toimeentulojärjestelmissä pitää sitten saman tyyppisiä tasausjärjestelyjä tehdä.

Jos pienimmissä päivärahoissa ei ole vakuutusmaksuja maksettu, ei ole osoitettavissa sitä tuloa, jonka olisi menettänyt. Silloin on aivan perusteltua, että on tarveharkinta. Vastaavastihan menetellään myös työttömyysturvassa. Työmarkkinatuessa on tarveharkinta, ansiopäivärahassa ei. Tämähän on täysin verrannollinen tä-

hän järjestelmään, enkä ymmärrä, miten nyt siten pitäisi ansiopäivärahan puolella olla kaksinkertainen tarveharkinta, että ensin pitää tulojen pudota ja sen jälkeen vielä osoittaa muuten, että on pudonnut loukkuun.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Räsänen mielestäni ansiokkaasti pohti perusturvan ja ansioturvan luonnetta ja niiden eroja. Meillä on perinteisesti pohjoismaisessa hyvinvointivaltiomallissa lähdetty siitä, että perusturva taataan jokaiselle tuloista riippumatta, ja sen lisäksi meillä on ollut ja on edelleenkin ansioon suhteutettu järjestelmä. Minusta olisi paikallaan ollut pitää voimassa molemmat järjestelmät. Mutta nyt tämä pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin yksi perusasia eli perusturva tässä romuttuu, kun tämä pienin sairauspäiväraha tulee harkinnanvaraiseksi.

Sosialidemokraatit hyvin mielellään korostavat sitä, mitä täälläkin on nyt kuultu, että on ollut pakko säästää ja tämä on ollut oikeudenmukainen ratkaisu. Oikeudenmukaisuus on tietysti hyvin vaikea käsite ja me varmasti ymmärrämme sen eri tavalla. Minusta ainakaan ei ole oikeudenmukaista, että kaikki säästöt kohdistuvat niihin henkilöihin, joiden tulot ovat vuodessa alle 120 000 markkaa, ja jos on todella pienet tulot, niin silloin sairauspäiväraha viedään pois kokonaisuudessaan. Mikäli tulot ovat yli 120 000 markkaa vuodessa, ei näiden ihmisten sairauspäivärahasta säästetä yhtään mitään tai jopa aivan ylimmät sairauspäivärahat nousevat. Minun oikeudenmukaisuuskäsitykseni ei ole kyllä tällainen, mikä ilmeisesti sitten vastaa sosialidemokraattien ja vasemmistoliiton oikeudenmukaisuuskäsitystä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies S-L. Anttila.

Ed. R ä s ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Koskisellemme selvennän, että en ole missään yhteydessä esittänyt, en nyt enkä aiemmin, että ansiosidonnaisiin etuuksiin tulisi saada tarveharkinta. Mielestäni se kuulostaa aika huonolta mallilta. Sen sijaan olen sitä mieltä, että välttämättömät sosiaaliturvan leikkaukset tulisi toteuttaa etuustason pudotuksella, jolloin esimerkiksi tässä säästöluokassa se olisi ollut mielestäni kohtuuden rajoissa, jos se olisi tasaisesti jaettu kaikkiin tuloluokkiin.

Ed. J. L e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Jos puhemies sallii, niin minä muutamalla ajatuksella aluksi palauttaisin mieliin perusoikeusuudistuksen ja siitä tässäkin salissa vähän käytyä keskustelua. En siteeraa suoraan, vaan esitän muutamia ajatuksia. Teen näin siitä syystä, että tämä sairauspäivärahajärjestelmän muutos oli ensimmäinen laki, jota perustuslakivaliokunta tulkitsi uuden perusoikeusuudistuksen jälkeen.

Viime talvena helmikuussa tässä salissa käytiin keskustelua, mitä perusoikeusuudistuksella tarkoitetaan nimenomaan sosiaalipuolella ja sosiaalisten perusoikeuksien kohdalla. Minulla on paksu pinkka huoneessani niitä puheenvuoroja. Ed. Zyskowitz oli hyvin innokas tulkitsemaan perusoikeusuudistusta siten, että nyt päästään yksinkertaisella enemmistöllä eduskunnassa pureutumaan koko sosiaaliturvan kenttään, ja puheenvuoron rivien välistä oikeastaan kuvastui ilo siitä, että todella nyt perusturvaankin, jota sosialidemokraatit, vasemmistoliitto ja keskusta ovat pitäneet tässä salissa hyvin voimakkaasti esillä pitkään, jo pari vuosikymmentä, nyt päästään pureutumaan.

Vastatessaan ed. Zyskowitzin näkemyksiin ed. Halonen, nykyinen ministeri, torjui tuon kaltaisen ajatuksen. Hänen ajatuksena oli, että kun lepäämäänjättämissäännösten turva perusturvan kohdalta poistuu, on saatava vahva perusturva tähän maahan. Se saadaan perusoikeusuudistuksen kautta, nimenomaan hallitusmuodon 15 §:n kautta, jos se nyt kohdennetaan tähän tapaukseen.

Ed. Alho, nykyinen valtiovarainministeri, sanoi, että uudistus on hyvä sen vuoksi, että nyt vastuu paljastuu tässä talossa, vastuunkantajat löytyvät. Hallitus voi enemmistöllään pääsääntöisesti linjata monet asiat tässä maassa, sosiaaliturvankin, mutta ed. Alho sanoi, että ei perusturvaa, koska se on juuri hallitusmuodon 15 §:n lukan takana.

Kärjekkäimmän puheenvuoron ed. Zyskowitzin näkemystä vastaan käytti nykyinen kulttuuriministeri Andersson, joka sanoi jotenkin siihen tapaan, että häntä pelottaa ed. Zyskowitzin linja, mitä tulee tulevaisuudessa tapahtumaan ja miten tulee käymään.

Esitin nämä muutamat arviot aivan kuin pohjaksi sille, kun olemme tänä päivänä ja viime päivinä näitä lakeja käsitelleet. Jokainen voi ajatella, mitä on tapahtunut, ovatko mielipiteet muuttuneet vai ovatko ne samanlaisia tänä päivänä. Valitan, että joudun vanhoja muistelemaan, mutta minusta hallitusmuodon muutos,

perusoikeusuudistus, oli niin suuri, yli 20 vuotta valmisteltu uudistus, että sen pitäisi kestää hie-
man pitempään kuin vaalien ja yhden kesän yli.
Tämä on nyt vähän tällainen kevennetty ja ehkä
kärjistettykin näkökulma.

Nyt sitten yhdyttiin tekemään perusoikeusuu-
distuksen tulkintaa ensimmäisen kerran. Voin
sanoa, että perustuslakivaliokunnassa oli erittäin
hyvä henki. Meillä oli suuri yksimielisyys siitä,
että hallituksen esitys on perustuslain vastainen
juuri edellä mainittujen pykälien kohdalla. Tääl-
lä on jo monisanaisesti kerrottu, missä kohdin
jne., joten en käy niitä kertaamaan.

Me keskustan edustajatkin olimme mukana
siinä yksimielisyydessä siihen saakka, kunnes
loppuvaiheessa tuli ilmi, millä perusteella sosiaa-
liturvaa ja vähimmäisturvaa tässä maassa halli-
tusmuodon 15 §:n a 2 momentin mukaan tulki-
taan. Me emme voineet hyväksyä sitä, että se
pääsääntöisesti tapahtuu ansiosidonnaisen tur-
van kautta. Siinä me jätimme eriävän mielipi-
teen. Lähdimme pohjoismaisesta hyvinvointi-
mallista, lain kirjaimen ja valmisteluasiakirjojen
hengen mukaisesta näkökulmasta, että perustur-
va kuuluu jokaiselle, kuten äsken kuulumme ed.
Jäätteenmäen vastauspuheenvuorossaan sanoi.

Oli siellä pari muutakin asiaa, muun muassa
tasokysymys. Kun hallitusmuotoa tulkitaan si-
ten, että perustuva kuuluu jokaiselle, täytyykö
hallitusmuodon pykälä sillä, että saa 11 markkaa
päivässä? Minusta se kysymys on niin suuri, että
sitä ei voida ohittaa vain niin, että totta kai, kun
jotakin vain saa, se täytyy. Asiantuntijoiden
mukaan edelleenkin on ajatuksellisesti ja säädös-
historian kautta voimassa, että myös tason hu-
omattava alentaminen voidaan tulkita perustus-
lain vastaiseksi. Tätä näkökulmaa emme saaneet
valiokunnassa kovin laajasti esille.

Palaan hieman perusoikeusuudistuksen val-
mistelijoina olleiden asiantuntijoiden kannanot-
toihin ja siteeraan tässä yhteydessä heidän erästä
varoitustaan, joka on minusta hyvin vakava, kun
puhutaan vähimmäisturvasta, syrjäytymisen
uhan alla olevista ihmisistä, joita kiistämättä täs-
sä joukossa on, josta me nyt puhumme, josta
puhuimme eilen illalla jne. Asiantuntija Lång
sanoi, että nyt on Suomessa ensimmäisiä mer-
kkejä siitä, että on uusi moraaliperusta syntymäs-
sä tähän maahan. Hän totesi, että viitteet ovat
Yhdysvalloissa ja Englannissa jo huomattavasti
laajempia, mutta nyt on ensimmäisiä merkkejä
Suomessakin. Hän ei sanonut suoraan, että tämä
lakiesitys on siitä ensimmäinen merkki, mutta

voidaan ilman kohtuuttomuutta ehkä yhdistää
ajatuksellisesti tällaisia virtauksia. Uuden mo-
raalisuuntauksen mukaan on moraalisesti oikein
ottaa siltä, joka elää kyseenalaisella tavalla.
Onko kyseenalainen tapa se, että ei ole ansiotu-
loa tai on vähätuloinen tai tuloton? Ne ovat hy-
vin suuria periaatteellisia kysymyksiä, kun me
tätä yhteiskuntaa ja tätä voimakasta murrosta,
missä olemme, tarkastelemme.

Edelleen sama asiantuntija totesi, että yhteis-
kunnassamme on syntymässä juopa sopimusten
ja kansanvakuutuksen välillä ja se on kasvamas-
sa hyvin nopeasti näinä aikoina. Monet ovat
puheenvuoroissaan sanoneet, että tällä murre-
taan kansanvakuutusjärjestelmä. Tämäkin on
ideologinen valinta ja arvovalinta ennen kaik-
kea.

Palaan tässä yhteydessä vielä harkintaan, joka
perusoikeusuudistuksen valmisteluasiakirjojen
ja säädössiakirjojen mukaan on mahdollista,
kuten ed. J. Koskinen sanoi; ne mahdollistavat
harkinnan. Mutta sitä todella täytyy ajatella.
Minä vain kysyn itseltäni, voinko minä hyväk-
syä, että se koskee vain pienituloisia. Ed. J. Kos-
kinen äsken sanoi, että ansiosidonnaisella puolel-
la jo harkitaan. Aivan yhtä hyvin voisi esittää
kysymyksen: Jos on palkkatyössä ja sairastuu
eikä anna työpanostaan kenellekään, onko
yleensä silloin turvan piirissä ja minkätasoinen;
tokko sitä voitaisiin harkita. Kyllä harkinnasta
pitää myös puhua hyvin laajasti silloin, kun pu-
hutaan yhteiskunnan peruselementeistä. Tästä
harkinta-asiasta me olimme sitä mieltä valiokun-
nassa, että se pitää kohdistaa laajemmasti. Se ei
ole tekninen kysymys tämä harkinta. Se ei voi
olla tekninen kysymys, vaan se on hyvin syvä
moraalinen ja eettinen kysymys ja tietysti var-
maan poliittinen. Kaikkihan tässä talossa on po-
liittista.

Sitten siirtyisin käsittelemään tätä asiaa so-
siaalipolitiikan kannalta. Jätän säätämisjärjes-
tykseen liittyvät kannanotot edellä mainittuihin.
Eilen illalla kuuntelin niitä asioita, mistä eilen
illalla keskusteltiin, pitkään työhuoneessani ja
osittain täällä ja olen kuunnellut tänäkin päivä-
nä.

Muutamasta puheenvuorosta iloitsin sen
vuoksi, että perheestä puhuttiin. Mikä merkitys
tässä yhteiskunnassa on perheellä? Onko se tänä
päivänä tämän yhteiskunnan perusyksikkö, jolla
se on historiallisesti ollut ja on, ja Euroopassa
perhe on yhteiskunnan perusyksikkö? Jos me sa-
nomme, että se on, meidän lainsäädäntötoi-
miemme ja niiden toimenpiteiden, mitä me tässä

talossa teemme, pitäisi kaiken järjen mukaan tukea perhettä: ylösrakentaa perheen sisäistä eheyttä, turvata sille tavalla tahi toisella lainsäädännöllä mahdollisuus hoitaa sitä tehtävää, josta yhteiskunta kantaa tulevaisuudessa hedelmät, ei niin, että se olisi rasite tulevaisuudessa yhteiskunnalle, vaan yhteiskunta kantaa siitä hedelmät. Silloin nämä lait, mitä eilen illalla ja tänä päivänä on käsitelty, asettuvat tätä kysymystä vastaan minusta äärimmäisen tärkeään asemaan.

Me emme jostakin syystä uskalla tässä salissa rauhallisesti ja kiihkottomasti tarkastella ja pohdita sitä, onko perhe vielä siinä asemassa, missä se on ollut, oliko siitä haittaa yhteiskunnalle, kun se oli merkittävässä asemassa ja oli tällainen turvapaikka ja perusyksikkö. Onko meillä niin, kuin virsirunoilija sanoo, sen verran täytyy tässä lainata, että "voi itsekkyyks ja kiire niin meidät soikaista, ettemme lainkaan huomaa läheisten tarpeita". Onko näin tänä päivänä? Ilmeisesti on. En voi tässä itse nostaa korkealla rintaani, kun täällä viikot olen, mutta aivan yhteisesti kannataisi minusta pohtia tämän kaltaista asiaa.

Kun ajatellaan näitä opintotukiasioita, työmarkkinatukiasioita, sairauspäiväraha-asioita, kaikki kohdentuvat perheeseen tietyllä tavalla, aivan niin kuin johtavat perheeseen. Eli tämän näköalan minusta meillä pitäisi olla huomattavasti kirkkaampana, kuin se on ollut. En voi olla sanomatta rehellisyyden nimissä sitä, että lapsikorotusten poistaminen aloitettiin edellisellä kaudella, ja se tuntui aina pahalta, niin kuin se tuntuu varmaan tänäkin päivänä. Nyt voi sanoa, että ne alkavat olla vissiin poissa kaikista muista paitsi joistakin ansiosidonnaisista etuuksista. Se taitaa jo olla yleislinja. Tukeeko tämä suomalaisen yhteiskunnan perusyksikön, perheen, ylösrakentamista ja sen mahdollisuuksia vastata lasten huolenpidosta? Perhe vastaa lasten huolenpidosta eikä yhteiskunta. Se on lähtökohta, ja yhteiskunta tukee perhettä; se on tuotava selkeästi esille.

Kotityötä ed. Räsänen käsitteli hyvin ansiokkaasti. Parin vuosikymmenen aikana, erityisesti 70-luvun lopulla ja 80-luvulla, keskusteltiin yhteiskunnassamme työn käsitteestä paljon. Kuuluuko työn käsitteeseen lainkaan kotona tehty työ, sellainen työ, josta ei saa suoraan rahaa, myös sen keskustelun aika olisi. Näyttää esimerkiksi tämän lain kohdalla työtä olevan vain se, mistä saadaan rahaa ja mitä tuilla korvataan, mutta pitäisi palata juurille keskustelemaan siitä, onko työtä kotona tehty työ, perheen parissa tehty työ ja moni muu tällainen vapaaehtoinen

työ. Bruttokansantuotetta se ei kasvata, koska se on tekninen suoritus, mutta elämä ei taida olla pelkästään bruttokansantuotetta.

Kyllä me yhteiskuntana mielestäni olemme siinä tilanteessa, että meillä pitäisi olla uskallusta pohtia näitä asioita ilman puoluepoliittista yliviittäytymistä. Totta kai näissä asioissa tulee ideologiset tekijät näkösalille, mutta niinhän pitää tulla. Sillä me saamme joka puolelta katseltua asian ja lopputulos tulee varmasti hyvä.

En malta olla mainitsematta eilen illalla eräissä puheenvuorossa esiintynyttä näköalaa, että lapsia tehdään rahan vuoksi ja aivan kuin etsitään yhteiskunnasta keinoja mahdollisimman paljon saada rahaa. En kommentoi sitä enempi, mutta kyllä ajattelin aika pitkään, mitä liikkuu sellaisen ihmisen mielessä, jolla näin materialistinen on käsitys tästä yhteiskunnasta, perheestä, lapsesta ja kaikesta.

Alussa mainitsin asiantuntija Långin puheeseen moraalista. En halua ylikorostaa sitä näköalaa, mutta on joskus hyvä siihenkin palata ja siitäkin keskustella, ettei kävisi niin kuin Lauri Viita runossaan "Moraali" sanoo:

"Siisti täytyy aina olla!"
sanoi kissa hietikolla –
raapi päälle tarpeenteon
pienen, sievän santakeon.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. J. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta kesti tämän tulikokeen perusoikeuksien vaikeista tulkinnoista mielestäni siedettävän hyvin eikä minikäänlaista tarvetta keon kuopimiseen ole. Myös pitää paikkansa se, mitä ed. J. Leppänen totesi siitä, että pyrittiin hyvinkin suurella hartaudella ja yksimielisyydellä hakemaan kestäviä tulkintalinjoja. Ihan loppuun saakka siinä ei tietysti onnistuttu sen takia, että kuitenkin jäi eriävä mielipide, merkittävältäkin osalta valiokunnasta niin tämän osalta kuin lapsikorotusten kohdalla. Mutta kokonaisuutena tämä linja on pitänyt, joka nyt tietysti, on todettava, koskee yksittäisiä hallituksen esityksiä, niin että niistä ei vielä tällaista suurta linjaa voida vetää, mutta ei mitään olennaisia heittelyjäkään ole sattunut.

K.J. Långin toteamukset tällaisesta moraaliarvioinnista varmasti pitävät paikkansa. Kyllähän tässä keskustelussa sellaisia piirteitä on, että pitää varoittaa sanoisko äärikalvinismista, työn

ylikorostamisesta ja nimenomaan palkkatyön ylikorostamisesta, toimeentuloa lähteenä. Mutta siihen on osaltaan johtanut se, että meillä suurin yhteiskunnallinen ongelma on juuri palkkatyön puute ja juuri se, että on annettu työttömyyden kasvaa, ja sen nopea alentaminen johtaa hyvin-kin ripeisiin toimiin.

Tuosta 11 markan päivärahasta vielä olisin oikaissut, että tämä sosiaali- ja terveystalouden malli nostaa myös nämä pienimmät päivärahat kuudenkymmen tasolle eli käytännössä nykytasolle silloin, kun on osoitettavissa, että tällaista tarvetta toimeentulon turvaamiseen on.

Ed. P u h j o : Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan sairausvakuutuslakia muutettavaksi siten, että sairausvakuutuksen päivärahalla korvataan vain menetettyä ansiota. Päivärahan vähimmäismäärästä luovuttaisiin, sillä päiväraha laskettaisiin yleensä verotuksessa todetusta työtulosta. Työttömällä säilyisi eräissä tapauksissa oikeus saada sairauspäiväraha tai kuntoutusraha työttömyysturvan tason perusteella määräytyvänä. Opintotukilain mukainen opintoraha tai aikuisopintoraha estäisi oikeuden sairausvakuutuksen päivärahaan. Myöskään asevelvollisilla tai siviilipalvelusmiehillä ei olisi palvelusajalta oikeutta päivärahaan. Esityksessä katsotaan, ettei lakiehdotuksella heikennetä hallitusmuodossa tarkoitettua perustoimeentulon turvaa. On kuitenkin vaikea ymmärtää, etteivät esitykset heikentäisi mainittua perustoimeentulon turvaa ja ettei kuntoutukseen pääsy vaikeutuisi uuden 900 markan matkakustannusomavastuun takia.

Lakiesityksillä pyritään murtamaan yhteiskuntamme peruseriaa. Olemme tottuneet kantamaan huolta lähimmäisistämme lakienkin avulla. Siksi uuteen hallitusmuotoon on tarkoituksella kirjattu ketään syrjimättä, että jokainen kuuluu perustoimeentuloturvan piiriin. Nyt hallitus pyrkii nakertamaan juuri kesällä voimaan tulleita perusoikeuksia. Sairauspäivärahaa maksettaisiin vain ansiotyössä olleille sairauden satuttaessa, vaikka hallitusmuodon 15 § sanoo: "Jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla."

Edellä mainitussa pykälässä sana "toimeentulo" on tärkeä, koska se ei missään nimessä tarkoita samaa kuin ansiotulo. Muualla lainsäädännössä on yleisesti hyväksytty käsite "oma työ", johon kuuluu muun muassa palkaton kotityö. Jos ihminen on siis valinnut hengenpitämiseen

palkattoman työn, minkä hallitusmuoto selvästi-kin sallii, niin tästä lain sallimasta toimeentulomuodosta sosialidemokraatit ja kokoomus yrittävät rangaista vääntämällä uutta ja härskiä tulkintaa myös kesällä hyväksytylle hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentille, jossa sanotaan: "Laila taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella."

Arvoisa puhemies! Kyse on isosta asiasta. Hallitus rikkoo omiakin periaatteitaan purkaessaan pohjoismaista hyvinvointimallia alkaen ja kaa kansalaisia virallisestikin toisaalta hyvinvointiin ja toisaalta osattomien kastiin.

Hallitusmuodon rikkomukset eivät mielestäni lopu tähän. 5 § sanoo: "Ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä." Pykälän mukaa näin on muun muassa terveydentilan suhteen. Osaako hallitus sanoa, mitä yhdenvertaisuutta on siinä, kun vaila ansiotuloa olevan karenssi on 60 päivää ja tuloja omaavan karenssi vain murto-osa tästä?

Uudet perusoikeussäädökset on kirjoitettu erittäin selvällä ja yksinkertaisella suomen kielellä, koska perusoikeuksien tarkoituksena on ollut turvata aiempaa paremmin yksilön oikeudet. Selkeästä kieliasusta johtuen niitä ei pitäisi voida tulkita väärin. Siksi on outoa havaita tulottoman sairauspäivärahan olevan tarveharkintainen, vaikka uuden hallitusmuodon lakitekstissä ei ole siitä mainintaa.

Politikointi perustuslakivaliokunnassa oikeudellisen arvioinnin sijasta johti siihen, ettei näin suuria perusoikeuksien rikkomuksia käsitellä vaikeutetussa säätämisyjärjestyksessä.

Arvoisa puhemies! Edellä olevaan viitaten lakiesitykset tulee hylätä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut kommentoida ed. Koskisen äskeitä puheenvuoroa, kun hän totesi, että ei tule sellaista 11 markan ja 65 pennin minimisairauspäivärahaa, jota hallitus tosin kaavaili, mutta huomasi ehkä sitten, että 300 markalla kuukausi, jos sitä enää edes perusturvaksi voi sanoa, ei yksinkertaisesti elä, eli vähimmäispäiväraha on 60 markkaa. Ed. J. Koskinen totesi, että se ei paljon vähene siitä, mitä se on entisestään, vaan se on suunnilleen sama. Minusta jos sairauspäiväraha aikaisemmin on ollut 93 markkaa 55 penniä ja se siitä yli 30 markkaa laskee, se on siinä tuloluokassa aikamoinen lasku. Uskon, että jos säästö olisi yritetty ottaa korkeammista sairauspäivärahoista pois, niin

siinäpä ei olisi onnistuttukaan, koska hyvätuloiset pitävät puolensa, mutta pienituloisilta tai ihmisiltä, joilla ei ole mitään tuloa, on ollut hyvin helppo viedä, koska heidän äänensä ei todellakaan kuulu. Minusta tämä on hyvin suuri leikkauksen pienituloiselle.

Kun on nyt pääasiassa puhuttu siitä, että päiväraha tulee tarveharkintaiseksi tai se viedään kokonaan pois, minusta on jäänyt liian vähälle keskustelulle se, että perusturvan taso laskee. Se on 1 500 markkaa kuukaudessa. Minusta voi kysyä, pärjääkö sairas henkilö sillä, jos hän joutuu sairaalaan tai vaikka ei edes joudukaan, joutuu ostamaan joitakin lääkkeitä. Joitakin matkailuja tulee, ja ruokaakin sairaana tarvitsee. Minusta tällä ei pärjää.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Puhjo arvioi puheenvuorossaan myös tarveharkintaa, jota aikaisemmin ed. J. Leppänen käsitteli ja johon perustuslakivaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Johannes Koskinen puuttui minusta aika oudolla tavalla. Hän sanoi, että tarveharkinta toteutuu korkeammissa tuloluokissa sen kautta, että sairauspäiväraha on tietty prosentti palkasta.

Kun kuitenkin asteikon alapäässä tarveharkinta ottaa huomioon erilaiset pääomatulot, omaisuuden ja puolison tulot, on kutakuinkin hämmästyttävää, että tarveharkinta asteikon yläpäässä ei ota huomioon millään tavalla samoja seikkoja, vaan ainoastaan on kaavamainen prosentti palkan suuruudesta. Minusta tämä argumentointi oli täysin kestäättömällä pohjalla. Jos lähdetään siitä, että käytetään tarveharkintaa, mikä perusoikeusudistuksen pohjalta on mahdollista, minusta sitä ei voida millään perusteella soveltaa vain joltain osin etuuden saamisesta.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Sairausvakuutuslain muutokset olivat viime kaudella useita kertoja esillä. Silloinkin puutuimme päivärahoihin ja lääkekulukorvauksiin. Kun päivärahoihin puututtiin, leikkausesitykset koskivat vain suuria päivärahoja. Silloinen oppositio esitti varsin voimakasta kritiikkiä hallituspuolueiden kansanedustajia kohtaan. Täytyy myöntää, että oli tuskallista olla tuollaisten leikkausten takana, vaikkakin olimme saaneet joitakin parannuksia valiokunnissa aikaan. Kenenkään mieleen edellisellä kaudella ei tullut, että puututtaisiin minimipäivärahaan. Kukaan ei sellaista esittänyt, minä en ainakaan muista.

Tietenkin tuon voi konkretisoida esimerkiksi. Esimerkiksi jos meikäläinen sairastuu, sen jälkeen kun ei enää makseta palkkaa, päivärahaa saan vajaan 500 markkaa. Vähätuloinen tai tuloton saa 63 markkaa. Jos kysyttäisiin, miten säästetään, jos pitää leikata, keneltä otetaan, minä luulen, että kenenkään mieleen ei voisi tulla, että otetaan siltä pientuloiselta se 63 markkaa kokonaan pois ja käytännössä nostetaan minulle tuota päivärahaa. Ed. Manninen sanoi, että suurimmissa tuloluokissa päiväraha laskee 70 pennillä päivässä. Minä luulen, että se pitää paikkansa, mutta pitää myös ottaa huomioon, että saamme ensi vuonna verohelpotusta, saamme myös palkankorotusta. Eli jos muutamme esimerkit henkilöiksi, täytyy todeta, että ensi vuonna meikäläisen päiväraha kasvaa.

On myös yritetty perustella minimipäivärahan poistamista sillä, että kenenkään tulotaso ei laske, vaikka minimipäiväraha poistetaan. Kun näillä onnettomilla ei ole ollut tuloja, he eivät myöskään sairausajalta tarvitse mitään tuloa. Tietenkin päinvastaisesti voisi ajatella, että kun kotiäiti tai opiskelija tänä päivänä sairastuu, niin hallituksen käsitys on se, että heidän elintonsa nousee, he saavat päivärahan, ja elintaso nousee. Olen täysin vakuuttunut siitä, että kenenkään tulotaso ei ole sairauden takia noussut. Päinvastoin se on aina laskenut. Vaikkakin opiskelijat tänä päivänä voimassa olevan lain mukaan saavat sekä opintorahan että päivärahan, kyllä harva opiskelija haluaa sen päivärahan nostaa. Sen minä muistan siviiliammattistani. Vaikka oppilaalla oli sairaslomaa ja hän olisi voinut olla koulusta poissa, hän ei vain ollut, tuli mielummin taksilla kouluun, menetti sen sairauspäivärahan, koska menetys olisi ollut vielä suurempi, jos hän olisi jäänyt kotiin nostamaan päivärahaa. Mistä syystä? Jo sen takia, että olisi opinnoissa jäänyt jälkeen ja olisi pitänyt tavalla tai toisella hankkia lisää opetusta, joka todennäköisesti olisi maksanut.

Tulevassa äänestyksessä käy ilmi, minkälainen arvojärjestelmä valitsee puolueiden ja edustajien keskuudessa. Haluan lukea, mitä vasemmistoliiton puheenjohtaja Claes Andersson on viime vuonna lausunut eri yhteyksissä. Kansan Uutisten Viikkolehdestä Claes Andersson sanoo 30.12.94 näin: "Julkinen sektori toimii vielä kaikista säästöistä huolimatta, mutta enää se ei kestä leikkauksia. Maalisvaaleissa on kyse siitä, haluammeko todellista muutosta politiikan päälinjoihin." Kaksi kuukautta myöhemmin sama mies kirjoittaa samassa lehdessä: "Jos sosiaaliturvaan

kohdistetaan säästöjä, on ne kohdistettava korkeisiin ansiosidonnaisiin etuuksiin, joihin on saatava selkeä markkamääräinen katto. Vähimmäisetuuksia ei voida leikata." Kun maaliskaalitse lähestyivät, sama mies kirjoittaa 17 päivänä helmikuuta: "Julkisuudessa käytävä keskustelu valtiontalouden ongelmista on viety aivan väärille raiteille. On luotu kuva, että leikkaamalla tarpeellinen määrä miljardeja sosiaalibudjetista pelastettaisiin tämä maa työttömyyden ja velka-kierteen kurimuksesta." Jotta vielä vaaleissa pärjäisi, kaksi päivää ennen vaaleja puheenjohtaja ed. Claes Andersson kirjoittaa: "Meillä on kuusi asiaa, joista emme suostu leikkaamaan. Ne ovat työttömyysturva, pienimmät eläkkeet, minimipäivärahat, terveydenhuolto, kehitysapu ja minimitoimeentulotuki." — Te tiedätte, arvoisat kollegat, että istuva hallitus on kaikkiin näihin puutunut.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä lainattiin sanomalehtiä, ehkä minäkin voisin lainata vähän uudempaa Kansan Uutisten Viikkolehettä. Viime perjantaina tässä Viikkolehdessä oli ministeri Huttu-Juntusen haastattelu, jossa hän totesi, että hänen mielestään on parempi pitää palvelut ja etuudet universaaleina, kaikille yhteisinä. Minusta on kyllä hämmästyttävää, että samana päivänä kun sairauspäivärahaa leikataan ja tulee tarveharkinta, ministeri lausuu lehdessä, että kaikille täytyisi tarjota sairauspäivärahat. Täytyy kysyä, miten kaksinaamaista politiikkaa voidaan harrastaa. Samanaikaisesti kun äänestää eduskunnassa sen puolesta, että pienituloiselle ei enää makseta sairauspäivärahaa, samana päivänä ministeri lehdessä toteaa, että täytyisi olla universaali järjestelmä. Samalla tavalla hän toteaa kansaneläkkeen pohjaosasta, että sekin pitäisi maksaa kaikille. Minusta tässä on menty todella kauaksi, kun voidaan tällä tavalla toimia: Samana päivänä kun äänestetään, puhutaan aivan toista.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kallis oli hyvin rehellinen puheessaan, kun hän esimerkiksi puheensa alussa kertoi, että myös edellisen hallituksen aikana leikattiin sairausvakuutuksen etuisuuksia. Haluaisin täydentää ed. Kalliksen listaa kertomalla, että edellinen hallitus ja eduskunnan enemmistö leikkasivat muun muassa sairausvakuutuksesta pois lapsikorotuksen. Muistan sen itse, koska edustin ryhmässäni erilaista näkemystä. Silloi-

nen ryhmän puheenjohtaja ed. Mattila, joka istui edessäni, vartioitsi koko ajan, miten siinä äänestuksessa äänestän. Muistan sen lopun elämäni. Mutta näin on aikaisemminkin tehty. On rehellistä, että se myös tässä keskustelussa myönnetään.

Ed. Kallis luetteli niitä kansalaisryhmiä, joita minimipäivärahaleikkaus koskee, ja mainitsi kotiaidit ja opiskelijat. En ole varma, jättikö ed. Kallis mainitsematta suurimman ryhmän kansalaisia, joita leikkaus koskee. Se ryhmä on yrittäjät. Valiokuntiin saatujen tilastojen mukaan nollatuloisia minimipäivärahan saajia on todella enimmäkseen yrittäjäryhmässä. Sekin on tässä keskustelussa varmaan syytä muistiin merkitä.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva sairauspäivärahajärjestelmän muutos on erittäin tärkeä periaatteellinen kysymys. Hallituksen ajama linja johtaa perusturvan keskeisen periaatteen ja myös toteutetun perusoikeus uudistuksen ytimen romuttamiseen. Mielestäni hallitusmuodon 15 a §:n 2 momentti takaa sosiaaliturvan jokaiselle. Kyse on siis täälläkin korostetusta suomalaisen kansanvakuutusjärjestelmän keskeisestä yleisyys- ja universaalisuusperiaatteesta. Tämä periaatehan on ollut alusta lähtien sairausvakuutusjärjestelmän sisällä. Kun järjestelmä aikanaan säädettiin, se haluttiin ulottaa alusta alkaen niin emännille, kotiaideille kuin muille, joilla ei ole ansiotuloja.

Ed. Alaranta otti esille erittäin tärkeän ryhmän, yrittäjät, joille tämä on antanut myös sairauden ajan niukan, mutta kohtuullisen perusturvan. Tämäkin ryhmä jää nyt yleisen sairausvakuutusjärjestelmän turvan ulkopuolelle.

Kaikkienensa voidaan sanoa, että hallituksen esitys perusteluineen on erittäin hataralla pohjalta eikä tämä johda kaiken lisäksi niihin säästöihin, joita täällä on hyvin keskeisesti korostettu. Tämä on erittäin epäoikeudenmukainen ja käsitteettömiä koukeroita sisällään pitänyt jo valiokuntatyössä.

Ed. J ä ä t t e e n m ä k i : Arvoisa puhemies! Haluaisin aivan samalla tavalla kuin ed. Väistö korostaa sitä, että eduskunta on tekemässä erittäin merkittävää päätöstä, jos se on luopumassa, kuten nyt näyttää, universaaliperiaatteesta eli siitä, että perusturva taataan jokaiselle.

Minusta on aivan oikea lähestymiskohta, että palkkatyö asetetaan etusijalle, mutta katson, että silti ei ole oikeutettua, että tällä perusteella palkkatyötä vailla olevien perusoikeuksia loukataan.

Kaikkien ihmisten perusoikeudet tulee turvata. Kuten perusoikeusuudistuksessa ja hallitusmuodossakin on todettu, perusturva kuuluu jokaiselle ihmisen sosiaalisesta asemasta, perhesuhteista tai muista seikoista riippumatta. Nyt kun tämä uudistus ja nämä leikkaukset toteutetaan, tämä hallitusmuodon pykälä ei toteudu.

Jos perustuslakivaliokunnan lausuntoa lukee, se ei todellakaan ole linjakas, vaan ensiksi siinä lähdetään siitä periaatteesta, että perusturva ei kuulu kaikille, mutta sitten hallitusryhmätkin huomasivat, että se on kohtuutonta, se on niin kohtuutonta, että täytyy jonkinlaista tarveharkintaa noudattaa, mutta kuitenkin ei päädytä sille linjalle, että perusturva kuuluisi jokaiselle yksilölle.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Ed. Kallis aikaisemmin totesi, että edellisellä hallituskaudella kukaan ei tehnyt tämän suuntaisia esityksiä. Oikaisen: Kyllä teki. Ed. Zyskiewicz moneen kertaan totesi, että kotirouvat eivät slalomrinteessä jalkansa katkaistessaan tarvitse päivärahaa, ja näistä minun mielestäni silloin huolenhittotasolla olleista mielipiteistähän tämä valmistelu lähti liikkeelle. Mikä lienee hallitusneuvotteluissa näiden vakavuusasteen tälle tasolle vienyt? Mutta minun mielestäni on täysin käsittämätöntä, että vasemmistoliitto ja vihreät tällaisenkin esityksen tulivat hyväksymään. Niin virrannut paljon vettä Vantaassa, mutta enemmän on kyllä tapahtunut mielipiteissä.

Kyllä suomalainen yhteiskunta saa kelpo tällin. Tämä jysähtää aika kovasti suomalaiseen solidaarisuuden, yhteisvastuun, ajatteluun näinä päivinä. Tässä ollaan tekemässä sellaista historiaa, josta monet tutkijat ovat varoittaneet, mielestäni täysin puolueettomat arvioitsijat esimerkiksi Stakesissa ja yliopistoissa ovat tämän tuoneet julki. Mutta mikä kumma on se voima, että vasemmistoenemmistöinen hallitus on viemässä nämä periaatteet läpi?

Suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa on sodan jälkeen rakennettu 60-luvun alusta asti niiden periaatteiden mukaan, jotka nyt muuttuvat. Niin kävi yksityisteiden elikkä pienten, yhteisesti käytettävissä olevien kyläteiden avustuksen kohdalla. Kaksi keskeisintä asumiseen perustuvan sosiaaliturvajärjestelmän pykälää otetaan uuteen tulkintaan. Ne olivat ylpeydenaiheita, kun me keskustelimme esimerkiksi EU-jäsenyydestä ja laadimme sosiaalivaliokunnassa mietintöjä. Me olimme sitä mieltä, että suomalaisen sosiaaliturvan ydin on palvelut, perusturva ja ansiosi-

donnainen turva, asumiseen perustuva sosiaaliturva, joka taataan kaikille. Meidän pitää ottaa se vientiartikkeliksi, viedä se Eurooppaan. Ensimmäisinä kuukausina siitä itse luovutaan! Emme ole kyllä oikein hyviä myyntimiehiä, kun me emme itse edes usko näihin.

Kyllä kai se taisi olla troijan hevonen. Suomalaiseen yhteiskuntaan tuotiin tällaista ajattelua, joka nyt samanaikaisesti halutaan viedä suomalaisessa yhteiskunnassa läpi. Siinä on ainut ja yksi iso mutta: Eurooppalainen sosiaaliturva perustuu toiselle järjestelmälle. Siellä on kompensoivia järjestelmiä, erilaisia seikkoja huomioon ottavia järjestelmiä. Me annamme oman hyvän periaatteen pois ja otamme eurooppalaisesta huonomman tilalle emmekä rakenna niitä järjestelmiä, joita eurooppalaisessa järjestelmässä on kompensoimassa näitä muita asioita.

Lamatilanne on tietysti ollut vaikea, mutta minusta täysin virheellisesti sosiaaliturvamenoja on väitetty laman syyksi. Jos me ajattelemme niitä suuria menoja, joiden takia kansantalous on velkaantunut, suurin on tietysti pankkituki. Syynä olivat väärät arviot Holkerin hallituksen aikana, jolloin suomalaista rahaa poltettiin kasinopeliin. Niitä laskuja maksamme ja siitä valtion velka tulee pääosin.

Toinen suuri meno on työttömyyden hoito, työttömyysturvamenot. (Min. Jaakonsaari: Jonka Ahon hallitus sai aikaan!) — Aivan oikein, Ahon hallituksen aikana ne nousivat, mutta olette te kyllä yksinkertaisia, kun te ainoana perusteena tekemistenne puolustukseksi sanotte, että Ahon hallitus teki työttömyyden. (Ed. Lahtela: Niin se teki!) — Oletteko te rehellisiä? Mistä te ne luvut katsotte? Yksin valtion budjetissa edellinen hallitus teki virhearvion: 12 miljardia piti olla ylijäämäinen, lopulta oli 34 miljardia alijäämäinen. Yhden vuoden arvioissa edellinen hallitus teki 45 miljardin markan virheen. Sitä lähdettiin hoitamaan. Jätettiin yliarvostettu markka, joka pakosta devalvoitui, mikä aiheutti konkurssit kotimarkkinateollisuudelle, ja niitä maksetaan. Ne eivät olleet Ahon hallituksen tekemiä. Nyt sosialidemokraattien piiristä syytetään, että Aho oli ajamassa devalvaatiota, jolla pelastettiin osaltaan tätä. (Min. Jaakonsaari: Ainakin Väyrynen ajoi devalvaatiota!) — Ajoin kuka tahansa, mutta se oli varmasti välttämätön, että tässä yleensä ollaan nousussa. Mutta olisi pitänyt tehdä sillä tavalla, että myös kotimarkkinateollisuutta olisi pelastettu ja tehty sisäinen devalvaatio. Sitä te vastustitte, ja nyt te yritätte täällä joka ikisessä puheenvuorossa, kun te ette muuten voi puolus-

tautua, kertoa, että Ahon hallitus teki tähän maahan työttömyyden. (Min. Jaakonsaari: Koettakaa rauhoittua!) — On pakko teille sanoa näin, koska te kerta toisenne jälkeen väitätte näin. Aiheuttiko Ahon hallitus yhtään konkursia itse? Yhdenkin kun osoitatte, josta tuli työttömyyttä, niin sen uskomme. Punapäätömyyden kyllä aiheutti aika paljon menoja, joita edelleen makamme. Minusta tämä on älyllistä epärehellisyyttä. Te ette osallistu siihen keskusteluun, jota käymme, vaan te vastaillette sellaisilla asioilla, joiden selittämiseen pitää käyttää näin paljon turhaan aikaa. (Ed. Uotila: Omatunto vaivaa!) — Ei vaivaa, koska me teimme silloin raskasta työtä ja sellaisissa olosuhteissa, joissa palopaijalla ei ollut väkeä. Te olitte silloin käpykaartissa ja vaikeutitte sitä säästämistyötä, jota silloin tehtiin, kun luotiin sitä pohjaa, että nyt on kuitenkin tämäkin tilanne.

Mitä tulee sosiaaliturvamenosta syyllistämiseen, totesin, että pankkituki- ja työllisyysmenot olivat suuret, mutta eniten ovat viime vuosina kasvaneet työeläkemenot. Niistä on tullut kyllä kohtalaisen raskas tekijä verokiilaan. Ne ovat eniten nousseet viimeisen 15 vuoden aikana. Mutta mihin kohdistetaan säästöt? Niihin menoihin, jotka eivät ole oleellisesti bruttokansantuotteesta nousseet 70- ja 80-luvuilla. (Ed. Uotila: Työeläkemenoista säästetään!) — Ei säästetä vielä, vasta tulevista menosta. Nykyisistä menoista ei säästetä. Siinä puretaan eläkepommia. Te vielä haluatte korostaa hallituksen linjaa sillä, että toteatte, että eihän tässä kenenkään eläkeläisen kukkarolla käydä. Säästetäänkö siellä sitten? Tehän yritätte perustella sitä, että hallitus selviää säästämättä eläkeläisten menoista. (Ed. J. Koskinen: Vieläkö tässä eläkeläisten roivot pitäisi viedä?) — Ei, vaan jokaisen tulisi osallistua lamatalokoihin mahdollisuuksiensa mukaan.

Mutta kenen roivot te vie? Ei suuriin eläkeisiin puututa. Nyt puututaan minimipäivärahaan tässä lakiesityksessä. Sen peruste on, että kansantalous ei velkaantuisi. Nyt otetaan arvokaimpia ja solidaarisimpia sosiaaliturvamme osia, niitä romutetaan ja luullaan vielä, että sillä tästä lamasta selvitään. Niin kuin työllisyyskehitys osoittaa, ei näin valitettavasti selvitä, mutta onpahan heitetty menemään vähän niin kuin lapsi pesuveden mukana ja meiltä on tämä pohjoismainen malli sitten romutettu.

Arvoisa puhemies! Tuossa sanoin jo, että lakiesityksen eteenpäinvieminen lähti siitä, että kotirouvien rinteessä rikkomista jaloista ei tarvitse maksaa päivärahoja. Mutta vaikka tämä onkin

tällä tavalla esitetty, kyllä nämä leikkaukset mieheltäni ovat aika pahasti tasa-arvolain vastaisia. Jo ministeri Huttu-Juntunen on täällä todennut, että nämä kohdistuvat valtaosin naisiin, ja näin se vain on.

Siihen oikeastaan hyvä viittaus on myös se, kun vastuullinen ministeri Mönkäre ehdottaa, että jotta tämä minimipäivärahan leikkaus kierretään, miesten pitäisikin maksaa vaimoilleen palkkaa. Tämähän on pahinta Sir Vili -esitystä, kun on juuri meillä keskusteltu täällä, että pitää olla miehen ja naisen tasa-arvo sillä tasolla, että molemmilla on itsenäinen toimeentulo. Nyt esitetään, että pitäisi kiertääkseen hallituksen pahan teon menetellä sillä tavalla, että miehen kukaron kautta tulisi turvatuksi päiväraha. Kyllä ei tämän pahemmin voi esittää, että puoliso on hellan ja nyrkin välissä.

Herra puhemies! (Eduskunnasta: Rouva!) — Anteeksi, arvoisa puhemies! Kun katselin niin monta ... (Ed. Elo: Komeaa herraa!) — On kyllä komeita herroja, mutta eivät näy tätä tasa-arvo-keskustelua ottavan tosissaan. — Tiedän, että perustuslakivaliokunnan tulkinta ei ole kestävä, se on hyvin ristiriitainen ja uusi tulkinta. Kun tätä asiaa käsiteltiin esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan jaostoissa, kävi kyllä selvästi esille, että ei meillä eikä nimenomaan hallituksen linjana ollut kunnioittaa suomalaista käytäntöä, suomalaista perusturva-ajattelua, suomalaista perustuslakia, aikaisempia tulkintoja, vaan nimenomaan sanottiin, että hallitusohjelmassa sanotaan näin ja siihen tehdään uusi tulkinta. Niin ollaan nyt tekemässä, mutta nyt ensinnäkin perustuslakivaliokunnan tulkinnasta on tullut niin ristiriitainen, että se taitaa tehdä kyllä monen henkilön mentäviä aukkoja, joista saadaan vastaisuudessa muitakin leikkauksia läpi.

Ennen kaikkea huonoa tässä on se, että haluttiin viedä nimenomaan tällä lakiesityksellä periaate läpi. Mutta ei itse asiassa tässäkään, niin kuin ei monissa muissakaan, saatu kunnon säästöjä ja niiden paikkaamiseksi tarvitaan varsinaisen tilkkutäkkinä, tarveharkintainen järjestelmä, jota ei suomalainen ajattelu ainakaan heti sisäistä, eivätkä ihmiset ole millään varmasti hyväksymässä tämän oikeudenmukaisuutta.

Miten voidaan selittää ihmisille, että perusturvatasoihin etuuksiin tulee tarveharkinta, kun korkeampiin etuuksiin ei tule? Yrittäkää sitä selittää. Minusta siinä on vasemmistoliiton ihmisillä selittämistä, kun te olette perusturvapuolueena esiintyneet ja olleet tekemässä näitä järjestelmiä 60-luvulta asti, ainakin olette ajaneet niitä ja

olette hyvin monet vaalit näillä käyneet. (Ed. J. Koskinen: Tämä käsiteltiin loppuun jo puoli tuntia sitten, löydettiin riittävä ...) — Ai löysitte? (Välihuuto) — Niin on rakentanut, mutta ei haluaisi purkaa. Siitähän tässä on kyse, että nyt puretaan kivijalkaa. Rakennustelineitä voitaisiin purkaa hyvinvointiyhteiskunnasta, joitakin rön-syjä, mutta nyt tässä ollaan käymässä perusturvan ytimeen.

Arvoisa puhemies! On tässä kyllä kylmä sosiaalipolitiikan kausi alkamassa. Ainakin pohjoisessa on kovin kylmä, 20 astetta pakkasta. Antin-päivä huomenna, tänä päivänä Aimon päivä. Milloin palataan näihin asioihin uudelleen? Toivottavasti sen uudelleenrakentaminen, mitä näinä päivinä hallitus tekee, ei sitten joskus vie liian kauan aikaa. Vaatisi uutta ajattelua ja kriittistä suhtautumista, mutta näillä päätöksillä eivät vasemmistoliitto, vihreät eivätkä sosialidemokraatit voi sanoa olevansa ainakaan puolustamassa suomalaista perusturvaa.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Muistutan edustajille siitä, että käymme keskustelua sairauspäivärahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamisesta.

E d. K u o p p a : Arvoisa puhemies! Täällä on käsitelty eri ryhmiä, jotka tulevat menettämään minimipäivärahan ja yleensä pienimpien sairauspäivärahojen leikkauksessa. Mielestäni yksi merkittävä ihmisryhmä on jäänyt aika vähälle huomiolle. Asia koskee nimenomaan työttömiä.

Ensinnäkin työttömät ovat tietenkin menettäneet työpaikkansa. Työttömyyden pitkittyessä he putoavat 500 päivän jälkeen ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolelle. Sen jälkeen he putoavat työmarkkinatuen piiriin. Jos puolison tulot ovat noin 8 000 markkaa tai siitä ylöspäin kuukaudessa, silloin työtön putoaa myös tarveharkintaisen työttömyysturvan eli työmarkkinatuen ulkopuolelle. Tällaiselle henkilölle, joka putoaa tällä tavalla tarveharkintaisen työmarkkinatuen ulkopuolelle, ei tule ansiotuloja eikä myöskään sitä kautta kerry oikeutta sairauspäivärahaan.

Näitä henkilöitä, jotka ovat pudonneet yli 500 päivän ulkopuolelle, on yli 100 000 ja työmarkkinatuella olevia on nyt 176 000. Kaiken todennäköisyyden mukaan työmarkkinatuella olevista tulee suurin ryhmä, joka jää sairauspäivärahan ja tämän minimiturvan ulkopuolelle.

Tämä on mielestäni kyllä enemmän kuin kohtuutonta. Kun leikataan jo työmarkkinatukea,

lapsikorotuksia, he ovat menettäneet ansiosidonnaisen päivärahan, työpaikan, ja tämän jälkeen vielä heidän sairausajan turvansa romuteaan. Tässä on aikamoinen ketjureaktio syntymässä, ja tämä on todellinen tilanne, mihin ihmiset voivat joutua. Tällä perusteella on erittäin huonoa, että minimipäivärahasta tehtiin voimakkaasti tulosisidonnainen, tarveharkintainen, jolloin väliinputoajia varmasti tulee.

Jos sen sijaan suurimpia sairauspäivärahoja saava eli noin 140 000:n vuosiansiolla oleva henkilö joutuu sairauspäivärahalle, hänen sairauspäivärahan menetyksensä on 30 penniä päivässä eli käytännössä ei mitään. Kaiken lisäksi useimmiten sairauspäiväraha maksetaan vielä työnantajalle, eli henkilö saa sairausajalta tietenkin sairausajan palkkaa.

Näin ollen vaikutukset kohdistuvat kiistatta tulottomiin tai pienituloisiin ihmisiin. Kyllä tässä on ihan selvästi tällainen valinta tehty, että iske-tään sinne, mistä pienin vastus tulee.

Mielestäni sairauspäivärahoihin olisi tullut säätää katto ja sitä kautta hankkia varoja niin, ettei olisi tarvinnut mennä näin rajuun leikkaukseen pienissä sairauspäivärahoissa.

Arvoisa puhemies! Silloin, kun Suomea vietiin Euroopan unioniin, meille vakuutettiin, että Suomi jatkossakin päättää itse sosiaali- ja terveydenhuoltoalan kysymyksistään ja vain omista tarpeistaan lähtien. Sanottiin, ettei suomalaista sosiaalipolitiikkaa harmonisoida eurooppalaisen mallin mukaan. Kuitenkin sairauspäivärahain perusteluissa sanotaan, että muutos vastaa yleistä käytäntöä muualla Euroopassa. Tässä nyt nimenomaan olla harmonisoimassa suomalaista sairausvakuutusjärjestelmää eurooppalaiseen malliin, joka perustuu ansiotuloihin.

Arvoisa puhemies! Näillä perusteilla myöskin minä tulen äänestämään näitä lakiesityksiä vastaan.

E d. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Täällä on opposition taholta arvosteltu hallituspuolueiden edustajia siitä, että me kaadamme syyt edellisen hallituksen harteille. Samalla tavalla tietysti tuntuu kohtuuttomalta tällä puolella, kun keskustan taholta annetaan ymmärtää, että hallituspuolueet näitä säästöjä tekisivät pelkästään ilolla, pelkästään kiusantekomielellä. Näinhän ei ole. Siitä ei pääse mihinkään, että edellisen vaalikauden aikana maan talous- ja työllisyystilanne meni siihen jamaan, että säästöt ovat nyt pakollisia ja niiden on oltava aika mittavia. Ikävä kyllä, ne kohdistuvat monessa tapauk-

sessä aika lailla huonolla tavalla myöskin vähäosaisiin ihmisiin.

Jollei meillä olisi ensi vuodenkin osalta 40 miljardin nettorahoitustarvetta, jollei meillä olisi kymmenien miljardien laskua siitä työttömyydestä, joka tähän maahan on syntynyt, niin kyllä meillä olisi paljon helpompi myöskin silloin säästölacista puhua ja siitä, mitä täytyy tehdä ja mitä ei. Emme pääse mihinkään siitä, että edellisellä vaalikaudella tuli kovin raskas lasku maksettavaksi.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Vuonna 88 kansantaloutemme oli parhaimmillaan. Sitä seuraavina vuosina kokoomus ja demarit yhdessä valtaa pitävinä ajoivat maan siihen tilaan, että nyt meillä on 70 miljardin aukko budjetissa, aivan oikein, kuten ed. Uotila totesi. Nyt ollaan oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden hallituksen nimissä leikkaamassa ihmisiltä perusturvaa.

Kuten ed. Alaranta totesi, yrittäjät ovat jääneet kokonaan tässä tarveharkintaisuudessaakin huomioimatta. Nimittäin perusteluissa todetaan, että yrittäjän pitää osoittaa tulonsa kirjanpidosta tai verotuksesta. Jos on kyseessä alkava yrittäjä, joka joutuu sairauspäivärahan piiriin, kuinka pitkä prosessi se on, ennen kuin saa ensimmäistäkään penniä sairaspäivärahaa, ja kuinka käy sen yrittämisen? Elikkä tässä on yrittäjän turvaa ja sosiaaliturvaa tämän yrittäjäystävällisen hallituksen aikana.

Ministeri Mönkäre totesi yhdessä puheenvuorossaan tässä salissa, että miesten pitää maksaa vaimoilleen palkkaa, jotta vaimot pääsevät sosiaaliturvan piiriin. Tämä saattaa olla alkusoittoa sille, mitä hallitus tulee jatkossa esittämään.

Ed. E l o : Arvoisa rouva puhemies! Ed. Kemppaisen äskeinen puheenvuoro sai minutkin sanomaan muutaman sanan siitä, mitä todella tapahtui 90-luvun alussa. Se oleellisesti, rouva puhemies, liittyy myöskin tähän asiaan, minkä takia me joudumme leikkaamaan näitä sairauspäivärahoja, kuten muitakin leikkauksia tekemään. Nyt on kysymys siitä, kenen velkoja maksetaan ja miksi me leikkaamme.

Kun katsomme Ahon hallituskaudelta alkuvaiheista alkaen, se on ollut täyttä sekoilua. Markan ecukytkentä suoritettiin kesäkuussa 91. Kaikki tajusivat, että se tapahtui aivan liian korkealla markan arvolla. Myöskin Ahon hallituksen sisällä oli ristiriitaa. Sehän on selvä tosiasia. Värynen ajoi aivan selvästi eri linjaa kuin Aho

tässä asiassa, ja sekin on meidän tiedossamme. (Ed. Korkea-osa: Mitä demarit tekivät?) — Demareilla ei ollut mitään tekemistä asian kanssa, koska me emme olleet hallituspuolue.

Ed. Kemppainen puhui sisäisestä devalvaatiosta. Mitä se sisäisen devalvaatio olisi tarkoittanut: ostovoiman heikkenemistä, työttömyyden lisäämistä tähän maahan! Aivan järjetön ajatus koko sisäinen devalvaatio! On aivan selvää, että jos ostovoimaa leikataan ... (Välihuutoja keskustan ryhmästä) — Rouva puhemies, jos minä saan puhua, olisin erittäin tyytyväinen. — Jos ostovoimaa leikataan, totta kai se olisi räjäyttänyt työttömyyden meidän käsiimme, niin kuin sitten tapahtui keskustan johtaman hallituksen toimesta muina toimenpiteinä.

Per-Erik Lundh johti Metalliliittoa, ja häntä on jälkeensä moitittu siitä, että Lundh ajoi devalvaatiota, Lundh ajoi markan heikkenemistä. Per-Erik Lundh, kuten historia osoittaa, oli aivan oikeassa, kuten oli myös Paavo Värynen, mutta sitä ei keskustan muu johto kuunnellut, mitä Värynen sanoi 91 kesäkuussa. Sen takia me, rouva puhemies, olemme tässä tilanteessa.

Me ajauduimme marraskuussa 91 devalvaatioon, ja syyskuussa 92, kymmenen kuukautta myöhemmin, markka päästettiin kellumaan niin, että sen arvo oli 35 prosenttia heikompi, kuin se oli ecu-kytkennän aikana. Tässä on se historia. Tämä tapahtui Ahon hallituksen aikana: valtavia virhearviointoja yhdessä Suomen Pankin kanssa.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa puhemies! Vastauksena ed. Kemppaisen puheenvuoroon jouduin pyytämään varsinaisen puheenvuoron, koska laitteeni ei reagoinut vastauspuheenvuoropyyntöön.

Jos, ed. Kemppainen, sinne menneisyyteen joudutaan menemään ja halutaan katsoa, meidän pitää katsoa vähän pitemmällä aikajänteellä kuin vain Ahon tai Holkerin hallituksiin. Silloin meillä on kyllä musta kylki itse kullakin, koska nämä järjestelmät ja rakenteethan ovat punamultayhteistyön aikaansaannoksia. Syyllistään sitten itseämme ja ruoskitaan itseämme, kun me olemme rakentaneet sellaiset järjestelmät, että tässä taloudellisessa suhdannetilanteessa emme pysty menojamme kattamaan.

Ristiriitaisena pidän sitä keskustapuolueen taholta tulevaa jatkuvaa väittämää, että näissä olosuhteissa, kun valtiontalous menee huonosti, kansantaloudella menee muka hyvin ja että se on Ahon hallituksen ansiota. Siis oliko Ahon halli-

tus pystyssä sen tähden, että hoidettiin kansantaloutta ja päästettiin valtiontalous kuralle? Holkerin hallitusta moitittiin siitä, kun kansantalous meni niin huonosti, vaikka valtiontalous oli erinomaisessa kunnossa. Teillä on kovin ristiriitaisia nämä näkemykset.

Ensimmäinen varapuhemies: Muistutan keskustelijoita siitä, että käymme keskustelua hallituksen esityksestä sairauspäivärahajärjestelmän ja kuntoutuksen uudistamisesta.

Ed. Kemppainen: Arvoisa puhemies! Minusta tämä on keskustelua sairauspäivärahasista, koska oli keskustelua siitä, mitä säästöjä tarvitaan, ovatko sosiaaliturvamenot laman syy, velkaantumisen syy. Pyrin osoittamaan, että eivät keskeisimmät punamulta-ajalla tehdyt sosiaaliturvajärjestelmät olleet syynä, vaan valtion velkaantumisen syy ovat pankkituki ja työttömyys ja että kansantaloudessa suurin kasvanut menoerä ovat työeläkemenot. Sitten punamulta-yhteistyön, josta nämä ovat osa, näiden brutto-kansantuoteosuus ei ole oleellisesti noussut. Eli yritin kertoa, että on vaihtoehtoisia säästömalleja, jotka elvyttävät kansantaloutta jopa paremmin eivätkä riko yhteiskunnan peruseriaatteita. Tämä oli minun viestini.

Ihan lyhyesti ed. Elolle vielä, että jos olisimme viime hallituskaudella menneet sosialidemokraattien opin mukaan, ensinnäkin devalvaatio-tahan ei olisi saanut tulla. Nyt sen teidän mielestänne piti tulla. (Ed. Elo: Minun mielestäni!) — Teidän mielestänne. Minkälaista mielipidettä meidän olisi pitänyt noudattaa? Nytkin jälkikeskustelussa sanotaan, että ei olisi pitänyt devalvoida, ei olisi saanut devalvoida, ja kuitenkin piti devalvoida. Se oli ainut asia, jolla ratkaisuja saatiin aikaan. Olisi pitänyt tehdä sopeuttaminen hallitusti. Muun muassa suhteessa säästöihin teidän esittämillänne linjoilla me olisimme vielä syvemmässä suossa. (Ed. Elo: Hallitus vastaa teoistaan!)

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Aula ed. Mannisen kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Aula ed. Mannisen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kansalaisten sairausajan toimeentulon turvan toteu-

tumista ja kiirehtii sairausajan ja muun vähimmäisturvan yhtenäistämistä ja selkiyttämistä hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Ensimmäinen varapuhemies: Ensimmäinen äänestettävä toisessa käsittelyssä päätettyjen, hallituksen esitykseen sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön sisältyvien lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Biaudet, Brax, Bremer, Bryggare, Elo, Enestam, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Huotari, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Immonen, Itälä, Jaakonsaari, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Kanerva, Karjalainen, Kautto, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen J., Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Lahtela, Laitinen, Lamminen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Lindén, Louekoski, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nikula, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasio, Partanen, Peltomäki, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhakka, Puisto, Pykäläinen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimmi, Rinne, Rosendahl, Saarinen, Salolainen, Savela, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Tiuri, Tiisanen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Viitamies, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Vähänäkki, Wahlström ja Zyskowitz.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Alaranta, Aula, Huuhtanen, Hyssälä, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jäätteenmäki, Kallis, Kankaanniemi,

Karjula, Kemppainen, Kiviniemi, Koistinen, Korkea-aho, Korteniemi, Kuoppa, Kääriäinen, Leppänen J., Lindqvist, Manninen, Myllyniemi, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Puhjo, Ranta-Muotio, Rehn, Räsänen, Saapunki, Salo, Smeds, Takkula, Tarkka, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Veteläinen, Vistbacka ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho, Andersson C., Anttila S-L., Backman, Dromberg, Filatov, Gustafsson, Heinonen, Hurskainen, Huttu-Juntunen, Jansson, Jääskeläinen, Kalli, Kalliomäki, Kantalainen, Karhunen, Karpio, Kekkonen, Kiljunen, Komi, Koski M., Koskinen H., Laakso, Lehtosaari, Liikkanen, Lindroos, Linnainmaa, Lipponen, Lämsä, Markkula M., Mölsä, Niinistö, Norrback, Olin, Paasilinna, Penttilä, Pulliainen, Rauramo, Roos, Ryhänen, Saari, Saario, Sasi, Seppänen, Suhola, Taina, Tiilikainen, Tulonen, Vehkaoja, Vihriälä, Viinanen, Virtanen ja Vuorensola.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 41 ei-ääntä; poissa 53. (Ään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevässä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Tämän jälkeen on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Aulan ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 37 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 57. (Ään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 108/1995 vp

Lakivaliokunnan mietintö 11/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Hallituksen esitys laiksi eräistä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä vuonna 1996 ja eräistä muutoksista valtionosuuksilainsäädäntöön

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys 110/1995 vp

Hallintovaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Lakialoite 56/1995 vp

Toivomusaloite 68/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Keskustelu:

Ed. Räsänen: Arvoisa rouva puhemies! Kuntien valtionosuuksien järjestelyä koskevan lakiesityksen merkittävin sisältö on siihen sisältyvä huomattava leikkaus 3,8 miljardia markkaa. Kaiken kaikkiaan säästövaikutus nousee yli 5 miljardin markan, koska valtionosuuksiin ei tehdä indeksitarkistuksia kustannustason nousun perusteella, jolloin jäävät tekemättä noin 1,35 miljardin markan korotukset.

Nyt käsiteltävä esitys sisältää siis budjettilaisista suurimman yksittäisen leikkauksen ja säästö-

mahdollisuuden, ja sen vuoksi siihen tulee myös oppositiosta käsin suhtautua erityisellä vakavuudella. Leikkaus on tuntuva ja asettaa monet kunnat rahoituksensa kannalta uuteen tilanteeseen.

Valiokunnissa kuulemieni asiantuntijalausuntojen sekä muiden lähdetietojen perusteella olen päättänyt siihen, että se on kuitenkin perusteltu valtiontalouden tasapainotuksen vuoksi. Monissa kunnissa muutokseen pystytään sopeutumaan kunnan verotulojen kasvun avulla. Ennätysmäärä kuntia, muistaakseni 34, on ilmoittanut jopa laskevansa veroäyrin hintaa tiedossa olevasta suuresta leikkauksesta huolimatta. Itse olen sitoutunut suurin piirtein tämän suuruusluokan säästöön kuntien valtionosuuksista jo ennen vaaleja, jos vaalilupauksiin mennään.

Kuitenkin joissakin kunnissa, joissa verotulojen kasvu on heikkoa, voidaan joutua vaikeaan rahoitustilanteeseen. Niin opetustoimen kuin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tason säilyttämisen suhteen tullaan näissä kunnissa joutumaan vaikeuksiin. Myös tämä on käynyt selväksi valiokunnissa kuulemiemme kuntien asiantuntijalausuntojen perusteella. Vaikeimpaan tilanteeseen joutunevat eräät haja-asutusalueen kunnat, joissa esimerkiksi voidaan joutua harkitsemaan kouluyksiköiden sulkemista ja pientenkin koulu- ja laisten koulumatkojen pidentämistä. Onkin pelättävissä, että kuntien erot niiden taloudellisen tilanteen suhteen kasvavat, minkä seurauksena heikossa asemassa olevat kunnat päättävät tinkiä juuri näiden tärkeiden palvelujen tasosta. Tätä uhkakuvaa vahvistaa jo muutaman vuoden ajan jatkunut sinänsä kannatettava normiohjauksen purkaminen. Kunnilla on siis suurempi vastuu ja valta palvelujen järjestämisessä.

On pelättävissä, että maassamme tapahtuu eriarvoistumista koululaisten, vanhusten, vammaisten ja sairaiden suhteen riippuen siitä, missä kunnassa he sattuvat asumaan. Kuitenkin niin koulutuksen, etenkin peruskoulutuksen, kuin terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen lähtökohdaksi ja tavoitteena tulisi olla kansalaisten tasa-arvo ja yhdenvertaiset mahdollisuudet. Heikosti menestyvien kuntien opetustoimissa ja sosiaali- ja terveydenhuollon alalla tulee kohdistumaan paine lisäsäästöjen saavuttamiseksi henkilöstösupistuksiin, mikä uhkaa lisätä kunta-alan työttömyyttä etenkin naisvaltaisilla aloilla, mistä olen huolissani.

Harkinnanvaraiseen rahoitusavustukseen suunniteltu 50 miljoonan markan lisäys tulee olemaan liian pieni parantamaan riittävästi vaikeuksiin joutuneiden kuntien rahoitusasemaa.

Tämä on todettu myös sivistysvaliokunnassa. Valiokuntamme mietintöön tulikin esitys, että rahoitusavustuksen määrää tulee korottaa. Tulomme omasta ryhmästämmä käsin esittämään budjetin käsittelyn yhteydessä harkinnanvaraisen rahoitusavustuksen nostamista 300 miljoonan markan tasolle. Näin saadaan valtion kunnille suuntaama rahallinen tuki kohdistettua kaikkein tehokkaimmin sinne, mihin sitä kipeimmin tarvitaan ensi vuoden osalta, jotta kunnilla olisi myös paremmin aikaa selviytyä muutoksesta.

Kokonaisleikkauksen määrän pudottaminen lähes puoleen keskustan esittämällä tavalla on ymmärrettävä esitys, mutta mielestäni se on huonompi malli sen vuoksi, että saatava säästö jää näin huomattavasti pienemmäksi ja myös kohtelee turhan helläkäteisesti niitä hyvin menestyviä ja rikkaita kuntia, joissa aiotaan jopa laskea veroäyrin hintaa hallituksen esityksen mukaisesta leikkauksesta ja sen tiedossaolosta huolimatta. Omien laskelmiemme mukaan 300 miljoonan markan suuruinen harkinnanvarainen rahoitusavustus on minimi, jolla pystytään paikkaamaan huonossa rahoitustilanteessa olevien kuntien asemaa ja takaamaan tasavertaiset palvelut kaikille kansalaisille. Jo aiemmin ilmoitin, että mikäli tämän tasoiseen rahoitusavustukseen eri ryhmät pystyisivät sitoutumaan, itse voin hyväksyä leikkaukset esitetyn suuruisina.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan tulisi erityisesti tässä yhteydessä kantaa syvää huolta ja vastuuta tasavertaisten palvelujen säilyttämisestä. Sen vuoksi ehdotan, että eduskunta hyväksyisi seuraavan perustelulausuman:

”Hyväksyessään kuntien valtionosuuksien järjestelyjä vuonna 1996 koskevan lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää leikkauksen vaikutuksen kunnittain ja ryhtyy tarvittaviin tukitoimiin, että kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta taattaisiin tasa-arvoisesti tasokas perusopetus ja sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelut.”

Ed. M a n n i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Lakiesitys kuntien valtionosuuksien väliaikaisista järjestelyistä vuonna 1996 on monelta osin hallitusohjelman kanssa ristiriidassa, sanoisin: sen vastainen. Se on myös, kuten lähetekeskustelussa totesin, kiireen lapsi. Se sisältää joukon perusteettomia väitteitä, jopa suoranaisia virheellisiä lausumia. Lakiesityksen valmistelussa ei ole myöskään noudatettu asianmukaisesti voimassa olevan uuden kuntalain mukaista neuvot-

telumenettelyä. Lakiesityksen punaisena lankana on periaate, jonka mukaan lainsäädännöllä heikennetään eniten harvaanasuttujen pinta-alaltaan suurten kuntien sekä alimmissa kanto-kykyluokissa olevien sekä saaristokuntien asemaa. Tämä periaate lausutaan seitsemän eri kertaa hallituksen lakiesityksen perusteluissa ilmeisesti siksi, että tyhmimmätkin ymmärtäisivät, mistä on kysymys. (Eduskunnasta: Se auttoi 70:tä!) — Se on auttanut ainakin minun kohdallani. Toivottavasti tekin olette ymmärtäneet, mitä olette päättämässä.

Lakiesityksen markkamääriin ei ole tässä yhteydessä tarpeen enemmälti puuttua, koska kokonaisuudet ovat tulleet lukuisissa eri keskusteluissa erikseen esille. Totean vain sen, että lakiesityksen perusteluista, vaikka ne ovatkin pitkät, ei selviä se kokonaisuus, miten lakiesitys suhtautuu tosiasiaassa voimassa olevaan valtionosuuslainsäädäntöön, joka tuli voimaan vuoden 93 alusta. Siihen verrattunahan leikkaukset ovat kokonaan toista luokkaa, mutta emme mekään vaadi, että otettaisiin indeksitarkistuksia ja nelivuotistarkistuksia mukaan, vaan hyväksymme aiemmat leikkaukset ja sen lisäksi vielä reilut 2,2 miljardin markan leikkaukset.

Leikkausten vaikutus eri kuntiin on erilainen, sillä verotulojen kasvu on hyvin riippuvainen kunnan rakenteesta ja monista tekijöistä. Kun tänä syksynä on puhuttu verotulojen kasvusta, hyvin usein on todettu vain ansiotulojen eli palkkaverotulojen kasvu. Kun kuitenkin yhteisöveron tuotto on kasvanut hyvin oleellisesti, useilla miljardeilla, osin siitä syystä, että nyt on maksettu lisämaksuja kahdelta eri vuodelta ja korotettu ennakkoja, tällä on ollut todella suuri merkitys siihen, miten kunnan verotulot ovat todellisuudessa nousseet. Voimme todeta, että tästä miljardien kasvusta Helsingin kaupungin osuus on lähes kolmannes, eli vaikka ansiotuloverot eivät ole Helsingissä kovin merkittävästi kasvaneet, nimenomaan yhteisöverotus on aiheuttanut sen, että Helsinginkin verotulot ovat ylittyneet miljardiluokkaa talousarviossa arvioituista. Voihan siinä tosin olla kysymys myös siitä, että arviointi on suoritettu huonosti.

Kaiken kaikkiaan keskusta on lähtenyt realistisesti siitä periaatteesta, että me hyväksymme 450 markan leikkauksen asukasta kohden, mutta tässä vaiheessa, kun hallitus on luvannut kokonaisuudistuksen vuoden 97 alusta lukien, emme pidä tarpeellisina erillisiä järjestelmämuutoksia. Vuonna 93 voimaan tullessa valtionosuusuudistuksessa on meneillään siirtymävaihe, jonka

mukaan noin 60 markkaa asukasta kohden molempiin suuntiin vuosittain valtionosuudet joko vähenevät tai lisääntyvät sellaisilla kunnilla, joille laskelmat osoittavat vähennystä tai nousua.

Erityisesti kummastuttaa se, että tämän yhden vuoden uudistuksen taustalle on laskettu uusia järjestelmiä, joista tosin todetaan perusteluissa, että siinä ei ole voitu ottaa eikä ole otettu huomioon kaikkia tekijöitä, minkä vuoksi rajataan myös osin suuresta leikkauksesta johtuen siirtymä kautena muutos plus miinus 200 markkaan järjestelmämuutoksen osalta.

Kun hallituksen toimesta on täällä perätty luottamusta ja uskoa tulevaisuuteen, voi vain ihmetellä, millä tavalla luo uskoa ja toivoa tulevaisuuteen se, että kuntien nenän edessä vilkutelaa lukuja, joiden mukaan eräiltä kunnilta tullaan viemään tuloja useita tuhansia markkoja asukasta kohden tulevaisuudessa. On selvää, että se luo pessimististä mielialaa. Se luo synkkää kuvaa tulevaisuudesta. Siitä huolimatta hallituksen taholta ihmetellään, miksi ihmiset eivät iloisesti kuluta, miksi ihmisillä ei ole uskoa työllistää, miksi ihmiset yleensä eivät luota tulevaisuuteen. Tässä on yksi syy: Hallitus on omilla toimenpiteillään ja omilla uhkauksillaan aiheuttamassa sen, että ihmiset eivät voi suhtautua luottavaisesti tulevaisuuteen.

Toinen ongelmallinen ja periaatteellisesti merkittävä asia on se, että tässä valtionosuusuudistuksen yhteydessä pysyvien muutosten osalta esitetään muun muassa toimeentulotukimenojen ja tulonsiirtojen kasvun välinen yhteys. Kaikki me tiedämme, ja hallituskin on todennut, että jo tähän mennessä toteutetut tulonsiirtojen leikkaukset aiheuttavat noin 0,7 miljardin markan lisäykset kuntien toimeentulotukimenoissa. Hallitus on esittänyt muutettavaksi valtionosuuslain 5 §:ää, jonka mukaan tulevaisuudessa toimeentulotukimenojen kasvuun valtio osallistuu vain siltä osin, jos valtio omilla toimenpiteillään on muuttanut toimeentulotuen perusteita, mutta ei sen vuoksi, että se on tulonsiirtoja karsinut. Tämä voi aiheuttaa tulevaisuudessa ja tulee todennäköisesti aiheuttamaan miljardien markkojen suuruisen laskun kunnille.

Erityisen valitettavaa uudistuksessa on myös se, että hallitus vastoin myöskin Kuntaliiton yksimielistä kantaa on päättänyt siitä, ns. Kelalle maksettu lisäosuusmaksu clearataan ja poistetaan kyllä tässä yhteydessä, mutta epäneutraalilla tavalla.

Ei ole ehkä kaikilta osin tullut tietäväksi eikä ymmärrettäväksi, millaisia eroja kuntien välille

kelamaksun muutos voi aiheuttaa, jos ja kun rajoitteet järjestelmämuutokselta vähitellen asteittain tulevaisuudessa poistuvat. Minulla on edessäni sisäasiainministeriön kunta- ja alueosaston tekemät laskelmat, joista voi todeta, että esimerkiksi Enontekiön kunnalle tämä epäneutraali Kela-mallin toteutus tietää tappiota 1 314 markkaa asukasta kohden. Kaikkein suurin menetys on Inarin kunnassa, 1 632 markkaa tappiota, ja esimerkiksi Kauniaisten kaupunki saa voittoa 711 markkaa. Kaiken kaikkiaan on arvioitu, että pääkaupunkiseudulle tämä tuo lisää rahaa lähes puoli miljardia markkaa. Olisi toivonut, että koko kuntakentän yhteistä toivetta, ainakin sen etujärjestön yksimielisen toiveen mukaisesti, kelamaksu olisi voitu clearata täysin neutraalisti niin, että se olisi kohdistunut samalla tavalla kaikkiin kuntiin.

Kun kelamaksun poistaminen on aiemminkin ollut esillä muun muassa kuntien keskusjärjestöissä ja sitä on yritetty saada pois sillä perusteella, että se on epäoikeudenmukainen eikä liity asiallisesti millään tavalla kunnan toimintaan, niin siinä yhteydessä olen aina ennenkin todennut ja totean nytkin, että vaikka kelamaksu on ollut epäoikeudenmukainen kuntia kohtaan, niin se on ollut kaikkein oikeudenmukaisin epäoikeudenmukaisuus, koska se on ollut sama määrä jokaista äyripeniä kohden elikkä sen vaikutus kunnallisverorasitukseen on ollut tismalleen sama kaikissa Suomen kunnissa. Nyt tästäkin oikeudenmukaisuuden periaatteesta on luovuttu ja pantu maksajaksi sellaiset kunnat, joiden veroäyrimäärät asukasta kohden ja oma verotulopohja ovat olleet kaikkein pienimmät.

Erään harhakuvan, joka ehkä yleisessä mielipiteessä on ollut, haluan tässä yhteydessä oikaista. On yleisesti katsottu, että tällä pyritään kuntauudistuksen vauhdittamiseen. Tämä ei ainaakaan lukujen valossa pidä paikkaansa, sillä nimenomaan tästä merkittävällä tavalla hyötyvät muun muassa Turun ja Porin läänin pienet kunnat. Jos kuntauudistuksen rakenteenmuutostarvetta on jossakin, niin kai se lähinnä on siellä, missä kunnat ovat pieniä ja etäisyydet lyhyitä. Näin ollen tällä lailla ei sinänsä voida edistää kuntien rakennemuutosta.

Mutta tällä lailla voidaan kyllä saada aikaan eriarvoisuutta meidän maassamme, voidaan tuhota mahdollisuudet tarjota kaikissa kunnissa kohtuulliset peruspalvelut, ellei valtiovalta sitten erityismäärärahoilla, joihin esitetty 50 miljoonaa markkaa on täysin riittämätön, todella huolehdi siitä, että kaikki kuntalaiset saavat hallitusmuo-

don edellyttämän kohtuullisen palvelun kaikkialla maassa asuinpaikasta riippumatta.

Keskusta on jättänyt nimissani kulkeneen rinnakkaislakialoitteen, mutta se ei ole tullut valio-kunnassa hyväksytyksi eikä myöskään tässä salissa. En kuitenkaan ehdota tämän lain hylkäämistä siitä syystä, että jos tämä laki hylättäisiin, mikä lienee kuitenkin epätodennäköistä, niin se hän merkitsisi sitä, että vuoden 1993 alusta voimaan tullut valtionosuuslaki astuisi tilalle. Se merkitsisi tietysti sitä, että kunnille jouduttaisiin maksamaan lisää valtionosuuksia, ellei uutta lakia saataisi säädettyä määräajassa, reilusti toistakymmentä miljardia markkaa enemmän, kuin tämä lakiesitys antaa. Emmekä mekään ole tietenkään tässä taloudellisessa tilanteessa sellaisen lain kannalla.

Mutta ehdotan kuitenkin perustelulausuman, joka kuuluu seuraavasti: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa kuntien valtionosuusleikkauksen ja järjestelmämuutoksen vaikutuksia kuntien talouteen. Mikäli leikkaukset vaarantavat vaikeimmassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien mahdollisuudet tarjota kuntalaisille riittävät peruspalvelut, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien harkinnanvaraisten valtionavustusmäärärahojen lisäämiseksi kansalaisten yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.”

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Hallitus toteuttaa sitä moneen kertaan täällä esillä ollutta, viimekeväistä, pikaisella vauhdilla tehtyä hallitusohjelmaansa ja nimenomaan sen lisäpöytäkirjan mukaisia säästötoimenpiteitä tälläkin esityksellä kuntien valtionosuuksien järjestelyistä ja muutoksista valtionosuuslainsäädäntöön. (Ed. Joenpalo: Se on aivan oikea havainto!) — Aivan oikein, havainto on aivan oikea!

Siis määrä, jolla valtionosuuksia leikataan, on 3,8 miljardia markkaa ensi vuonna, ja siihen lähinnä tässä puheenvuorossani paneudun, mitä se merkitsee ja vaikuttaa. Sen sijaan ohitan oikeastaan toteamalla sen, että järjestelmämuutoksia tähän esitykseen myös sisältyy, osittain myös sellaisia järjestelmämuutoksia, jotka olisi ollut kaiken järjen mukaan syytä jättää selvitysmies Kosken työn piiriin. Mutta näin nyt ei jostain syystä ole kaikilta osin tehty, vaan on haluttu astua nopeasti eteenpäin tarpeettominkin askelin.

Mutta nämä 3,8 miljardin markan säästöt kuntien valtionosuuksissa ovat varsin mittavat. Niin kuin täällä ed. Räsänen aikaisemmin totesi,

se on suurin yksittäinen säästöerä, minkä hallitus on toteuttamassa. Tämä säästö sisältää myös indeksikorotusten huomioon ottamatta jättämisen. Lisäksi tässä jätetään kokonaisuudessaan huomioon ottamatta se, että toimeentulotukimien väistämättä kasvavat niin tämän leikkauksen kuin hallituksen ankarien sosiaalipoliittisten, vaikeimmassa asemassa olevien kansalaisten perusturvaan kohdistuvien leikkausten johdosta.

Tämä leikkaus kaiken kaikkiaan on siis hyvin mittava, enemmän kuin sen soisi olevan. Valitettavasti tässä tilanteessa, kun toisessa käsittelyssä muutokset eivät menneet läpi, on, niin kuin edellä ed. Manninen totesi, edettävä niin, että tätä ei voida hylätä. Tulisi varsin hankala tilanne, jos hylättäisiin. Silloin jäljelle jää se tilanne, että tämä nyt täällä todennäköisesti tulee hyväksytyksi.

Tätä voitaisiin todella pehmentää viisaalla tavalla, mikä vielä on valtiovarainvaliokunnan ja sitten koko eduskunnan käsissä oleva asia, sillä, että harkinnanvaraisiin valtionavustuksiin kunnille varattaisiin tuntuvasti suurempi määräraha, kuin hallitus budjettiesityksessään esittää. Muutama sata miljoonaa olisi väistämättä tarpeen, ja jos tällainen määräraha varattaisiin, kuten toivon, kuten kristillisen liiton eduskuntaryhmä on aiemminkin esille tuonut myös eri valiokuntakäsittelyissä, niin tällä rahalla voitaisiin korjata varsin kohtuullisesti ne epäoikeudenmukaisuudet, jotka tämä leikkaus väistämättä aiheuttaa, koska tämä kohtelee erilaisia kuntia hyvin eri tavoin. Erityisesti myös kansaneläkkeen lisäosamaksun kohta aiheuttaa tällaista ongelmaa. Eli tässä yhteydessä on vain lämpimästi toivottava, että harkinnanvaraisten valtionavustusten määrärahakorotus menisi läpi. Siitä tulemme tekemään esityksen budjetin käsittelyn yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Hallitus ohjelmansa mukaisesti pyrkii vaalikauden aikana keventämään verotusta tai ainakin verotuksen painopistettä siirtämään niin, että ansiotulojen verotusta kevennettäisiin ja vastaavasti, niin kuin ohjelmassa sanotaan, ympäristö- ja muita veroja kiristettäisiin, kuitenkin niin että kokonaisveroaste ei nousisi.

Mielestäni yksi varsin hyvä tapa verotuksen keventämiselle olisi ollut se, että kuntien valtionosuuksia olisi leikattu kohtuullisesti, ei näin hirtittävästi, kuin tässä tapahtuu. Näin olisi voitu antaa kunnille laajasti tilaa alentaa veroäyrin hintaa. (Ed. Joenpalo: Uskooko ed. Kankaan-niemi tuohon ajatukseen?) — On nimittäin, ed. Joenpalo, paljon oikeudenmukaisempaa, mitä

ajatusta toivoisi vasemmistosta erityisesti ajettavan, se että kunnallisvero jakoverona olisi kevyempi ja taas valtionverotus, joka on progressiivinen, niin kuin kaikki toki tiedämme, olisi hie-man korkeampi varsinkin hyvätuloisten kohdalla. — Mutta Lipposen — Viinasen hallituksen linja, jota vasemmistoliitto, vihreät ja RKP tukevat, on se, että hyvätuloisten verotusta kevennetään prosenttiperusteisesti varsin tuntuvasti niin, että kun tämä vaalikausi kuluu loppuun, mikäli tämä hallitus tämän tavoitteensa toteuttamisessa onnistuu, hyvätuloiset, todella ne, joilla on työtä ja hyvät ansiot, saavat käteensä huomattavan paljon enemmän kuin tänä päivänä. Vastaavasti pienituloiset joutuvat entistä ankarampien säästötoimenpiteiden ja myös kuntien valtionosuuksien leikkausten takia entistä huonompien julkisten palveluiden varaan.

Tämä peruslinja on mielestäni väärä. Hallituksen peruslinja veropolitiikassa ja myös näiden palvelujen suhteen on virheellinen. Sitä ei voi kannattaa eikä pitää oikeana missään mielessä. Verotuksen osalta siis edellä sanottu olisi paikallaan.

Toinen asia, joka on hallituksen ohjelmassa ja toiminnassa keskeisenä tavoitteena ja joka, jos sallitaan ennustaa, tulee olemaan hallituksen kompastuskivi lähiaikoina, on se, että työllisyyttä tämä esitys vain heikentää. Vähän aikaa sitten tässä salissa hyväksyttiin valitettavasti sellainen laki, joka vie noin 2 500 maatalouslomittajalta työpaikan. Tämä kuntien valtionosuuksien näin ankara leikkaus johtaa myös siihen, että kuntien työllistämisedellytykset edes nykyisen työvoiman pitämiseksi erityisesti niissä kunnissa, joissa työttömyys on korkein, heikkenevät. Hallitus toimii tällä esityksellään jälleen kerran omaa keskeisintä tavoitettaan vastaan.

Tässä yhteydessä voisi todeta, että kun säästöjä etsitään, kotihoidon tuki olisi ollut sellainen kohta. Tämä on jälkiviisautta, mutta mainitsen sen, kun sen valiokunnassakin esille toin. Se olisi ollut paikka, jossa olisi voitu etsiä ja toteuttaa todella säästöjä valtiolle ja kunnille. Olisi säilytetty kotihoidon tuki varteenotettavana käyttökelpoisena mallina. Toisaalta olisi lykätty sinänsä perusteltua päivähoitoon laajentamista, johon hallitus päätyi puhtaasti ideologista syistä, mutta joka mallina on huonompi ja kustannuksiltaan sekä kunnille että valtiolle huomattavan raskas.

Jälleen kerran on todettava, että hallitus ei todellisuudessa piittaa työllisyyden parantamisesta eikä myöskään todellisuudessa etsi säästöjä, kuten puhuu.

Arvoisa puhemies! Kuntien valtionosuuksien näin rajut leikkaukset heikentävät julkisia palveluja. Ihmeellistä kyllä, että vasemmisto, joka niistä on yleensä pitänyt kovaa meteliä, on heikennykset nyt valmis hyväksymään. Sen lisäksi tämä lisää työpaineita esimerkiksi hoitolaitoksissa — terveydenhuollossa, sairaanhoidossa, erilaisissa vanhusten ja muiden hoitolaitoksissa — työpaineita jotka jo ennestään ovat hyvin suuret. Tämä on ikävä todeta, mutta tästä ei valitettavasti muuhun tulokseen voi päätyä.

Kuten jo aikaisemmin totesin, perusturvan leikkaukset kasaavat vain ongelmia kunnissa ja sitä kautta vaikeimmassa asemassa olevien kansalaisten, erityisesti lapsiperheiden, osalta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan ed. Räsänen tekemää lausumaehdotusta.

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Kannatan aluksi ed. Mannisen tekemää perustelulausumaehdotusta.

Kuntien valtionosuusleikkaus on ylimitoitettu. Kaiken lisäksi se on sekä alueellisesti että kuntakohtaisesti erittäin epäoikeudenmukainen. Leikkaus ylittää tuntuvasti kuntien verotulojen kasvun ja kantokyvyn. Rahoitusasema tulee heikkenemään olennaisesti etenkin Itä- ja Pohjois-Suomen kunnissa.

Kun palkkamenot tehdyn ratkaisun mukaisesti nousevat, samanaikaisesti kuntien menot tulevat hallituksen läpiajamien perusturvan leikkauksien ja muiden näille alueille kohdistuvien valtion menojen supistamisen myötä nousemaan tuntuvasti. Toimeentulotuen menot, joihin ed. Manninen jo viittasi, tulevat olennaisesti nousemaan ja kaatumaan entistä enemmän yksin kuntien vastuulle.

Samoin ammatillisen koulutuksen lisäys, joka sinällään on toimettomuutta parempi, tulee kuitenkin paljolti kuntien kustannettavaksi. Kun tähän saakka meillä on ollut selkeä työnjako, että valtio on kustantanut kokonaan työvoimapolitiittisen koulutuksen, niin nyt tätä vastaavaa ammatillisen koulutuksen lisäystä tullaan toteuttamaan normaalin rahoituslain mukaisesti. Se lisää, kuten totesin, tuntuvasti kuntien koulutukseen käytettävien varojen tarvetta.

Arvoisa puhemies! Harvaanasutut ja elinkeinorakenteeltaan maa- ja metsätalousvaltaiset alueet ovat erityisen suuresti menettämässä hallituksen tämän linjanvedon sekä myös muiden ratkaisujen vuoksi. Näillä alueillahan työttömyys on yleensä myös korkea, mutta tulotaso alhainen. EU-ratkaisu sinällään merkitsi jo maata-

lousvaltaisille alueille suurta tulopohjan menetystä. Se näkyy myös kuntien taloudessa. Se näkyy myös alueiden työllisyydessä. Kun tähän liittyvät myös muun muassa ne ratkaisut lomitustoiminnan määrärahojen leikkauksen osalta, mitkä hallitus läpi ajoi, tämä edelleen kertaantuvasti heikentää näiden alueiden kehittymisen ja selviytymisen edellytyksiä.

Myöhemmin tänään on listalla päätettävänä yksityisteitä koskeva valtionosuuskysymys. Näyttää siltä, että tässäkin asiassa suurimpia menettäjiä ovat juuri Itä- ja Pohjois-Suomen alueet, missä yksityisteillä, kyläteillä, on suuri merkitys. Nyt hallitus on vetänyt linjaa, että valtionosuudet niiltä karsitaan pois. Monet kunnat ovat nyt aikeissa lisätä omaa osallistumistaan. Mielestäni kansalaisten perusoikeutena olevista yleisistä teistä kyläteitä myöten vastuun pitää olla valtiolla.

Arvoisa puhemies! Kun kuntien taloudellinen tilanne heikkenee, niiden mahdollisuudet oman alueensa kehittämiseen ja myös elinkeinojen kehittämiseen — elinkeinopohjan monipuolistamiseen ja vahvistamiseen — olennaisesti heikkenevät. Tätä kautta ollaan tilanteessa, että on erittäin suuri vaara, että suurten, käynnissä olevien muutosten kokonaisuutta ei kyetä hallitsemaan.

Tästä syystä keskusta on katsonut, että kuntien valtionosuusleikkaukset tulisi todella mitoittaa kuntien kantokyvyn mukaisesti ja vielä niin, että ne kohtaantuvat kuntakenttään ja maan eri osiin oikeudenmukaisesti. Kunnissahan on nyt jo toteutettu hyvin paljon menokarsintaa, pidättydytty välttämättömistäkin investoinneista, ja kuntien henkilöstö on ollut hyvässä uskossa mukana tervehdyttämistoimissa voidakseen varmistaa tulevan työllisyytensä ja työpaikkojen säilymisen. Tavoitteena on ollut siis, että kuntien kyky huolehtia peruspalveluista voisi säilyä jatkossakin hyvällä korkealla tasolla ja tasapuolisena kaikkia kansalaisia ajatellen.

Kun edelleen Lipposen hallitus on piiskaa-massa kuntia entistä suurempiin säästöihin, niin vääjäämättä ollaan nyt tilanteessa, että irtisanomisiltakaan ei monissa kunnissa välttyä. Työvoiman vähentäminen puolestaan vaikeuttaa palvelujen järjestämistä. Se uuvuttaa niitä, jotka ovat työssä. Monilla on, niin kuin arvoisat edustajat ovat palautetta varmaan saaneet, työtä enemmän kuin jaksavat tehdä, ja tästä on jo ollut seurauksena muun muassa terveydenhuolto- ja sosiaalipuolella selkeää työssä uupumista, sairastumista ja lisää kustannuksia yhteiskunnalle. Myös työttömyyden lisäys olennaisesti heikentää

niitä säästöjä, joita hallitus tällä on tavoittelemassa, samalla kun menetetään näiden nyt työstä pois joutuvien työpanos. Se on se säästö, joka säästetään: työpanos, jota tarvittaisiin palvelujen järjestämisessä ja ylläpitämisessä.

Viime viikonloppuna, arvoisa puhemies, vasemmistoliitto kiinnitti huomiota työllisyyden parantamistoimena rakentamisen lisäämiseen. Totesin jo, että kunnissa on jouduttu pidättäytymään talouden tervehdyttämisen vuoksi investoinneista, myös sellaisista peruskorjausinvestoinneista, jotka todella merkitsisivät työllisyyden kannalta myönteistä ruisketta. Eikö nyt olisi niiden aika ja eikö nyt pitäisi turvata kunnille omarahoitusmahdollisuus näihin investointeihin, joilla turvataan peruspalvelujen laadukkaan tarjoamisen mahdollisuus myös jatkossa ja tartutaan terveellä tavalla myös yhteiskuntamme kipeimpään korjausta vaativaan kysymykseen pyrkien työttömyyden puolittamiseen, niin kuin hallitus on tämän tavoitteen ilmaissut?

Arvoisa puhemies! Viikon alussa julkistettiin merkittävä selvitys siitä, mihin valtion ensi vuoden budjettilinjaukset ovat aluetalouksien kannalta johtamassa. Ne säästöt, joita kohdennetaan budjetin kautta menoihin, ovat todella erittäin paljon alueiden tilannetta eriarvoistavia. Sen mukaanhan runsaalla miljardilla heikkenee Itä- ja Pohjois-Suomen suhteellinen asema suhteessa rintamaihin. Tämähkö on sitä hallituksen tasapuolista, oikeudenmukaista ja yhteisvastuullista linjaa, jota hallitus on itse ilmoittanut noudattavansa? Mielestäni se linja, joka nyt valtionosuusleikkauksessa toteutuu, päinvastoin entistä räikeämmin lisää alueiden eriarvoistavaa kehitystä ja myös tätä kautta heikentää kansalaisten välttämättömiensäkin palvelujen saatavuutta ja laatua.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Louekoski.

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kun Jyväskylän kaupunginvaltuusto käsitteli joitakin aikoja sitten kaupungin ensi vuoden budjettiesitystä, se siinä yhteydessä joutui toteuttamaan aika merkittävän sosiaali- ja terveystoimen saneerausohjelman. Henkilötyövuosissa kymmeniä työpaikkoja menetetään ensi vuoden eli vuoden 96 aikaan. Taustalla tähän kaikkeen on osaltaan se, että valtionosuuksia leikataan määrällä, joka täällä on jo moneen kertaan esille

tullut ja joka myös muun muassa Jyväskylän kaupungin kohdalla on maksimaalinen, lähes kaksi kertaa suurempi kuin esimerkiksi täällä tämän eduskunnan sijaintipaikkakunnalla.

Kun Jyväskylän kaupunginvaltuustossa näitä asioita käsitellään taikka Pihtiputaalla tai Suonenjoella, kuntien valtuustoissa asioiden käsitelyssä ennen kaikkea siellä olevat hallituspuolueiden edustajat lähtevät siitä, että kun nämä ovat nyt annettuja tosiasioita, on pakko menetellä meidän kunnassamme tällä ja tällä tavalla.

Kun täällä eduskunnassa nyt käsitellään näitä lakiesityksiä, jotka valtuutettujen mielestä ovat ylhäältä annettuja pakkoja, huomaa, että monet täällä ajattelevat, että nämä leikkaukset, kun nämä heitetään kuntien suoritettaviksi, itse asiassa eivät tunnu niin kipeiltä, kun leikkausten konkreetti kohtaanto ei näy sillä tavalla, kuin jos sairauspäivärahasta leikataan tietty määrä tai jostain muusta vastaavasta. (Ed. Joenpalo: Kuka niin on sanonut?) — Teidän puheenvuoroistanne saa hyvin selkeästi tämän näkemyksen. Se heijastuu myös hallituksen esityksestä. Se on jopa vähintäänkin rivien välistä luettavissa siellä.

Käytännössä siis nyt olemme tekemässä ratkaisuja, joitten konkreetti sisältö ei tule meille niin selkeästi hahmotetuksi tässä salissa, kun näitä päätöksiä tehdään, mutta joiden vaikutukset perustasolla kunnissa ovat monta kertaa erittäin rajuja. Sanoin ”monta kertaa”. Tarkoitin sillä sitä, että leikkaukset kaiken lisäksi, kuten täällä on todistettu, kohdentuvat eri kuntiin eri tavoin. Eivät ne kaikkialla merkitse välttämättä ihan niin kovia tai niin paljon kielteisiä ilmiöitä. Monet ja parhaimmat kunnat selviytyvät minunkin mielestäni ihan kohtuudella ainakin niiden linjausten jälkeen, mitä keskusta vastalauseeseen esittää.

Mutta siellä, minne leikkausten kärki kohdistuu painavimpana, jälki on kovaa ja rajua. Siellä kärsijöinä ovat niiden palveluiden tarvitsijat, jotka noita palveluita käyttävät, ja myös se kunnallinen henkilökunta, joka on noiden palveluiden tuottajina ja tarjoajina kuntien palveuksessa. Nämä kuntien työntekijät kärsivät tämän menetettyinä työpaikkoina, monet heistä menettävät työpaikkansa, ja toisten taakka on lisääntyvä työmäärä, joka uuvuttaa heistä monia. (Ed. Joenpalo: Neljän vuoden ajan on leikattu valtionosuuksia!)

Arvoisa puhemies! — Aivan kuten ed. Joenpalo sanoi, neljän vuoden ajan jouduttiin leikkaamaan kovalla kädellä kuntien valtionosuuksia, ei toki näin kovalla kädellä kuitenkaan, ja tavallaan

niitten vuosien aikaan ns. tyhjät kyllä puristettiin pois. — Kaiken tämän jälkeen nyt näin mittaviin leikkauksiin meneminen näin toteutettuina ja näin kohdennettuina on kova juttu, joka tuntuu ja näkyy niissä kohteissa, mitkä äsken osoitin, eli sekä palveluiden käyttäjien että tuottavan henkilökunnan vaikeuksissa ja ongelmissa.

Sinänsä tämä ratkaisu on linjassa hallituksen muiden toimien kanssa. Tämäkin esitys jakaa kansaa kahtia sekä sosiaalisesti että alueellisesti. Sosiaalisesti niiltä kansalaisilta, jotka eivät tarvitse kunnan välttämättömyyspalveluita, ei palveluiden heikkeneminen juuri mitään vie. Mutta toisaalta sosiaalisesti ne, jotka näitä palveluita tarvitsevat, ynnä kuntien mainittu henkilökunta, ovat menettäjiä, sosiaalisen, sanoisinko, epäoikeudenmukaisen kohdentamisen uhreja tai kohteita. Näiltä osin tämä esitys, mikä nyt on käsiteltyssä, on linjassa monien muiden hallituksen saman sukuisten esitysten kanssa.

En jatka enempää asian tästä puolesta. Totean vain lopuksi sen, että kun kaiken lisäksi kuntien valtionosuuksien leikkausten suurin alueellinen kohtaanto sattuu monta kertaa samalle maantieteelliselle alueelle kuin elintarviketalouden leikkaukset, sosiaalisten tulonsiirtojen leikkausten pääpaino ja aluetukien suurimmat leikkaukset, on näiden kaikkien leikkausten yhteiskohtaanto tietyille osalle Suomea todella rankka ja raju. Voidaankin mielestäni arvioida perustellusti, niin kuin tohtori Törmän tekemä tutkimuskin osoitti, että ollaan menossa vaiheeseen, jossa alueellinen eriytyminen, erilaistuminen, etten sanoisi eriarvoistuminen, niin on sanottavakin, on kiihtymässä tilanteessa, jossa EU:n jäsenyydessä myös Suomen omin toimin tulisi kaikin tavoin päinvastoin vaalia alueellisen oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvoisuuden asiaa. Meille käy tämmälleen päinvastoin. Tämä kaikki tapahtuu myös tilanteessa, jossa samaan aikaan hallitus on viemässä Suomea Emun kolmanteen vaiheeseen, prosessiin, joka merkitsee polarisoitumisen lisääntymistä entisestäänkin, heikkojen heikentymistä ja vahvempien vahvistumista, myös alueellisessa mielessä juuri tätä.

Arvoisa puhemies! Ed. Manninen esitti perustelut sille, että keskusta tässä asiassa ei esitä hylkyä, vaan äänestää tyhjää. Tämä on paikallaan juuri syistä, mitkä hän esille toi. Yhtä kaikki niin huono tämä leikkaus sekä sosiaalisesti että myös alueellisesti on, että sietäisi sinänsä tulla hylätyksi, mutta niistä syistä, mitkä ed. Manninen esille toi, kerrottu menettely on perusteltu ja paikallaan.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Täällä on paljon pohdittu valtion ja kuntien välistä kustannustenjakosuhdetta, ja kyllä tältä paikalta on ensinnäkin todettava, että vastuu kansalaisten palveluista on yhteinen. On syytä muistuttaa mieliin, että kun valtio on velkaantunut 350 miljardia markkaa ja kunnat noin kymmenesosan siitä, niin väistämättä yhteisten palvelujen tuottamiseen liittyvät kustannuspaineet kohdistuvat kuntatalouteen. Sille ei mahda mitään. Eihän se hyvältä tunnu, eikä varmaan missään kunnassa sitä kiittäen tervehditä.

Mutta jos katsoo kuntatalouden tilaa vähän tarkemmin, niin en syyllistä niitä kuntia, jotka näissä olosuhteissa ovat alentamassa tai alentaneet veroäyrinsä hintaa. Kaiken kaikkiaan kuntien veroäyrien korotuspaineet ovat vähentyneet. Kuntatalous on selvästi vahvemmassa ja paremmassa kunnossa kuin valtiontalous. Kuntien pitäisi tässä ajassa kyetä työllistämään entistä paremmin. Yhdyn ed. Pekkarisen näkemykseen siitä, että tekemätöntä työtä kunnissa on erittäin paljon. On epäloogista rationalisoida siinä määrin henkilökuntaa, että työssä olevat nääntyvät ja kortistossa oleva väki turhautuu kotosalalla. Ei tässä kaiken kaikkiaan ole mistään maailmanlopun meiningistä kysymys, mikään kunta ei joudu kohtuuttomaan asemaan. Muutokset eivät ole niin dramaattisia, kuin eräissä puheenvuoroissa on annettu ymmärtää.

On syytä myös kiinnittää huomiota siihen, että nyt oikaistaan sellaisia tekijöitä, jotka ovat pitkään eräällä tavalla sortaneet epäoikeudenmukaisesti eräitä kaupunki- ja kuntatyyppejä. Voidaan pohdiskella, olisiko pitänyt oikaista jo huomattavasti aikaisemmin.

Mistä yhteiskunnalliset uudistukset ovat alkaneet, kun niitä on lähdetty tekemään? Ed. Pekkarinen ei maininnut valtakunnan osaa eikä kuntia kovin paljon nimeltä, mutta rohkenen tulkita ja lukea myös hänen puheensa rivien välistä, että hän tarkoitti Kehä kolmosen ulkopuolisia alueita, voisiko sanoa: ikään kuin kehitysalueita. Kansanterveystyöuudistus ja peruskoulu-uudistus esimerkiksi lähtivät aina pohjoisesta kohti etelää. Kun ne tulivat Etelä-Suomen taajamiin, aina vauhti hidastui, lähestulkoon loppui. Rahat loppuivat siihen, kun alkoi olla eteläisen Suomen aika. Liikennepoliittikkaa meillä on tehty myös siltä pohjalta, että siellä on komeat tiet, missä ei ole autoja. Nyt oikaistaan tässä valtion ja kuntien välisessä clearingissa tilannetta niin, että ne kunnat, jotka ovat olleet epäoikeudenmukaisen

kohtelun kohteena, saavat hivenen paremmin oikeutta kuin ovat tähän asti saaneet.

Senhän me kaikki tiedämme, että tähän kaiken on syynä vain jättäytyttömyys. Jos työttömyys saadaan alenemaan, kuntatalous voi nykyistään paremmin ja tämä heijastuu kaikkiin kuntiin. Työllistämistoimenpiteetkin ovat Etelä-Suomessa laskettuina markkaa per työllistettävä vain kymmenesosa siitä, mitä ne ovat esimerkiksi maan pohjoisemmissa osissa. Tämäkin asia tulisi ottaa huomioon. Valtion menojen säästöt eivät suoraan vaikuta sillä tavalla, että kunnissa olevat menettävät työpaikkojaan, vaan valtiontalouden säästöohjelmalla luodaan myös edellytyksiä sille, että maahan ylipäänsä alkaa syntyä työpaikkoja. Markkinat alkavat luottaa siihen, että hallitus hoitaa asiat ja asiat ovat hoidossa, ja silloin lähtee myös talous elpymään ja syntyy työpaikkoja yksityiselle sektorille. Tämä jää aivan liian usein taka-alalle.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Pekkariselle toteaisin, että eihän tämä ole ensimmäinen kerta, kun kuntien valtionosuuksia leikataan. Ahon hallituksen aikana leikkaukset tapahtuivat todella huonoon aikaan siinä tilanteessa, kun kuntien verotulot pienenevät ja taloudellinen lama ahdisti kuntia monella tavoin. Toden totta on todettava jo rehellisyyden nimissä, että nämä leikkaukset tapahtuvat aikana, jolloin kuntien talous on parantunut. Siitä on osoituksena tietysti se, että useat kunnat ovat alentaneet veroäyriään, 34 kuntaa. Tämä on osoituksena todella siitä, että kunnat ovat paremmassa tilanteessa. Ehkä juuri kiitos Ahon hallituksen kunnat todella ottivat lusikan kauniiseen käteensä ja sopeuttivat menonsa siihen tilanteeseen.

Vielä ed. Pekkariselle olisin todennut sen, että Ahon hallituksen leikkausten takia kunnat joutuivat potkimaan kallisarvoista henkilökuntaansa pellolle. Tänä päivänä useimmissa kunnissa on pystytty tekemään suunnitelmia siitä, että henkilöstöstä pidetään kiinni ja pystytään ottamaan varahenkilöstöä, sijaishenkilöstöä, jopa lisäämään henkilökuntaa. Viime kerralla todettiin keskustan piiristä, että kunnat saavat itse hoitaa taloutensa ja hoitakaa paremmin, jos ette pysty näistä leikkauksista selviämään. Nämä kunnat, jotka nyt ovat hoitaneet taloutensa paremmin, varmasti selviävät näistäkin leikkauksista.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Opposition mukaan, kun tämän päivän aikaisempia

keskusteluja on kuunnellut, ollaan siinä tilanteessa, että maa on tuhattu, eläkeläisiltä on viety viimeinenkin roponen ja sairaan ihmisen taloudellinen turva on nyt vihdoinkin ja viimein lopullisesti romutettu. Arvio ei tietenkään pidä paikkaansa. Tietysti eläkeläisten tilanne on monella tavalla vaikea. Se on ollut jo edellisen hallituksen aikana. Nimenomaan pieneläkeläisten asemaan ja kansaneläkkeen perusosan poisleikkaamiseen ajan mittaan eläkevähenteisenä liittyy luonnollisesti epäoikeudenmukaisuutta. Kuitenkin käydyn keskustelun perusteella on monilla vuosia kansaneläkkeen perusosaa saaneilla kansalaisillemme käsitys, että pohjaosa 445 markkaa vietään kerralla ja hetkessä, nimenomaan 1.1.96. Tämän väärän käsityksen aikaansaaminen on ehkä ollutkin oppositiopuhujien viestin tarkoituksena.

Mitä tulee valtionapuihin kunnille, vuonna 94 ne olivat yli 40 miljardia, nyt niitä siis leikataan. Kuitenkin kuntien verotulot vuonna 95 on arvioitu noin 51 miljardiksi markaksi. Esimerkiksi Kotkassa ne tulevat olemaan kuluvana vuonna noin 53 miljoonaa markkaa arvioitua suurempia. Monien muiden kaupunkien kohdalla tilanne on vielä selkeämmin ennakoitun arvion ylittävä, esimerkiksi Vaasassa noin 100 miljoonaa markkaa.

Todellisuudessa kuntien menettely ja toiminta esimerkiksi kuntainliitoissa ja sairaanhoitopiireissä on ollut varsin ongelmallista jo vuosia. Monien sairaanhoitopiirien toiminta on ollut vaikeata ja vaikeutunut. Potilaiden hoito osastokulujen tuloksena on tasoltaan laskenut. Tämä on ollut seurausta kuntien säästötoiminnasta. Kunnat ovat tehneet tätä, vaikka niiden ei olisi ollut pakko. Sairaaloitten hoitotaso onkin maassamme viime vuosien aikana tältä osin heikentynyt. Aivan oikein, tässä ovat kärsineet sekä henkilökunta hiostamisen tuloksena että potilaat ja heidän omaisensa. Kunnat ovat samaan aikaan rahastoineet rahojaan ja maksaneet velkojaan ja tekevät sitä tälläkin hetkellä. Samalla ne siis säästävät esimerkiksi sairaanhoidossa ja sosiaalitoimessa.

Leikkausjonot maassamme ovat pidentyneet. Esimerkiksi tällä hetkellä maassamme on noin 23 000 kaihileikkauspotilasta odottamassa näön palauttavaa leikkausta. Samaan aikaan esimerkiksi keinoivelkirurgia on mennyt takaisinpäin kohti menneisyyttä. Uuden nivelen sijasta tarjotaan potilaille aspiriiniä ja keppi-linjaa. Erityisesti psykiatriset sairaalat ovat jo vuosia olleet säästön kohteina. Psykykkisistä sairauksista kärsivät

potilaat ovat tämän erityisen voimakkaasti tunneet, eivät vain nahoissaan vaan usein maksa-neet sen elämällään. Suomessakin on toteutettu nk. Manhattan-mallia eli ihmiset on pantu kävelemään ulos sairaaloista. Sairaaloita on lopetettu, niiden toimintaa vähennetty ja potilaita siirretty usein avohoitoon, johon he lääketieteellisin perustein eivät olisi kuuluneet.

Väitän, että kunnat pystyvät hoitamaan keskimäärin vastuunsa huolimatta valtionosuuksien kaventamisesta. Niiden kuntien taloudesta, joilla on todellinen hätä, niitäkin on, on valtiovallan erikseen huolehdittava. Tätä edellyttää hallitusohjelmakin.

Ed. K a n k a a n n i e m i: Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen mainitsi edellisen hallituksen leikkauksista ja moitti niiden ajoitusta. Se oli varmasti kuitenkin täysin virheellinen väite, sillä silloin piti leikata myös.

Mutta miten kunnat ovat selvinneet, niin kyllä se on tapahtunut viime vuosina niin, että investoinnit ovat pudonneet alle puoleen aiemmasta tasosta. Jopa alle laskennallisten poistojen on investointien taso, mikä näkyy työttömyytenä. Palkkoja on alennettu muun muassa ja näin kuntien taloutta pantu kuntoon. Tällainen menettely ei kuitenkaan voi mittaamattomasti jatkua. Kuntien rakennukset rapistuvat, ja työttömyys pysyy korkeana. Juuri tätä linjaa te nyt tällä ylisuurella, tuhoavalla leikkauslinjalla olette viemässä eteenpäin. Mitä ajattele-kaan sosialidemokraateista ja vasemmistoliitosta joku ktv:läinen matalapalkkainen tänä päivänä, voi vain ajatella ja miettiä täällä hiljaa mielessään.

Ed. Tiisanen totesi tuossa lopuksi, että kyllä kunnat selviävät. Varmasti kunnat selviävät, mutta heikoimmassa asemassa olevat kuntalaiset ja kuntien palveluksessa olevat ilmeisesti tulevat selviämään erittäin huonosti.

Ed. L u h t a n e n: Arvoisa puhemies! Niin juuri, Ahon hallituksen aikana investoinnit pysähtyivät, mutta nyt kun taloudellinen toimeliaisuus ja tilanne on aivan toinen, investoinnit ovat lähteneet käyntiin ainakin niissä kunnissa, jotka ovat hoitaneet asiansa kunnolla eli sillä tavalla, kuin te juuri viime kaudella kehotitte. Sitten vielä ylimääräinen piristysruiske on tullut kunnille siitä, kun hallituksen työllisyysohjelman mukaisesti kunnille annettiin suorastaan ylimääräinen lahja työttömyysvakuutusmaksujen alenemise-na.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Räsänen ed. Kankaanniemen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään kuntien valtionosuuksien järjestelyjä vuonna 1996 koskevan lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti selvittää leikkauksen vaikutuksen kunnittain ja ryhtyy tarvittaviin tukitoimiin, että kaikille kansalaisille asuinkunnasta riippumatta taat-taisiin tasa-arvoisesti tasokas perusopetus ja so-siaali- ja terveyshuollon peruspalvelut."

Ed. Manninen on. ed. Väistön kannattama ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Edus-kunta edellyttää, että hallitus seuraa kuntien valtionosuusleikkausten ja järjestelmämuutoksen vaikutuksia kuntien talouteen. Mikäli leikkaukset vaarantavat vaikeimmassa taloudellisessa asemassa olevien kuntien mahdollisuudet tarjota kuntalaisille riittävät peruspalvelut, eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kuntien harkinnanvaraisten valtionavustusmää-rärahojen lisäämiseksi kansalaisten yhdenvertai-suuden turvaamiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä teke-mässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Nyt on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Räsänen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Räsänen ehdotus "ei".

Toinen varapuhemies: Äänestyk-sessä on annettu 100 jaa- ja 43 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 55. (Ään. 7)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Mannisen ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Mannisen ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 98 jaa- ja 42 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 57. (Ään. 8)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Eduskunta yhtyy hallintovaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi valtion virkaehtosopimuslain 3 a ja 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 113/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 9/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi merenkululaitoksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 159/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 3/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi yksityisistä teistä annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 55/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 4/1995 vp
Suuren valiokunnan mietintö 1/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. S a a p u n k i: Arvoisa puhemies! Sanon heti alkuun, ettei tämä puhe niin kovin pitkä ole, joten varmaan jaksatte tämän kuunnellakin. Onneksi on näin paljon kuulijoita, äsken oli lopussa melko vähän.

Alkuperäinen hallituksen yksityistielakiesitys aiheutti maassamme lakiesitystä vastustavan kansanliikkeen. Sen me jokainen tulimme havaitsemaan. Lähetystöjä kävi eduskunnassa, ja ympäri Suomea pidettiin palavereita. Leimaa-antavaa kansanliikkeelle oli se, että sen toimintapohja ei syntynyt poliittisesta kasvualustasta, vaan selvästä huolesta kansallisomaisuudeksi luonnehdittavan yksityistieverkon tulevaisuuden kunnosta.

Lain toisen käsittelyn yhteydessä toin esille liikennevaliokunnan näkemykset hylkäysesitykseen johtaneista taustoista, joten en lähde tässä yhteydessä enää noita asioita toistamaan. Hylkäysesityksemme tuli torjuttua toisessa käsittelyssä ed. Kuisman kompromissiesityksen johdosta. Vaikka olin tuolloin ja myös edelleen olen sitä mieltä, että hylkäysvaihtoehto olisi paras, annoin toisessa käsittelyssä tunnustusta myös ed. Kuisman esitykselle.

Totesin myös, että valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolla on kyllä mahdollisuus, jos tahtoa riittää, osoittaa yksityisteille varoja liikenneministeriön raamin sisältä. Ed. Kuisman nyt käsittelyn pohjana oleva lakiesitys antaa mahdollisuuden kyseiseen menettelyyn.

Nyt olen saanut kuulla, että liikennejaostolta ei löytynyt tahtoa rahojen osoittamiseksi yksityisteille. Tästä olen äärimmäisen pettynyt ja sen johdosta ehdotan edelleen lakiehdotuksen hylkäämistä suuren valiokunnan pohjaesityksen mukaisena. Mikäli liikennejaosto olisi ohjannut esimerkiksi moottoriteiltä rahaa yksityisteille, ed. Kuisman vaihtoehto olisi tullut hyväksytyksi yksimielisesti tässä salissa; niin ainakin luulen.

Mikäli hylkäysesitykseni ei menisi jostakin ihmehen syystä läpi tässä salissa, niin hallitukselle jää ainoaksi kasvopesumahdollisuudeksi osoittaa rahoja yksityisteille heti ensimmäisessä lisätalousarviossa. Tämän mahdollisuuden toki ed. Kuisman kompromissiesitys antaa, hallituksen esitys ei antanut. Mikäli näin ei tule tapahtumaan, näen jo silmissäni varsinaisen puomisodan käynnistyvän runsaslukuisine oikeudenkäynteineen tässä maassa. (Ed. Tiuri: Sehän lisää töitä!) — Juristeille se lisää töitä, kun puomisota alkaa, ei muille.

Oma kuukausia kestänyt kujanjuoksuni yksityisteiden valtionapujen puolustamiseksi on nyt tältä erää päättymässä. Tuosta kujanjuoksusta opin ainakin sen, että valiokuntatasolla voidaan vielä tässä talossa käsitellä asioita asioina eikä pelkkinä poliittisina pelinappuloina. Kunnioitan suuresti sitä, että valiokuntamme henkistä ilmastoa voidaan verrata vaikkapa hyvään perheilmastoon, eikä se tarkoita sitä, että olisimme kaikista asioista samaa mieltä.

Ed. Lindén: Arvoisa puhemies, hyvät edustajat! Valitettavasti liikennevaliokunnan puheenjohtaja Saapunki teki hylkäysehdotuksen tälle lakiesitykselle. Viime päivinä olemme keskustelleet täällä salissa hyvin monista vaikeista säästöpäätöksistä. Yksikään näistä päätöksistä ei ole ollut helppo, ei myöskään tämä yksityisteiden valtionosuusjärjestelmäkysymys.

Täytyy kuitenkin koko ajan muistaa, miksi olemme näitä päätöksiä nyt ja tässä tekemässä. Emme elä vain tätä päivää emmekä huomista, vaan tavoitteenamme tulee olla sen, että tulevaisuudessakin tässä maassa voidaan tarjota kestävä perusturvaverkko. Huolimatta näistä säästöpäätöksistä, joita olemme jo tehneet ja tulemme vielä tekemään, olen sitä mieltä, että meillä täällä Suomessa on edelleen hyvä perusturvaverkko.

Kuten liikennevaliokunnan puheenjohtaja totesi, valiokunta käsitteli hyvin perusteellisesti tätä valtionosuusjärjestelmää. Yksityisteiden valtionosuudet eivät ole sosiaaliturvaa, mutta tärkeä osa peruspalvelujamme. Kysymys on mielestäni vahvasti kuntien ja valtion työnjaosta tässä laissa. Edellisessä laissa keskusteltiin hyvinkin tarkkaan kuntien valtionosuusjärjestelmästä ja siihen tulevista leikkauksista.

Tarvitsemme näitä yksityisteitä, tai paremmin niitä voisi kutsua kyläteiksi tai paikallisteiksi. Näillä tiellä on monenlaisia käyttäjiä tässä valtakunnassa. Niin kauan kuin tukeaan näille teille on valtion taholta tullut, se on ollut erittäin edul-

linen tapa yhteiskunnalle huolehtia perustieverkosta. Valtion panos on ollut viime vuonna noin 30 prosenttia, ja tiekunnat ovat huolehtineet lopusta. Kunnat ovat tietysti mielessä käyttäneet hyväksi nykyistä järjestelmää ja suunnanneet omaa tukea niille teille, jotka eivät ole päässeet valtionosuuden piiriin.

Näiden teiden kunnossapito on myös hyvin työllistävää, ja se pitää tänä päivänä muistaa. Tuskin olen aivan väärässä, jos väitän, että se on työllistävämpää kuin uusien teiden rakentaminen. Tämän vuoden alusta myös tieosuuskunnat ovat maksaneet teiden kunnossapidosta arvonlisäveron valtiolle.

Viime vuosien aikana on kuitenkin tasaisesti leikattu sitä summaa, joka on suunnattu yksityisteiden valtionosuuteen. Varakkaammat kunnat ovat siirtäneet kustannuksia itsensä huolehdittavaksi, ja näin ovat tehneet jo jotkut kunnat ensi vuodenkin osalta. Muun muassa Espoo ja Vantaa ovat tehneet päätöksiä siirtää määrärahoja enemmän kunnan budjettiin huolehtiakseen yksityisteistä.

Oikeudenmukaisuutta on peräänkuulutettu kovasti, kun olemme tässä salissa tästä lakiesityksestä keskustelleet. Mielestäni nykyinen järjestelmä ei ole enää oikeudenmukainen, varsinkin kun näitä summia on jatkuvasti pienennetty. Harkinnanvaraa tuen jaossa ei ole ollut, vaan sitä on suuntautunut niin Espoon ja Vantaan kuin hyvin köyhienkin kuntien yksityisteille.

Kiinnittäisin huomiota liikennevaliokunnan mietinnön perusteluihin, joissa edellytetään, että kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä selvitetään mahdollisuus kuntien valtionosuusjärjestelmässä ottaa huomioon sellainen kriteeri, jossa huomioitaisiin kuntien ns. yksityistiet. Tällöin mielestäni on mahdollisuus saada yhteiskunnan tukemaan kunnossapitoon oikeudenmukaisuutta.

Valitettavasti vain ilmeisesti ensi vuosi on väli-vuosi, niin kuin liikennevaliokunnan puheenjohtaja totesi. Rahaa ei ilmeisesti tähän nyt ehdolliseen tukimuotoon valtion budjettiin ole tulossa. Mutta toivomme valiokuntana, ja uskon, että niin tekee oppositiokin, joka nyt ehdottaa tämän lain hylkäämistä, että pikaisesti ensi vuoden aikana Kosken työryhmässä todellakin huomioidaan tämä tiekysymys ja muistetaan, että tiet ovat yksi tärkeä osa peruspalveluja, joista myös huonomman kantokyvyn kuntien tulee pystyä huolehtimaan.

Uskon, että näin todellakin saadaan oikeudenmukaisempi järjestelmä. Silloin ne vähäiset

rahat, joita yhteiskunta, niin valtio kuin kunnatkin, enää pystyy suuntaamaan peruspalveluihin, pystytään suuntaamaan huomattavasti oikeudenmukaisemmin kuin nykyisellä järjestelmällä.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Miten on mahdollista, että yksityisteiden valtionavun poistaminen tuli hallitusohjelmaan? Minulla on sellainen käsitys, että hallitusneuvotteluissa asiassa kävi niin, että siitä ei oikein kukaan ymmärtänyt mitään. Joku virkamies, joka on jo vuosia tällaista ratkaisua hakenut, ujutti sen tekstiin. Kaiken lisäksi kävi niin, siltä ainakin minusta näytti, että liikenneministeri ei edes tiennyt, mitä yksityistiet ovat, ainakaan aluksi, ehkä hän nyt jo ne tietää. Siitä lähti liikkeelle tällainen täysin järjettömän tilanteen syntyminen.

Liikennevaliokunta yritti korjata tilannetta, mutta ei siinä sitten valitettavasti ole onnistuttu. Tämähän olisi vielä ollut hoidettavissa valtiovarainvaliokunnassa, mutta sielläkin on joku patologinen, maaseutua tympeästi karsastava tyyppi ilmeisesti ollut, joka tämän rahan esti tulemasta valtiovarainvaliokunnan päätöksellä budjettikorjauksiin ja joka täällä kohta käyttää puhevuoron, arvaan.

Näin ollaan tilanteessa, jossa rahaa ei tule. Laki on mahdollistamassa rahat, mutta kun ei ole velvoitetta, niin rahaa ei tule. Velvoite tulee, jos täällä hylätään tämä yksi sana eli "voidaan". Siitähän täällä nyt äänestetään: Joko tulee antaa rahaa tai voidaan antaa rahaa. Sitten täytyy rahaa ruveta löytämään. Sen takia minäkin päädyn kannattamaan ed. Saapungin ehdotusta, että hylätään tämä huononnuksesitys ja mennään sitten liikennevaliokunnan linjaan.

Ed. Mölsä: Arvoisa puhemies! Nyt käsitteilyn pohjana oleva suuren valiokunnan mietintö on toki parempi kuin hallituksen alkuperäinen esitys. Mahdollistaahan se tämän valtionavun antamisen yksityisteille. Mutta kuten täällä todettiin, ne viestit, jotka valtiovarainvaliokunnasta tulivat, ovat sen kaltaisia, että rahaa tälle momentille ei tule tulemaan. Käytännössä tämä osoittaa, että niitä monia viestejä, jotka tämän lain käsittelyn yhteydessä ovat tulleet, hallituspuolueiden edustajat eivät ole kovin paljon noteeranneet. Tämähän ei välttämättä olisi merkinnyt budjetin paisuttamista, vaan varat tähän tarkoitukseen olisi voitu ohjata myös budjetin sisäisiin siirroin. Tätäkään ei kuitenkaan ole haluttu tehdä.

Kun tätä viestiä ja liikennevaliokunnan kan-

taa ei ole otettu huomioon, kannatan ed. Saapungin tekemää hylkäysesitystä.

Ed. Rajamäki: Herra puhemies! Ensinnäkin yksityistieavustusta koskevan lain kumoamisesitys hallitusohjelmassa on todella ollut kaavamainen, ja sen vaikutuksia ei ole neuvotteluissa ja valmisteluissa arvioitu. Siitä varmasti täällä vallitsee varsin laaja yksimielisyys. Yksityisteillä on todella tieverkkojen kannalta hyvin keskeinen merkitys, metsäteollisuuden kannalta ja tietysti jokamiehenoikeuksiin liittyen. Meillähän on yli 50 000 kilometriä tätä tieverkostoa ja eniten Savo-Karjalan tiepiirin alueella, peräti 10 050 kilometriä. Äskен liikennevaliokunnan puheenjohtaja, huolimatta aikaisemmasta historiasta ja vakuutteluistaan, lähestyi kyllä hyvin opposition kansanedustajan roolia menemällä liikennejaoston selän taakse.

Tässä on kyllä syytä tuoda esille selkeästi, että liikennevaliokunnan ja liikenneministeriön välinen prosessi, menemättä yksityiskohtiin, on sinänsä onneton. Se johti siihen, että kun haluttiin pitää entinen laki pystyssä, niin se tietysti tarkoitti sitä, ettei tähän asiaan ainakaan sillä tavalla mitään rahaa hankittu. Liikenneministerin joustavuutta todella kyllä henkilökohtaisestikin olisin kaivannut näissä neuvotteluissa, joista olen kyllä informoitu ja joita liikennevaliokunta kävi.

Tässä tilanteessa on todella vaarana, että syntyy kohtuuttomia kustannuksia pysyväälle asujaimistolle ja toiseksi jääkauden siirtolohkareet saattavat myös lähteä vaeltelemaan ja aiheuttavat huomattavia haittoja.

Toisaalta tässäkin järjestelmässä näkyy, että edellisenä hallituskautena, vähän kuin maatalouslomituksessa ja monissa muissa, annettiin aika löysästi mennä eteenpäin. Ei tehty vastaavalla tavalla kuin muilla sektoreilla vähäisten voimavarojen uudelleensuuntamisia. Jos nyt ajatellaan esimerkiksi tätä systeemiä, tämä olisi pitänyt pelastaa, kiintiöidä, varmistaa ja valaa betoniin, niin että pysyväälle asujaimistolle maaseudulla olisi turvattu avustus erityisesti merkittävimpien läpikulkuteiden, jäteiden ym. osalta. Olisi otettu kesämökkiläisiltä ja muulta tilapäiseltä asujaimistolta avustukset pois. Itsekin tiedän jätteitä, joissa on viisi osakasta. Tämä merkitsee 1 500 markkaa per talo pysyvässä asujaimistossa kustannusten nousua, ja ne ovat aika kohtuuttomia tältä osin.

Liikennejaosto puuttui asiaan jo ennakoiden. Kun hallitus lisätalousarviossaan alkukesästä erehtyi mainitsemaan, että se aikoo antaa halli-

tusohjelman mukaisen yksityistieavustuksia koskevan lain kumoamisesityksen, me otimme kesän lisäbudjettiin lausuman, jossa edellytettiin purettavien siltojen, yksityistielossien ja vastaavalla tavalla ylläpitäjälle kustannuksiltaan kohtuuttomien yksityisteiden avustamiseen määrärahaa. Tämän mukaisesti talousarvioesitykseen sisältyy momentti, jossa on vain 4 miljoonaa, mutta vain purettavia siltoja ja yksityistielosseja varten.

Samalla tavalla tulisi nyt todella tämä esitys, joka täällä on suuren valiokunnan jäljiltä, konkretisoida määrärahoilla. Kun täällä puhutaan, että liikennejaostolla ei ollut halua ottaa perustienpidon tai kehittämishankkeiden puolelta — en tiedä, mitä puheenjohtaja ajatteli, kenties jopa 100:aa miljoonaa markkaa — voin kyllä todeta, että edustajat, jotka täällä olivat sitä mieltä, että siellä on ehtymättömästi rahaa, tulevat järkyttymään lähiviikkoina ja -kuukausina, kun paljastuu, mitä merkitsee, jos pysytään tiepuolella muun muassa vuoden 1996 rahoitustasossa. Monta hankettanne, joiden olette kuvitelleet tällä vuosituhanella toteutuvan, tulee siirtymään ensi vuosituhanelle.

Liikennejaosto on mietinnössään, joka on läpäissyt valtiovarainvaliokunnan ensimmäisen käsittelyn, erittäin voimakkaasti puuttunut tähän kysymykseen, jotta perustienpidon rahoja saataisiin lisää. Sieltä ei valitettavasti ole pelivaraa löytymässä. Sen sijaan liikennejaosto kyllä toivoo, että sen kannanotto, joka nyt valtiovarainvaliokunnassa on toki kesken — eikä ole ehkä kohtuullista ryhtyä ponsia esittelemään — läpäisisi valtiovarainvaliokunnan ja eduskunnan. Se antaa pohjaa — ja hallituspuolueissa olen olettanut sitä tahtoa erittäin paljon olevan — toimia määrätietoisesti lisäbudjetista saatavien varojen suhteen.

Mainittakoon vielä selvyyden vuoksi, että liikennevaliokunnan ja liikenneministerin hakausta epäonnistuminen tässä asiassa merkitsi sitä, että hallituksen taholta ilmoitettiin, että tässä vaiheessa liikennejaosto tai valtiovarainvaliokunta ei ota tähän tarkoitukseen budjettiin varoja. Se olisi siinä neuvotteluprosessissa pitänyt varmistaa, mitä lain käsittelyn yhteydessä tehtiin. Uskon kyllä liikennevaliokuntaa siinä, että liikenneministeri ei riittävää joustavuutta tässä neuvotteluvaiheessa osoittanut. Mutta kuten sanottu, tänne budjetin yhteydessä tuleva lausuma toivon mukaan johtaa siihen, että pääsemme asiassa etenemään.

Toinen asia on sitten se, että meillä on myös sellaisia yksityisteitä, joilla alkaa olla yleisen tien

status. Niitä löytyy hyvin paljon eri puolilta maata. Tällä hetkellä vain 100—200 kilometriä yksityisteitä muutetaan paikallisteiksi. On myös nopeatettava sellaisten teiden statuksen tarkistamista, jotka eivät ole enää luonteeltaan yksityisteitä. Tämä on omalta osaltaan myös tietysti vaikuttamassa asiaan.

Mutta kuten sanottu, eduskunnan tulee varmistaa, että tässä vaiheessa rahattomaksi jäävä laki, oli se sitten liikennevaliokunnan ”Paulin puumerkki”, kuten Koillismaan lehdet kirjoittivat pääkirjoituksissaan, joka oli siis tyhjä toimenpide, koska siihen ei ainakaan rahaa olisi löytynyt, tulee saamaan rahaa lisäbudjeteissa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Valitettavasti on todettava, että ns. Kuisman malli on myös kelvoton, ja siksi se on syytä hylätä. Se ei turvaa valtion tukea yksityisille, kuten olisi aivan kohtuullista alueellisen ja sosiaalisenkin oikeudenmukaisuuden vuoksi. Ei nykyisessä järjestelmässä sellaisia vikoja ole, etteikö sitä voisi jatkaa. Jos vikoja on, ei järjestelmää tarvitse tällä tavalla ajaa alas.

Tämän asian yhteydessä ovat niin hallitus kuin eduskuntakin näytelleet niin ala-arvoisen näytelmän, että hävettää erityisesti hallituksen puolesta. Mutta hallitus kantaa oman häpeänsä itse. Eduskunnan puolelta tämä on mennyt myös hyvin ala-arvoisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan tulee nyt mielestäni, jos lakiehdotus tulee kuitenkin hyväksytyksi, mitä en toivo, siirtää esimerkiksi 100 miljoonaa markkaa moottoritierahoista — kai siellä niitä on, kun hallitus rakastaa moottoriteitä niin kovasti — yksityisteiden avustamiseen.

Voin vielä lohduttaa, että jos valiokunta ja eduskunta siirtävät 100 miljoonaa markkaa nyt yksityisille moottoriteistä, uskoakseni hallitus ensimmäisessä lisäbudjetissaan esittää moottoriteille sen puuttuvan 100 miljoonaa markkaa. Niin innolla tämä hallitus niitä isoja hankkeita on ajamassa. Silloin koko tierahoitus pysyisi entisellä tasolla tai kasvaisi tätä kautta.

Tärkeää on nyt, jos asia menee huonolla tavalla läpi, että tähän todella löytyy rahaa, jolloin sana ”voidaan” jää siinä mielessä merkityksettömäksi, että yksityistieverkon kunnossapidosta ja ylläpidosta merkittävänä kansallisomaisuutena pidetään edelleen huolta.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Tietenkin tämäkin sinänsä aika pieni asia, joskin tärkeä,

osoittaa sitä, että tästä maasta puuttuu edelleen kokonaisvaltainen liikennepolitiikka.

Tietenkin pitää muistaa se, että on aika pientä rahasta kysymys, enimmillään 100 miljoonasta. Hallitus lisätalousarviossaan käynnisti uusia moottoritiehankkeita, jotka maksavat yli 1 000 miljoonaa, joten se säästöistä. Nythän me olemme voineet nähdä, että pendolino-junayhteys Turkuun on avattu. Kun olen selvittänyt, paljonko se on maksanut, se on maksanut 2 500 miljoonaa. Sinänsä se on varmaan tarpeellinen hanke, mutta se antaa vähän taustaa sille, millä tavalla näitä investointeja käytetään. Liikenneinvestoinneille on sinänsä ollut tarpeita, mutta kysymyksenä ei ole mistään säästämistä, jos ei yksityisille löydy rahaa. Nämä ovat ehkä jopa enemmän työllistäviä kuin moottoritiehankkeet tai eräät muut sinänsä tarpeelliset liikennehankkeet. Täytyy muistaa, että maaseudulla asuu paljon ihmisiä, on tuotantoa jne.

Valiokunta oli päätyvässä ehkä yksimielisestikin aikoinaan kompromissiin, joka syntyi. Silloin liikenneministeri sen toteutumisen esti. Nyt valiokunta otti hylkäävän kannan ja liikenneministeri on taipunut ja asiasta on tullut enemmän poliittinen eli oppositio äänestää vastaan. Luulen, että hallituskin taitaa olla tyytyväinen, kun asiasta saadaan kunnan äänestys. Ehkä se on tätä meidän normaalia poliittista kulttuuriamme.

Toteaisin vielä lopuksi, että sinänsä tämä ei ole mikään vaihtoehto kipeille sosiaalileikkauksille. Päinvastoin investoimalla liikenteeseen ja vaikka yksityistehin suositaa työllisyyttä ja toimeleaisuutta ja sitä kautta vähennetään sosiaalileikkausten tarvetta.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa puhemies! Yksityistielain rahat ovat vain järjestelykysymys tai sanoisin pikemminkin arvokysymys. Tieliikenteeltä tulee erilaisia veroja noin 20 miljardia markkaa, ja tästä uusien teiden sekä entisten hoitoon käytetään vain noin 35–40 prosenttia, eli rahaa menee muualle. Kun valtion markat häviävät tietyiltä yksityisteiltä, se aiheuttaa tienpidossa ongelmia ja vaarantaa myös monet ihmisuhteet, ja ne tulevat vahingoittumaankin. On todella murheellista, että näyttää tapahtuvan suuri vahinko pienen rahan takia.

Olen lain hylkäämisen kannalla.

Ed. K o m i : Herra puhemies! Ed. Rajamäki otti esille sen, että vakituisen asutuksen ulkopuolella olevat teiosakkaat voitaisiin jättää kuntien

tieavustuksen ulkopuolelle. Se on aika mielenkiintoinen näkökanta, ja jos se lainsäädännöllisesti olisi mahdollista, tätä kautta voitaisiin päästä asiassa eteenpäin.

Varsinaisen puheenvuoron haluaisin käyttää lossiasista. Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto on ottanut tähän tietääkseni kannan, että saarista, joista ei ole muuta liikenneyhteyttä kuin lossi, täytyy olla liikenneyhteys myös yöaikana. Toivon, että tämä valtiovarainvaliokunnan liikennejaoston kanta menee myös eduskunnan päätökseksi ja sitä kautta huolehditaan siitä, että kyseiset ihmiset eivät jää täysin ulkopuolelle liikenneyhteyksien.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Yksityistaiden valtionosuuksien poisto on erittäin merkittävä arvovalinta. Se kuvastaa sitä hallituksen kovaa linjaa, joka kohdentuu juuri tällä tavoin maaseutuun ja maakuntiin. Tätä on markkinoitu säästölakina.

Ed. Kuisma totesi minusta aivan oikein, että säästöjä ajatellen kysymys on erittäin pienestä asiasta valtiontalouden kannalta. Sen sijaan yksittäisten ihmisten ja yksityisteiden tai pikemminkin kyläteiden vaikutuspiirissä asuvien kannalta tällä on erittäin suuri merkitys.

Erityisen suuri tämä asia on periaatteelliselta kannalta. Mielestäni, ja sen edellinen eduskunta vahvisti maaseutupoliittisen selonteon yhteydessä, valtion toimin, yhteiskunnan toimin, tulisi panostaa entistä enemmän juuri alemman asteisen tiestön ylläpitoon ja kunnossapitoon. Se on meidän hyvinvointimme kannalta tärkeä hiussuoniverkko. Sieltä hyvinvoinnin alku lähtee niin metsäsektorilla kuin maaseudun muiden elinkeinojen osalta kuten myös tärkeän matkailumme kannalta. Me menetämme hyvin paljon, jos laskemme yksityistieverkon rappeutumaan.

Mielestäni ainoa vaihtoehto tässä tilanteessa on hylätä hallituksen esitys ja ottaa rahaa ensi vuoden talousarvioon valtionosuuksia varten.

Ed. L a h t e l a : Arvoisa puhemies! Ed. Kuisman kompromissiesitys sinällään on jollakin tavalla hyvä, jos sitä vertaa nykyiseen tai ensi vuonna alkavaankin lakiin. Yhtä hyvinhän siinä olisi voinut käydä niinpäin, että ei olisi ollut välttämättä yhtään rahaa jaossa. Mutta tämä on hyvin ikävä asia sinällään, koska tästä on julistettu monissa puheenvuoroissa jo aikaisemmin, mitä yksityistieasia on. Jollakin tavalla ne, jotka asuvat kaupungeissa ja sellaisella seu-

dulla, missä näitä teitä ei ole, ovat lähellä kauppoja ja asutuskeskuksia, eivät tavallaan ymmärräkään sitä, mitä tämä tarkoittaa haja-asutusalueilla oleville ihmisille. Minä pelkään, että jos me emme saa tähän rahaa, tässä käy sillä tavalla, että se joka tapauksessa vaikuttaa siihen, että haja-asutusalueet tulevat autioitumaan. Iäkkäimmät ihmiset eivät pysty siellä asumaan, jotka vielä tällä hetkellä jollakin tavalla voivat olla siellä. Siinä mielessä se on huono asia koko asutuksen kannalta.

Näistä teistähän on hyvin iso osa läpikulkuteitä, ja jos nyt niin ikävästi kävisi, ettei lisätalousarviossakaan saataisi näihin avustuksia, ne pitäisi muuttaa paikallisteiksi. Hoitokustannuksissaan paikallisten ja yksityistien ero on aika kova. Yksitystiet kilometriä kohti maksavat noin 4 500 mutta paikallistiet reilun kymppitonnin. Minä oikeastaan toivoisin sitä, mitä ed. Saapunikin esitti, että lisätalousarvioon voitaisiin varata rahaa, kun näyttää siltä, että varsinaiseen budjettiin ei ole tähän tulossa varoja.

Ed. Myllyniemi: Herra puhemies! Valtiovalta tulee häviämään tämän kiistan. Nyt vielä voimassa olevan lain mukaiset tietyt on jo tehty tältä vuodelta. Nämä kustannukset oli tarkoitus osittain korvata vuoden 96 määrärahoista. Ei voi olla laillista, että valtio näin jujuttaa, melkein voi sanoa: pettää, yksityisiä ihmisiä. He ovat hyvässä uskossa tänä vuonna sijoittaneet rahaa teitten kunnossapitoon, ja valtiovalta toteaa: Eipä rahaa tulekaan. Jos yksityinen kansalainen näin menettelisi, hän joutuisi tällaisesta harhautuksesta melkoisiin vaikeuksiin. Ennustan ja löisinpä melkein vetoa, että yksityisteihin ainakin ensi vuonna löytyy rahaa, kunhan liikenneministeriö saa lievää lainopillista ohjausta.

Ed. Salo: Arvoisa herra puhemies! Ed. Komi otti puheeksi lossit, ja ne ovat erittäin tärkeä asia. Ne ovat osa suomalaista liikennevälineistöä. On suuri määrä ihmisiä lossien takana, ja nimenomaan siitä, että ollaan jättämässä yöliikenne, tulisi eduskunnan lähettää hyvät terveiset liikenneministeriölle.

Mutta ed. Lahtelan kannanotto, että yksityisteistä tehtäisiin paikallisteita, on kaukaa haettua viisautta, koska ainakin Varsinais-Suomen piirissä näyttää siltä, että paikallisteitäkin ollaan työntämässä yksityisteiksi ja näin ollen on tapahtumassa uusi vääräys. Sen vuoksi on erittäin tärkeää, että hallitus kuitenkin lisätalousarviossaan viimeistään antaa rahat yksityisteille.

Ed. R. Ojala: Arvoisa puhemies! Kun ed. Kankaanniemi ilmaisi, että eduskunnassa on ollut aika onneton näytelmä, siitä ilmeisesti on tehtävä se johtopäätös, että hänen mielestään olisi ollut huomattavasti tyylikkäämpää, jos olisi hallituksen ehdotus suoraan hyväksytty ja edetty sillä tavalla.

Muuten minä olen aivan eri mieltä, koska tässä on kuitenkin saatu aikaan se, että laki, joskin ehdollisena, säilyy. Ehdollinen se on ollut tähänkin asti, kiinni siitä, kuinka paljon määrärahoja vuosittain talousarviossa annetaan.

Minä haluan kuitenkin korostaa sitä, että sekä valiokunnan kuulemat asiantuntijat että kaikki valiokunnan jäsenet olivat matkan varrella sitä mieltä, että voitaisiin jättää laki voimaan vaikka ilman rahaakin eli että yhden vuoden rahattomuus ei tienpitoa yhtään huononna. Se oli selkeä linja kaikilla, että yhden vuoden voi olla jopa ilman rahaa. Kun se on näin tulossa, on minusta vähän ristiriitaista puhua, että nyt alkavat nopeasti puomit sulkeutua ja teitä ruvetaan pistämään kuntoon. Minusta tämä jättää eduskunnalle kuitenkin edelleen sananvaltaa asiassa, että laki on tällaisenaikin voimassa.

Lienee kuitenkin myös kunnissa syytä asiaa tarkastella tulevaisuudessa sikäläkin, kun erityisesti haja-asutusalueilla annetaan poikkeuslupia rakentamiseen. Tässä yhteydessä on varmaan ihan terveellistä jo nyt kiinnittää huomiota siihen, kenen kustannuksella teitä rakennetaan ja kunnossa pidetään tulevaisuudessa, jos haluaa metsään muuttaa.

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! Näytelmää eduskunnassa yksityistieavustuslain osalta voi luonnehtia surkukupaisaksi. Liikennejaoston puheenjohtaja ed. Rajamäki edellä puheenvuorossaan totesi, että liikenneministeriö ilmoitti liikennejaostolle, että tähän ei tulla varoja osoittamaan. Minusta tässä asetelma on kääntynyt päällelleen, että ministeriö ilmoittaa eduskunnalle, että tällaiseen tarkoitukseen ei oteta rahoja.

Nyt tulee käymään niin, että osalle kansalaisista valtio ylläpitää tiet, osa kansalaisista joutuu itse pitämään tiensä yllä, ja jos yksityisteitten ylläpitokustannus on esimerkiksi 300 miljoonaa, valtio arvonlisäveron avulla tulee rahastamaan siitä vielä itselleen, tienamaan noin 66 miljoonaa. Siitä huolimatta ed. Rajamäki ilmoitti tällä tavalla tapahtuvan.

Kun ed. Rajamäki haikaili sen perään, että lisäbudjetissa tähän varoja voitaisiin osoittaa, sehän on myöhäistä. Niissä kunnissa, joilla on

resursseja ja varaa, kunnat tulevat tietenkin tämän taakan siirtämään itselleen. Mutta niissä kunnissa, joissa näin ei ole, käynnistetään tietoitukset, uudet pisteasettelut ja tiekunnat ovat pakotettuja kantamaan tieosakkailtaan, tienvarren asukkailta, maksuja. Tämä on aika tyhjäksi jäävä hurskas toive, mitä ed. Rajamäki haikaili lisäbudjettiasista.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Ei voi kuin onnitella sitä erään ministeriön virkamiestä, joka vihdoinkin ja viimein sai ututettua tämän lain lävitse. Itse tunnen asian taustaa hieman enemmänkin. Mutta "hyvä" näin! Herra onnistui, kun ministeri ei osannut valvoa asiaa eivätkä ilmeisesti ministeriryhmien puheenjohtajat silloin, kun oli suuremmista asioista kyse.

Herra puhemies! Minun mielestäni tähän muutosesitykseenkin liittyy useita omituisuuksia, lähinnä se, että jos on saanut yhteiskunnan rahaa kunnossapitoon, sen jälkeen on ulkopuolisilla vielä oikeus viisi vuotta käyttää tietä veloitusta. Hallituksen esityksessä puhuttiin kymmenestä vuodesta. Tämä on uusi periaate. Yleensä perustamiskustannukset ovat olleet niitä käyttöoikeusperusteita.

Herra puhemies! Tämän johdosta nimenomaan, niin kuin valiokunnan puheenjohtaja totesi, tämä tulee aiheuttamaan puomeja, riitaisuuksia ja oikeudenkäyntejä. Kuten tunnettua, tieasiat ja rajapyykit ovat niitä suurimpia ongelmia yleensä maaseudulla, kun oikeudessa ollaan ja istutaan käräjiä.

Kun ed. Rajamäki puhui, että näitä olisi muutettava paikallisteiksi, toivoisin, että jaoston puheenjohtaja olisi perehtynyt sen verran asioihin, että tietäisi, millä tavoin yksityistie otetaan paikallisteiksi, millä varoilla se kunnostetaan sellaiseksi tieksi, että valtiovalta sen ottaa hoitaakseen. Herra puhemies! Tilanne näyttää valitettavasti olevan tällä hetkellä juuri päinvastainen eli paikallisteita haluttaisiin yksityistää.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Tämänkin lain myötä näkyy hallituksen valitsema arvolinja. Paaavo Lipposen hallitus, toisin kuin edeltäjähallitus, luottaa hiipuvaan talouskasvuun ja moottoriteiden rakentamiseen. Sen vuoksi sydäntä ei löydy yksityisteille. Tässä on niin minimaalisesta rahasta kysymys, että kun sitä isommissa ympyröissä katsotaan, on kysymys aivan puhtaasti arvovalinnasta, vastakkainasettelusta. Halutaan rakentaa sellaisia moottoritieratkaisuja, jotka eivät välttämättä edes kokonaistalou-

dellisesti ole perusteltavissa, ja tältä osin muuttaa asutusrakennetta niin, että ihmiset kulkisivat enemmän kohti taajamia. Eräessä puheenvuorossa jo tuli esille, että jos ihmiset haluaa metsään muuttaa, ei niitä tarvitse tukea.

Tässä täytyy myös muistaa se historiallinen konteksti, että ne ihmiset, jotka tästä eniten tulevat kärsimään, ovat niitä, jotka on tietyn asutuspoliittikan seurauksena aikanaan asutettu sellaiselle seudulle, mihin on rakennettu tiet, jotka ovat pääosin yksityisteitä. Nyt nämä ihmiset ovat vanhuksia, he ovat tulleet kuka Karjalasta, kuka mistäkinpäin Suomea. Mielestäni täytyisi muistaa se, että on kohtuutonta vaatia, että heidät uudestaan revitään juuriltaan pois. On nähtävä se, että asiaa olisi hoidettava tällaiselta vastuunkantamisen paikalta vastuuntunto tiedosta. Pitäisi myös muistaa se, että jos jotakin sattuu terveyden suhteen tai muuten, kuka kantaa vastuun, jos talvikunnossapito ja muu ei ole kunnossa. Sen vuoksi tämä todellakin aiheuttaa vain ylimääräistä kärkeä, riitoja ja vaikeuttaa tilannetta. Toivon, että nyt löydetään yhteisesti rakentava esitys ja tämä eriarvoistava lakiesitys hylätään.

Ed. J. K u k k o n e n : Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Saaren näkemykseen siinä, miten hän arvioi liikenneministeriön roolia tässä asiassa suhteessa tähän taloon. Myös ihmettelen sitä virkamiesvaltaisuutta, joka tässä asiassa on osoittanut tietyllä tavalla, millainen valta sillä näyttää olevan valtakunnassa.

Olen taistellut näiden yksityisteiden puolesta siitä syystä, että olen maaseudun vähäväkisen kansan keskellä kasvanut siihen liikkeeseen, johon kuulun, ja näen, että on myös meidän tehtävämme pitää myös tästä asiasta huolta. On myös taisteltava sen puolesta, että tiestön luokitusta tarkastellaan uudelleen. Siinä suhteessa ne ongelmat, joita tässä yhteydessä on ihan asiallisesti käsitelty, toivottavasti tulevan vuoden aikana myös tulevat käsitellyiksi ja jonkinlaiseen parempaan ratkaisuun. Näitä teitähän on todella monenlaisia.

Ed. Kankaanniemielle sanoisin, kun hän arvioi tätä käsittelyä ala-arvoiseksi, että minusta se, että liikennevaliokunta tässä asiassa osoitti pitkämielisyytensä, neuvottelukykynsä ja myös päättäväisyytensä, on jotain muuta kuin ala-arvoista. Ymmärrän kyllä, että keskustalle ja kristilliselle liitolle tämä asia voi olla hyvin herkullinen pala varsinkin näin kunnallisvaalien alla. Kepun ryhmä olisi halunnut viedä tämän lakiesi-

tyksen nopeasti läpi. Onneksi keskustalainen valiokunnan puheenjohtaja ed. Saapunki toimi tässä asiassa erittäin viisaasti kuten koko valiokuntamme ja siinä suhteessa yritimme saada aikaan sen ratkaisun, joka Lex Kuismana nyt tunnetaan. Toivottavasti lisätalousarvion kautta tähän asiaan myös voidaan rakentavalla tavalla palata.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Tietenkään yksityisteiden luonteen tarkastelu ja muuttaminen toiseen luokkaan ei ole koko asian ratkaisu, mutta sitäkin on tehtävä, koska on yksityisteitä, jotka eivät ole enää käytössä varsinaisessa tarkoituksessaan, vaan laajemmin. Kunnat ovat aika paljon siirtäneet, pääsääntöisesti jopa puolet, näistä avustuksista itsensä maksettaviksi. Näin ollen jossain määrin varmasti löydetään ratkaisuja.

On tietysti korostettava sitä, että sellainen taistelu, jossa vanhaa lakia pyrittiin pitämään voimassa tilanteessa, kun nähtiin hallituksen säästötavoite, ei ollut hyvä strategia. Ei kai tässä asiassa ole suurin ongelma kaupunkilainen mökikäinen, jolle on maksettu keskimäärin 240 markkaa vuodessa tämän lain mukaan, vaan se pysyvän asujaimiston piirissä oleva ihminen, jolla on todella pysyviä ongelmia kulkemiskustannuksissaan; on kai hän paljon tärkeämpi.

Ed. Saarelle, joka on valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja, vanhalle kansanedustajalle ei luulisi minun tarvitsevan kertoa, mitä tarkoittaa hallituksen budjettiesitys. Jos siinä eivät hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ja hallitus pääse menojen lisäyksestä sopimukseen, niin ed. Saari tietää varsin hyvin, mitä se tarkoittaa.

Olen ehdottomasti samaa mieltä siinä, että kun meillä on tällainen laki voimassa, mikä nyt tehdään, niin on täysin kestävätilanne, että laki on olemassa ilman rahaa ja ilman, että se pannaan täytäntöön.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Ed. Takula dramatisoi mielestäni kohtuuttomasti asiaa. Tietysti oppositiokansanedustajalle kuuluu oikeus tällaisen puheenvuoron käyttämiseen. Jos en olisi asiaan perehtynyt, todella voisin uskoa, että vanhukset jäävät tiettömien taipaleiden taakse ja heistä ei tulla millään tavalla huolehtimaan.

Kuten jo aikaisemmassa puheenvuorossa totesin, myös kunnat avustavat teitä ja tällä hetkellä monet kunnat ovat toimineet juuri siten, että ovat avustaneet juuri niitä teitä, joille ei valtion

tukea ole tullut. Jos ensi vuonna ei valtiolta näille teille löydy rahaa, kunnat joutuvat uuden harkinnan eteen ja pohtimaan prioriteettejaan ja ehkä suuntamaan varoja niille teille, jotka jäävät vaille valtionosuutta.

Monet meistä ovat valtuutettuja, ja olemme kuntatasolla näiden ratkaisujen edessä. Muistutaisin myös siitä, että kunnat ovat viime vuodelta saaneet kohtuullisen määrän tuloja kiinteistöveroja keräämällä, ja mielestäni tätä kiinteistöveron tuottoa tulee juuri suunnata tällaisten teiden kunnossapitoon.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa herra puhemies! Minuakin ihmetyttää asenne, että liikenne ministeriö antaa jotain ohjeita ja kertoo meille terveisiä, mihin he rahaa jakavat ja mihin eivät. Olen ymmärtänyt ilmeisesti meidän hallitusmuotomme väärin, koska minulla on sellainen käsitys, että eduskunta on tässä maassa se ylintä päätäntävaltaa käyttävä elin, joka myöskin antaa hallitukselle ohjeita. Hallituksen pitäisi olla eduskunnan työrukanen. Valitettavasti tässä yksityistielakiesityksessä kävi hieman toisin.

Myöskin hallitusohjelmassa on kirjaus siitä, että maa pyritään pitämään tasapuolisesti asutuna ja ihmisten tasa-arvoisuutta edistetään, kuin myöskin harjoitetaan kestävästä liikennepoliitikkaa. Se, että me rakennamme moottoriteitä, on kaikkea muuta kuin kestävästä liikennepoliitikkaa.

Se, että tämä Lex Kuisma -vaihtoehto tuli, lähti siitä — ja minä itse lähdin myös siinä vaiheessa siitä, kun ajattelin, että sen voisi hyväksyä — että siihen todella liikennejaosto löytää esimerkiksi 50—60 miljoonaa rahaa tai muun summan, niin että laki pidetään tietyllä tavalla voimassa, asetetaan säästötavoite, säästetään siitäkin, mutta ei poisteta kaikkia avustuksia kokonaan. Tämänhetkisessä tilanteessa en katso, että voisin kannattaa Lex Kuismaakaan, jos me jätämme kaikki roikkumaan siihen, että mahdollisesti sitten ehkä joskus lisätalousarviossa sinne saattaa tulla rahoja.

Ed. S a a r i : Arvoisa puhemies! Ed. Rajamäelle toteaisin, että ei hänen tarvitse minua valtiovarainvaliokunnan entisenä puheenjohtajana opettaa siitä, mitä budjettiraami tarkoittaa. Mutta juuri siksi tiedänkin sen, että ei ministeriöllä eikä ministerillä ole mitään valtaa eikä mahdollisuutta ilmoittaa valiokunnalle tai eduskunnalle, miten asian on oltava. Kyllä tässä talossa säästöbudjetin aikanakin täytyy vähintään olla

mahdollisuus pääluokan sisällä tehdä siirtoja. Ed. Rajamäki vallan hyvin tietää myöskin sen. Jos hän olisi vain halunnut, hän olisi voinut näin menetellä.

Arvoisa puhemies! Haluaisin hieman korjata ed. J. Kukkosen sinänsä hyvin ansiokasta ja asiantuntevaa puheenvuoroa siltä osin, että toteisin, että ed. Saapungin toiminta liikennevaliokunnan puheenjohtajana on asian aikana koko ajan nauttinut keskustan eduskuntaryhmän täyttä luottamusta. Myöskin se, että liikennevaliokunnassa hänen johdolla oli sellainen henki, että se päättyi siihen mietintöön, johon päättyi, osoittaa sitä, että ed. Saapunki erinomaisella tavalla tässä toimi. Emme me ole halunneet tästä tehdä poliittista kysymystä, vaan olemme halunneet hoitaa tämän asian.

Ed. V ä i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Lindén esitti, että kunnat voisivat nykyistä enemmän tukea yksityisteiden ylläpitoa. On totta, että kunnat ovat näin jossain määrin tähän saakkakin tehneet. Eri asia on kuitenkin velvoittaa kunnat yleisessä käytössä olevan pientiestön rahoitukseen. Sehän tarkoittaisi, että kunnille annettaisiin lisätehtävä tilanteessa, jossa niiden talous tulee olennaisesti heikkenemään. Siitähän juuri äsken päätimme, kun valtionosuusleikkaukset olivat esillä, mielestämme ylisuuret valtionosuusleikkaukset. Tänään uutisissa on kerrottu, arvoisa puhemies, miten opetustoimen osalta on jo nyt säästöjen vaikutus näkyvissä palvelun heikkenemisenä.

Mielestäni on lähdeittävä siitä, että tiestön, liikenneväylien, ylläpito ja niistä vastuu kuuluu valtion tehtäviin, ei kuntien. Näitä teitä on eniten juuri siellä, missä kuntien talous on heikoin, missä taloudellinen kehitys ja elinkeinoelämän kehitys näyttävät jatkossa heikoimmalta. Tästä syystä, arvoisa puhemies, ainoa oikea tapa mielestäni on, että valtio tulee jatkossakin merkittäväällä osuudella huolehtimaan yksityisteiden ylläpidosta.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Kyllä tämän ratkaisu, mikä tehdään, on linjaratkaisu. Keskustamyönteisenä tunnettu ed. Lindén puheenvuorossaan mielestäni pikkuisen eksyi, kun hän sanoi, että ehkä vuoden rahattomuus ei tässä merkitse mitään, vaan sen jälkeen sitä rahaa löytyy. Jos olemme aivan rehellisiä, minulla on sellainen käsitys, että sitä rahaa ei löydy ennen kuin hallituksen vaihdon jälkeen. Nyt on tehty tietty linjaratkaisu. Nyt tullaan säästämään. Säästöta-

voitteet tulevat jatkumaan tulevinakin vuosina, eikä ole näkyvissä, mistä tällainen raha voitaisiin yleensä saada. Sen vuoksi mielestäni ei dramatisointia tullut ollenkaan aikaisemmassa puheenvuorossani esille.

Ehkä voi ajatella, että se vuoden rahattomuus tekee sen tehtävän, että sen jälkeen enää mummoja ja pappoja, vanhuksia, ei tarvitse hakea sieltä tienvarsilta. Ehkä tarkoittitte tätä, ed. Lindén, mutta en oikein jaksa enkä halua uskoa, että näin pitkälle ajatuksissa vielä oltaisiin valmiita menemään. Eli mistä raha jatkossa, koska nyt kävi ilmi jo aikaisemmassa keskustelussa, että ei ole aikomuskaan tähän osoittaa rahaa?

Toisaalta myöskin kuntien valtionosuuksista, niin kuin ed. Väistö edellä sanoi, on täällä päätetty ja näyttää sielläkin käyrä kulkevan koko ajan alaspäin.

Kysymys on linjaratkaisusta, arvotarkaisusta, missä on valitettavasti laitettu vastakkain etelän moottoritiet ja haja-asutusseudun yksityistiet. Tällainen vastakkainasettelu on turha. Tämä on turhaa, aivan niin kuin ed. Bryggare nyökyttelee, tässä olemme samaa mieltä. Uskon, että äänestämme kohta myös tästä asiasta täysin samalla tavalla.

Ed. V e t e l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Kokoomuksen ed. Suvi Lindénin puheenvuorossa tuli erittäin selvästi esille se, mihin suuntaan kokoomus on ajamassa yksityistieavustuksia: valtiolta rasitteet pois ja kunnat kustantamaan yksityistieavustukset. Täällä useammassa sosialidemokraattien puheenvuorossa on nostettu esille se, että lisätalousarviossa mahdollisesti voitaisiin myöntää jotakin, mutta sitä ennen tullaan käsittelemään kuntien talousarviot. Esimerkiksi sivukylien valtuutetut eivät jaksa uskoa siihen, että lisätalousarviossa tultaisiin myöntämään määrärahoja yksityisteille. Eli kunnissa joudutaan erittäin kovat keskustelut käymään. Osa kunnista pystyy myöntämään avustuksia. Epäilen, että valtaosa ei. Kun jossain myönnetään, tuleeko jossain vaiheessa eduskunta toteamaan, että kunnat ovat valtaosin vastanneet tästä rasitteesta, mistä valtio luopui? Ei ole tarvetta myöntää rahaa. Eli ei ole muuta oikeaa ratkaisua kuin hylätä tämä lakiesitys, kuten ed. Pykäläinen totesi.

Ed. R a j a m ä k i : Herra puhemies! Pitää pyytää anteeksi epätarkkaa artikulointia ed. Saarelta, jolla varmasti keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajana on muutenkin riittävästi paineita. Minä en missään määrin halua antaa sem-

moista kuvaa, etten olisi yhtä paljon pahoillani tästä tilanteesta, ja voin myös taata sen, että en varmasti ole esteenä asian korjaamiselle. Päinvastoin teen siinä parhaani. Liikennejaoston esityshän sai valtiovarainvaliokunnassa suhteellisen hyvän vastaanoton tänään ensimmäisessä käsittelyssä.

Kysymyshän on siitä, että hallituksen esitys budjettilaiksi ei ole saavuttanut hallituspuolueiden eduskuntaryhmien keskinäisissä neuvotteluissa ja toisaalta neuvotteluissa hallitukseen päin ratkaisua. Jokainen tietää, että tilanne on silloin patti. Tässä täytyy nyt edetä sillä tavalla, että löydämme tapoja, joilla tätä asiaa voidaan lähteä korjaamaan jatkossa.

Ed. H u o t a r i : Herra puhemies! Olen taloudenhoitajana eräässä yksityistiekunnassa, joka ei kylläkään saa valtionapua, ja voin kertoa, että tällä hetkellä ei ole mitään oikeusprosessia menossa, pienempiä riitoja kylläkin, eli sinä aikana, minkä olen siellä ollut mukana, kaikista mielikuvituksellisista asioista saadaan aikaan jotakin riitaa. Itse en ole niissä tietenkään ollut muuten osallisena kuin sovittelijana vain. Mutta se kuvaa sitä, miten vaikeita tieasiat ovat.

Toinen yksityiskohta tuli myös mieleeni. Pari viikkoa sitten täällä Helsingin seudulla oli lumituisku, joka sekoitti täysin koko liikenteen ja kaiken mahdollisen. Jokainen pystyi näkemään ja tuntemaan, miltä hoitamattomat tiet näyttävät, kun odotetaan suurin piirtein vesisadetta, joka tulisi korjaamaan lumet pois. Meillä Pohjois-Suomessa ainakin sataa joka viikko samalla tavalla lunta, kuin täällä satoi silloin, ja meillä täytyy olla kalusto sitä varten, että lumet poistetaan. Jos yksityisteitä täytyy hoitokuntien hoitaa, se tulee niin kalliiksi, että lumen poistamiseen ei ole mitään mahdollisuuksia, joten toivoisin, että jossakin vaiheessa tältäkin eduskunnalta tällä hallituskaudella nimenomaan löytyisi rahaa, että voitaisiin edes tätä kalustoa pitää kunnossa.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Valtiomme on pahassa rahapulassa, ja sen takia meidän on valitettavasti nyt rokotettava näitä tärkeitäkin asioita.

EU:ssa on kaikissa maissa ongelmana se, että maaseutu autioituu, ja se uhkaa myös meitä täällä Suomessa. Meidän on kuitenkin pyrittävä vaalimaan maaseutuamme. Koko Suomen pitää voida olla asuttuna. Siksi meidän tuleekin seurata, missä kunnossa tiemme ovat tulevaisuudessa.

Toivon, että voimme järjestää asiamme niin, että tiemme ovat asianmukaisessa kunnossa tulevaisuudessa. Tuhlausta tulee välttää, samoin myös teiden raiskausta.

Uskon, että vuosi sinne tai tänne teiden hoidossa ei tee suvea eikä talvea, mutta toivottavasti voimme jatkossa hoitaa valtiomme taloutta järkevämminkin niin, että voimme saada rahamme riittämään suomalaisille tärkeisiin asioihin. Säästetään nyt, mutta on huolehdittava, että lähivuosi-na rahoja teiden hoitamiseen löytyy riittävästi.

Ed. J u h a n t a l o : Herra puhemies! Innostuin, kun olen kuunnellut ed. Rajamäen ym. puheenvuoroja. Ed. Rajamäki viimeksi viittasi siihen, että hallituspuolueiden eduskuntaryhmien puheenjohtajien neuvotteluissa ei ole voitu löytää budjettiin rahaa. Kun runsaat kahdeksan vuotta olin ryhmän puheenjohtajana, niin kyllä sen osaan haistaa, että ei kyllä löydykään.

Kyse on siitä poliittisesta linjanvedosta, joka hallitusryhmissä tehdään, ja tämä ryhmäkoostumus, joka nyt on, on tehnyt sellaisen linjaratkaisun, että yksityisteitä ei avusteta. Minä olen aivan vakuuttunut siitä, että siihen ei hevin rahoja löydy. Mutta jos näistä puheista ja tilanteiden kuvauksista on jotain hyötyä, niin kannattaa sitten puhua ja rohkaista teitä, hallitusryhmät, siinä, että rahaa löytyisi.

Minusta Suomessa ollaan astumassa hurjaa vauhtia takaperoiseen suuntaan, niin kuin ed. Vistbacka puheenvuorossaan sanoi kuvaillen oikeudentuntoa ja riidansiemeniä. Se on varsin todennäköistä.

Kun ed. Takkula keskustasta asettaa niin voimakkaasti moottoritiet ja yksityistiet vastakkain, minä ymmärrän hyvin hänen näkemyksensä sieltä suunnasta, mistä hän on tullut kansaa tänne edustamaan, mutta kyllähän myös moottoritiet ja kunnan ajoväylät ovat tarpeellisia Suomessa. Näitä ei pidä minun näkemykseni mukaisesti asettaa vastakkain. Yksityisteitä on kaikkialla maassa.

Kaivoin esimerkiksi vain Satakunnan, joka nyt on kohtalaisen eteläistä Suomea. Meillä näytetään yksityisteitä olevan 868 kappaletta, joiden kilometrimäärä on yhteensä 2 688 kilometriä. Se on siis hurjan pitkä pätkä tietä, jota satakuntalaiset ja Satakunnassa vierailevat muutkin Suomen kansalaiset ajavat.

Kyse ei ole mistään pienistä summista. Tämän vuoden summa rakentamiseen ja kunnossapitoon on ollut yhteensä 4,6 miljoonaa markkaa. Se on pois yksityisteiden osakkailta, teiden käyt-

täjiltä, ja rasitus siirretään nyt tietysti osakkaille ja niissä kunnissa, joissa kunnat kykenevät, kunnan vastuulle, samanaikaisesti kun kuntien mahdollisuuksia vähennetään. Tämä siis johtaa täyteen kohtuuttomuuteen teiden varsilla asuville ihmisille ja niille, joille ns. yksikköjä yksityisteille tulee. Se johtaa vääjäämättä jännittyneisiin tilanteisiin. Marjastajat, sienestäjät, metsästäjät ynnä luontoystävät jonnekin saakka autollaan ajavat, ja on aivan selvä, että ohimenokauden jälkeen aletaan kysellä, milläs oikeudella ajat meidän tiellämme, ja se ei yhteiskuntasopua varmaankaan tule parantamaan.

Meillä on vuosikymmenten aikana löydetty tierauha. Tavanomaiset vanhanaikaiset riidat oikeudessa ovat pääsääntöisesti häipyneet, ja tämä on kyllä ollut yhteiskunnalle välttämätöntä ja hyväksi. Kaikilla Suomen kansalaisilla tulee olla tasavertainen oikeus ja mahdollisuus liikkua maassamme kaikilla teillä. Valtion antama yhteiskunnan tuki on antanut tähän mahdollisuuden ja suonut tierauhan Suomessa.

Ei voi muuta kuin toivoa asettelematta vastakkain kovinkaan paljon meidän eri tiedostajiamme, että tästä löytyisi hyvien puheiden ja viestien saattamana hallitusryhmien puheenjohtajien, ryhmien ja puolueiden johdon keskusteluissa sellainen ratkaisu, jossa palattaisiin normaaliin kunnolliseen sivistyneeseen suomalaiseen tiepolitiikkaan, jossa jokaisella maamme kansalaisella olisi oikeudellinen asema ja oikeus liikkua kaikkialla maassamme.

Ed. Pekkari: Arvoisa puhemies! Tätä keskustelua kuunnellessa tulevat eilisen illan tunnot mieleen. Silloin keskusteltiin muun muassa kotihoidon tuen leikkaamisesta. Käytettiin kymmeniä puheenvuoroja myös hallituspuolueiden edustajien toimesta, eikä juuri kukaan heistä kannattanut hallituksen esitystä. Myös tämä keskustelu kertoo samaa kieltä. Täällä on käytetty monia monia puheenvuoroja, joissa on hallituspuolueiden edustajien toimesta moitittu sitä, että tällainen esitys tässä viedään läpi. En ole kuullut ensimmäistäkään hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroa, joka olisi kannattanut ja tukenut nykyisen järjestelmän säilymistä ja joka olisi pitänyt hyvänä hallituksen alkuperäistä esitystä. En ole kuullut ensimmäistäkään selaista hallituspuolueiden edustajaa, joka olisi pitänyt sitä esitystä hyvänä. Kukaan ei tosin sanoen ole ottanut vastuuta hallituspuolueiden puolelta siitä, että tällainen uudistus nyt ollaan viemässä tässä läpi.

Hallituspuolueiden edustajat olettavat ja uskovat selviävänsä käyttämällä tällaisia puheenvuoroja, kuten esimerkiksi edustajat Lindén tai Rajamäki, joissa moittivat tätä esitystä. Ehkä omalla alueella lehti kirjoittaa. Ehkä siellä saa sanansa esille esimerkiksi sen toivon heittämisessä, että kenties lisäbudjetissa tulee rahaa.

Jokainen meistä tietää, että on turha odotella ja kuvitella, että lisäbudjeteissa enää rahaa tulisi vuonna 96. Se mahdollisuus on monella tavalla ohi eletty sen jälkeen, kun varsinainen budjetti ensi vuodelle on tässä salissa käsitelty. Näyttää siltä, että tokkopa jatkossakaan rahaa tulee. Se, että laki on nyt kirjoitettu näin kuin on, että avustusta voidaan myöntää, on vissi tae siitä, että lopullisesti yksityisteiden valtionavut on pois pyyhitty.

Ed. Seppänen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V i s t b a c k a : Herra puhemies! Täällä kovasti painotetaan tämän säästövaikutusta. Kuitenkin täällä on todettu, että lisäbudjetissa tuli yli 1 000 miljoonaa markkaa määrättyihin teihin, mutta 117 miljoonaa on niin suuri raha, että täytyy nimenomaan mitätöidä koko laki.

Herra puhemies! Tässä kompromissiesityksessä on paljon muutoksia voimassa olevaan lakiin, ja näitä ei ole käsitelty lainkaan valiokunnassa eikä niihin valiokunnan mietinnössä otettu kantaa. Mielestäni, herra puhemies, tähän liittyy monia juridisia ongelmia, myöskin siltä osin, kun todetaan nimenomaan velvollisuus antaa kansalaisille mahdollisuus käyttää tietä, jos on esimerkiksi kunnossapitoon saatu rahaa, viiden vuoden ajan. Miten on tienpitäjän vastuu mahdollisissa vahinkotilanteissa, kun käyttöoikeus kuitenkin on annettava? Joutuuko tiekunta hoitamaan vahinkotapauksissa ajoneuvon korjauksen?

Herra puhemies! Minun mielestäni valiokunnan olisi kuitenkin pitänyt käsitellä tämä kompromissiesitys siltä osin, että olisi jonkinlaiset perustelut näille pykälille, mitkä täällä ovat nyt esillä.

Ed. L i n d é n : Arvoisa puhemies! Haluaisin vain ed. Veteläiselle todeta, kun hän vahvasti korostaa, että tämä on kokoomuslaista tiepolitiikkaa, jota tänään täällä olemme päättämässä, että näin ei asia laisinkaan ole. On hyvin monta eri puoluetta ja eduskuntaryhmää mukana ollut näitä asioita viemässä eteenpäin. Onko tämä oi-

kean laatuinen ratkaisu, siitä ollaan varmasti monta mieltä. Toivottavasti hallituspuolueiden kansanedustajat ovat urhoollisina tukemassa tätä esitystä, kun tähän muotoon olemme sen saaneet. Opposition rooliin tietysti kuuluu esitysten vastustaminen, olivatpa ne minkälaisia tahansa.

Jos tämä eduskunta haluaa, niin valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä tämä asia tullaan hoitamaan ja luomaan sellaiset kriteerit, että ne kunnat, jotka kantokyvyltään tarvitsevat tukea, saavat sitä myös teiden ylläpitoon. Mutta jos eduskunta ei näin tahdo, silloin tämä ei tietystikään tule toteutumaan. Mutta itse olen sitä mieltä, että vuonna 97, kun uusi valtionosuusjärjestelmä astuu voimaan, siinä on yhtenä kriteerinä kuntien tieverkko.

Ed. K a l l i s : Arvoisa puhemies! Ed. Lindén sanoi, että jos ei eduskunta tahdo. Hän tarkoitti silloin sitä, että silloin eduskunta hylkää tämän valiokunnan esityksen. Se tarkoittaa sitä, että kaikki yksityistiet saavat rahaa, jos valiokunnan mietintö ja hallituksen esitys hylätään. Silloin jokainen yksityinen tie saa rahaa. Jos taas valiokunnan mietintö hyväksytään, se tarkoittaa sitä, että voidaan myöntää rahaa. Kyllä minä suuresti ihmettelen, jos rahaa ei budjettikäsittelyssä löydy, kun kansallinen kokoomus on monen edustajan suulla todennut, että pitää myöntää, vihreä liitto on näin esittänyt, sosialidemokraatit ovat esittäneet ja vasemmistoliitto. Ainoa, joka ei ole mitään lausunut, on ruotsalainen kansanpuolue. Mutta eduskunnan kaikki muut puolueet ovat sitä mieltä, että pitää myöntää rahaa.

Pian me asiasta päätämme. Jos hylkäämme tämän, silloin olemme saman tien päättäneet, että rahaa tulee. Jos hyväksymme mietinnön, silloin johdonmukaista on, että myönnämme budjetin käsittelyssä määrärahaa tähän tarkoitukseen, kuten kaikkien ryhmien edustajat ovat esittäneet.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan ed. Pekkariselle vastata, että ei tällä lailla tai keskustelulla kukaan varmaan taivasosuuksia osta eikä pyri paikallislehtiin. Minun kantani lähtee yksinkertaisesti vihreiden liikennepolitiikasta, vihreistä linjauksista. Johdonmukaisesti olen toiminut niin täällä kuin valiokunnassa ja toimin jatkossakin niiden periaatteiden pohjalta.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Vistbackalle, joka on valiokunnan jäsen ja

hyvin perillä asiasta. Hän tietää, että sinänsä laki, mikä nyt suuren valiokunnan mietinnössä on, on hyvin pitkälle sama, mikä säädettiin viime keväänä. Se olisi tullut voimaan ensi vuoden alussa. Siinä mielessä se on tarkkaan harkittu ja siinä on se sana "voidaan".

Mitä tulee puomikieltoon, se hallituksen esityksessä oli kymmenen vuotta, ja tässä se on lyhennetty viiteen vuoteen. Voidaanko puomi asettaa ja muutkin periaatteelliset seikat ovat olleet perustuslakivaliokunnassa, ja sen lausunnon mukaan lain säätämiselle tässä muodossa ei ole esteitä. Se siitä.

Tietenkin olen sitä mieltä, että valiokunnan mietintö olisi ollut parempi kuin tämä esitys, joka on nyt käsittelyssä, mutta sen toteuttaminen ei ollut mahdollista. Toinen vaihtoehto oli hallituksen esityksen hyväksyminen. Tosiasiassa me otimme valiokunnassahan aika laajasti tavoitteeksi, että voisimme, jos laki saataisiin olemaan voimassa, olla yhden vuoden ilman rahaa, ja valiokunta asettui sille kannalle. Sitten tietenkin kävi niin, että rahakeskustelu tuli ja eräät ihmiset ryhtyivät sotkemaan sitä. Tavallaan tuli pelko siinä, kun se rahakin tuli esille. Sen jälkeen hallitukselle tuli osittain kova paine, että pitää saada lakikin nurin, ettei rahaa tänä vuonna tule.

Toivotaan, että rahaa tulee, jos ei tänä vuonna, niin seuraavana tai asia järjestetään jollain muulla, paremmalla tavalla. Eihän tämä paras mahdollinen lopputulos ole, mutta ehkä hieman parempi, kuin ajateltiin silloin, kun asian käsitteilyä valiokunnassa aloitettiin.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Meillä on täysi syy uskoa siihen, että valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto, joka käsittelee asian rahapuolta, pystyy toimimaan niin, että se velvoittaa hallitusta ja valtiovarainministereitä siihen suuntaan, että meillä on myös käytettävissä taloudellisia mahdollisuuksia toteuttaa nyt suuressa valiokunnasta tulleen esityksen sisältöä ja henkeä.

Totean vielä jatkaen siitä, mihin ed. Pykäläinen lopetti, että ympäristön kanssa tasapainoinen ja sen huomioiva liikennepolitiikka ei tietenkään ole vain jonkin yhden puolueen privilegio. Uskon, että täällä on varsin paljon kansanedustajia monista eduskuntaryhmistä, monista puolueista, jotka nimenomaan asettavat ympäristön hyvin tärkeälle sijalle myös liikennepolitiikassa, kuten yleensä politiikassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Saapunki ed. Tennilän kannattamana ehdottanut, että toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ala-Harja, Alho, Andersson J., Anttila U., Apukka, Aura, Biaudet, Brax, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Halonen, Hassi, Hellberg, Helle, Huotari, Hurskainen, Häkämies, Hämäläinen, Ihämäki, Immonen, Itälä, Joenpalo, Juurola, Kaarilahti, Kallio, Karjalainen, Kautto, Knaapi, Kokkonen, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen J., Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U-M., Kuosmanen, Kurola, Laaksonen, Lahtela, Lamminen, Lapintie, Lax, Leppänen P., Lindén, Linnainmaa, Luhtanen, Löf, Malm, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Mähönen, Mönkäre, Nikula, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Paasio, Partanen, Peltomäki, Perho, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhakka, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Rajamäki, Rantanen, Rask, Rimi, Rosendahl, Saarinen, Salolainen, Sasi, Savela, Seppänen, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tuomi-oja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Wahlström ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Alaranta, Anttila S-L., Aula, Bremer, Huhtanen, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Kiviniemi, Koistinen, Komi, Korkea-oja, Korteniemi, Koski M., Kuoppa, Kääriäinen, Liikkanen, Lindqvist, Manninen, Myllyniemi, Mölsä, Pehkonen, Pekkarinen, Pesälä, Pykäläinen, Ranta-Muotio,

Rehn, Saapunki, Saari, Salo, Smeds, Takkula, Tarkka, Tennilä, Vanhanen, Vehviläinen, Vei-läinen, Vistbacka ja Väistö.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Nissilä, Andersson C., Backman, Filatov, Gustafsson, Heinonen, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Jaakonsaari, Jansson, Kallioma, Kanerva, Kantalainen, Karhunen, Karpio, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Koskinen H., Laakso, Laitinen, Lehtosaari, Leppänen J., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Lämsä, Markkula M., Niinistö, Norrback, Olin, Paasilinna, Penttilä, Rauramo, Rinne, Roos, Ryhänen, Räsänen, Saario, Suhola, Tulonen, Vehk-oja, Vihriälä, Viinanen, Viitamies, Virtanen, Vuorensola ja Vähänäkki.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 49. (Ään. 9)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys Autorekisterikeskuksen muuttamista osakeyhtiöksi koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 59/1995 vp
Liikennevaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Bremer: Arvoisa puhemies, hyvät kansanedustajakollegat! Koska lakiryväs Autorekisterikeskuksen yhtiöittämisestä on edennyt tähän saakka ilman kritiikkiä, tulin kertomaan eräitä syitä, miksi sen hylkääminen liikennevaliokunnassa oli ainoastaan yhden äänen päässä.

Tämä lakiryväs on näet susi syntyessään. Alkuperäinen hallituksen esitys oli niin keho, että liikennevaliokunta joutui käsittelyn aikana jo

kerran palauttamaan sen tietosuojavaltuutetun ja muiden asiantuntijoiden moitteiden kera tarkistusta ja uudelleenkirjoittamista varten. Sen jälkeenkin se oli vielä niin huono, että liikennevaliokunta teki siihen 15 muutosta ja 6 tarkennussuosituksia. Vielä senkin jälkeen lopputulos on nyt kerrassaan ala-arvoinen. Sen mukaan nyt ilmeisesti kuitenkin lähdetään Suomen autokatsastustoimintaa muka kehittämään.

Suurin heikkous liittyy toimilupaehdoista säättävän lain 10 §:ään, joka käsittelee toiminnan aloittamista ja jonka mukaan katsastustoiminta voidaan aloittaa, kun valvontaviranomainen on todennut toimitilat pysyviksi. Keski-Euroopan maissa on jo kauan vauhdilla oltu siirtymässä liikuteltavaan katsastusvälineistöön ja miehistöön. Ne hyödyntävät joka kylässä olevia huoltoasema- ja korjaamohalleja monttuineen ja nostureineen, menevät asiakkaan luo, katsastavat koko kylän autot kerralla, kulkevat näin autot katsastaen kylästä kylään. Samanaikaisesti Suomessa lyödään lukkoon vaatimus kiinteästä katsastushallista, jonne kansan on yhä reissattava aitoineen kuin pyhät miehet aikanaan Betlehemiin kumartamaan Herralle Katsastusmiehelle.

Suomessakin joka kylässä on sopiva huoltoasema tai korjaamohalli, jonne katsastusyritys voisi viedä miehistönsä ja kalustonsa ja katsastaa syrjäseuduillakin kylän kaikki autot kerralla. Samalla korjautuisi nykyisen vanhanaikaisen katsastustoimen suuri heikkous, se että auto näytetään ensimmäisen kerran kolmen vuoden jälkeen ja senkin jälkeen sen käytännössä täytyy olla kunnossa vain kerran kahden vuoden välein. Liikkuvalla katsastusyksiköllä päästään myös tien päälle toteuttamaan katsastusta siten, että auto joudutaan pitämään käytännössä aina kunnossa, kun se on tien päällä.

Olisi kuvitellut, että liikkuva, asiakkaan luokse menevä katsastusratkaisu olisi innostanut Kehä III:n pohjoispuolelta tulevia kansanedustajia pitämään syrjäseutujen autosta riippuvaisen ihmisten puolta. Mutta tietämättömyys ei näköjään avarra visioita.

Yhtä käsittämätön kuin tämä pysyvyysvaatimus on säädös jälkikatsastusvaatimuksen toteuttamisesta katsastusasemalla. Se pakottaa syrjäseutujen asukkaat toisellekin canossanmatkalle usein yli sadan kilometrin päähän kiinteäksi määrätylle katsastusasemalle, sen sijaan että valtuutettu korjaamo kuittauksellaan vahvistaisi katsastajan korjausmääräyksen toteutetuksi ja sillä siisti. Näinhän järjestelmä toimii jo Ruotsissa ja toimii varsin hyvin. Se toimii samalla tavalla

myös Saksassa, Ranskassa, Hollannissa, Belgiasa, itse asiassa useimmissa kehittyneissä länsimaissa. Jos jälkeinpäin todetaan katsastajan määräämä korjaus väärin suoritetuksi, korjauskuittauksen suorittanut korjaamo menettää toimilupansa. Näin yksinkertaista se on, ja järjestelmä todella toimii.

On se sitten myös huimaa tässä kelvottomassa lakiesityksessä, että ajokorttirekisteriä ylläpitävä poliisi ei saa käyttää omaa rekisteriään muuhun kuin ajo- ja liikennelupa-asioihin, mutta ei rikostutkimukseensa. Kuvitellaanpa, että Pekka Toivonen on syytä tai toisesta tapanut viisi ihmistä ja räjäyttänyt naapurinsa taivaan tuuliin saman tien. Poliisilla on Pekka Toivosen ajokorttitiedot ja valokuva, mutta se ei saa käyttää niitä, ei saa lähettää ympäri maata etsintäkuulutusta valokuvan kera ja siten varoittaa kansaa, ennen kuin Pekka Toivonen teurastaa ja räjäyttää lisää. Mutta niin tämä onneton, autorekisterikeskuslaki säättää, että poliisi ei saa käyttää omaa rekisteriään muussa kuin ajo- ja liikennelupa-asioissa, eikä poliisilaki anna sen ylitse meneviä valtuuksia.

Vaatimus raskaan kaluston katsastuspakosta lisää autokatsastusyrityksen investointipakkoa noin puolella miljoonalla markalla. Se tulee harventamaan autokatsastusyritysten lukumäärää. Seurauksena syrjäseutujen asukkailla tulee olemaan entistä pitempi matka lähimmälle kiinteäksi hyväksytylle katsastusasemalle. Nauvon ja Hiittisten saaristolaiset eivät tule saamaan autoansa katsastettua Taalintehtaalla, vaan joutuvat ajamaan Turkuun saakka. Sama kohtalo toistuu kaikkialla Syrjä-Suomessa. Pitkä tulee olemaan matka lähimmälle katsastusasemalle, jolla on ollut varaa investoida myös raskaan kaluston katsastusvälineistöön.

Hulvattomalta kuulostaakin lakiesitykseen kirjoitettu vaatimus, että jokaiselle autonomistajalle on taattava kohtuuhintainen katsastuspalvelu. Henkilöauton omistajat joutuvat nyt väistämättä mukaan kustantamaan mukaan autokatsastusaseman kalliit raskaan kaluston vaatimat investoinnit, sillä raskasta kalustoa tulee olemaan liian vähän autokatsastusyritystä kohti maksamaan oman osuutensa tulevien autokatsastusyritysten pakollisista sijoituksista.

Nyt säädettävässä laissa on enemmänkin hölmöyksiä. Tästä lakirypästä tulee tilkkutäkki, jota joudutaan parsimaan ja paikkaamaan jälkikäteen kuin vuotavaa ruuhta paikka paikalta ja kohta kohdalta. Hyvää siitä ei tule tällä tavalla kyllä tekemälläkään.

Suosittelen lisää matkustamista silmät auki ja mieli virkeänä siihen Euroopan unioniin, johon olemme liittyneet. Siellä kehitys ainakin autokatsastusosalalla on edennyt niin pitkälle yli suomalaisen horisontin, että sieltä kyllä kelpaa hakea esimerkkejä.

Onko tämä lakirypäs todistus vanhasta sanonnasta: Mitä kelvottomampi kansa, sitä enemmän lakeja? Yhtä se ainakin on: hupsun hyvän tahtoista sursur-puuhailua liikennesäännösten parissa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Ed. Bremer ei löytänyt käsiteltävänä olevasta lakiesityksestä mitään hyvää ymmärtääkseni, mutta sitäkin enemmän vikoja eli harvinaisempia pitkän luettelon yhdestä lakiesityksestä. Tämä valitettavasti osoittaa sen, että lainvalmistelu tällaisessakaan asiassa, millä ei ole mitään erityistä kiirettä, ei tässä maassa ja hallituksen toimesta ole mitenkään hyvässä mallissa.

Edellisellä vaalikaudella toteutettiin monien valtion julkisten toimintojen liikelaitostamista ja edelleen yhtiöittämistä. Silloin vasemmistosta, joka oli oppositiossa, tuli kova arvostelu tätä linjaa vastaan, että yhtiöitettiin erilaisia julkisia toimintoja. Tällä hetkellä vasemmistosta ei tunnu kuuluvan yhtään mitään. Vähän hämmästelen tätä muutosta tältäkin osin. Tällainen toiminta, mitä Autorekisterikeskuksen toiminta on, saattaisi olla kyllä hyvin järkevää pitää muutama vuoden liikelaitoksena ja edetä tässä asiassa rauhallisemmin. Tätä kantaa, jota itse pitäisin viisaana, puoltaa kyllä erittäin vahvasti ed. Bremerin puheenvuoro.

Olen viime päivinä ja viikkoina tutustunut ed. Bremeriin entistä paremmin, kun olemme olleet samalla kurssilla, ja arvostan hänen asiantunteustaan nimenomaan liikennepolitiikan osalta. Jäin vain ihmettelemään, että hänen puheenvuoronsa sisältöön ei kuulunut lakiesityksen hylkäsesitystä.

Herra puhemies! Minä ehdotan ed. Bremerin puolesta, mutta myös omasta puolestani, että lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. M y l l y n i e m i : Herra puhemies! Kiitän ed. Bremeriä varsinkin poliisin tietosuoja koskevasta lausumasta. Minulla olisi siitä asiasta viisi sivua tekstiä, mutta armahdan eduskuntaa tällä erää sen kuulemisesta, koska tarkoitus on palata lakialoitteen muodossa myöhemmin samaan asiaan.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Ed. Bremer mainitsi, ettei lakia kritisoi. En tiedä, eikö hän ollut paikalla, kun ensimmäisessä käsittelyssä tätä kritisoi erittäin runsaasti, perusteellisesti ja aiheesta, kaikista niistä syistä joita ed. Bremerkin äsken sanoi. Syitä voisi esittää paljon enemmän.

Valiokunnan kaikki jäsenethän olivat sitä mieltä, että kaikkein paras olisi ollut, jos ministeriö olisi vetänyt esityksen takaisin. Siihen liikenneministeriö ei suostunut. Itse asiassa, niin kuin ed. Bremer sanoi, valiokunnan puheenjohtaja opposition edustajana pelasti sen, että lakinippu meni valiokunnasta läpi.

Tämähän olisi pitänyt tietenkin hylätä. Toisaalta lainsäädäntö tässä muodossa jatkaa lähinnä nykytilaa, ei merkittävästi sitä huononna, mutta ei parannakaan. Tässä mielessä tietenkin, kun hallituspuolueiden pelisäännöt ovat sellaiset kuin ovat, että edellytetään hyväksymistä, valiokunta ei lähtenyt tätä hylkäämään. Jos tämä on huono, niin kuin valiokunta epäilee ja monet valiokunnan ulkopuolella, jotka ovat tutustuneet asiaan, niin toivottavasti hyvin pikaisesti, jos on mahdollista, tähän palataan.

Ed. J u h a n t a l o : Herra puhemies! Minusta on hyvin virkistävää kuulla täällä eduskunnassa näissä liikenneasioissa ed. Bremerin mielipiteitä, jotka varmastikin ovat tulevaisuudessa toteutettavia. Minäkin luulen, että meidän suomalaisten suhtautuminen on ollut aika tavalla kankeaa ja pidättyväistä liikennekysymyksiin. Se on vähän niin kuin viinakysymyksiin. Emme tahdo saada muutoksia aikaan. Muistelen, että olemme tainneet parikin kertaa täällä yrittää äänestää oikealle kääntymisen puolesta punaisista liikennevaloista. Maailmalla me kaikki näemme, miten hyvin se toimii, mutta kun tulemme tänne saliin, käsi vain menee väärälle nappulalle. Me emme kykene toimimaan.

Silti minun täytyy sanoa kokemuksesta, niin kuin me kaikki muutkin olemme havainneet — käytän esimerkkinä Kankaanpäässä olevaa katsastusasemaa — että huimasti on muuttunut palvelu vuosien varrella. Täytyy sanoa lämmin kiitos Autorekisterikeskukselle. Aikoja saa nykyisin hyvin joustavasti. Palvelu on asiantuntevaa ja nopeaa. En minäkään nyt haluaisi, että me hyvin nopeasti menisimme tästä vaiheesta eteenpäin, kun olemme saavuttaneet jo näin hyvän palvelutason. Mutta uskon, että tulevaisuudessa, kun emme suhtaudu enää niin pieteetillä autoihin ja liikenteeseen, me näissäkin asioissa

löydämme sellaista käytännön toteutusta kuin ed. Bremer puheessaan ounasteli ja katsoi eteenpäin.

Ed. Pehkonen: Arvoisa puhemies! On ihan syytä muistaa, että tämä ei ole säästölaki, vaan saattaa muodostua päinvastaiseksi. ARK:n liikevoitto saattaa muuttua tappioksi. Niin kuin täällä on ilmennyt, tämä on sellainen tilkkutäkkilainsäädäntö.

Siksi kannatan ed. Kankaanniemen tekemää ehdotusta.

Ed. Lindén: Arvoisa puhemies! Haluaisin hieman korjata ed. Kuisman puhetta siitä, kun hän totesi, että valiokunta olisi yksimielisesti ollut sitä mieltä, että lakiesitys tulisi hylätä. Asian käsittelyaikana keskusteltiin, ovatko lait tarpeellisia, mutta minulla ei sellaista mielikuvaa tullut käsittelyssä, että olisimme yksimielisesti olleet tätä hylkäämässä.

Olemme yhtiöittämässä Autorekisterikeskusta. Onko se hyvä vai huono asia, se nähdään. Tärkeintä mielestäni on kuitenkin se, että kun autonkatsastustoiminta on vapautettu, valtion omistama Autorekisterikeskus ja yksityiset katsastusasemat ovat samalla viivalla ja pelaavat samoilla pelisäännöillä.

Ed. Kuisma: Arvoisa puhemies! Ed. Lindénille: Sanoin täsmällisesti niin, että valiokunta oli yksimielinen, että olisi paras, jos liikenneministeriö vetäisi tämän takaisin. Emmehan me tätä hylänneet, tähän on äänin 9—8 hyväksytty sen jälkeen.

Tässä on paljon muustakin kysymys kuin pelkästä Autorekisterikeskuksen yhtiöittämisestä, mikä on lainsäädännön nimi. Tässä perustetaan uusi virasto: Ajoneuvohallintokeskus. Tässä on kuusi eri lakia, joten kyllähän tämä on paljon muutakin. Ei se yhtiöittäminenkään ole ihan ongelmaton asia. Nythän on kysymys katsastustoiminnasta, joka on aika lailla erilaista verrattuna esimerkiksi Posti-Teleen, VR:ään tai Tielaitokseen, joita joko liikelaitostetaan tai yhtiötetään. Tässä on noudatettu samaa mallia, mutta katsastus ei ole sellaista varsinaista liiketoimintaa, että välttämättä sama malli toimii. Kaikista epäilyistä huolimattahan on tavallaan luotettu siihen, että ministeriö on tämän tarkkaan harkinnut, ja valiokunta on sitten täpärästi hyväksynyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Kankaanniemi ed. Pehkosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on lakiehdotukset hylätty.

Toinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

”Jaa” äänestävät seuraavat edustajat:

Aho, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alho, Andersson J., Anttila S.-L., Anttila U., Apukka, Aula, Aura, Biaudet, Brax, Bryggare, Dromberg, Elo, Enestam, Halonen, Hellberg, Helle, Huotari, Hurskainen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Ihamäki, Isohookana-Asunmaa, Itälä, Joenpalo, Juhantalo, Juurola, Jäätteenmäki, Kalli, Kallio, Karjalainen, Kautto, Kiviniemi, Knaapi, Koistinen, Kokkonen, Komi, Korhonen M., Korhonen R., Koski V., Koskinen J., Koskinen M., Krohn, Kuisma, Kukkonen J., Kukkonen U.-M., Kuoppa, Kuosmanen, Kurolo, Kääriäinen, Laaksonen, Laitinen, Lamminen, Lax, Leppänen P., Lindén, Linnainmaa, Luhtanen, Löf, Malm, Märkkula-Kivisilta, Myllyniemi, Mähönen, Mönkäre, Nikula, Nurmi, Nyby, Ojala A., Ojala O., Ojala R., Partanen, Pekkarinen, Peltomo, Pesälä, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Piha, Pohjola M., Pohjola T., Polvi, Prusti, Puhakka, Puhjo, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rehn, Rimmi, Rosendahl, Saapunki, Saari, Saarinen, Salolainen, Savela, Seppänen, Skinnari, Soininvaara, Tahvanainen, Taina, Tarkka, Tiilikainen, Tiuri, Tiusanen, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Uotila, Vanhanen, Vehviläinen, Veltäinen, Viinanen, Viitanen, Viljamaa, Vokkolainen, Väistö, Wahlström ja Zyskowiec.

”Ei” äänestävät seuraavat edustajat:

Alaranta, Bremer, Jääskeläinen, Kallis, Kankaanniemi, Karjula, Korkeaoja, Korteniemi, Koski M., Liikkanen, Lindqvist, Manninen, Mölsä, Pehkonen, Ranta-Muotio, Smeds, Takula, Tennilä ja Vistbacka.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aaltonen, Aittoniemi, Andersson C., Backman, Filatov, Gustafsson, Hassi, Heinonen, Huttu-Juntunen, Hyssälä, Immonen, Jaakonsaari, Jansson, Kaarilahti, Kalliomäki, Kanerva, Kantalainen, Karhunen, Karpio, Kekkonen, Kemppainen, Kiljunen, Koskinen H., Laakso, Lahtela, Lapintie, Lehtosaari, Leppänen J., Lindroos, Lipponen, Louekoski, Lämsä, Markkula M., Mikkola, Niinistö, Norrback, Olin, Paasilinna, Paasio, Penttilä, Perho, Rantanen, Rauramo, Rinne, Roos, Ryhänen, Räsänen, Saario, Salo, Sasi, Suhola, Tulonen, Vehkaoja, Vihriälä, Viitamies, Virtanen, Vuorensola ja Vähänäkki.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 19 ei-ääntä; poissa 58. (Ään. 10)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotukset.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys laiksi metsäkeskuksista ja metsätalouden kehittämiskeskuksesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys 117/1995 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Veteläinen: Arvoisa puhemies! Julkisen rahoituksen väheneminen ja sen aiheuttamat säästöpainheet ovat yksi suurimpia syitä yksityismetsätalouden organisaatiouudistukseen. Erinomaisen selvästi tämä näkyy maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnöstä, missä tähdennehtään muodostettavan hallinnon taloudellisimman ja tehokkaimman järjestämisen periaatetta. Tähän liittyen valiokunta mietinnössään edellyttää, että muodostettavien metsäkeskusten kokonaislukumäärä ei ylitä yhtätoista. Tämä tiukka raja on se, mikä aiheuttaa huolta eräillä voi-

makkailla metsätalousvaltaisilla alueilla, kuten Keski-Pohjanmaalla ja Kainuussa.

Arvoisa puhemies! Lakiehdotuksen mukaan metsäkeskusten lukumäärän, toimialueet, toimipaikat ja nimet määrää valtioneuvosto. Tähän liittyen ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

”Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että erityisesti metsävaltaisilla alueilla ja sellaisilla alueilla, joilla metsätaloudella on väestön toimeentulon ja työllisyyden kannalta erityistä merkitystä, metsäkeskusten lukumäärää ja alueellista sijoitusta tulee arvioida edellä mainituista lähtökohdista käsin.”

Ed. Koistinen: Arvoisa puhemies! Oikeastaan ed. Veteläisen puheenvuorosta on hyvää jatkaa.

Valiokunnassa mukana olleena totean, että tämän asian käsittely oli hyvin hyvää ja rakentavaa, mutta sitten valiokunnassa ilmeni erittäin suurta harrastusta ottaa kantaa metsäkeskusten lukumäärään, vaikka lain 2 §:ssä sanotaan, että valtioneuvosto tekee tästä päätöksen. Kun metsäkeskusten lukumäärästä on ollut pitkin aikaa ja tulee olemaan useampia mielipiteitä, olen eri mieltä kuin valiokunnan enemmistö ja vastalauseessani tein myöskin edustajille jaetun perustelulausumaesityksen. Ehdotan siis perusteluissa lausuttavaksi:

”Eduskunta edellyttää, että perustettavia metsäkeskuksia tulee olla vähintään kolmesta.”

Yhtenä perusteluna tähän vielä toistan ensimmäisessä käsittelyssä esittämäni perustelun, että monet asiantuntijat sanoivat, että se säästö, mikä tällä lailla on tarkoitus saada, saadaan jo kolmelta toiselta metsäkeskuksella.

Ed. Isohookana - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Juuri siitä syystä, että metsäkeskusten alueiden muodostamisesta ja lukumäärästä kuuluu valtioneuvoston tehdä päätös, pyydän saada kannattaa ed. Veteläisen ehdotusta perustelulausumaksi.

Puhetta ryhtyy johtamaan ensimmäinen varapuhemies S.-L. Anttila.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Lain olennaisin merkitys on siinä, että siinä luodaan organisaatio tulevalle metsälainsäädännön kokonaisuudistukselle toteuttamaan uuden met-

sänhoitolain tavoitteita ja rahoitusjärjestelyjä. Tältä osin on hyvin tärkeää juuri se, että tällä lailla viranomaistoimia eriytetään organisaatiossa tietyllä tavalla.

Olennaista on myös se, että valiokunnassa saimme muutettua johtokunnan kokoonpanoa niin, että myös metsätyöntekijät sitoutuvat jäsenyyden kautta toivottavasti hyvin tulevien lainsäädäntötavoitteiden toteuttamiseen.

Kun tässä yhteydessä myös hallituksen budjettiesityksessä ja tässä budjettilaissa lähdettiin siitä, että nimenomaan organisaatiolla saavutetaan tiettyjä säästöjä, ja kun tiedetään, miten metsälautakunnilta on edelleen leikattu toimintavaroja, ja huolimatta siitä, että valtiovarainvaliokunnan maatalousjaosto keksi tietyn vastaliikkeen, kuitenkin tarvitaan säästöjä. Rahoja ei ole varaa käyttää hallintoon vaan nimenomaan metsänparannustoimintaan ja varsinaiseen metsätaloutta tukevaan työhön.

Maa- ja metsätalousministeriö ja valtioneuvosto todella toki valitsevat metsäkeskukset. Siitä on täällä ponsi ja niistä kriteereistä lausumat, mutta tilanne on se, että tämä oli lobbauksen ja monenlaisen muun toiminnan seurauksena ryöstäytymässä ja pahimmillaan pelättiin jopa 16 metsäkeskuksen tuloa, jolloin nämä säästöt olisivat jääneet saavuttamatta. Tämän takia eduskunta haluaa pitää käsissään tämän asian ja ohjata vähäiä voimavaroja metsätalouden kannalta oikealla tavalla.

Ed. N u r m i : Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat, EU:ssa 44 prosenttia budjetista kulkee maa- ja metsätalouden kautta. Ympäristönhoidon korostunut asema ja metsiemme taloudellisesti tärkeä asema vaatii riittävästi resursseja metsiemme järkevään hoitoon.

Käsittelyssämme on laki metsäkeskuksista ja Metsätalouden kehittämiskeskuksesta. Lain yhteydessä on tarkoitettu säästää. Nämä säästöt kohdistuvat tietenkin työntekijöihin, joita joudutaan runsaslukuisesti irtisanomaan, noin 400. Vaikka metsävienti nyt vetäekin, metsäluonnon hoidon uskottavuus horjuu, koska avainbiotooppeja ei kyetä enää kartoittamaan ja hoitamaan, koska metsäluonnon hoitohenkilöstöä vähennetään. Tuleva metsälaki tuo lisää tehtäviä metsäkeskuksille, mutta entisetkin tehtävät jäävät hoitamatta. Tämä juuri siksi, että henkilökuntaa irtisanotaan. Metsätalouden rahoituslaki jää myös mitättömäksi, jos sitä toteuttava henkilökunta sanotaan irti. Suomen maine kärsii tästä. Samoin kärsii teollisuuden ulosvienti.

On hullunkurista, että hallitus tekee lisää työtömiä, sen sijaan että työttömyyttä pyrittäisiin poistamaan.

Toivon kuitenkin, että metsämme tulevat edelleenkin asianmukaisesti hoidetuiksi, vaikka joudumme valitettavasti tälläkin saralla säästämään. 30 miljoonalla markalla olisimme saaneet tässäkin kohdassa monta työpaikkaa säästetyksi. Toivon, että emme joudu katumaan tehtyjä ratkaisuja. 30 miljoonan markan säästöistä voi tässäkin tapauksessa tulla suuremmat vahingot.

Jatkossa on selvitettävä, kuinka monta metsäkeskusta maahamme jää. Koko uudistus on ollut turhaa ajan ja vaivan hukkaamista, mikäli selkeitä muutoksia ei saada aikaan.

Valiokunta esittää mietinnössään, että jatkossa Suomessa olisi yksitoista metsäkeskusta. Mikäli näin on, toivon, että metsäkeskusten rajat tulevat olemaan mahdollisimman järkevät ja luonnonmukaiset. Esimerkiksi Itä-Hämeessä Jaala, Iitti ja Elimäki ovat aina suuntautuneet joko Uudenmaan lääneihin tai Itä-Hämeeseen ja Lahteen päin. Nyt suunnitellut asettavat kyseiset kunnat Etelä-Karjalan metsäkeskusalueeseen. On hullunkurista, mikäli luonnollisia taipumuksia, jotka ovat syntyneet ajan saatossa sukupolvien ajan, tullaan vääntämään väkisin uuteen muottiin. Se on kuin silittäisi kissaa vastakarvaan.

Paljon aikaa ja tupakkaa palaa, ellei rajojen suhteen kyetä löytämään luonnonmukaisia yhtymiä. Mikäli tähän ei kyetä, on uudistus ollut huonosti valmisteltu.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Veteläinen oli huolissaan siitä, että olisi mahdollista, että metsävaltaisilla alueilla metsäkeskustoiminta ja yksityismetsätalous nyt erityisesti kärsisi. Juuri se tapa, jonka maa- ja metsätalousvaliokunnan suuri enemmistö valitsi, korostaa sitä, että toimeliaisuus kohdistuu kentälle ja jäljellä olevat varat järkevästi käytetään varsinaiseen yksityismetsätalouteen, sen metsänhoitosuunnitelmien ym. tekemiseen, ja myös viranomaistehtävien hoitoon.

Ed. Veteläisen ponsiehdotus on eräällä tavalla sellainen, että se voi johtaa jopa päinvastaiseen tulokseen, jos se tulkitaan sillä tavalla, että metsäkeskusten lukumäärää, siis pelkkää hallinnointia, pitäisi lisätä, kun nimenomaan pitää kenttätöimintää lisätä ja hallinnointia vähentää. Hallinnoinnilla ei ole mitään itseisarvoa näissä asioissa.

Ed. P e h k o n e n : Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kannatan ed. Koistisen tekemää ehdotusta.

Asiantuntijojitten mukaan säästöt syntyvät 11—13 metsäkeskuksella, mutta jotta maan eri alueet tulevat tarpeeksi huomioitua, tulee niitä olla vähintään 13. Tämä käsitys vahvistui asian tuntijoita kuunnellessa.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Koko tämän lain säätämisen tarkoitus on se, että kevennetään hallintoa ja luodaan mahdollisuuksia alueellisen toiminnan kehittämiseen. Tässä mielessä näen, että jos me tuemme työllisyyttä ja sitä kautta luomme työmahdollisuuksia alueelliselle tasolle, niin meidän tulee keventää hallintoa. Tässä mielessä näen, että valiokunnan kannanotto on aivan paikallaan.

Ed. H u o t a r i : Arvoisa puhemies! Olisin mielenkiintoista tietää, miten ministeri Hemilä suhtautuu metsäkeskusten määrään. Minulla on sellainen käsitys, jonka olen eri tahoilta kuullut, että hän olisi kolmetoista metsäkeskuksen kannalla. Hän ei ole täällä paikalla, joten vastausta ilmeisestikään ei saa. Mutta tietääkö valiokunnan puheenjohtaja mahdollisesti, mitä ministeri Hemilä on mieltä?

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! On selvää, että yhteiskunnassa tehdään muutoksia, niin myös metsäkeskuspuolella. Tehokkuutta etsitään, ja niin kuin mietinnön perusteluissa on, taloudelliset perusteet ja kyky mahdollisimman edukkaasti järjestää hallinto ovat sijoituskriteerit. Otettakoon se myös sijoittautumispäätöksen teossa täysipainoisesti huomioon.

Ed. R i m m i : Rouva puhemies! Kun tätä asiaa maa- ja metsätalousvaliokunnassa käsiteltiin, metsäkeskusten lukumäärää esimerkiksi, hyvin useissa asiantuntijalausunnoissa korostettiin nimenomaan sitä, että metsäkeskusten lukumäärä ei saisi olla korkea, vaan hallintoa pitäisi kyetä keventämään ja toimintojen, mitä niillä rahoilla saadaan aikaiseksi, nimenomaan pitäisi keskittyä käytännön metsätyöhön, metsän hoitamiseen ja metsän monimuotoisuuden ja erilaisten arvojen säilyttämiseen. Tämä oli yksi tärkeä peruste valiokunnassa, kun ponnitti metsäkeskusten lukumääräksi, korkeintaan 11, laadittiin.

Myös pidän hyvin tärkeänä sitä, että valiokunnassa saatiin hyvin yksimielinen ja selkeä kannanotto siitä, kuinka metsäkeskusten johto-

kunta tulee koota. Siinä on mielestäni tapahtunut edistysaskel, koska siellä on metsänomistajien lisäksi myös metsäalan muita toimijoita.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Täällä on tämän lain aikaisemmissa käsittelyvaiheissa ihmetelty keskustelua metsäkeskusten lukumäärästä ja eräänlaista herkkyyttä, jolla siihen on reagoitu. Minun mielestäni se on ihan perusteltua siksi, että tässähan on kysymyksessä ”Vanha virsi Taalainmaan karjamajoilta” eli-ikä asia, jota koko edellisen hallituksen aikana jo käsiteltiin, ei tosin tässä talossa, vaan muual- la. Silloin meillä kansanedustajilla oli käytettävissä listoja, jotka kertoivat, että mikäli maa- han perustetaan kolmetoista metsäkeskusta, ne viimeiset kaksi niiden yhden toista jälkeen ovat Kainuun ja Keski-Pohjanmaan metsäkeskukset. Kun nyt valiokunta on ottanut kannan, että metsäkeskuksia voi olla enintään 11, on tietysti selvää, että näissä kahdessa maakunnassa on noussut huolia siitä, että mikäli näin toimitaan, kuin eduskunta nyt näyttää edellyttävän, juuri mainitut metsäkeskukset jäävät silloin perustamatta.

Olen omassa eduskuntaryhmässäni harmitellut sitä, että minusta keskustan kansanedustajat maa- ja metsätalousvaliokunnassa eivät ole noudattaneet keskustan eduskuntaryhmän syyskuussa ottamaa kantaa, jossa tosin ei puhuttu metsäkeskusten lukumäärästä, vaan siitä, että tasapuolisesti koko maassa nämä asiat tulisivat hyvin hoidetuiksi. Jos käy, niin kuin nyt pelätään käyvän, minusta ryhmämme kannanotto ei tule toteutumaan. Siinä mielessä on valitettavaa, että tällaiseen keskusteluun on täällä jouduttu asiasta, jossa päätösvalta kuuluu valtioneuvostolle.

Muutoin olen sitä mieltä, että ed. Koistisen ponsi olisi parempi kuin ed. Veteläisen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Veteläinen ed. Isohookana-Asunmaan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Eduskunta edellyttää hallituksen huolehtivan siitä, että erityisesti metsävaltaisilla alueilla ja sellaisilla alueilla, joilla metsätaloudella on väestön toimeentulon ja työllisyyden kannalta erityistä merkitystä, metsäkeskusten lukumäärää ja alueellista sijoitusta tulee arvioida edellä mainituista lähtökohdista käsin.”

Ed. Koistinen on ed. Pehkosen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta edellyttää, että perustettavia metsäkeskuksia tulee olla vähintään kolmetoista."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Veteläisen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Veteläisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 109 jaa- ja 31 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 58. (Ään. 11)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Koistisen ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Koistisen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 108 jaa- ja 25 ei-ääntä; poissa 66. (Ään. 12)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laeiksi leimaverolain ja arvopaperimarkkinalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 167/1995 vp
Talousvaliokunnan mietintö 22/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys Pohjoismaiden välillä tehdyn yhteistyösopimuksen muuttamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 142/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 13/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Kyseessä oleva Helsingin sopimuksen muutos on erittäin tärkeä kehitettäessä pohjoismaista yhteistyötä eteenpäin, ja varmasti kyseessä oleva sopimuksen muutos tulee merkitsemään kaikkein suurinta muutosta Pohjoismaiden neuvoston työssä noin 10—20 vuoden aikana. Tämän sopimusmuutoksen johdostahan Pohjoismaiden neuvosto keskittyy kolmelle erityisen tärkeälle alueelle: Euroopan unionin yhteistyöhön, lähialueyhteistyöhön ja perinteiseen pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Varsinkin Euroopan unionin yhteistyössä on erittäin tärkeää, että pohjoismaista yhteistyötä kehitetään, koska totuushan on se, että Tanska edelleen katsoo edustavansa muita Pohjoismaita, Ruotsissa ollaan varsin sekaisin ja epätietoisia EU-politiikasta ja Suomi pyrkii olemaan kaikissa tilanteissa luokan paras oppilas ja noudattamaan muiden tahtoa. Tältä osin on varsin tarkoituksenmukaista, että pyritäisiin saamaan aikaan yhteisiä pohjoismaisia foorumeita, joilla riittävän perusteellisesti asioista keskusteltaisiin ja pyritäisiin jonkinlaiseen pitkän tähtäimen yhteiseen pohjoismaiseen näkemykseen.

Toinen historiallisesti tärkeä painopistealue on lähialueyhteistyö, joka itseäni varsin läheisesti koskettaa. Tältä osin täytyy todeta, että meidän turvallisuutemme ja myös työllisyystilanteemme kehitys on hyvin pitkälti riippuvainen siitä, mitä meidän lähialueillamme tapahtuu ja erityisesti Itämeren alueella. Jos kykenemme takaamaan tuolla alueella poliittisen vakauden tulevaisuudessa ja myös myönteiset olo-

suhteet talouden voimakkaalle kehittymiselle ja myös sen, että ympäristökysymykset kyetään hallitsemaan, uskon, että tätä kautta voidaan olennaisesti parantaa Suomenkin taloudellista kasvua ja vaikuttaa tällä tavalla myös työliksyytilanteen parantamiseen. Tietysti kaikkein tärkeintä on juuri se, että turvallisuus tällä alueella säilyisi. Uskon, että tämä on hyvin myönteinen ja tärkeä askel kehitettäessä pohjoismaista yhteistyötä, ja Kuopion kokouksen henkikin oli tällä kertaa hyvin positiivinen Pohjoismaiden neuvoston istunnossa.

Ed. Wahlström: Arvoisa puhemies! Siihen voin yhtyä, mitä ed. Sasi sanoi viimeksi, että Kuopion kokouksen henki oli positiivinen. Mutta on ehkä syytä tässä yhteydessä todeta, että se organisaatiouudistus, joka lakiesitykseen sisältyy, Pohjoismaiden neuvostossa ei suinkaan ollut yksimielinen ja monet suuret epäilyt olivat sitä kohtaan, onko mitään mieltä rakentaa sinänsä oikeiden kolmen pilarin varaan myös valiokuntatyötä. Totta kai Eurooppa-yhteistyö, lähialueyhteistyö ja Pohjola ovat tärkeitä, mutta jo se, että Pohjoismaiden neuvostossa pitää olla Pohjola-valiokunta, osoittaa hieman kummallista organisaatiouudistusta, koska monet asiat ovat sellaisia, että niitä ei voi näihin kolmeen pilariin oikein yksistään kytkeä.

Otetaan nyt vaikkapa ympäristöasiat. Olisi paljon loogisempaa ollut, että ympäristöasiat olisivat ympäristövaliokunnassa, koska ne useimmiten ovat kaikkien näiden valiokuntien asioita ja on vähän vaikea uskoa, ettei tässä syntyisi päällekkäisyyttä ja ettei toisaalta pitäisi välttämättä rakentaa erilaisia alavalioikuntia, joissa voitaisiin sitten erilaisia substanssiasioita käsitellä.

Mutta päätös on nyt tehty, ja siinä mielessä on tietysti oikein, että hyväksytään tämä muutos. Mutta monia epäilyjä kohdistuu siihen, miten pohjoismainen yhteistyö tämän organisaatiouudistuksen jälkeen sujuu ja vahvistaako se todella pohjoismaista yhteistyötä, niin kuin on tavoite.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että Kööpenhaminassa syyskuun lopussa pidetyssä kokouksessa kuitenkin varsin laajalla enemmistöllä organisaatiouudistus hyväksyttiin. Kun on pyydetty ilmaisemaan kiinnostusta eri valiokuntiin, voidaan todeta, että juuri EU- ja lähialuevaliokunta ovat olleet kaikkein kiinnostavimpia. Mutta ed. Wahlström on siinä oikeas-

sa, että varmasti Pohjola-valiokunta ei voi toimia kokonaisena valiokuntana, vaan siltä osin varmasti joudutaan katsomaan jonkinlaisia alavalioikuntia, joissa substanssipohjalta pyritään käsittelemään asioita.

Mitä tulee ympäristökysymyksiin, ympäristökysymykset on annettu lähialuevaliokunnan tehtäväksi erityisesti siitä syystä, että ympäristökysymykset lähialueilla ovat kaikkein tärkeimpiä, tietysti tältä osin Itämeren alueella, mutta meillä on jo Itämeren komissio olemassa, joka suhteellisen hyvin valvoo tilannetta. Mutta voi sanoa, että nimenomaan Barentsin alueen osalta tällä hetkellä on erittäin suuria huolen aiheita. Voi sanoa, että lähialuevaliokunnan osalta nuo ympäristökysymykset tulevat olemaan varmasti käytännössä hyvin keskeisiä talouden kehittämisen, poliittisen vakauden ja infrastruktuurikysymysten ohella.

Mutta tärkeätä on muistaa kaikissa uudistuksissa, että mikään organisaatio ei ole lopullinen. Kun tästä organisaatiosta on saatu jonkin verran kokemuksia, uskon, että sen jälkeen sitä voidaan pyrkiä kehittämään eteenpäin, ja uskon, että kaikilla on kuitenkin hyvä tahto pyrkiä luomaan sellainen järjestelmä, joka toimii mahdollisimman hyvin yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

Muuten organisaatiouudistuksesta voidaan sanoa, että myönteistä on myös se, että tämä perusrakenne aikoinaan lähti Suomesta, eli Suomi on keskeisellä tavalla voinut vaikuttaa siihen, että tähän lopputulokseen on päädytty.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Hallituksen esitys Argentiinan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 144/1995 vp

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 14/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Hallituksen esitys Chilen kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 145/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 15/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Hallituksen esitys Korean tasavallan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 146/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 16/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Hallituksen esitys Thaimaan kuningaskunnan kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 147/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 17/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

17) Hallituksen esitys Vietnamin kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja molemminpuolista suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 148/1995 vp
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö 18/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

18) Hallituksen esitys laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 151/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

19) Hallituksen esitys laiksi polttoainemaksusta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 152/1995 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 42/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 42.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

20) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 156/1995 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 43/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti hallituksen esityksestä alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta. Meillä on valtiovarainministerinä tällä hetkellä Viinanen. On oikeastaan ihmeellistä, että alkoholiasioissa on ongelmia. Aikoinaan, kun meillä oli rahasta Suomessa kova puute ja oli niukkuutta, meillä oli Niukkanen valtiovarainministerinä. Kun rahaa oli liikaa, meillä oli Liikanen.

Nyt Viinasen aikana alkoholiasiat ovat aika ongelmallisia, sillä todellakin tässä on esitys, jonka eduskunta sai käsiteltäväkseen ja käsitteli kahden käsittelyn lävitse. Silloin hallitus esitti pienpanimoiden osalta tiettyä huojennusta alkoholijuomaverosta. Rajana hallituksen esityksessä oli 6 miljoonaa litraa. Kuulimme asiantuntijoita ja myös kahta Suomessa olevaa pienpanimoa, joita asia koski. Molempien asiantuntijalausunnoissa todettiin, että esityksessä ei ole mitään ongelmaa. Lappeenrannan panimo totesi, että heillä on noin 3 miljoonan litran tuontato.

Kuitenkin, kun valiokunnassa laskettiin kilpailunäkökohdista johtuen signaalina tätä rajaa 5 miljoonaan litraan, kävikin ilmi, että tämä olikin ongelma ilmeisesti tälle yhdelle yritykselle, ja presidentti Ahtisaari katsoi asiakseen vetää esityksen eduskunnasta pois toisen käsittelyn jälkeen. Näin hallitus antoi uuden esityksen, jossa raja nostettiin 5,5 miljoonaan litraan.

Arvoisa puhemies! Jään ihmettelemään, onko nyt paikallaan, että eduskuntaa pompotetaan yhden yrityksen vuoksi Suomessa sillä tavalla, että sama lakiesitys tuodaan miltei saman sisältöisenä eduskuntaan uudelleen käsiteltäväksi. Menettely ansaitsee mielestäni kritiikkiä periaatteellisessa mielessä. Sinällään on oikein, että voidaan pienpanimotoimintaa edistää veropoliittisin toimenpitein, mutta menettely, että yhden yrityksen perusteella ikään kuin tilaustyönä

eduskuntaa pompotetaan lainsäädännön yhteydessä, ei mielestäni ole hyväksyttävä.

Sen vuoksi onkin paikallaan, että toisen käsittelyn yhteydessä laki palautettaisiin siihen sisältöön, joka sillä oli edellisen kerran, kun asiaa käsiteltiin, eli raja tulisi 5 miljoonaan litraan.

Ed. Puisto: Arvoisa puhemies! On totta, mitä ed. Ala-Nissilä sanoi, että asian käsittelytapa ei välttämättä ole oikea. Mikäli hallituksen tietoon on tullut asioita, jotka eivät olleet jaoston tiedossa silloin, olisi ollut ehkä oikea tapa viedä asia suureen valiokuntaan.

Kuitenkin uskon, että pienpanimoiden myöhemmin kirjallisina antamat lausunnot ja tietoomme tulleet seikat puoltavat sitä, että jotta voimme vaihtoehtoista teollisuutta ylläpitää, verohelpotus heille tarvitaan. Uskon, että hallituksen esittämä 5,5 miljoonaa litraa on oikea summa. Toivon kuitenkin jatkossa, että vastaavaa menettelyä asioiden hoidossa ei enää tule.

Ed. Kallis: Arvoisa rouva puhemies! On todella, kuten ed. Ala-Nissilä totesi, käsittämätöntä, että eduskunnan jo hyväksymä laki jää vahvistamatta ja annetaan uusi esitys, joka poikkeaa siitä laista, jonka eduskunta kolmannessa käsittelyssä muutama viikko sitten on hyväksynyt. Silloin, kun siitä esityksestä salissa keskustelimme, varoitimme myös, että 5 miljoonan litran raja voi johtaa siihen, että yritykset eivät halua tuotantoa lisätä, mikä merkitsisi lisää työpaikkoja. Kun puhutaan, että verohelpotuksella helpotetaan pienpanimoiden kilpailukykyä, se voikin koitua ihan päinvastaiseksi.

Kun kerran eduskunta on muutama viikko sitten on hyväksynyt 5 miljoonan litran rajan, toisen käsittelyn yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme tekemään muutosehdotuksen, joka merkitsee 5 miljoonan litran rajaa.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tuntuu, että tässä keskustelussa on hieman tehty tikusta asiaa tästä litrarajasta. Epäilemättä oli epäkohta se, että jaosto tuolloin, kun tätä asiaa ensimmäisen kerran käsiteltiin, sai virheellisiä tietoja. Sinänsä olen samaa mieltä kuin ed. Puisto, että olisi ollut tyylikkäintä, että tämä asia olisi hoidettu suuressa valiokunnassa, niin ettei olisi tarvinnut näin suurta rumbaa käydä läpi tämän lain kanssa.

Mitä tulee niihin pelkoihin, joita lakia kohtaan on ollut kun on pelätty, että tämä esitys vääristää kilpailua, katson, että keskittyneet

olutmarkkinat ovat suurempi ongelma ja tällä voidaan itse asiassa edistää hieman monipuoliseempaa suomalaista alkoholikulttuuria. Olen ihan tyytyväinen siihen, että valiokunnan mietintöön sisältyy ponsi, joka edellyttää kilpailunäkökohdat huomioon ottavaa lain seurantaa.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! On syytä todeta, että tämä on ehkä kaikkein vähäisimpiä asioita, mitä tänä syksynä eduskunnassa käsitellään.

Minkä takia hallitus aikoinaan antoi tämän lakiesityksen? Se perustuu valtiovarainvaliokunnan ja eduskunnan aikoinaan hyväksymään ponteen, jolla pyrittiin siihen, että olutkulttuuria monipuolistettaisiin.

Tietysti tässä asiassa on olennaista se, että veroetus näille pienpanimoille on suhteellisen suuri. Se on 20 prosenttia eli noin 76 penniä litralta, ja tietysti se merkitsee varsin merkittävää kilpailuetuutta. Siitä syystä valiokunta aikoinaan katsoi, ettei ole syytä pyrkiä enää suosiamaan sitä, että tuotantoa kasvatettaisiin veroetuuden turvin. Siitä syystä raja asetettiin 6 miljoonasta 5 miljoonaan litraan, myöskin tietyllä tavalla merkinä siitä, että ei ole tarkoituksenmukaista enää, että panimot pyrkisivät hankkimaan kokonsa perusteella lisäetuuksia.

Ongelmaksi asiassa muodostui se, että Lappeenrannan panimo ilmoitti tuotannokseen alle 3 miljoonaa litraa. Tämä ilmoitus oli annettu sekä valtiovarainministeriölle että myöskin eduskunnalle. Ilmeisesti tarkoituksena oli antaa käsitys siitä, mikä tuo taloudellinen vaikutus valtiolle on ja että se ei olisi kovinkaan suuri. Sen jälkeen kun hyväksyttiin 5 miljoonan raja, Lappeenrannan panimo ilmoitti, että heidän tuotantonsa onkin noin 5 miljoonaa litraa uusissa olosuhteissa, ja tästä syntyi ongelma. Täytyy sanoa, että oikeastaan Lappeenrannan panimo tässä tapauksessa on kyllä syyllinen koko tähän hässäkään. Olisi rehellistä, se että ilmoitetaan oikeat tiedot sekä eduskunnalle että valtiovarainministeriölle, kun pyydetään joitakin asioita valmistelemaan.

Kaiken kaikkea täytyy sanoa, että asian käsittelytapa on huono, mutta lopputulos välttämättä ei. Mielestäni tärkeätä on kuitenkin se, että pienpanimoille annetaan tietty tukietuus. Tärkeätä on myöskin huomata se, että laki koskee vain oikeudellisesti ja taloudellisesti muista saman toimialan yrityksistä riippumattomia yrityksiä. Tietysti se on merkittävää se, että jos jossakin panimossa on jonkun suuren olutpanimon merkittävä omistusosuus, se tämän etuuden piiriin ei

pääse. Tämä asia voi vielä aiheuttaa päänsärkyä tätä asiaa käytäntöön sovellettaessa.

Ed. J o e n p a l o : Arvoisa puhemies! Haluan todeta vain, että kyse ei ole todellisista pienpanimoista tämän asian yhteydessä, vaan kahdesta suomalaisesta keski-suuresta panimosta, joiden asemaa suhteessa kahteen suomalaiseseen panimokeskittymään halutaan vahvistaa.

Todellisia pienpanimoita on syntynyt monille paikkakunnille. Nämä tuovat uutta olutkulttuuria Suomeen ja valittavat sitä, että heidän asemaansa ei tässä tilanteessa auteta riittävästi, vaan nimenomaan näiden kahden nimeltä mainitun panimon asemasta on kyse. Jos ja kun halutaan auttaa pienyritystä ja uusyritystä, olisi pitänyt ottaa huomioon näiden todellisten pienpanimoitten asema ja sitä helpottaa.

Ed. A l a r a n t a : Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä niin kuin jo aikaisemmin, kun tämä sama asia oli lähetekeskustelussa, todeta, että en kyllä periaatteellisista syistä halua hyväksyä sitä, että yritystoiminnan tukeminen ja työpaikkojen säilyttäminen aloitetaan tällaisesta yritystoiminnasta, mistä tässä veronalennuslaisa on kysymys. Tämähän johtaa kuitenkin alkoholipitoisten juomien, vaikka mietojenkin, kuluksen lisäämiseen, ja siitä on sellaisia haittavaikutuksia, joitten hoitokulut yhteiskunnalle ja valtiolle ovat sitten moninkertaiset näihin tuotoihin verrattuna.

Ilmettelen kyllä tässä yhteydessä myöskin kristillisen liiton eduskuntaryhmän muutosesitystä. Mielestäni olisi ollut viisaampaa, kun ryhmällä on tukea enemmän kuin itselläni omassa ryhmässäni tällaisten esitysten kannattamiseksi, tehdä esitys tämän koko homman hylkäämisestä ihan niistä periaatteellisistakin syistä, joihin täällä muutkin ovat viitanneet lähtien siitä, että eduskunnan päätöksiä ei ole hallituksessa haluttu noudattaa.

Kyllä jatkuvasti on merkkejä siitä, että meille syntyy uusia kustannuksia koko ajan, kun me lievennämme alkoholipolitiikkaa.

Ed. S a l o : Arvoisa rouva puhemies! Pienpanimatoiminta, aivan oikein niin kuin ed. Joenpalo totesi, voi olla kahdenlaista, ja tässä, mihin myös ed. Sasi viittasi, saattaa tosissaan tulla tukinnallisia ongelmia, joissa omistajaksi saattaa kin paljastua maan johtava panimo.

Mutta tässä on puhuttu kansainvälistymisestä ja uudesta olutkulttuurista. Nyt meidän pitää

ottaa huomioon, että ollaan EU:ssa, ollaan yhteisillä sisämarkkinoilla. Olutta voi siirtää vapaasti paikasta toiseen. Nyt olisikin syytä ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti tässä yhteydessä keskustelu meidän suurpanimoidemme toimintaedellytysten turvaamisesta, koska on selkeästi havaittavissa, että maahamme virtaa kilpailukykyisempää olutta ja omat työpaikkamme ovat vaarannettuja. Jos meidän yrityksemme eivät kykene kehittymään riittävästi, niille ei löydy myöskään kilpailukykyä sisämarkkinoilta.

Ed. Kallio: Arvoisa rouva puhemies! Voin vakuuttaa ed. Alarannalle, että jos tämä esitys johtaisi siihen, että alkoholijuomien kulutus tästä syystä tässä maassa kasvaa, olisimme varmasti hylkäämisen kannalla. Mutta kukaan ei voi väittää, että kulutus tästä syystä lisääntyisi.

Se, mitä tästä seuraa, on se, että kahden pienpanimon tai keskisuuren panimon kilpailukyky paranee jonkin verran. Lopputulos on se, että ne pystyvät paremmin kilpailemaan tuontitavaroitten kanssa. Se on kyllä kristillisen liiton mielestä etu. Me katsomme, että on maan etu, jos täällä toimiva yritys pärjää kilpailussa.

Minä ihmettelen kyllä kaikkia niitä puheita uudesta olutkulttuurista. En minä ymmärrä, mitä uutta olutkulttuuria tämä toisi mukanaan, että kaksi panimoa saa vähän verohelpotusta. Mitä uutta olutkulttuuria tuo on? Jos edustajat haluavat tällaista termiä käyttää, niin käyttäkööt, mutta ei se kyllä sitä ole. Kysymyksessä on puhtaasti kilpailukyvyn paraneminen kahdelle suomalaiselle panimolle.

Ed. Jönvall: Arvoisa puhemies! Toteaisin, että ehkä ed. Kallis ei ole perehtynyt näihin todellisiin pienpanimoihin, joihin viittasin, joita löytyy monesta kaupungista, ravintoloitten omia panimoita ja muita. Niissä luodaan sitä uutta olutkulttuuria. Jos vain vakaumus antaa myötä, niin tervetuloa tutustumaan erilaisiin makuihin ja erilaisiin oluisiin, ja tästä se kulttuuri löytyy. (Ed. Kallis: Tuleeko uusia tuotteita markkinoille?) — Ne ovat uusia tuotteita, mutta myös uutta kulttuuria. Niitä nautitaan eri tavalla kuin aikaisemmin: ei humaltuakseen, vaan hyvästä mausta nauttien jne. Sitä se, ed. Kallis, on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

21) Hallituksen esitys laiksi alkoholi- ja alkoholi-juomaverosta annetun lain 8 §:n muuttamisesta ja laiksi alkoholilain 17 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 186/1995 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 44/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 44.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

22) Hallituksen esitys laeiksi ulkomailta tulevan palkansaajan lähdeverosta ja kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys 76/1995 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö 45/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 45.

Keskustelu:

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Esillä on ulkomaalaisten verotusta koskeva lakikokonaisuus. Yhteenvetona voidaan todeta, että tämä on teknisesti kyllä varmaan tämän illan heikoin lakikokonaisuus ja tähän liittyy monia ongelmia. Lähtökohtahan tässä on se, että Suomeen tulevien ulkomaalaisten verotusta kevennetään. Toisaalta niiden suomalaisten verotusta, jotka työskentelevät ulkomailla, kiristetään. Tätä perustellaan kansainvälistymisellä, mikä totta kai onkin ajan ilmiö.

Tämä esitys sisältää useita ulkomaalaisten tuloverotuksen muutoksia. Keskusta on jättänyt tähän vastalauseen, jotta voitaisiin ainakin kahta suurinta puutetta korjata. Mikäli tässä ei onnistuta, tämä lakikokonaisuus kyllä muodostaa mielestäni sellaisen paketin, että tätä ei voida kolmannessa käsittelyssä hyväksyä.

Valiokunnassa jo sinänsä teknisesti ongelmallisia hallituksen esityksiä on muutettu mielestäni hyvin puutteellisen valmistelun perusteella. Tällä tarkoitan erityisesti ulkomaalaisten taitelijoiden

ja urheilijoiden verotukseen tehtyjä muutoksia. Nämä olisivat ilman muuta vaatineet selkeästi paremman valmistelun. Tässä on puolittain tilaustyönä tehty muutoksia, menty ruotsalaiseen järjestelmään oikotietä. Ei ole otettu koko järjestelmää ja kokonaisuutta mukaan, vaan on oikaistu vain tuolta prosentin laskemisen kautta. Luulen, että käytännön tilanteissa ollaan tosiongelmassa. Muutenkin olisi tavoitteena ulkomaalaisten verotusta yksinkertaistaa, ei monimutkaistaa.

Eniten tässä lakikokonaisuudessa keskustelua on herättänyt ulkomaiden kansalaisten lähdeverokanta siltä osin, kuin he työskentelevät yliopistoissa tai korkeakouluissa, ja siltä osin, kuin on kyse ns. johtajista, jotka saavat yli 35 000 markkaa palkkaa. Hallitus esittää, että verokanta näiltä osin laskettaisiin 35 prosenttiin. On totta, että kun olemme EU:n jäseniä ja kansainvälistymme, tässä on tiettyjä ongelmia verotuksellisesti. Kun ulkomaalainen muuttaa Suomeen, siitä aiheutuu tiettyjä ylimääräisiä kustannuksia, jotka ovat aika hankalasti verotuksellisesti huomioitavissa. Viime eduskuntakaudella tämä esitys oli täällä eduskunnassa. Silloin valtiovarainvaliokunnan verojaosto katsoi, että sitä ei lainkaan käsitellä. Siihen lakiesitykseen silloin ei heinäseipäilläkään koskettu. Nyt tämä on käsitelty.

Keskustassa olemme lähteneet siitä, että jos tätä linjaa halutaan mennä, siihen on tietyt perustelut, mutta kyllä verokannan pitäisi olla korkeampi. Olisi johdonmukaista ottaa käyttöön sama verokanta, mikä on Pohjoismaiden Investointipankin osalta eli 40 prosenttia, mikä säädettiin viime kaudella. Sitä voidaan jollain tavalla perustella. Mielestäni tällaista uutta alemmaa verokantaa ulkomaalaisille Suomessa työskenteleville henkilöille ei voida perustella.

Hallituksen esityksessä ulkomailta tulevan palkansaajan määritelmä sulkee kaikissa tapauksissa Suomen kansalaisen ulkopuolelle riippumatta siitä, kuinka kauan hän on ulkomailta asunut ja riippumatta lain muista edellytyksistä. Mielestäni tältä osin lakia tulisi muuttaa, niin että ulkomailta pitkään asunut suomalainen, tulisi tuki rinnastaa tässä ulkomailta tuleviin muihin henkilöihin.

Arvoisa puhemies! Ehkä kaikkein ongelmallisin asia tässä on ns. kuuden kuukauden säännön kumoaminen. Hallituksen esityksen muutokset merkitsevät nyt suomalaisten ulkomailta ansaitun palkkatulon verotuksen kiristämistä, kun tämä kuuden kuukauden sääntö kumotaan. Valiokunnassa tätä on lievennetty sillä tavalla var-

sin monimutkaisella säännöksellä, että ulkomailta saadusta ansiosta huomioidaan 60 prosenttia, joten veroprogressio ei vaikuta koko painollaan. Tämä tuo aika monimutkaisen järjestelmän verotukseen, eikä siihen pitäisi mennä.

Mutta mikä ehkä tässä on kaikkein olennaisinta, on se, että nämä muutokset sopivat tähän talous- ja työllisyystilanteeseen huonosti. Nimitään esitetyillä muutoksilla olisi elinkeinoelämän asiantuntijoiden mukaan kielteinen vaikutus suomalaisten yritysten kansainvälistymiseen ja kilpailukykyyn. Se johtaisi totta kai palkkakustannusten nousuun ja siihen, että suomalaisten työllistymismahdollisuudet ulkomailta heikenevät.

Erityisen ongelmallinen tämä on rakennusalan ja muun projektiviennin kannalta, kun me tiedämme, mikä on rakennusalan työllisyys. Arvoisa puhemies! Kiinnitän yleensäkin huomiota siihen, että eduskunnassa ei ole tänä syksynä pystytty mitään tekemään veropolitiikassa rakennusalan työttömyyden hyväksi. Me olemme esittäneet, että voitaisiin ensiasunnon hankkijoiden alijäämähyvitystä nostaa. Se ei tullut hyväksyttyä. Päinvastoin tässä kuuden kuukauden säännön kumoamisella vaikeutetaan suomalaisten rakennusyritysten toimintaa erityisesti Kaukoidässä ja kehitysmaissa. Ei ole saatavissa työntekijöitä, ainakaan alkuvaiheen reaktioiden mukaan, verotusongelmien takia tässä historiallisessa tilanteessa. Olisi siis, totta kai, voitava veropolitiikan alueella liikkua niin kuin asiantuntijat — rahoitusalan asiantuntijat, rakennusalan asiantuntijat ja asuntoalan asiantuntijat — ovat esittäneet. Tässäkin esitän toivomuksen, että hallitus miettisi todella, miten voitaisiin veropolitiikan kautta helpottaa rakennusalan lamaa ja työttömyyttä. Me olemme esittäneet omat vaihtoehdot. Ei muuta kuin panemaan täytäntöön!

Nykyinen kuuden kuukauden sääntö ei käytännössä aiheuta mitään merkittäviä vääristymiä palkkatulon verotukseen. Se ei myöskään merkittävästi pienennä verokertymää Suomessa. Lopputuloshan tässä laissa saattaa jopa olla päinvastainen: Suomalaisyriyten projektivienti voi tyrehtyä, suomalaiset rakennusalan työntekijät jäävät työllistymättä, kaavailut verotuotot jäävät saamatta, ja työttömyysmenot kasvavat.

Nykyinen kuuden kuukauden sääntö on hallinnollisesti varsin selkeä. Nyt esitetyt muutokset, erityisesti valiokunnan tekemät muutokset, monimutkaistavat nykyistä säännöstöä. Ne lisäävät byrokratiaa sekä verohallinnossa että yrityksissä ja aiheuttavat myöskin lisäkustannuk-

sia. Mielestämme nykyinen kuuden kuukauden sääntö on säilytettävä toistaiseksi muuttumattomana. Tulemme siitä, arvoisa puhemies, tekemään toisen käsittelyn yhteydessä esityksen.

Toki on niin, että pitää veropolitiikassa huomioida kansainvälistyminen, mutta ei pidä lähteä yksiviivaisesti siitä, että ulkomaalaisten verotusta Suomessa helpotetaan ja suomalaisten verotusta ulkomailla työskentelyn osalta kiristetään. Tämä ei voi olla oikea linja.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä kiinnitti huomiota siihen, että tämä on lakiteknisesti heikoin ehdotus. Tämän takana on kuitenkin kansainvälistä verotusta pohtineen työryhmän mietintö, jossa on ollut asiantuntijoita paitsi verohallinnosta myöskin yliopistomaailmasta, muun muassa Kauppakorkeakoulusta professori Niskakangas. Työryhmä päätyi yksimielisesti tämän kaltaisiin ehdotuksiin lukuun ottamatta ulkomaalaisia tutkijoita ja avainhenkilöitä, jotka ovat tulleet mukaan muussa vaiheessa.

On totta, että tämä on huonosti avautuva lakiesitys, mutta voisinko kuvitella kuitenkin, että riittävää asiantuntemusta tämän valmistelussa on ollut. Kansainvälinen verotus on hankala asia.

Mitä tulee kuuden kuukauden sääntöön, jonka ed. Ala-Nissilä sanoi olevan ongelmallisinta tässä ehdotuksessa, niin nythän kannattaa tietysti kiinnittää huomiota siihen, että meillä on verosopimuksia useimpien maiden kanssa, jolloin 183 päivän yli menevä työskentelyaika johtaa siihen, että suomalaista verotetaan työskentelymaahan verotuksen mukaan. Sitten meillä ovat tässä kokonaisuudessa mukana kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseen liittyvät ehdotukset, joten ihan valtavan dramaattinen muutos ei ole kysymyksessä, etenkin kun entisen Neuvostoliiton ja entisten Ivy-maiden kohdalla siirtymäsäännös takaa verovapauden kolmen vuoden ajalta.

Ed. U. A n t t i l a : Arvoisa puhemies! Laki-paketti on sellainen, että sitä on vaikea aivan hurraa-hengessä tulla tänne puhujakorokkeelle kehuaan. Olen kuitenkin erittäin iloinen siitä, että valtiovarainvaliokunnan verojaosto on ministeri Alhon kanssa saanut nikkaroiduksi sellaisen mallin, joka on paljon parempi kuin hallituksen esitys, joten jos olisin ed. Ala-Nissilä, en tyytyisi pelkästään toteamaan, että asia on tehty kiireellä, vaan ehkä oppositionkin on syytä olla tyytyväinen, että esitystä on muokattu. Uskon,

että se on myös enemmän opposition tahdon mukainen kuin hallituksen alkuperäinen esitys.

Puhetta on ollut jo ns. puolen vuoden säännön poistumisesta. Tässä asiassa saatiin aikaan sellainen muutos, että ulkomaan työtulosta otetaan 60 prosenttia huomioon ja vastaavanlainen muutos tulee myös ennakonperintälainsäädäntöön. Perustelunahan muutokselle on veropohjan laajentaminen, mitä sinänsä ei voida mielestäni pitää mitenkään huonona asiana.

Mitä tulee ulkomaan työkomennuksiin ja rakennusalan työllistämismahdollisuuksiin ulkomailla, uskon kyllä, että nämä Ivy-maiden kysymykset ovat järjesteltävissä sittenkin, kun verosopimuksia saadaan aikaiseksi. Uskon, että esteissä, joita on arveltu olevan, on kyse myös jonkin asteisesta propagandasodasta. Sinänsähan valiokunta on edellyttänyt, että tätäkin ehdotusta seurataan.

Mitä tulee toiseen puhuttaneeseen aiheeseen eli ulkomaalaisen palkansaajan verotuskysymykseen, niin valiokunta on lisännyt ulkomaalaisen palkansaajan kriteereihin uuden määritelmän. Tämä merkitsee sitä, että tällaiselta palkansaajalta edellytetään erityisasiantuntemusta. Hieman paradoksaalista on se, että erityisasiantuntemusta ei edellytetä siltä henkilöstöltä, joka työskentelee yliopistoissa tai korkeakouluissa, mutta kylläkin niiltä, esimerkiksi yritysjohdossa työskenteleviltä, joilla on 35 000 markan kuukausipalkka. Itse näen, että erityisasiantuntemuskysymys on hyvin keskeinen. Se vastaa paremmin varmaan kaikkien kansanedustajienkin oikeustajua. Totta kai sellaista henkilöstä, jollaista Suomessa ei ole tai on hyvin vähän, sellaista asiantuntemusta, tänne tarvitaan. Siksi houkutuin on paremmin hyväksyttävissä kuin hallituksen esityksen mukaisena.

Mitä tulee ulkomaalaisten taiteilijoiden ja urheilijoiden lähdeverokysymykseen, tässähan valiokunta teki muutoksen siirtymisestä 15 prosentin verokantaan. Todellakaan tämän muutoksen tarkkoja vaikutuksia emme voi tietää. Tämä on verotuksellisesti yksinkertaisempi malli kuin hallituksen esitys. Niissä tapauksissa, kun joistain keikoista on suurempia poistoja, on perusteltua olettaa, että malli, jonka valiokunta on hyväksynyt, merkitsee korkeampaa verotusta, mutta suuressa osassa tapauksia oletettavasti verotus kevenee.

Näin ollen, arvoisa puhemies, olen tämän esityksen valmis hyväksymään ja olen todella tyytyväinen siihen, että näistä asioista on voitu hallituksen kanssa neuvotella.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys oli ilmiselvästi ristiriitainen ja myös mielestäni selvästi huonompi kuin se, mikä nyt on käsittelyn pohjana ja minkä mukaiseen lopputulokseen tässä asiassa ollaan päätyvässä. Ensinnäkin koko esitys piti sisällään kielteisiä asioita. Kun Suomeen tulevat ulkomaalaiset olivat saamassa verokevennyksiä ja suomalaiset työntekijät lähtiessään ulkomaille joutumassa entistä ankaramman verotuksen kohteeksi, katsoimme, että se on kovin epäloogista tässä ajassa, jolloin työllisyys tilanteen ja maamme kilpailukyvyyn kannalta pitäisi ennemminkin toimia sillä tavalla, että kilpailukykyimme suhteessa muihin maihin paranisi. Kaiken kaikkiaan maamme asema maantieteellisestä sijainnista ja monista muista syistä on jo sellainen, että annamme tasoitusta muille.

Eduskuntakäsittelyn aikana hallituksen esitys on hioutunut parempaan suuntaan, olkoonkin että paras on hyvän pahin vihollinen. Ei tähän kukaan saanut henkilökohtaisia mieltymyksiään sanasta sanaan mukaan, vaan tässä piti neuvotella ja sopia. Siinä, mitä tämä merkitsee suomalaisen projektiviennin kannalta, lainaan valiokunnan mietinnöstä kaksi lausetta: ”Valiokunta ehdottaa, että verovapaasta ulkomaantulosta vain 60 prosenttia otettaisiin huomioon määrättäessä kotimaan tulon verokantaa. Ulkomaanpalkkaa ei siis kuitenkaan edelleenkään verotettaisi Suomessa.” Tämä on hyvin merkittävä kannanotto ja täysin eduskunnan ansiota. Hallituksen esitys muuttui siis valtiovarainvaliokunnassa. Tähän on myös liitetty ponsi, joka edellyttää asian seuraamista, niin että jos kaikesta huolimatta projektivienti kärsii, asiaan voidaan palata.

Ulkomaalaisten työntekijöiden Suomeen tulo on luonteeltaan sellainen asia, että kyllähän hirvitti, että hallitus lähti siitä, että 35 000 tai enemmän ansaitsevat pääsisivät 35 prosentin lähdeveron piiriin. Tätä on nyt ehdollistettu sillä tavalla, että tilannetta on rajattu valiokunnan mietinnössä: ”Tällä rajauksella pyritään siihen, että kevennetyllä verotuksella voidaan houkutella Suomeen sellaisia henkilöitä, joiden tietämys tai muut taidot ovat tärkeitä muun muassa maamme tuotannon, elinkeinoelämän tai tutkimuksen kehittämisessä eikä maassamme ole tällaisia erityisasiantuntemusta omaavia henkilöitä riittävästi saatavissa.” Tämä on hyvin ahdas kirjaus, ja käsittääkseni tämän kaltaisia henkilöitä Suomeen ei voi kovin monta tulla. (Ed. Ihamäki: Kuka ratkaisee?) — Kyllä se hallinnossa ratkeaa! — Tanskassa oli tämän

kaltainen käytäntö ja on edelleen, mitä hallitus esitti. Tanskaan sillä perusteella on tullut noin 800 henkilöä. Jos tämä tällä tavalla typistetään ja supistetaan, niin voidaan arvioida, että oleellisesti vähemmän tulee ehdot täyttäviä henkilöitä kuin Tanskaan.

Lopuksi vielä jokunen sana urheilijoita ja taiteilijoita koskevista veroasioista:

Tämä on enemmän kulttuuripolitiikkaa kuin veropolitiikkaa. Fiskaalisia vaikutuksia esityksellä ei juurikaan ole. Sen sijaan suomalaisen liikunta- ja kulttuuripolitiikan kannalta on valtaavan tärkeätä olla tasavertaisessa asemassa ruotsalaisten kanssa. Käytännössä hyvin monet maailmantähdet tulevat ensin Ruotsiin, ja jos ehdot ovat sopivat, saattavat poiketa Suomessa. Taiteilija- ja urheilijavirta ei kulje niinpäin, että Suomi olisi kiinnostavampi maa ja sitten mentäisiin Ruotsiin, jos se heille sopii, vaan nimenomaan tämä mylly pyörii Ruotsin kautta Suomeen. Tässä mielessä olemme tekemässä hyvin merkittävää kulttuuri- ja liikuntapolitiikkaa.

Toinen merkittävä syy tähän on se, että tilaisuuksien järjestäjät toivovat yksinkertaista ja selkeätä mallia ja tapaa toimia. Tästä jää erinäinen määrä kaikenlaista kuittipeliä pois, ja näin tämä selkiyttää tilannetta hyvin oleellisesti ja on ihan kohtuullinen ja järkevä ratkaisu myös tilaisuuksien järjestäjille.

Mikä tässä on vielä mukavinta, niin kun näitä asiantuntijoita kuultiin — siellä oli muun muassa rockfestivaalien ja urheilutilaisuuksien järjestäjiä — ja heiltä kysyttiin, että jos he saisivat valita, minkä mallin he valitsisivat, tämän 15 prosentin mallin vai hallituksen alkuperäisen esityksen, kyllä he olivat tämän 15 prosentin kannalla. Tässä kyllä kentän tarpeisiin voimme myös reagoida ja toimia kansalaisten toivomalla tavalla. (Ed. Ala-Nissilä: Nollaverokanta olisi vielä mieluisampi!) — Sitten ed. Ala-Nissilälle: Joissakin tilanteissa tämä saattaa johtaa nollaverotukseenkin, koska lähdeverolaki on edelleen voimassa ja 15 prosenttiin voi kohdistaa eräitä vähennyksiä. Todettakoon myös, että Tanskassa tämän kaltaista veroa ei peritä lainkaan. Hallituksen esityksessä sitä ei mainita, mutta on tullut muissa yhteyksissä esille, että tanskalaiset ovat tässä asiassa jo luonnostaan nollaverokannassa.

Näiden pohdintojen jälkeen, vaikka olen edustanut henkilökohtaisesti vieläkin tiukempaa linjaa sen suhteen, että olisin toivonut, että kuuden kuukauden sääntö olisi voinut säilyä nykyisellään, olen neuvotteluissa taipunut kannattamaan tätä saavutettua neuvottelutulosta.

Ed. P u i s t o : Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin kiitoksiin, jotka on kohdennettu ministeri Alholle tämän lain valmistelussa. Hän on osoittanut rakentavaa yhteistyötä ja olemme löytäneet kompromissin, joka on tyydyttänyt valtaosaa jaoston jäsenistä.

Yhteistyö on ollut erittäin tärkeää juuri tämän lain kohdalla siltä osin, että esitetyt kritiikit ovat kyllä siltä osin totta, että tässä on monta kokonaisuutta, jotka ovat keskenään ristiriidassa, eli voidaan helposti sanoa todella niin, että Suomesta lähtevien verotusta kiristetään ja tänne tulevien helpotetaan.

Asia voidaan kuitenkin nähdä myös toisin. Kun puhutaan kuuden kuukauden säädöksestä ja sen purkamisesta, joka oli hallituksen alkupeäinen esitys, kysymys ei ole kiusanteosta ulkomailta työskenteleviä kohtaan, vaan ideologisesta veropohjan laajentamisesta, mikä on ollut jo pitkään verotuksen tavoitteena. Voidaan kysyä, onko oikein, että Suomessa rakennuksilla työskentelevä maksaa huomattavasti korkeampaa veroa kuin ulkomailta työskentelevä. Kaikilla ei ole mahdollisuuksiakaan lähteä ulkomaille.

Tämä 60 prosentin kompromissi on varmasti kuitenkin hyvä eteenpäinliikkuminen, ja jaoston työskentelyn myötä ja jaoston esityksenä se kohdistuu myös työnantajan sosiaaliturvamaksuihin. On muistettava, että hallituksen esityksessä oli otettu entisten Ivy-maiden voimassa olevat projektit ja pitkä siirtymäaika huomioon, jolla alueella kuitenkin valtaosa ulkomailta olevista rakennusinvestoinneista tällä hetkellä on käynnissä.

Viime kaudella laulaen kaadettu yksityiskohhta, 35 000 markkaa ansaitsevat ja 35 prosentin verotukseen pääsevät, oli tämän esityksen torahammas tälläkin hetkellä. Se kuitenkin voitiin hyväksyä, kun saimme sen terävoitettua erityisasiantuntemusta vaativien piiriin. Kun kuulimme asiantuntijoita, siltä osin on selvää, että kun me haluamme ulkomaisia investointeja Suomeen, niin ulkomainen investoija haluaa tuoda oman henkilönsä aloittamaan toiminnan täällä. Tätä taustaa vasten, kuin myös oman teollisuutemme kehittämisen kannalta, tämä on hyväksyttävissä, ja on muistettava, että kysymys on 24 kuukauden työskentelystä, joka ei voi välittömästi jatkua uudelleen. Kuten ed. Saarinen sanoi, näiden henkilöiden määrä on ollut hyvin pieni niissä maissa, joissa tämä on ollut käytössä.

Epäsuhta, joka on vähän koomisesti tuotu esiin, kun halusimme erityisosaamista 35 000

markkaa tienaaavien osalta alleviivata, on se, että sitä ei nyt ole alleviivattu opettajien ja tutkijoiden osalta. Pidämme kuitenkin selviönä, että heillä se on, ja toivomme, että voisimme edesauttaa lahjakkaita opettajia ja tutkijoita, että he voisivat motivoitua tulemaan tänne kaamokseen tuomaan vaihtotoimintana sekä tutkijoiden että opettajien asiantuntemusta.

Ed. Saarinen puhui jo hyvin ansiokkaasti taiteilijoiden ja urheilijoiden verotuksesta, joka jaoston esityksestä ja ministeriön yhteistyönä on muutettu. Olen saanut, kuten varmasti kaikki kansanedustajat ovat saaneet, suomalaisten muusikkojen kirjeen, jossa paheksutaan muutosta siltä osin, koska pelätään, että ulkomaalaiset vievät työpaikat. Meillä on ollut ulkomaisia muusikkoja, en ole viime aikoina tarkistanut, mutta vuosien aikana, paljon kaikissa meidän huvipaikoissamme.

Asiantuntijalausunnat kuitenkin toivat esiin ihan toisen näkökulman, ja se on se, että silloin kun me voimme saada tänne maailman laajuisesti tunnettuja taiteilijoita, suomalaiset erilaiset yhtyeet ja kulttuurin harrastajat pääsevät mukaan sellaisiin tilaisuuksiin, sellaisiin yleisömaailmiin ja sellaisiin kokoonpanoihin, joihin heillä muuten ei olisi mahdollisuutta. Tätä on myös muusikkojen asiantuntijalausunnoissa ja erilaisen kulttuuritapahtumien järjestäjien lausunnoissa pidetty merkittävänä.

Mikäli osoittautuu, että muutos on huono, niin onneksi verojaosto ainakin toistaiseksi on suurin piirtein aamusta ehtooseen istunut, joten kyllä sillä on aikaa tutkia näitä asioita uudelleen.

Ed. K a l l i s : Arvoisa rouva puhemies! Valiokunnassa kiitin niitä henkilöitä, jotka olivat olleet neuvottelemassa toisen valtiovarainministerin kanssa näistä epäkohdista, ja totesin, että on hyvä, että valiokunnassa voidaan muuttaa huonoja ratkaisuja hieman paremmiksi. Tietenkin toivon edelleenkin, että muissa valiokunnissa ja muiden ministereiden kanssa olisi mahdollista neuvotella niistä mielestäni huonoista esityksistä, joita tänä syksynä on tullut ja jotka ovat kohdistuneet lähinnä pienituloisiin. Tänä päivänä me olemme puhuneet yksityisteiden valtionavustuksista, kotihoitoon tuesta ja monesta monesta muusta asiasta ja edustajat ovat antaneet ymmärtää, että olisivat mielellään nähneet, että esitys olisi muutettu, mutta se ei ole onnistunut. Siinä mielessä on hyvä, että valiokunta, tässä tapauksessa verojaosto, pääsi sopimukseen ministeri Alhon kanssa.

Mutta sitten itse asiaan. Tämän tyyppistä esitystä esitettiin myös viime kaudella, ja varsin hyvin muistatte, että laidasta laitaan sitä vastustettiin, pidettiin erittäin huonona ratkaisuna, käytettiin aika voimakkaitakin sanoja. Puhuttiin siitä, että se on iljettävä esitys.

Tämä on hieman toisen sisältöinen, mutta tietenkin voi kyllä kritisoida sitä, että ulkomaalaiset, vaikka ovatkin erityistehtävissä, tosiasiallisesti pääsevät 24,5 prosentin verolla. Suomalainen viereisessä huoneessa työskentelevä yhtä suuri asiantuntija saattaa maksaa veroa lähes 70 prosenttia. Meillä on ulkomaalaisia Pohjoismaiden Investointipankissa. He maksavat 40 prosenttia. Verokanta on 5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin nyt esitetty, mutta tosiasiallisesti heidän veronsa on kyllä selvästikin korkeampi kuin tuo 24,5, koska pankin palveluksessa olevat eivät ole oikeutettuja mihinkään yleisvähennykseen.

Se, mikä tässä esityksessä on kuitenkin minun mielestäni kaikkein huonointa, on se, että se sulkee täysin Suomen kansalaiset tämän ulkopuolelle: Esimerkiksi Chicagon yliopistossa työskentelee kaksi tutkijaa, toinen Suomen kansalainen ja toinen amerikkalainen. Suomen kansalainen on ollut siellä toistakymmentä vuotta. Molempia pyydetään Helsingin yliopistoon johonkin tutkijantehtäviin, ja molemmat tulevat. Toinen pääsee 35 prosentin verokannalla, mutta kun toinen on Suomen kansalainen, hän ei pääse lähdeveron piiriin.

Kun asiaa olen tiedustellut niiltä virkamiehiltä, jotka ovat tätä esitystä valmistelleet, eivät he ole osanneet antaa mitään vastausta siihen kysymykseen, minkä takia suljetaan Suomen kansalaiset ulkopuolelle. Vastaus on ollut suurin piirtein sen tyylinen, että haluttiin, ettei se koskisi Suomen kansalaisia, ja se voisi johtaa siihen, että Suomen kansalaiset tulisivat Suomeen enemmän kuin muutoin tulisivat. Tai nyt minä kyllä sanon väärin, jos minä sanon, että vastasivat näin. He vastasivat siihen tyyliin, että Suomen kansalaiset, jotka aikovat ehkä muuttaa Suomeen, käyttävät tätä veroetua hyväkseen.

Minä sanoisin, että jos ulkomailla erikoistehdävissä ollut suomalainen haluaa palata Suomeen, kyllä meidän pitäisi tehdä mitä pystymme, jotta hän palaisi Suomeen tuoden ne tiedot ja taidot, mitä hän on ulkomailla saanut. Sen takia toivon hartaasti, että yksityiskohtaisessa käsittelyssä poistetaan vaatimus Suomen kansalaisuudesta.

Mikäli näitä vastalauseissa esitettyjä muutok-

sia ei hyväksytä, katson, että lakiesitys pitäisi hylätä.

Ed. Uotila: Arvoisa rouva puhemies! Minä yhdyn sekä kritiikkiin että kiitoksiin suhteessa veroministeriä ja -ministeriötä kohtaan, kiitoksiin siinä mielessä, että joustavuutta ja mahdollisuuksia käydä keskusteluja verojaoston ja ministerin välillä syntyi ja pystyttiin tekemään niitä parannuksia, jotka täällä on monessa puheenvuorossa esiin tuotu.

Mutta yhdyn siihen kritiikkiin, että minusta oli kyllä aivan turhaa näin isoa lakipakettia tuoda ns. budjettilakina tällaisella kiireellä päätettäväksi. Tämä on iso periaatteellinen kysymys, ja kuten käsittelyn yhteydessä ilmeni, asiaan sisältyy hyvin paljon myös käytännöllisiä ongelmia. Neuvotteluissa yhteistyössä pystyttiin tekemään muutoksia. Lähes välittömästi tosin todettiin, että muutosten vaikutukset ovat, voisiko sanoa, korkeammassa kädessä eikä tiedetä, mitä kaikkea ne merkitsevät, kun valiokunta ja jaosto hyvästä tahdosta parannuksia tekivät, mikä oli siinä välttämätöntä. Sen vuoksi minusta tämä kokonaisuus olisi pitänyt valmistella pitemmällä aikavälillä ja tuoda ehkä vasta vuoden 1997 verotusta valmisteltaessa päätettäväksi.

Tämän enempää ei keskustelussa aikaansaatu parannuksia. Ne olivat hyviä, ja hyvä, että saatiin näin paljon aikaan. Tältä pohjalta olen myös osaltani valmis esityksen hyväksymään.

Täällä kävikin ilmi yksi yksityiskohta, joka koskee taiteilijoita ja urheilijoita. On todella niin, että asiantuntijat, jotka näitä tahoja edustivat, kertoivat, että asialla on erittäin suuri merkitys suomalaisille musiikin harrastajille, rockbändeille tai mille bändeille tahansa, kun tarjoutuu mahdollisuus korkeatasoisiin vierailuihin. Vierailijat tarvitsevat lisäohjelmanumeroita, ja suomalaiset pääsevät tällä tavalla mukaan. Sitä kautta esitys myös elävöittää kotimaista toimintaa.

kaikkein heikoin homma tässä tietysti on kuuden kuukauden säännön poistaminen senkin jälkeen, kun progressio siihen mukaan saatiin. On todella vähän ristiriitaista verottaa enemmän suomalaisten ulkomailla tekemää työtä ja samaan aikaan suoda helpotuksia tänne tuleville ulkomaalaisille.

Varmasti yliopistot ja tutkimuslaitokset kaipaavat henkilöitä, joilla on annettavaa, tietoja, taitoa ja osaamista, jota suomalainen tuotantoelämä, tutkimuselämä ja yliopistoelämä kaipaa. Se on perusteltua, mutta en minä niin hirveän paljon laskisi sen varaan, että monikansallis-

ten yritysten johtajien saapumista tänne pitäisi erityisesti verohelpotuksin tukea.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitystä n:o 76 näille valtiopäiville voi pitää josain määrin kyllä murheellisena lukuna Lipposen hallituksen historiassa. Hallitushan on ottanut tavoitteeseen työllisyyden parantamisen, mutta jos katsoo tätä hallituksen esitystä, voi sanoa, että se kyllä hyvin päinvastaisesti tuon tavoitteen kannalta toimii.

Hallituksen esitys lähti alun perin siitä, että ulkomailta Suomeen tuleville suuripalkkaisille henkilöille annetaan verokevennys niin, että jos palkka on yli 35 000 markkaa, tuloveroa maksetaan kaiken kaikkiaan 35 prosenttia. Jos palkka olisi jäänyt vain 34 000 markkaan, silloin olisi verotettu aivan normaalisti Suomen progressiivisen tuloverotuksen mukaisesti.

Toisaalta hallituksen esitykseen sisältyi esitys siitä, että kun suomalaiset, lähinnä projekti-työntekijät ja rakennustyömiehet, menevät yli kuudeksi kuukaudeksi ulkomaille töihin, heidän ulkomailta saamansa työtulo otettaisiin huomioon Suomessa verotuksen progressiota laskettaessa. Tietysti tällä on varsin merkittävä vaikutus tuon alan kannalta, koska totuus on se, että tietyllä veroporkkanalla on ollut varsin keskeinen merkitys siinä, että ylipäättään suomalaisia työntekijöitä on saatu lähtemään ulkomaille. Kun näitä projekteja on toteutettu, niiden kerrannaisvaikutus työllisyyteen on ollut varsin merkittävä.

Jos siis hallituksen esityksen logiikkaa katsoo, niin kyllä se on varsin eriskummallinen. Lähdetään siitä, että ulkomaisia työntekijöitä suositetaan verotuksellisesti, mutta kotimaisia rangaistetaan. Minun on ainakin lähtökohtaisesti hyvin vaikea hyväksyä tällaista veropoliittista linjaa, koska se on ehdottomasti omaa vakaumustani vastaan. Jos hallituksen esityksen osalta tehdään jonkinlaisia analyyseja ideologiasta, ne varmasti antaisivat aika hämmästyttäviä tuloksia.

Yleensä voidaan sanoa, että Lipposen hallituksen verolinja on ollut varsin oikea. Pyritään siihen, että työtulon verottamista kevennetään asteittaisesti, mutta määrätietoisesti. Siltä osin moniin veroratkaisuihin voi olla varsin tyytyväinen, mutta tämä on kyllä melkoinen poikkeus yleisestä verolinjasta.

Tässä on myös se keskeinen argumentti, että yleensä kansalaisia tulisi pyrkiä kohtelemaan yhdenmukaisesti, tasavertaisesti, ja tässä kyllä kaikessa suhteessa pyritään ulkomaalaiset aset-

tamaan parempaan asemaan kuin kotimaan kansalaiset.

Myöskään tämä ei edistä markkinataloudellista toimintaa työmarkkinoilla. Kyllä kai lähtökohdan pitää olla se, että riippumatta siitä, mikä on henkilön kansalaisuus tai mistä hän Suomeen tulee, palkka maksetaan samojen periaatteiden mukaisesti eikä niin, että pyritään verohelpotuksilla suosimaan tiettyjä työntekijöitä eli tässä tapauksessa suuripalkkaisia ulkomaalaisia johtajia.

Mikä on myös tärkeätä, on se, että jos nähdään ongelmia, ei käytettäisi erilaisia vippaskonsteja, joilla pyritään ratkaisemaan ongelmat. Se on huonoa veropolitiikkaa kaikissa tilanteissa. Kaikissa olosuhteissa pitää pyrkiä kiinnittämään huomiota ongelmien syihin. Ongelmien syy on palkkatulon huomattavan korkea verotus Suomessa. Se on se ongelma, johon hallituksen tulisi pyrkiä puuttumaan, eikä siihen, että pyritään tekemään tuloverojärjestelmään veroporsaanreikiä, joilla pyritään ongelmia helpottamaan.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin valtiovarainvaliokunnassa ja verojaostossa on tehty hallituksen esitykseen muutoksia, jotka tietysti merkittäväällä tavalla kyllä parantavat esitystä.

Ensinnäkin, mitä tulee ulkomailta tulevien johtajien verohelpotukseen, niin erityiseksi edellytykseksi on asetettu, että tulee olla sellaista erityisasiantuntemusta, jota Suomesta ei ole riittävästi saatavilla. Jos tämän tulkinta on se, mikä sen tarkoitus valiokunnan mietinnön mukaisesti on olla, ei tule kyllä kovin monta henkilöä Suomeen, joka voi osoittaa sellaista erityisasiantuntemusta, mitä kenelläkään suomalaisella vastaavalla työntekijällä ei ole. Me löydämme ehkä joistakin yrityksistä, niiden tutkimuslaitoksista, joitakin yksittäisiä henkilöitä, joilla voidaan katsoa olevan sellaista tieteellistä kompetenssia, että he sen perusteella pääsevät tämän veroetuuden piiriin. Tietysti korkeakoululaitokseen tulevat ihmiset pääsevät tämän veroetuuden piiriin, mutta tähän se joukko suurin piirtein supistuu. Tietysti korkeakoulujen osalta, vaikka sillä nyt on aika suuri merkitys tässä yhteydessä, täytyy todeta, että kuitenkin korkeakoulujen maksamat palkat ovat siinä määrin pieniä, että useissa tapauksissa tällä 35 prosentin verokannalla ei loppujen lopuksi veroetuutta kaiken kaikkiaan kuitenkaan tulisi saamaan.

Varsin huomattavasti suurempi ongelma on sitten ulkomailta työtä tekevän henkilön verottaminen. Tältä osin täytyy todeta, että nythän tuo-

ta progression huomioon ottamista leikataan siten, että vain 60 prosenttia ulkomailla saadusta tulosta otetaan progressiolaskelmassa huomioon. Myöskin työnantaja suorittaa sosiaaliturvamaksuista vain 60 prosenttia, kun aikaisemmin työnantajamaksuja ei jouduttu lainkaan suorittamaan.

Täytyy sanoa, että tällä hetkellä emme tiedä, mikä lopputulos on. Alan arvio oli, ja voi sanoa, että se oli varsin yksimielinen, että jos hallituksen esitys olisi sellaisenaan toteutettu, projektivienti Suomesta kehitysmaihin ja keski- ja itäisen Euroopan maihin ja erityisesti Venäjälle olisi saman tien pysähtynyt. On totta, että täällä on siirtymäsäännös, mutta kun siirtymäsäännös on ajaltaan kuitenkin suhteellisen lyhyt ja lähtökohteisesti projektin olisi pitänyt alkaa kuitenkin tänä vuonna, niin uskon kyllä niihin väitteisiin, jotka lähtevät siitä, että projektivienti olisi käytännössä lähestulkoon kokonaan tyssääntynyt.

Nyt, kun muutos on tehty valiokunnassa, mielenkiinnolla jäämme odottamaan, mikä on seuraus. Haluan tältä osin viitata siihen ponteen, joka valiokunnan mietinnössä on, että jos nähdään, että tämän seurauksena projektivienti olennaisesti heikkenee tai lähestulkoon tyssää kokonaan — mielestäni selvän heikkenemisenkin pitäisi jo riittää — niin sen pitäisi olla tässä työllisyystilanteessa selvästi signaali hallitukselle, että vedetään oikeat riittävät johtopäätökset ja nyt hyväksytty esitys siltä osin vedetään takaisin ja muutetaan säännöksiä.

Hallituksen esityksen alkuperäinen tarkoitus sinänsä on hyvä, mutta pitää ottaa myöskin huomioon, missä suhdannetilanteessa tätä ratkaisua tehdään. Kun tällä on nimenomaan rakennus- alalla erittäin suuri merkitys tilanteessa, jossa rakennusala on historiansa kaikkien aikojen pahimmassa lamassa, niin ajankohta missään tapauksessa ei ole sopiva. Siinä tilanteessa, jos meillä on ylikuumenemista rakennusmarkkinoilla, voidaan varmaan hyvinkin miettiä tämän tyyppisen muutoksen tekemistä, mutta näissä olosuhteissa mielestäni se on selvä virhe, jota on aika vaikea mielestäni kenenkään kiistää.

Mitä tulee taiteilijoiden ja urheilijoiden verottamiseen, tällähän muutetaan verokantaa siten, että 35 prosenttia pudotetaan 15 prosenttiin, mutta samalla 30 prosentin vähennys poistetaan. Täytyy todeta, että mikään urheilui- tai taiteilijajärjestö kirjallisessa lausunnossaan ei pyytänyt tällaista muutosesitystä. Tietysti valmistelu, vaikka pohjana onkin Ruotsissa toteutettu järjestelmä, on ollut siinä määrin vajavainen, että

ehkä parempaa harkintaa olisi tarvittu, mutta uskon kuitenkin, että kaikesta huolimatta nämäkin verosäännökset voivat toimia. Mikäli ongelmia havaitaan, niin lakien muuttaminenhan on eduskunnan jokapäiväistä työtä ja mahdolliset epäkohdat voidaan melko nopeastikin tarvittaessa korjata. Toki tässäkin yhteydessä täytyy todeta se tosiseikka, että tämäkin merkitsee sitä, että ulkomaisia urheilijoita ja taiteilijoita olennaisesti suositaan kotimaisten taiteilijoiden kustannuksella. Voi tietysti kysyä, mikä on logiikka tässä suhteessa.

Muuan korjaus oli tosin hyvä. Tässä oli tulos- ja alkuperäisen poliittisen sopimuksen mukaan sellainen tilanne, jossa vähennyksiä lainkaan ei olisi sallittu. Se olisi merkinnyt sitä, että urheilijoille etuus olisi ollut varsin merkittävä, mutta useissa tapauksissa taiteilijat, joidenka tuotannon kustannukset olisivat olleet erittäin suuria, olisivat joutuneet maksamaan jopa tappiollisista konserteista veroa, ja se olisi ollut kohtuutonta. Mutta nyt kun matkakustannukset ja majoituskustannukset kuitenkin voidaan vähentää, voidaan sanoa, että pahimmat ongelmat tältä osin voidaan kyllä tämän järjestelmän avulla poistaa. Mutta sanon, että taiteen kannalta tämä ratkaisu välttämättä ei ole kyllä loppuun asti mietitty, ja toivon, että tätä asiaa jatkossa voidaan ensi vuoden aikana vielä miettiä ja selvittää, pitäisikö joitakin muutoksia tältä osin tehdä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys oli hyvin väärämielinen, mutta niitten muutosten jälkeen, mitä valiokunnassa on tehty, voi sanoa, että se ei ole enää sietämätön.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Ed. Sasi sanoi, että tämä ehdotus on väärämielinen ja että tässä kohdellaan ulkomaalaisia eri tavalla kuin suomalaisia. Ajatellaan nyt, että tämä kuuden kuukauden sääntö, joka antaa mahdollisuuden siihen, että kuuden kuukauden ajalta voi verottomasti ansaita ulkomailla, olisi siirretty samantapaisena ulkomaalaiselle. Sehän tarkoittaisi silloin ihan samaa asiaa: Ulkomaalaiset voisivat Suomessa tehdä työtä verottomasti. Näin ei nyt kummankaan kohdalla tapahtunut, ei suomalaisten eikä ulkomaalaisten. Ulkomaalaisten kohdalla tulee 35 prosentin lähdeverokanta, ja kun he vielä maksavat työntekijöiden sosiaaliturvamaksut, se tulee nousemaan noin 40 prosenttiin.

Suomalaisen kohdalla siinä tapauksessa, että hän on vain puoli vuotta ulkomailla, otetaan huomioon kotimaan verotuksessa 60 prosenttia ulkomaan tulosta, miinuksena vielä muutto- ym.

vastaavanlaiset kustannukset. Jos hän on ulkomailla kauemmin, yli 183 päivää, silloinhan hän tulee verotetuksi työskentelymaahan menettelyn mukaisesti. Jos hän taas palaa Suomeen, kaksinkertainen verotus on estetty juuri sillä lakiehdotuksella, joka tähän kokonaisuuteen kuuluu.

Myönnän kyllä, että tilannetta pitää seurata. Niin hallituskin on ajatellut, siksi että tässä on tämä siirtymäsäännös ja myös esimerkiksi avainhenkilöiden kohdalla on kysymys määräaikaaisuudesta. Vakuutan, että tätä seurantaa tullaan tekemään ja mahdolliset virheet kyllä korjataan.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa puhemies! Verojaoston puheenjohtajan ed. Sasin veroasian-tuntemus on tunnetusti hyvä. Hän käytti erittäin hyvän puheenvuoron johon voi kaikilta osin yhtyä.

Tässä on juuri tämä väärä painotus siinä mielessä, että tässä suhdannetilanteessa suositaan ulkomaista työvoimaa. Toisaalta kotimaisen työvoiman käytön verotusta kiristetään.

Ed. Uotila, vasemmistoliitto viime viikonvaihteessa otti kantaa siihen, että meidän pitäisi Suomessa edistää rakennusalan työllisyyttä. Mitä me teemme täällä? Kun olemme esittäneet esimerkiksi ensiasunnon hankkijan veroalijäämähyvityksen korottamista, se ei mene läpi. Nyt te olette täällä kiristämässä suomalaisen rakennusalan verorasitusta ja estämässä projektivientiä erityisesti kehitysmaihin ja Kaukoitään. Tätä te olette tekemässä. Te puhutte, teette hyviä julkilausumia, mutta politiikka on aivan toisenlaista. Miten te selitätte tämän eduskunnalle ja teidän kentällemme? Todellakin tässä historiallisessa tilanteessa ja suhdannetilanteessa meidän ei pitäisi nyt tätä kuuden kuukauden sääntöä kumota.

Mitä tulee taiteilijoiden verotukseen, voi olla, että joku esikeikkabändi pääsee Rolling Stonesin konserttiin suomalaisena soittamaan. Mutta kyllä tosiasia on esimerkiksi se, että tällä suositimme suomalaisiin ravintoloihin ulkomaisten orkesterien mukaan tuloa entistä enemmän, kun niitä ei enää verotetakaan. Ne toimivat täällä melkein kalja- ja leipäpalkalla. Nyt kun niitä ei enää verotetakaan, niin totta kai tämä suosii ulkomaisia kotimaisten muusikkojen kustannuksella. Tämähän tästä seuraa, ja sitä on turha muuksi väittää tässä yhteydessä.

Sen takia, arvoisa puhemies, ellei keskustan vastalauseen minimimuutosehdotuksia voida täällä hyväksyä, niin eihän tässä muuta voi kuin hylätä tämän lakiesityksen.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Kun ed. Ala-Nissilä epäili, että hallitus vain puhuu rakennusalan työllisyyden edistämisestä eikä tee yhtään mitään, niin kyllähän nyt rakennusalan työllisyyttä on esimerkiksi työllisyysohjelmassa, tämän vuoden työllisyyslisäbudjetissa, erityisesti edistetty sillä tavalla, että peruskorjaukseen ja ylipäättänsä tätä kautta rakentamisen elvyttämiseen on suunnattu varoja. Sillähän on enemmän merkitystä työllisyyden kannalta kuin esimerkiksi varsinaisella projektiviennillä. Projektivieninkin kohdalta hallitus esittää kahden vuoden siirtymäsäännöstä niin, että esimerkiksi Ivy-maiden alueella tapahtuvat projektiviennit sikäläisten verosopimusten mukaisesti tulevat olemaan verottomia tuloja aina kolmen vuoden ajalta.

Kaiken lisäksi sanon vielä senkin, että kehitysmaissa on useita sellaisia verosopimuksia, jotka mahdollistavat sen, että kehitysmaissa voidaan tehdä näitä projekteja verottomasti. Kun kerran on olemassa verosopimus, Suomella ei ole mitään syytä puuttua siihen menettelyyn, ja näin ollen myös tätä kautta verottomuus saattaa mahdollistua hyvinkin usein ja erityisesti juuri kehitysmaitten kohdalla.

Ed. Korkonen: Arvoisa rouva puhemies! Minuakin ihmetyttää, miksi tämä kiire, miksi juuri nyt. Kysyisinkin ministeri Alholta: Paljonko tämä vaikuttaa valtiontalouteen? Mikä on tämän valtiontaloudellinen merkitys?

Minustakin tämä on selvä signaali siitä, että hallitus myöntää meidän tuloverotuksemme olevan sietämättömällä tasolla. Olisinkin suonut, että tämä energia, joka nyt on uhrattu tämän lain valmisteluun, olisi mieluummin uhrattu tuon ongelman edes pieneksi keventämiseksi.

Puuttuisin asiaan, johon ed. Ala-Nissilä jo puheenvuorossaan puuttui aikaisemmin, eli siihen, että suomalaiset pitkään ulkomailla pysyvästi oleskelleet voivat myös edustaa sellaista erityistä asiantuntemusta, jota me täällä tarvitsemme. Omasta taustastani tiedän, että tällaisia tutkijoita ja tutkijaryhmiä, jotka ovat kansainvälisistä huippua omalla alallaan, on erityisesti lääketieteen parissa. USA:ssa ja Ruotsissa on useita tällaisia merkittäviä tutkijoita, jotka voisivat olla valmiita palaamaan ja rikastuttamaan Suomea omalla panoksellaan, jos he voisivat tämän samoilla eduilla tehdä, jotka me olemme nyt suomassa ulkomaalaisille. Toivoisin, että tämä todella otettaisiin jatkovalmistelussa huomioon.

Toteaisin vielä sen, että täällä on hyvin optimitisesti arvioitu erityisasiantuntemuksen tul-

kintaa kentällä. Kun sitäkin on joutunut työelämässä aikaisemmin tulkitsemaan, niin sehän on niin, kuin se luetaan. On tulkitsijan asia miettiä, mikä on kulloinkin juuri tuo erityisasiantuntemus.

Ed. U o t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Ala-Nissilä totesi, että vasemmistoliitto vain puhuu rakentamisesta, vasemmistoliitto puhuu, tekee julkilausumia ja myös käytännössä toimii rakentamisen lisäämiseksi, koska tietää sen työllistävän vaikutuksen tässä tilanteessa. Käytännössä tämä näkyy muun muassa työllisyysohjelman valmistelussa, jossa vasemmistoliiton kädenjälki näkyy nimenomaan rakentamiskohdalta.

Edelleen, kun talven aikana tarkastellaan työllisyyskehitystä, vasemmistoliitto tulee siinä yhteydessä pitämään edelleen esillä niitä vaatimuksia, joita on esitetty arvonlisäveron puolittuksesta uusrakentamisen osalta, asumisoikeusasuntojen korkotukiehtojen parantamisen puolesta, ensiasuntojen verovähennysoikeudenkin tilapäisen lisäämisen puolesta. Nämä ovat niitä asioita, joita todennäköisesti tarvitaan, ellei rakentaminen vielä näilläkään toimenpiteillä, joita hallitus on budjetissa ja työllisyysohjelmassa tehnyt, riittävästi lähde liikkeelle.

Ed. S a s i : Arvoisa puhemies! Lyhyesti haluan todeta sen, että täytyy tietysti kysyä, mikä tarve ylipääntänsä tällä hallituksen esityksellä on tulla hyväksytyksi. Edellinen eduskunta lähestulkoon yksimielisesti lähti siitä, että ulkomaisten johtajien verokevennystä ei anneta. Tietysti tässä yhteydessä se on leivottu muuhun esitykseen. Mutta olisi saattanut kuvitella, että hallitus olisi aikaisemmasta eduskunnan kannasta voinut ehkä jotakin ottaa opikseen.

Mitä tulee kuuden kuukauden säännöksen muuttamiseen, niin tietysti siltä osin voidaan todeta, että peruslähdekohdaltaan sitä ei voi pitää sinänsä vääränä, mutta vallitsevissa olosuhteissa se ei ole tarkoituksenmukainen.

Mitä siirtymäsäännökseen tulee, siltä osin täytyy todeta, että siirtymäsäännös tarkoittaa sitä, että jos projektityö eli työ on alkanut siellä kohteessa tämän vuoden aikana eli noin kuukauden kuluessa alkaa, silloin vanhat verosäännökset säilyvät. Tällä on siitä yksi poikkeus, joka koskee sellaisia valtioita, joitten kanssa on verosopimus, jossa kyseessä oleva valtio ei saa verottaa palkasta, joka saadaan rakennus-, asennus- tai kokoonpanotoimintaan liittyvästä työstä. Mi-

nulla olevien tietojen mukaan ainoastaan Venäjä on maa, johon tämä kohta soveltuu. Mutta kehityksyhteistyössä ja muussa työ pitäisi aloittaa tämän vuoden aikana. Kyllä sillä tulee olemaan varsin suuri merkitys. Jo hyvin nopeasti varmasti tämä tullaan näkemään.

Ed. S a a r i n e n : Arvoisa puhemies! Vielä lyhyesti lähinnä ed. Ala-Nissilän suuntaan haluaisin todeta, että onhan tämän asian yhteydessä kuitenkin eduskunnalla ollut mahdollisuus oleellisella tavalla muuttaa hallituksen esitystä. Verrattuna niihin esityksiin, mitä täällä on niin tänään kuin eilenkin käsitelty, tässä asiassa ministeri Alhon johdolla on hallitus tullut samoille linjoille eduskunnan kanssa. Ja näinpäinhän tämän roolituksen pitää ollakin, että eduskunta päättää asioista. Jos muut valiokunnat ja jaostot olisivat suhteellisesti yltäneet saman verran liikuttelemaan hallituksen esityksiä, monet asiat olisivat toisella tavalla. Haluan vielä tässä yhteydessä kiittää ministeri Alhoa hyvästä yhteistyöstä.

Ministeri A l h o : Arvoisa puhemies! Kansainvälistä verotusta on uudistettu kaikkialla maailmassa tavattoman paljon, ja se tietysti johtuu siitä, että kansainvälistyminen on tullut aivan toisella tavalla merkittäväksi viimeisten vuosien aikana. Niinpä Suomessakin on ollut kansainvälisen verotuksen uudistamista pohtinut työryhmä, joka on saanut työnsä valmiiksi. Siitä on pyydetty lausunto ja sen pohjalta on tehty lakiehdotus, ja kun ylipääntänsä verolait on tarkoitettu tulemaan voimaan verovuosiksi, siitä syystä tietysti myöskin tämä kokonaisuus on esitelty tänä syksynä eduskunnalle.

Miksi sitten juuri avainhenkilöiden sekä tutkijoiden ja opettajien kohdalla on haluttu antaa ehdotus juuri nyt, sillä on tietysti yhteys ensinnäkin siihen, että Suomi on nyt uusi Euroopan yhteisön jäsenmaa. Suomi on tällä hetkellä monessa mielessä kiinnostava. Tällä on haluttu madaltaa kynnystä ulkomaalaisille investoijille, mutta erityisesti — ja nyt korostan sitä, että tämä on ollut varsinainen syy siihen, että tämä osa ehdotuksessa on mukana — että saadaan toteutuksi kansainväliset tutkijanvaihtosopimukset, joita EU:n jäsenyyden myötä on myös monia avautunut. Ei ole mitään tämän kummallisempaa eikä dramaattisempaa.

Olen tietysti kauhean iloinen siitä, että olen täällä saanut kiitoksia, mutta ihan lopuksi haluan myöskin omasta puolestani kiittää siitä, että

verojaoston kanssa on ollut hyvin miellyttävä työskennellä. On hyvä, että tämä hyvin vaikea kansainvälisen verotuksen kokonaisuus on saatu aikaiseksi. Niin kuin sanottu, siinä on elementtejä, jotka merkitsevät sitä, että seuranta täytyy tehdä, ja näin varmasti tulee tapahtumaan.

Ed. Tiuri: Arvoisa puhemies! Minusta se, että tämä eduskunta nyt on hyväksynyt lain ulkomaalaisten kohdalla, osoittaa, että eduskunta on kehittynyt. Edellinen eduskuntahan suurin piirtein teilsä lain. Näyttää siltä, että kun uudestaan otetaan asioita esiin ja mietitään vähän tarkemmin, huomataan, että ne ovat sittenkin järkeviä.

Minusta ulkomaalaisia, esimerkiksi tutkijoita, ei pidä panna syytteeseen siitä, että Suomessa on kova verotus. Tämä tietenkin antaa merkin siitä, että Suomessa verotusta pitäisi keventää, koska se ylittää monien muiden maiden, jokseenkin kaikkien, verotuksen. Siinä sitä urakkaa riittääkin, kun ruvetaan suomalaisten verotusta laskemaan. Minusta sitä varten ei pidä ulkomaalaisten joutua odottamaan vuosia.

On ehdottomasti hyödyllistä tutkimuksen ja uuden teollisuuden kannalta, että tällainen laki on viimeinkin saatu.

Ed. Kallis: Arvoisa puhemies! Kun ministeri Alho vastaa kysymyksiin, niin pyydän häntä perustelemaan, minkä takia Suomen kansalaiset jätettiin ulkopuolelle. Minkä takia pitkän ajan ulkomailla työskennellyt Suomen kansalainen ei voisi päästä samaan asemaan kuin ulkomaalaiset, kun Suomen kansalainen tulee tilapäisesti tänne erityistehtäviin, tutkijan tai muun vastaavan tehtäviin?

On myös mukava kuulla, että ministeri Alho kiittää hyvästä yhteistyöstä verojaoston kanssa, mutta pieni korjaus: verojaoston hallitusryhmien kanssa. Kyllä oppositioryhmät olisivat myös mielellään keskustelleet ministeri Alhon kanssa.

Ed. Soininvaara: Arvoisa puhemies! Haluan sanoa tähän keskusteluun sen, että jos joku haluaa eettisen tai moraalisen perustan tähän verohelpotukseen saada, niin se ehkä löytyisi siitä, että kun meillä on korkeat verot, me saamme myös suuren sosiaalisen turvallisuuden ja paljon hyvinvointipalveluja, ilmaisen koulutuksen ja kaikkea muuta tällaista. Henkilö, joka tulee tänne pari vuodeksi erityisasiantuntijaksi, ei pääse nauttimaan näistä eduista lainkaan, ei saa täältä kansaneläkettä eikä mitään muutakaan

sellaista. Kun ei saa etuja, ei ehkä tarvitse myöskään maksaa.

Ministeri Alho: Arvoisa puhemies! Ed. Kalliksen huomautukseen: Suomen kansalainen on verovelvollinen Suomessa. Jos hän on ulkomailla yli 183 päivää, hän tulee verotetuksi kyseisessä työskentelymaassa. Jos hän palaa Suomeen, silloin häneen kohdistetaan verotusta Suomessa, mutta kansainvälisen kaksinkertaisen verotuksen poistamiseksi siinä on mukana hyvitys ja progressioehtoinen vapautusmenettely, joka kyllä selvästi lieventää muuttovuonna verotusta Suomessa. Silloin, kun on Suomen kansalainen, yksinkertaisesti on verovelvollinen Suomessa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Ed. Soininvaara totesi, että ulkomainen huippujohtaja ei nauti Suomen sosiaaliturvan etuisuuksista. Tämä käsitys on mielestäni aika lailla väärä siitä syystä, että jos hänellä on lapsia, he varmaankin käyvät Suomessa koulua, jonka Suomen yhteiskunta maksaa. Jos joku perheenjäsenistä sairastuu, todennäköisesti hän menee suomalaisen sairaalaan, jonka veronmaksajat yhteisesti maksavat. Tässä suhteessa suurin osa henkilön kustannuksista, varsinkin jos perhe asuu täällä, maksetaan suomalaisten sosiaaliturvasta ja sosiaaliturvan puitteissa ja suomalaisten veronmaksajien toimesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

23) Hallituksen esitys laiksi kirkkolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 115/1995 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 10/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Pari sanaa mietinnöstä, joka on lakiesitykseen liittyen käsittelyn pohjana. Valiokuntahan oli yksimielinen asiasta, joka muuttaa pappisvaalia kirkkolaissa

siten, että kappalaista ei jatkossa valittaisi välitömillä vaaleilla, jossa kaikilla seurakunnan äänivaltaisilla jäsenillä on äänioikeus. Jatkossa lakiehdotuksen mukaan, arvoisa puhemies, kappalainen valittaisiin välillisessä vaalissa, jonka suorittaisi kirkkovaltuusto tai täydelliseen yhteistalouteen kuuluvassa seurakunnassa seurakuntaneuvosto. Tästähän tulee säännökset kirkkojärjestykseen.

Sen sijaan on syytä todeta, että kirkkoherran vaalitapa säilyy nykyisellään.

Arvoisa puhemies! Asiantuntijoiden kuulemisessa kaikki asiantuntijat pitivät tätä uutta mallia hyvänä. Katsottiin, että tämä antaa mahdollisuuden sellaisiin valintoihin, jotka parhaalla tavalla täydentävät työyhteisön asiantuntemusta, ja näin jonkinlaista työnjakoa pappishenkilöiden osalta seurakunnissa voidaan tällä tavoin viedä onnistuneella tavalla myös eteenpäin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

24) Hallituksen esitys laiksi terveydenhuollon järjestämisestä puolustusvoimissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 43/1995 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 1/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on puolustusvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

25) Hallituksen esitys laiksi henkilöstörahastolain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 173/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 5/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

26) Hallituksen esitys laeiksi palkkaturvalain 2 ja 5 §:n sekä merimiesten palkkaturvalain 2 ja 5 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 174/1995 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 6/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

27) Hallituksen esitys maastoliikennelaiksi

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys 163/1995 vp
Ympäristövaliokunnan mietintö 8/1995 vp

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on ympäristövaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Markkula - Kivisilta: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva ehdotus uudeksi maastoliikennelaiksi on lähtökohdiltaan ja periaatteiltaan oikea, onhan sen tavoitteena ehkäistä maastoliikenteestä syntyviä haittoja ja lisätä liikenneturvallisuutta.

Valiokunnan käsittelyssä lain sisältöön tehtiin useita pienehköjä muutoksia lähinnä koskien 4 §:ää, joka koskee maastossa liikkumisen oikeuksia. Mutta ehkä merkittävin muutos tehtiin ikärajaan, joka koskee maastossa ajamista. Nykyisin ikäraja on 12 vuotta, mutta valiokunta katsoi, että nykyisten kelkkojen tehokkuus, paino ja nopeus ovat sen kaltaisia, että ikäraja pitää nostaa 15 vuoteen, aivan niin kuin se on kelkoilla ajettaessa teillä tai moottorikelkkailureiteillä. Asiaa puoltaa myöskin se, että rikosoikeudellisen vastuun ikäraja on tuo 15 vuotta.

Lain perusteluissa hallitus on ilmoittanut antavansa asetuksen moottorikelkkojen tunnistamisen mahdollistavan telamerkinän pakollistamiseksi. Vaikka asia ei siis suoranaisesti liity laki-

tekstiin, kuuli valiokunta useita asiantuntijoita tämän asian tiimoilta. Tässä yhteydessä tuli esiin monia avoimia kysymyksiä ja teknisiä ongelmia telamerkinnän toteuttamisessa. Ongelman muodostavat muun muassa merkinnän teknisen toteutuksen kalleus, sen vaikeus, vaikutus telan keston, merkin jäljen helppo poistaminen ja sääolosuhteiden vaikutus merkinnän maastoon jäämiseen. Mikä ehkä merkittäväntä, kysymys on varsin suuresta periaatteellisesta tietosuojakysymyksestä. Mahdollistaahan telamerkintä kelkan reitin seuraamisen myös silloin, kun kyse on hyväksyttävästä tai ainakin laillisesta liikkumisesta.

Telamerkinnän tavoitteena on maakotkan, saimaannorpan ja muiden villieläinten suojeleminen salametsästäjiltä ja pesien häiritsijöiltä. Tämä tavoite on erittäin hyvä, perusteltu ja oikea, mutta esitetty keino vaikuttaa vähintäänkin ylimitoitettulta, raskaalta ja monia muita uusia ongelmia tuottavalta. Lisäksi on otettava huomioon, että telamerkinnän toteuttaminen edellyttää henkilörekisterin muodostamista eikä asiaa siksi voida päättää asetuksen tasolla vaan lain muodossa.

Telamerkinnän perustelujen tärkeyden vuoksi valiokunta ei halunnut suoralta kädeltä tyrmätä telamerkintää mutta päätyi edellyttämään, että "hallitus pikaisesti selvittää moottorikelkkojen telamerkinnän tekniset toteuttamismahdollisuudet ja sen käyttökelpoisuuden ja että hallitus selvitysten valmistuttua antaa asiaa koskevan esityksen eduskunnalle, jos se niiden perusteella päätyy telamerkintää kannattamaan". Siis asiaa ei valiokunnan mielestä missään tapauksessa voi pelkällä asetuksella hoitaa, vaan se edellyttää lakiesityksen tuomista eduskuntaan.

Itse suhtaudun erittäin kriittisesti telamerkintään erityisesti intimitteettisuojakysymysten vuoksi. Katson, että kyse on merkittävästä periaatteellisesta ratkaisusta ja itse asiassa aika uhkaavasta päänavauksesta ihmisen liikkumisen valvomiseen. Toivon, että hallitus todella objektiivisesti selvittää asian kaikki puolet vielä keran, todella niin objektiivisesti, että ne selvitykset eivät ole tarkoitushakuisia, vaan ne tehdään bona fide niin, että ollaan avoimesti valmiita näkemään myös esityksen ongelmat, ja vasta sen jälkeen ratkaistaan, onko telamerkinnän toteuttaminen todella tarkoituksenmukaista. Lisäksi toivon, että jos kyseinen lakiesitys kaikesta huolimatta päätetään antaa, se ei ole päänavaus autojen tai moottoripyörien rengasmerkinnän

suunnittelulle, kenkien pohjamerkinnästä puhumattakaan.

Ed. T i u s a n e n : Arvoisa puhemies! Myös valiokunnalle pikkuhiljaa vasta valkeni telamerkintään liittyvä intimiteetti- ja henkilösuojakysymys, johon edellinen puhujakin viittasi. Sehän on ajateltu hyvässä mielessä sikäli, että kotkan pesien häiritsijät ja tuhoajat, saimaannorpan pesinnän häiritsijät jne., myös ahmojen ja muiden suojeltujen suurpetojen tappajat, käyttävät moottorikelkkoja tässä toimessaan. Tähän olisi nyt ehkäisijänä tämä merkintä. Mutta siihen liittyy todella ikään kuin päänavaus ihmisten liikkumisen seuraamiseen, myös kaiken liikkumisen seuraamiseen näillä välineillä, ja sen vuoksi asia on problemaattinen.

Valiokunnassa keskusteltiin monesta asiasta, myös siitä, että pitäisi sallia moottorikelkalla liikkuminen vapaa-ajan asuntoihin. Siihen voinee todeta sen, että se olisi vienyt itse lain idean eli ympäristön, luonnon, suojelun, luonnon kulumisen minimoimisen ja osan koko lain hengestä pois.

Valiokunnan työ käsittääksemme on ollut hyvin perusteellista, mistä osaltaan puhuu mietintö.

Ed. T a k k u l a : Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys maastoliikennelaiksi parani huomattavasti valiokuntakäsittelyssä, ja siitä täytyy kiitos antaa. Minäkin eilen valiokunnassa olin ihan riemastua, kun huomasin, että monia hyviä asioita on saatu aikaan, mutta valitettavasti ei aivan niitä kaikkia, jotka näin pohjoisen pojan kannalta olisivat olleet oleellisia ja tärkeitä, mutta niistä en pahemmin alkanut elämöidä, kun huomasin, että olin vähän yksin ryhmässäni. Kuitenkin muutama seikka, jotka ajattelin tuoda esille, ovat mielestäni huomion arvoisia. En tiedä sitten, jos suuresta salista löytyy niille ymmärtämystä paremmin.

Mutta ensin hyvin asioihin.

Siis hallituksen esitystä täydennettiin. Nythän moottorikelkalla ajo porotaloustoissa on ollut mahdollista Lapin läänin alueella, mutta huomattiin, että valitettavasti porot eivät aina merkkejä tunne ja saattavat lääninrajan yli kävelläkin, ja nyt niitä saadaan hakea Lapin porstuasta Oulunkin puolelta lumipeitteen aikana kelkalla, ilman että siihen erityisiä lupia tarvitaan. Näin ollen poronhoitotyön laajempi olemus tuli hyvin huomioiduksi.

Myös alkuperäisessä muodossaan hallituksen esitys olisi estänyt esimerkiksi metsäkoneelle me-

nemisen erämaan keskelle ja sen huoltamisen. Tähän myös tultiin vastaan, niin että nyt, kun on kysymyksessä ammattimainen metsätaloustyö, metsätaloustyössä käytettävien koneiden huolto- ja korjaustöiden hoitamiseen voi käyttää kelkkaa. Tämä oli myös erittäin hyvä huomio.

Vielä ennen kuin huonompiin huomioihin menen, haluaisin lyhyesti todeta kotkan ja ahman ahdistajille, että kyllähän on enemmän pupua se, että kotkanpesiä häiritään pohjoisessa Lapissa ainakaan paikallisten asukkaiden toimesta. Ne kaverit, jotka joskus on jääneet kiinni enemmänkin Yli-Ii — Pudasjärvi-akselilla, ovat muualta tulleita, ja kun sitten kuuntelee juttuja liittyen kotkiin, poromiehethän ovat sitä mieltä, että kotkia on aivan liikaa tällä hetkellä ja ne tuhoavat ja syövät porokarjaa. Sitten jostakin muualta kuulee väitteitä, että moottorikelkalla ajettaisiin niitten puitten juureen, joissa kotkan pesintä tapahtuu, ja pesiä käytäisiin hajottamassa. Tästä hyvin vähän Lapissa ja varsinkaan Ylä-Lapissa, missä kelkkailua paljon harrastetaan, on näyttyä. Muutama esimerkki on lähinnä Yli-Ii — Pudasjärvi-akselilta. Toinen asia on, että ne, jotka tällaisille tihutöille lähtevät, tekevät sen ilman kelkkaakin. Ei se moottorikelkasta kiinni ole, eli siinä on melkoinen asenteellinen vääristymä jo päässyt tapahtumaan.

Mutta haluaisin, arvoisa puhemies, lakiesityksestä sanoa, että minusta olisi ollut paikallaan, että 4 §:n 2 momentin 3) kohtaa olisi laajennettu sillä tavalla, että poronhoitotyön lisäksi paikalliset asukkaat voisivat liikkua vapaasti valtion alueella oman ja naapurikunnan alueella lumipeitteen aikana. Tämä koskettaisi Lapin läänä. Näin meillä on eletty.

Minä vähän perustelin asiaa. Paikallisen asukkaan oikeuksien turvaamiseksi maastoliikenteessä edellinen eduskunta oli jo myönteinen, ja nyt hallituksen esityksessä sivulla 9 viitataan virheellisesti ja harhaanjohtavasti siihen, että Lapin alueen kunnat eivät olisi muka paikallisen asukkaan maastoliikenneoikeuden kannalla. Meillä on Lapissa syntynyt sellainen käsitys, että tällä kannalla, että maastoliikennettä kovin rajoitettaisiin, on vain ympäristöministeriön itsensä nimeämä työryhmä ja sen jaosto.

Oikeus käyttää maastoa ilman valtiomaanomistajan lupaa on erityisen tärkeä seuraavista syistä: Valtio omistaa kuntien alueista ylivoimaisesti suurimman osan, enimmillään yli 80 prosenttia. Määritelty alue on poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen kannalta keskeistä. Maastoliikenneoikeus on paikallisille asukkaille

samaa kuin perinteiset oikeudet liikkua valtion alueilla ja käyttää niitä sekä elinkeinotarkoitukseen että kanssakäymiseen. Saamelaisalueilla paikallisen asukkaan elinkeino-oikeudet ovat perustuslain suojaamia. Säännöksellä turvataan paikallisten asukkaiden elämänmuoto ja luontaiselinkeinojen kannalta tarpeellista toistuvaa liikumista. Luonnollisesti tämä liikkuminen on muuten samojen huolellisuusvelvoitteiden alaisena kuin luonnonvarainenkin liikkuminen.

Tässä suhteessa ymmärtämystä olisi toivonut, ja minä ymmärrän eäilyt, kun Saimaan alueelta on tullut esimerkkejä siitä, että siellä on vähän rällätty kelkoilla holtittomasti. Mutta niin kuin aikaisemmin totesin, Lapissa kelkkailu on yksi elämäntapa ja -muoto. Se on poikkeuksesta ollut melko lailla hyvin hallussa, ja sen vuoksi tällaisiin rajoituksiin ei olisi aihetta.

Toinen asia, kun mietitään harrastusmahdollisuuksia, on se vähän harrastustakin haittaamassa, kun esimerkiksi Posion seudulla, jonka jänkiä itse olen viimeksi kierrellyt, Metsähallitus ei myönnä lupaa kelkkailuun harrastuskalastuksen perusteella. (Välihuuto) — Ai, sekö on oikein? — Jos ei ole reittiä ja kun pyritään reiteille viemään, jätetäänkö reitille kelkka ja siitä kahlaillaan järvelle pilkille? Se on tietenkin oikein niitten mielestä, jotka eivät sitä tee, mutta täytyisi muistaa, että niillä mailla, korkeiden työttömyyslukujen alueella, tuo melkoisen särpimen, ed. Saario, kalakin. Siellä ei syödä silakkaa, niin kuin syötiin johonkin aikaan täälläpäin, vaan siellä haetaan aina tuppikalat järvestä ja sillä hyvä.

Joka tapauksessa tämä on yksi sellainen asia, jonka ei luulisi lainsäätäjää pahemmin haittaavan, että Lapin alueella olisi mahdollisuus lumipeitteen aikana liikkua kelkalla, siis valtion alueella oman ja naapurikunnan alueella.

Yksi asia, joka pikkuisen myös jäi hiertämään, oli saman 4 §:n 2 momentin 5) kohta, jossa sanotaan, että kelkkaa voi käyttää "vaikeiden tieolojen ja vakinaisen asunnon sijainnin vuoksi välttämättömään kulkemiseen". Tähän pitäisi liittää myös vakituinen vapaa-ajan asunto. Monesti vakituisen vapaa-ajan asunnon huoltotyökin tapahtuu lumipeitteen aikana ja talvella, ja siinä mielessä olisi hyvin perusteltua. Lähtökohta on se, että jokaisella on oikeus nauttia hallitsemastaan tai omistamastaan kiinteistöstä. Näin on perusteltua turvata tarpeellinen liikkuminen ja yhteydet kiinteistöille ilman toistuvaa, täysin tarpeetonta luvan hakemista. Jos aina täytyy se lupa hakea, voi käydä kuin harrastuskalastajille, että

siellä alkaa nimismies tai Metsähallitus sanoa, että no, eipä nyt ole sinulla tänä viikonloppuna tarvetta sinne mökin suuntaan mennä.

Eli tässä mielessä tällainen jonkinlainen asenteellinen ahtaus kyllä vaivaa, mutta siitä selvittää ihän sellaisella asialla, kun poistetaan vain sana "vakituinen", niin että kelkkaa voi käyttää vaikeiden tieolojen tai asunnon sijainnin vuoksi tai vaikeiden tieolojen tai vakituisen asunnon tai vapaa-ajan asunnon vuoksi.

Arvoisa puhemies! Huomasin, että tuossa tuli jo nootti, että viimeinen minuutti on menossa. Yritän ottaa loppukirin telamerkinän merkeissä. Telamerkintä on enemmän kuin kaksipiippuinen asia.

Se on siinä mielessä hyvä, jos sen avulla saadaan rajoitettua sitä liikkumista, mikä syystä tai toisesta on tapahtunut taimikoiden päällä. Se ei ole ollut tarkoituksenmukaista eikä hyvää. Sitä harvemmin sattuu, mutta myös tällaisista on. Siinä mielessä ehkä tämä pelotteena toisi sellaisen tuloksen, että kelkkailu menisi paremmin urille ja kenties myöskin nämä, jotka taimikoiden päällä ovat harrastelleet ajamista, suhtautuisivat asiaan vähän uudella tavalla, kun pelote siitä, että sinne jää jäljet, ohjaisi heidän käyttäytymiskulttuuriaan. Toisaalta myös se mökki-ryöstöjä ajatellen, joita nyt on tehty, ehkä loisi jonkinlaisen pelotteen taikka ahman tappajille, mistä tässä myös on mainittu, niistä harvoista tapauksista, mitä on löytynyt. Jos se niitä rajoittaisi ja olisi pelotteena, se on hyvä asia.

Mutta on totta, että siihen liittyy myös kielteisiä puolia, vaikkakin meillä valiokunnassa tuli esille, että onpa jopa niitä, jotka ovat jälkiä halunneet seurata ja ovat myöskin seuranneet saapaiden jälkiä navetan edestä naapuritaloon tai muualle. Aina kyllä voidaan sitä kautta jäljittää, mistä kukakin on liikkunut. Mutta ylipäätään, kun kelkkailu on nyt menossa reiteille, voi sanoa, että niillä, joilla on asiallinen lupa ja aihe liikkua luonnossa, ei ole mitään syytä peittää jälkiään. He voivat tehdä sen rohkeasti. Tässä suhteessa minä uskon, että he voivat myöskin jättää sinne sen oman eskon puumerkinsä.

Arvoisa puhemies! Joka tapauksessa pienillä muutoksilla tästä nyt jo kohtuullisen hyvistä laista saadaan erinomainen, Lapin ihmistä ja Lapin elämänmuotoja kunnioittava laki, ja uskon, että siihen meillä yhdessä täällä löytyy myöskin halua.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! On syytä ensin palauttaa mieleen se, että Lapin elä-

mänmuotoon moottorikelkat ilmestyivät 60-luvulla, ja oli tosi järkyttävää katsoa, kun viisikin moottorikelkkaa ajoi rinnakkain mäntytaimikon läpi. Se jälki oli kovalla pakkasella tosi järkyttävää, ja kaikki veronmaksajan piikkiin, kun kysymys on yhteiskunnan omaisuudesta. Eivätkä ajajat korvanneet siitä vahingosta penniäkään, jonka olivat aiheuttaneet.

Edellisessä eduskunnassa tämä telamerkintä oli esillä. Se aiheutti silloin ehkä suurimmat tunnekuohut käytäväkeskusteluissa kuin mikään muu asia. Tämä eduskunta ei näytä tehneen poikkeusta tässä suhteessa. Luonto häviää, kun ihminen teknistyy, ja siinä tilanteessa sellainen noka valkaisu ei näytä onnistuvan millään.

Ed. Takkula kuitenkin äskeisessä puheenvuorossaan antoi erittäin merkittävän todistuksen. Hän kertoi, että nämä ahmojen ja kotkien tuhoajat ovat etelän miehiä. Silloinhan lappilaisen kannalta on hyvä erittäin hyvä, että telat merkitään niin, että saadaan nuo etelän miehet kiinni ja häpeäpaaluun. Samalla tavalla saadaan, niin kuin hän sanoi, "Saimaalla rälläjät" kuriin. Ei varmaan etelän miehillä ole mitään sitä vastaan, että Saimaan rälläjät, jos sattuvat olemaan pohjoisen miehiä, saadaan myöskin kuriin. Tällaisesta asiasta tässä on kysymys. On erittäin suuri vahinko, ettei valmiutta ole siihen, että luontoa suojeltaisiin tällaiselta motorisoituneelta yhteiskunnalta.

Ed. M. Koski: Arvoisa puhemies! Valiokunta kuuli aika tavalla asiantuntijoita tämän telamerkinän osalta, ja me tulimme siihen tulokseen, että se on ensinnäkin aika kallis toteuttaa ja toisaalta siinä on kysymys myöskin sellaisesta rekisteröinnistä, jossa joudutaan pitämään ihmisistä rekisteriä, kenellä tällaiset kelkat on. Silloin tämä kyllä menee niin vakavaksi, että siinä on kysymys lain tasoisesta asiasta. Myös valiokunta näkemyksessään esitti, että jos asiasta säädetään, täytyy säätää lailla.

Meille tuotiin valiokuntaan viesti jossakin vaiheesta siitä, että esimerkiksi Kanadassa on tällainen järjestelmä. Kun asiaa selvitettiin, saatiin havaita, että asiaa on jossakin vaiheessa Kanadassa kokeiltu, mutta ei siellä minkäänlaista lainsäädäntöä asian osalta ole.

Valiokunnan mielestä maastoliikennelaki paa-nee aika hyvin kelkkailun kuriin, ohjaa sen mää-
rätyille reiteille ja urille. Sinänsä se jo rajoittaa kotkien ja muiden häirintää. Silloin, jos reiteiltä vapaasti poiketaan, on kysymys lain rikkomisesta, ja se sinänsä jo rajoittaa tätä toimintaa.

Ed. Takkula: Arvoisa puhemies! Lyhyesti ed. Pulliaisen puheenvuoron johdosta. Tässä asiassa olemme samaa mieltä, ed. Pulliaisen. Jos ne viisi kelkkaa — vaikka yksikin, yksi ei tosin mene rinnakkain — menevät taimikoiden päältä, olisi oikeus ja kohtuus, että löytyisi jäljet, kuka ajoi. Kyllä minä väitän edelleen, vaikka tuli nyt ehkä hieman korostetusti etelänmies-asetelema, että joka tapauksessa lähtökohteisesti Lapin ihmiset elävät luonnon kanssa sopusoinnussa pääsääntöisesti eikä siellä itse asiassa vastusteta telamerkintää. Olen nyt ollut asiasta yhteydessä kuntiin, eikä siellä vastusteta telamerkintää. Se on aivan asiallinen homma, että laitetaan telamerkintä ja sitä kautta voidaan kontrolloida asiaa.

Kelkkailu on Lapin kannalta hyvin merkityksellistä. Eräs asiantuntija väitti, että viimeisen kymmenen vuoden aikana on pyörähtänyt 2 miljoonasta 250 miljoonaan liikevaihto, mikä tapahtuu nimenomaan safarihommien ja muiden ympärillä. Nehän nyt kulkevat reittejä pitkin, ja se on sitä kautta on hyvin ohjattua. Mutta yhteinen intressi on meille kaikille, että tosiaan ne, jotka syystä tai toisesta eivät ole luonnon kanssa sopusoinnussa, ei oman luonnon eikä ympäröivän luonnon kanssa, vaan häiritsevät siellä kotkia tai ahmoja jne., tulisi saada kuriin. Telamerkintä siinä mielessä olisi oikein oivallinen ratkaisu tähän. Sen, kuka on oikeilla jäljillä, jälkiä voi kyllä varmasti avoimesti seurata.

Mutta yhdyin asiassa siinä mielessä ed. M. Koskeen, että tämä on laajempi asia. On hyvä, että valiokunta edellyttää hallitusta viemään asiaa eteenpäin, että telamerkintäjärjestelmä selvitetään.

Ed. Pulliaisen: Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti. Ensinnäkin mitä tulee rekistereihin, niin meillähan on autot, moottoripyörät, mopot jne. rekisterissä. Laitettaisiin sitten myös tällä tavalla moottorikelkat rekisteriin, jotka on jo muutenkin vakuutusrekisterissä. Laitetaan ne myös siihen rekisteriin, että ne voidaan, kuten autot, tunnistaa rekisteritunnuksesta.

Mikä koskee tekniikkaa, niin joskus, kai se oli vuosi 1967, hankin Värriön tutkimusasemalle yhdysvaltalaisen valmistetta olleen Polaris Colt-moottorikelkan, jossa oli teknisesti ratkaisu, että siihen voidaan laittaa telamerkintälätkä kiinni. Kelkka oli Kanadan markkinoita varten tehty, ja sattui vain tällainen kelkka käyttööme. Tämä on ratkaisu siis jo 60-luvulla, ei tässä ole mitään uutta.

Ed. Mäyllyniemi: Arvoisa puhemies! Josakin määrin ehkä rekisteröintiä haluaisin ja harastaisin, mutta kyllä tämä on nyt sellainen asia, että jos telaan ryhdytään merkitsemään tunnitteja ja sillä perusteella kansalaisten menoja ja tuloja kovin tarkasti kontrolloimaan, ei se välttämättä kyllä ihan oikein ole. — Niitä kotkia on, anteeksi, monenlaisia. — Jos lastensuojeluviranomaiset ryhtyvät olemaan telaketjujen perässä, ei tämä voi olla oikein. Kyllä meillä menee liikaa valvontapuolelle tämä asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

28) Hallituksen esitys Liettuan kanssa tehdyn Eurooppa-sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 194/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

29) Hallituksen esitys Brasilian kanssa tehdyn sijoitusten suojelua ja edistämistä koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 195/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

30) Hallituksen esitys Perun kanssa tehdyn sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevan sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Hallituksen esitys 196/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan.

31) Hallituksen esitys laeiksi rikosrekisterilain ja rikoslain 48 luvun 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys 197/1995 vp

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

32) Lakialoite laiksi arvonnisäverolain 162 §:n muuttamisesta

Lakialoite 61/1995 vp (Ala-Nissilä ym.)

Asia lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.
_____Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään
torstaina kello 0.20.
_____Täysistunto lopetetaan torstaina 30 päivänä
marraskuuta kello 0.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio
